

STOCKHOLMS
HÖGSKOLAS
LITTERATURHISTORISKA
SEMINARIUM.

D. A. KRUHS'
BIBLIOTEK

STOCKHOLMS
UNIVERSITETS
BIBLIOTEK

46.257/2

ej hemtan.
Ex. 1

Ref
Lett
SE

[Mangoni, Prom. spöb., Öw. no., 1832]

D. A. Mules

STOCKHOLM UNIVERSITY

30001 000151326

2

DE
TROLOFVADE.

MILANESISK BERÄTTELSE
FRÅN XVII:DE SEKLET,

BEARBETAD AF

ALESSANDRO MANZONI.

Öfversättning från Italienska Originalen.

Andra Delen.

STOCKHOLM.
TRYCKTE HOS JOHAN HÖRBERG,
1852.

C A P. XII.

Detta var nu det andra missvextåret. Under loppet af de föregående hade de knappa öfverskotten från de sist förflutna åren någorlunda fyllt bristen; och folkskocken hade, hvarken mättad eller uthungrad, men i sjelfva verket blottad på alla tillgångar, hunnit till 1628 års skörd. Men denna så efterlängtrade skörd slog ännu sämre ut, än året förut, dels i följd af den mer än vanligt oblida väderleken, dels genom menniskornas eget förvållande. Krigets förödelse och härjningar, detta sköna krig, hvarom vi ofvåföre talat, voro sådane, att i de delar af landet, hvilka voro belagne närmast dess skådeplats, många egendomar blefvo, mera än vanligt, obrukade och öfvergifne af landtmännen, hvilka i stället för att medelst arbete förskaffa sig sjelfve och andra bröd, voro nödsakade att gå ikring för att begära allmosor. Jag sade: mera än vanligt; ty de odrägeliga skattebördor, som pålades

med lika mycket snålhet som oförstånd, de stående truppernas vanliga handlingsätt äfven under freden, hvilket den tidens sorgliga annaler förlikna vid en fiendtlig eröfrares, andra orsaker, hvilka rummet här ej tillåter att uppräknas, hade redan från längre tid tillbaka i hela Majland förberedt dessa olycksaliga följder: de särskilda omständigheter, hvarom vi nu talat, voro att betrakta såsom ett häftigare utbrott af en kronisk sjukdom. Man hade icke ens väl hunnit inberga denna såkallade skörd; förrän requisitionerna för arméen och de försnillningar, som alltid åtfölja dylika, deruti gjorde en sådan afbräck, att hungersnöden snart lät sig märkas, och jemte hungersnöden dess lika helsosamma, som oundvikliga följd: dyr tid.

Men då dyrheten stiger till en viss grad, uppstår alltid hos många den tanken, att denna ej uppkommit af brist. Man glömmet, att man befarat den, att man förutsagt den; på en gång förmodar man, att det finnes säd i öfverflöd, men att olyckan kommer deraf, att den ej säljes: en tanke, hvilken visserligen saknar all rimlig grund, men som i lika mån smickrar människornas härm och förhoppningar. De verkliga eller inbillade uppköparne af säd, egendomsinnehafvarne, som icke sålde allt på en dag, bagarne, som köpte

säden, alla de, med ett ord, hvilka ägde, eller ansågos äga mycket eller litet deraf, gaf man skulden för hungersnöden och den dyra tiden: dessa voro föremål för den allmänna klagan, och en styggelse för den illa eller väl klädda pöbeln.

— Man sade såsom säkert, hvarest magasiner, spannmålsbodas skulle vara tillfinnandes, lastade, fullproppade, svigtande af säd; man uppgaf ett orimligt antal af säckar; man talade med full visshet om de ofanteliga förråder af säd, som i hemlighet blifvit utskickade till främmande länder, der man troligtvis med lika mycken säkerhet och lika mycket knot påstod, det spannmålen derifrån fördes till Milano. Man bönföll hos öfverheten om dessa slags mått och steg, hvilka alltid synas mängden, eller åtminstone hittills alltid synts densamma, så billiga, så enkla, så tjenliga att, som de uttryckte sig, framlocka den gömda säden och återföra öfverflödet. Embetsmännen sökte äfven göra dem till viljes häruti, såsom till exempel, att stadga ett högsta pris på vissa slags lifsmedel, att med straff hota eho som vägrade att sälja, jemte flera dylika förordnanden. — Men som menskliga försigtighetsmått i allmänhet, huru kraftiga de än må vara, hvarken hafva makt att minska behovet af föda, eller framskaffa födoämnen, då inga så-

dana finnas; och som de nyssnämnde i synnerhet ingalunda hade den egenskapen att framlocka spannemålen från de orter, der det var öfverflöd deruppå, så fortfor det onda och blef allt värre. Mängden ansåg detta härröra af otillräckligheten och lamheten af de mått och steg, som blifvit vidtagne, samt fordrade högljudt andra, mera kraftiga och afgörande. Till sin egen olycka fann den snart en man efter sitt sinne.

Under Guvernörens, Don Gonzalos Fernandez af Cordova frånvaro, som då var sysselsatt att belägra fästningen Casale i Montferrat, förrättades hans embete i Milano af StorKanslern Antonio Ferrer, äfven till börden Spanior. — Denne insåg, ganska riktigt, att godt pris på bröd är någonting i och för sig sjelf ganska önskansvärdt; och tänkte, (häri låg misstaget) att en befallning från honom skulle kunna förmå att åstadkomma detta. — Han utgaf en viss markegångstaxa för bröd i enlighet med det pris, som det skulle hafva haft, i fall hvetet i allmänhet sålts för 33 mark måttet: och nu såldes det för 80. — Han gjorde likasom en gammal möjungfru, som tror sig blifva yngre, derigenom att hon ändrar sin dopattest.

Vida mindre skadliga och orättvisa förordningar hade mer än en gång blifvit utan efterföljd,

derföre att de varit i strid mot sjelfva sakernas ordning; men för dessas verkställande vakade mängden, hvilken, då den nu ändteligen såg sina önsknigar förvandlade i lag, icke gerna skulle hafva tålt, att det ej blefve alfvar derutaf. — Man skyndade genast till bagarebodarne för att få bröd enligt taxeringsvärdet; och man fordrade det med all den hotande bestämdhet, som passion, styrka och lagar i förening förmå ingifva. Att bagarne härvid högljudt klagade, kan man lätt föreställa sig. De måste oupphörligt arbeta, anskaffa, grädda och baka; ty folket, som dunkelt anade, att detta var ett våld, belägrade ständigt bagarebodarne för att få njuta af denna tillfälliga lycka: att, som vi nyss sade, mer än vanligt träla i svett och möda för att förlora deruppå, finner hvar och en huru hugneligt det kunde vara. På ena sidan öfverheten, som hotade med straff, å andra sidan folket, hvilket knotade vid hvarje dröjsmål, och mumlade om, att det nog kunde på egen hand skaffa sig rätt, ett utsökningssätt, som är det värsta af alla här i verlden; det var således ingen hjälp, man måste anskaffa, baka och sälja. Men för att tvinga dem att fortfara härmed, voro hvarken stränga befallningar eller fruktan för straff tillräcklige; dertill fordrades, att det hade stått i deras magt:

om det varat något litet längre, hade de slutligen ej förmått uthärda dermed. De sökte oupphörligen att visa obilligheten och orimligheten af den skyldighet, man ålagt dem, påstodo sig vilja bortkasta sina ugnsspadar, och lemna alltsammans: och under tiden drögo de sig fram, så godt de kunde, i det hopp, att StorKanslern väl en gång skulle vilja antaga förnuftiga skäl. Men Antonio Ferrer, hvilken var, som man nu för tiden skulle kalla det, en man af karakter, svarade, att bagarne hade vunnit mycket under de förflutna åren, att de ock framdeles i bättre tider kunde vinna mycket; det man ville se till, att ur allmänna medel gifva dem någon skadeersättning: men att de för närvarande måste låta sig nöja. — Antingen att han nu verkligen sjelf var öfvertygad om de skäls giltighet, hvilka han uppgaf för andra, eller ock att han, af erfarenheten upplyst om omöjligheten att upprätthålla en dylik förordning, ville öfverlemna åt andra obehaget af att återkalla densamma; nog af, han afvek ej det ringaste från hvad han en gång stadgat. — Slutligen underrättade decurionerne (ett stadsembete, sammansatt af adel, hvilket räckte ända till 1796) Guvernören i bref om sakernas ställning; på det att han skulle kunna träffa nödiga anstalter deremot. Don Gon-

zalo, fördjupad öfver öronen i krigsangelägenheter, gjorde det som läsaren lätteligen kan föreställa sig: han förordnade ett utskott, åt hvilket han uppdrog att fastställa ett visst pris på bröd, som kunde befinnas antagligt; således en medelväg mellan begge partierna. De deputerade kommo tillsammans, eller, såsom man medelst en Spansk ordvändning uttryckte sig i den tidens Kanslistil, bildade en junta och efter mångfaldiga bugningar, complimenters, inledningar, suckar, förtiganden, förslag i luften, undflygter, stadnade alla i ett beslut, hvars nödvändighet de allesammans insågo, och ingalunda okunnige om, att det var ett vågadt spel, de spelade, men med full öfvertygelse, att ingenting annat återstod att göra, öfverenskommo de att öka brödtaxan. Bagarne hämtade luf, men folket blef ursinnigt.

Aftonen före den dagen, då Renzo anlände till Milano, hvimlade gator och torg af menniskor, hvilka, hänförde af en gemensam harm, fattade af en gemensam tanka, samlade sig, kända och okända, i kretsar, i sällskaper, utan förutfattad öfverenskommelse, ja nästan utan att sjelfve märka det, likasom droppar, hängande på samma sluttning. Hvarje samtal gaf en ökad styrka åt såväl de hörandes, som de talandes öfvertygelse

och passioner. Midtibland alla dessa upphetsade sinnen, funnos äfven några mera kallblodiga, hvilka med mycken förnöjelse åskådade, huru vattnet allt mer och mer uppgrumlades; de bemödade sig att ytterligare uppgrumla det samma med detta slags omdömen och underrättelser, som skälmar så väl förstå att sammansätta och en uppretad myckenhet så gerna tror, och föresatte sig att ej låta detta vatten lugnas, utan att förut något litet hafva fiskat deruti. Tusendtals menniskor lade sig med en dunkel aning om, att någonting måste ske, att någonting verkligen skulle ske. Samlingarne börjades innan det ännu var dager: barn, qvinnor, män, gubbar, arbetare, tiggare syntes i hopar om hvarandra: här hördes ett af många röster blandadt sorl; der höll en person tal under de andras bifallsrop; den ene gjorde sin granne samma fråga, som man nyss gjort honom sjelf; den andre upprepade samma utrop, hvilket han ett ögonblick förut hört susa för sina öron; öfverallt klagomål, hotelser, yttranden af förvåning: ett ganska litet antal af ord utgjorde materia-
 lerne till alla dessa samtal.

Nu felades ej mer än en anledning, en stöd-
 punkt, en viss gifven impuls för att förvandla
 alla dessa ord till handling; och en sådan dröjde

ej länge. — I dagningen utkommo från bodarne små bagaregossar, hvilka gingo med korgar, fulla af bröd till de vanliga kundernas hus. Åsynen af en af dessa olyckliga gossar var för den första folkhop de mötte, likasom en antänd raket, fallen i ett kruthus. "Här är bröd," skreks det af hundrade röster på en gång. "Ja, för tyrannerne, som simma i öfverflöd och vilja "låta oss dö af hunger," säger en, närmar sig gossen, griper med handen upp i kanten af korgen, ger den en stöt, och säger: "låt oss se "efter." Gossen rodnar, bleknar, darrar, skulle gerna vilja säga: låt mig gå, men ordet dör på hans läppar, han faller ner armarne och söker skyndsamt att lösa sig ur remmarne. "Ner med "korgen," ropar man emedlertid. Många händer fatta deruti; den faller ner på marken; man kastar högt i luften skynket, som betäcker densamma: en ljum ånga utbreder sig vidt ikring. "Vi äro också christne; vi äta också bröd," säger den som först talat; han tar ett upplyfter det och visar det för hopen, samt biter deruti: nu ses händer kring korgen, bröd i luften; inom kortare tid, än som behöfs för att omtala det, var korgen tom. — De som icke fått någonting på sin lott, satte sig flocktals i rörelse, uppretade vid åsynen af de andras vinst och uppmun-

trade af företagens lätthet för att uppsöka andra vandrände korgar: så många som anträffades, plundrades. De behöfde icke ens anfalla bärarne: de som olyckligtvis befunno sig på vägen, satte godvilligt, så snart de märkte hvad som var å färde, sin börda ner på marken, och flydde.— Detta oaktadt utgjorde de, som förblefvo tomhändte, största antalet; ej heller voro segervinnarne nöjde med så litet byte; sedan de å begge sidor förenat sig, funnos deribland personer, som hade uppgjort en plan till ett bättre organiseradt våld.

”Till bagerierna! till bagerierna!” ropas det. På gatan Corsia de Servi var då, och är ännu, ett bageri, kalladt Kryckebageriet. Dit begaf sig nu mängden.

Bodens ägare voro just sysselsatte att förhöra gossen, som återkommit tomhändt, och som nu, blek och illa tilltygad, stammande berättade sitt olyckliga äfventyr, då man plötsligen får höra ljudet af den anryckande folkhopar; det tilltar och närmar sig allt mer och mer; man skönjer de främste i truppen.

”Stäng, stäng, skynda, skynda:” en skickas bort att begära undsättning af poliskaptenen; de öfrige stänga hastigt boden, tillbomma och sätta stöd mot dörrarne innanföre. Mängden börjar

skocka sig utanföre och ropa: "Bröd! bröd! låt upp! låt upp!" — I det samma anländer poliskaptenen med en trupp stånddrabanter. "Undan, undan, godt folk: gå hem, gå hem; gif rum för er kapten," ropar han åt stånddrabanterne. Folket, som ännu ej riktigt hunnit samlas, ger litet rum, så att dessa kunna komma fram och ställa sig, tätt slutne, om ock ej i god ordning, emot den stängda bodörren. "Men hören på, godt folk," börjar kaptenen sitt tal: "Hvad gören J här! Hemåt, hemåt. Är detta christligt handladt? Hvad skall väl Konungen, vår herre säga härom. Vi vilje icke göra er något ondt; gå bara hem. — J bären ju er åt som skälmar och röfvare! Hvad f-n viljen J göra här så mangrant? Ingenting, som kan vara er nyttigt, hvarken till själ eller kropp. Hemåt, hemåt." Men hvad dem beträffar, hvilka sågo talaren och hörde hans ord, huru skulle de väl hafva kunnat lyda honom, om de än velat det, så trängde och stötte som de blefvo af de bakom dem stående, hvilka åter i sin ordning skuffades af andra, likasom våg på våg, steg från steg ända till yttersta ändan af kretsen, hvilken beständigt tillväxte. Kaptenen började att blifva orolig. "Drifven dem tillbaka, så att jag kan få något li et hämta

"undan," sade han åt stånddrabanterne: "Men akten er att göra någon illa. Vi vilje se till att kunna komma in i boden: knacken på; hållen dem på afstånd." "Undan! undan!" ropa stånddrabanterne, i det de alla på en gång ryckte fram mot de främste, och med skaften af sina gevär drefvo dem tillbaka. — Desse vråla, draga sig undan, så mycket de kunna, stöta dem som äro bakom med ryggarne i bröstet, med armbågarne i magen, med hälarne på tårna: det uppstår en sådan pressning, en sådan trängsel, att de, som befunno sig midtuti, gerna skulle ha betalt någonting för att slippa derifrån. Emedlertid har man gjort sig litet rum närmast porten: kaptenen knackar, bultar, ropar, att de skola öppna; de som äro innanföre titta ut ur fenstren; man skyndar ner att öppna; kaptenen går in, befäller stånddrabanterne, att de äfven böra begifva sig in, den ena efter den andra, under det de sista med sina gevär hålla folket på afstånd. Så snart alla väl äro inkomne, skjuter man rigeln för: kaptenen stiger hastigt uppföre trappan och går fram till ett fenster. Hu, hvilket sorl! — "Mina barn!" ropar han! flere titta upp. — "Mina barn! gån hem. — "Allmän pardon för alla dem, som genast gå hem." "Bröd! bröd! låt upp! låt upp!" voro

de ord, som tydligast hördes midtuti det vilda skrik, som hopen gaf till svar. — "Tålomod, barn: betänken er: ännu är det tid, gån derföre hem. — Bröd skolen J få: men detta är ej sättet. Nå! . . . . nå, hvad företagen J er der nere med porten? Fy, fy! — Jag ser, jag ser; varen icke oförståndiga! betänken er! detta är ju ett groft brott. Jag kommer straxt. Nå! nå! bort med verktygen; bort med händerna. Fy, Milanesare! J som ären beryktade i hela världen för er fromsinthet! — J hafven ju städse uppfört er väl ända till . . . . Hvad nu, pack! —"

Detta hastiga ombyte i ton förorsakades af en sten, hvilken, slungad ur handen af en af dessa fromsinta barn, träffade kaptenen i pannan, just på den venstra knölen af hans metafysikorgan. — "Pack! pack!" fortfor han att skrika, i det han hastigt stängde fenstret och drog sig undan. Men om han äfven skrikit så mycket han någonsin orkat, hade likväl orden, de må hafva varit goda eller onda, bortdött på halfva vägen, mötta af den massa af skrik, som uppsändes nerifrån. Det som han trodde sig hafva förmärkt var ett ifrigt arbete med stenar och jernspett vid dörrar och fenster för att slå in dörrspeglarne och bryta sönder gall-

ren: och arbetet hade redan hunnit temligen långt. Undertiden ropade bodens ägare och lärgossarne, hvilka stodo i fenstren i öfra våningen, försedde med ett stort förråd af stenar (troligen hade de uppryckt stenläggningen på gården) samt vinkade och gäfvö tecken åt dem, som voro nedanföre att upphöra med sitt förehafvande; de visade dem stenarne, hotande dem dermed. Då de sågo, att detta ingenting hjälpte, började de verkligen att kasta. Icke en enda kastade förgäfves; ty skockningen var sådan, att ett hirsborn, som man plär säga, icke skulle hafva fallit till marken. — "Aha, "skurkar! aha, uslingar! Detta är då det bröd, "som J gifven åt fattigt folk! Aj, aj! Nu gäller det, nu gäller det. Nu är ordningen kommen till oss," vrålades det nerifrån. Flere än en skadades; tvenne gossar blefvo på platsen. Raseriet gaf ökad styrka åt mängdens krafter; dörrar, fenstergaller sönderbrötos; och folket rusade in, likasom en ström genom alla öppningar. De som voro innanföre flyktade hastigt upp på vinden, då de sågo, att försvaret misslyckats: kaptenen, stånddrabanterne och några af husfolket stånade der, nerhukade under takteglen; de öfriga kröpo ut genom vindsgluggarne och sprungo ikring taken, likasom

kattor. Åsynen af bytet kom segervinnarne att glömma alla de blodiga hämndeplanerna. De störta sig öfver kistorna; brödet deruti gifves till sköflings. — En af dem skyndar sig i stället att uppbryta låset på disken, griper i lådorna, tager med fulla händer, stoppar i fickorna och går ut, lastad med qvattriner, i afsigt att sedan återkomma för att stjäla bröd, i händelse något sådant blir öfver. — Mängden sprider sig ikring i de inre magasinerna. De slitas om säckar; den ene vänder upp och ned på en sådan, upplöser öppningen, och för att göra bördan lättare, att bära, kastar han bort en del af mjölet; en annan skyndar härvid ner på gatan, ropande: "vänta, vänta," för att i dukar och kläder uppfånga detta öfverflöd; en kastar sig öfver ett baktråg, och bemäktigar sig degen, som tänjer ut sig och brister på flere ställen; en annan, som under plundringen fått en qvarnsikt, håller den högt i luften: somliga gå och komma, andra äro i arbete: män, qvinnor och barn om hvarandra: knuffar, stötta, skrik, och ett hvitt dam, som sätter sig öfverallt, öfverallt igen uppröres och höljer allt i moln. — Utanföre, en folkskock, sammansatt af tvenne hvarannan mötande processioner, hvilka ömsesidigt genombryta och in-

vecklas i hvarandra: de som komma ut, lastade med byte, och de som vilja gå in för att plundra.

Under det detta bageri på sådant sätt ödelades, förblef intet enda i hela staden oantastadt och utan fara. — Men på intet ställe samlade sig folket, att det kunde våga det yttersta; på somliga ställen hade ägarne bildat sig små hjälptrupper, och voro på sin vakt; på andra ställen åter sökte de, mindre starke till antalet, eller mera rädde, att på visst sätt underhandla; de utdelade bröd åt dem som hade begynt skocka sig utanföre bodarne för att derigenom förmå dem att gå sin väg. Och de gingo äfven verkligen, icke så mycket af den orsaken, att de voro nöjde med hvad de fått, men derföre att stånddrabanterne och rättsbetjenterna, oaktadt de voro i trångmål vid det nyssnämnda bageriet, likväl på andra ställen hade tillräcklig styrka för att hålla de små hoparne af upproriske i styr. Sålunda tillvexte jemnt oväsendet och tilloppet vid detta olycksaliga ställe; ty alla de, som kände sig äga mod till någon hjeltedat, begåfvo sig dit, hvarest de funno de maustarkaste medhållare.

Så var sakernas ställning, då Renzo, efter att hafva, som vi nyss nämnt, slutat att förtä-

ra sitt bröd, gick igenom Östra-ports-förstaden, och begaf sig, utan att veta det, rakt till hufvudskådeplatsen för upploppet. Han vandrade framåt, än påskyndad, än uppehållen af folkhopen; och under gåendet såg han sig ikring lyssnande, för att ur detta vilda sorl af röster kunna utleta någon mera bestämd kunskap om förhållandet. Se här ungefärligen de ord, som det lyckades honom att uppsnappa under vägen. "Nu har man då ändteligen," skrek en, "kommit under fund med dessa skälmarnes gemena bedrägeri, hvilka sade, att det hvarken fanns bröd, mjöl eller spannemål. Nu inser man ju tydligt sakernas sammanhang; de kunna icke längre bedraga oss. Lefve öfverflödet!" — "Men jag säger er, att allt det här tjenar till ingenting," sade en annan: "Det är likasom en droppa i hafvet; ja saken blir värre än förut, om vi icke sjelfve skaffa oss rätt. — Brödet kommer väl att säljas för godt köp, men de skola lägga gift deruti för att låta de fattiga dö som flugor. De säga redan, att vi äro för många; det ha de sagt i juntan; och jag vet det med säkerhet, ty jag har hört det med mina egna öron af en min gudmor, som är väl med en släginge till en kökspojke hos en af dessa herrar." Ord, som icke tåla att upp-

repas, yttrades med fradgande mun af en annan, hvilken med ena handen höll en näsduksslarfva öfver håret, som var i oordning och blodstänkt. — Likasom för att trösta honom, sade en närstående efter, hvad denne nyss sagt. "Undan, undan, gode herrar, jag ber er: gifven rum för en stackars husfader, som bär hem föda åt fem barn." Så sade en, som kom svigtande under en stor mjölsäck; och alla skyndade åt sidan för att lemna honom rum. "Jag?" sade en annan nästan hviskande till sin följeslagare: "Jag aktar mig för sådant. Jag känner världen och vet hur det går till med dylika saker. Dessa lurkar, som nu göra så mycket buller, skola i morgon eller innan kort hålla sig stilla inom sina hus, bäfvande af förskräckelse. Jag har redan märkt vissa ansigten, vissa hedersmän, som spejande stryka ikring, och uppteckna hvilka äro här och hvilka icke äro här; när sedermera allt väl är förbi, insamlas förteckningarne, och då får den plikta, som varit med i oväsendet." "Det är Vicarien i utrednings-committén, som beskyddar bagarne," skrek en gäll röst, som ådrog sig Renzos uppmärksamhet. — "De äro alla skälmar," sade en som stod bredvid. "Ja; men han är den förnämste," återtog den förste. — Vicarien, som

årligen utnämndes af Guvernören, enligt en lista af sex adelsmän, tagne ur Decurionernes råd, var ordförande i detta och i förenämnde committé, hvilken, sammansatt af tolf personer, likaledes adelsmän, jemte flera andra befattningar, förnämligast hade bestyret om lifsmedlen. — Hvar och en, som innehade en sådan syssla, skulle naturligtvis i tider af hungersnöd och okunnighet, anses för upphofsmannen till det onda, så vida han icke skulle hafva gjort det samma som Ferrer, hvilket åter icke stod i hans magt, om det ock varit enligt hans öfvertygelse. "De skurkarne!" utropade en annan: "Kan man göra någonting värre? de hafva gått så långt, att de sagt, det StorKansleren är en gammal narr, som blifvit barn på nytt, för att minska hans anseende och ensamme få befalla. — Man borde göra en stor bur och köra in dem deruti allesammans, att lefva af vicker och dårrepe, likasom de ville göra med oss — "Bröd, tror ni?" sade en, som sökte att skyndsamt komma undan: "Bröd, ja? Nej skeppunds-vigtiga stenar, hvilka föllo som hagel. Och hvilken mörbultning i rygg och sidor! Jag längtar att komma hem." Mer förbryllad, än upplyst af alla dessa ord, anlände Renzo slutligen under idkeliga knuffar till bageriet. Folkmängden ha-

de redan betydligt minskats, så att man kunde betrakta den nyss skedda, hemska förstörelsen. Murar, från hvilka rappaingen affallit, och med hål efter stenarne, fenstren inslagne, dörren sönderbruten. — Detta är icke rätt gjordt, tänkte Renzo för sig sjelf: om de på sådant sätt tilltyga alla bagerier, hvar vilja de baka sitt bröd? — I brunnarne?

Tid efter annan utkommo från huset personer, som buro stycken af en kista, ett tråg, eller en qvarnsikt, skaftet på en slaga, eller ock en bänk, en korg, en kontobok, hvarjehanda af hvad som kunde finnas i detta olycksaliga bageri; och trängde sig fram genom mängden, skrikande: "Rum, rum." Alla dessa togo vägen åt samma håll och samlade sig på ett visst, öfverenskommet ställe. Renzo ville se, huru detta nya upptråde skulle slutas; och höll sig bakefter en, som bar på axeln en hop af sönderbrutna brädlappar, samt spånor, och gick, liksom alla de öfriga, den gatan, som följer längsefter Dömens norra sida, och har sitt namn af de trappsteg, som funnos der, och hvilka snart icke skola finnas der mera. — Lusten att åskåda händelserna kunde icke hindra vår bergsbo att, då han kommit nära den stora byggnaden, stadna och se uppåt med vidöppen mun.

— Sedan påskyndade han sin gång för att hinna den, som han tagit till vägvisare; han vände om hörnet och kastade ännu en blick åt framsidan af Dômen, som då till största delen var plumpt arbetad och långt ifrån den närvarande fulländningen. — Trängseln blef värre, ju längre man kom fram; men för bäraren gaf man rum: han klöf folkvägen, och Renzo följde efter i det rum, han lemnat efter sig och framkom jemte honom till medelpunkten af folkmassorne. Der var en tom plats, och miduti densamma en lusteld, en hög af glöd, qvarlevor af de nyssnämnde redskapen. Rundtomkring hördes ett klappande med händerna, ett stampande med fötterna, ett sorl af tusende triumfskri och verop. Mannen med bördan stjelpte densamma öfver glöden; en annan rörde om elden med ett till hälften svedt stycke af en skåffel, och blåste under densamma nedifrån och på sidorna: röken tillvexer härvid och tjocknar, lågan får nytt lifigen; nu höjas än vildare skrik. "Lefve öfverflödet! Ner med dem, som förorsaka hungersnöden! Ner med utredningscomitén! Ner med juntan! Lefve öfverflödet! Lefve brödet!"

Uppriktigt sagdt, äro väl icke förstörandet af qvarnsiktar och baktråg, ödeläggelsen af bagrier och bagarnes drifvande på flykten de

bästa medel att anskaffa bröd; men detta är en af dessa metaphysiska finheter, som icke ingå i mängdens hjernor. Utan att hafva ett synnerligen metaphysiskt hufvud, gjorde likväl Renzo, hvilken icke, liksom de andra, var förvillad af ett ursinnigt raseri, i sitt hjerta denna anmärkning. Han behöll den dock för sig sjelf; ty, ibland alla dessa ansigten, var det icke ett enda, som tycktes säga: min broder, om jag har felat, så rätta mig, och jag vill tacka dig derföre. — På nytt hade lågan förkolnat; man såg ej mera någon komma med flere brännbara ämnen, och folket började att tröttna; då ett rykte ankom, att vid *il Cordusio*, ett litet torg, icke långt derifrån, man hade börjat belägra ett bageri. Vid dylika tillfällen kan ofta blotta förkunnandet af en sak göra, att den sättes i verket. — På samma gång som detta rykte, utbredde sig bland mängden en lust att draga åstad dit: "jag går; går du? låt oss gå, låt oss gå," hörde man från alla håll, hoparne skingra sig, mumla, sätta sig i rörelse. — Renzo stavnade efter, nästan utan att röra sig mer, än han blef förd af strömmen; och rådgjorde emedlertid med sig sjelf, om han borde draga sig ur trängseln och återvända till klostret för att uppsöka Pater Bonaventura, eller följa med

hopen för att åskåda ytterligare uppträden. Nyfikenheten segrade. Men han beslöt att icke tränga sig midtibland folket för att låta mörbulta sig, eller utsätta sig för någonting ännu värre, utan hålla sig på afstånd för att i lugn betrakta saken. Sedan han fattat detta beslut, framtog han sitt andra bröd, och ätande deruppå, fortsatte han sin väg i eftertruppen af den upproriska hären. Denna åter hade i hörnet af torget vikit af på den korta och tränga Gamla Fiskelägersgatan, och derifrån genom det sneda hvalfvat till Köpmanstorget. — Få funnos väl deribland, som icke, i det de gingo förbi den nisch, hvilken midtpå afskär altanen af den byggnad, som då kallades Doctors Collegium, kastade en blick på den stora statyn, som der hade sin plats, på det allvarliga, vresiga ansigtet af Don Philip II, som äfven ur marmorn ingaf en viss vördnad och tycktes vara i begrepp att vilja säga: Här står jag, uslingar. —

Denna nisch är nu tom, till följe af en märkvärdig tilldragelse. Omkring etthundra sjuttio år efter den tiden, inom hvilken vår berättelse faller, ombyttes en dag hufvudet på den staty, som befanns der, spiran togs utur hans hand och i dess ställe satte man dit en dolk,

och på statyn sattes namnet Marcus Brutus. — I sådant skick stod den tilläfventyrs ett par år, men en morgon kastade några vissa personer, hvilka icke sympathiserade med Marcus Brutus, utan snarare borde hysa ett hemligt agg till honom, ett tåg omkring statyn, ryckte ner den till marken, misshandlade den på hundrade sätt; samt släpade den, stympad och förvandlad till en oformlig torso *) ikring gatorne, icke utan mycket skrik, och sedan de tröttnat dermed, kastade de den afsides. Hvem skulle hafva sagt Andrea Biffi detta, då han formade densamma.

Från Köpmanstorget tog den stormande mängden sin väg genom Parkumsmakaregränden, och utbredd sig derifrån öfver Cordusio-platsen. Så snart de kommit dit, började alla genast att titta efter det bageri, som man gifvit dem anvisning uppå. — Men i stället för de hopar af bundsförvandter, de väntade att finna der redan i arbete, sågo de endast några få stå sysslolösa och villrådige på något afstånd från boden, som var stängd, och i hvars fenster märktes beväpnadt folk, som tycktes vilja försvara sig, om så behöfdes. Hopen vände sig då om, och stod stilla för att härom underrätta de

---

*) En staty utan armar, ben och hufvud.

kommande och för att se hvilket beslut de öfriga skulle vilja fatta; somliga gingo tillbaka eller stadsnade efter. Der var ett påträngande, ett uppehållande, ett frågande och ett upplysande; derjemte stockning, villrådighet och ett oredigt sorl af rådplägingar. — Härunder hördes midtuti hopen en olycksalig stämma rop: "Här nära intill är Vicariens hus: låtom oss gå att skaffa oss rätt och plundra der." Härvid tycktes folket snarare på en gång draga sig till minnes ett redan fattadt beslut, än antaga ett gjort anbud. — "Till Vicarien! Till Vicarien!" är det enda skrik, man är i stånd att höra. Folkhopen sätter sig nu i rörelse, med en enhällig förbittring, till den gata, hvarest det i en så olycksalig stund nämnda huset var beläget.

C A P. XIII.

Den olycklige Vicarien var just i detta ögonblick sysselsatt att mödosamt smälta sin med olust förtärda middagsmåltid, i det han åt en liten bit hårdt bröd; och afvaktade med största otålighet, huru denna storm skulle komma att slutas, vida skild likväl från den föreställningen, att den på ett så förfärligt sätt skulle

drabba honom sjelf. En välmenande person skyndade i fullt galopp före hopen till huset för att gifva underrättelse om den öfverhängande faran. Betjenterne, hvilka, lockade af bullret, redan gått ner i porten, sågo förskräckte längs efter gatan åt det hållet, hvarifrån oväsendet nalkades. I detsamma de få höra denna underrättelse, synes förtruppen i antågande: i största hast skyndar man att underrätta husbonden härom: under det denne öfverlägger, om, och på hvad sätt han skall fly, kommer en annan för att säga honom, att det ej mera är tid. Knappt hinna betjenterne att stänga porten. De tillbomma den, sätta stöd deremot, skynda att stänga fönsterna, likasom då man ser ett oväder nalkas och i hvart ögonblick väntar en hagelskur. Det alltjemnt tilltagande vrålandet, som hördes i luften, likasom ett thordön, genljudade i den tomma gården, i hvarje hörn af huset: och midtunder det ofanteliga, mångfaldiga sorlet höras allt starkare och tätare slagen af stenarne på porten. "Vicarier! Tyrannen! Uthungraren!" Honom vilja "vi ha, lefvande eller död!" Den olycklige irrade från rum till rum, dödsblek, hjertängslig, vridande sina händer, befallande sig i Guds beskydd och i sina tjenares, i det han besvor dem

ätt hålla stånd och söka något medel för honom att kunna undkomma. Men på hvad sätt, och hvarigenom? Han gick upp på vinden; ifrån ett hål vid takfoten tittade han ängsligt ned på gatan och såg den full af ursinniga människor; han hörde deras röster, som fordrade hans död; och förskräcktare än någonsin, drog han sig undan för att uppsöka det aflägsnaste gömställe. Der satt han, nedbukad, och lyssnande, om icke det olycksaliga raseriet någongång skulle sakta sig; men då han i stället hörde rytandet bli allt vildare och bullersammare, och slagen fördubblas, fattades hans hjerta af en ny fasa och han stack skyndsamt fingrarne i öronen. Deruppå blef han likasom utom sig, bet ihop tänderne, sammandrog ansigtsmusklerne, utsträckte armarne med häftighet och sköt för sig med knutna näfvar, likasom han velat hålla igen porten mot slagen utanföre. Slutligen sjönk han ner i förtviflan och låg känslolös, nästan utan sansning, väntande döden.

Renzo befann sig denna gång midtuti hvimlet, icke såsom förut, ditförd af trängseln, utan dragen af egen böjelse. Vid det första ropet efter blod hade han känt sitt eget stelna af fasa: hvad plundringen åter vidkommer, var han icke

säker, huruvida det var rätt eller orätt vid detta tillfälle; men tanken på mord uppväckte hos honom en ovillkorlig afsky. Och oakadt han, till följe af denna olycksaliga, hos upphetsade sinnen vanliga benägenhet att sätta tro till en upphetsad myckenhets föregifvanden, var fullt öfvertygad, att Vicarien var en bof och upphofsman till hungersnöden, hade han likväl skyndat bland de främste i hopen, med fast beslut att göra sitt yttersta för att frälsa honom. I denna afsigt hade han kommit nära porten, hvilken nu bestormades på hundrade olika sätt. Somliga knackade med gatstenar på spikarne i låset för att bryta löst detsamma; andra, beväpnade med hvassa stenar, slöa knifvar, gamla hästskor, spikar, ja med sjelfva naglarne, om icke något annat var till hands, sönderbröto rappingen af muren, och sökte småningom att lossa stenarne för att göra en öppning. — De som icke kunde lägga handen vid arbetet uppmuntrade de andra med skrik; men hindrade tillika, genom den trängsel de förorsakade, vida mer arbetet, redan förut stördt af de arbetandes oordentliga täflan: ty någongång händer det, Gudi vare lof, äfven i det onda, hvad som ty värr alltför ofta inträffar i det goda, nemligen, att en saks ifrigaste vänner äro densamma till hinders.

De embetsmän, som först fingo kunskap om upploppet, skickade genast för att begära undsättning af Commendanten på castellet; och denne afsände genast en trupp; men som allt detta naturligtvis ej kunde ske utan någon tidsutdrägt, hunno soldaterna icke ankomma förrän huset redan var i full belägring; till följe deraf gjorde de halt på ett visst afstånd derifrån, vid yttersta ändan af folkhoppen. Den befälhafvande officeraren visste icke, hvilket parti han skulle taga. Der fanns endast en sammanrafsad hop af sysslösa, obeväpnade menniskor af alla åldrar och kön. På de anmaningar, som gjordes dem att skiljas åt och gifva rum, svarade de med ett dåft och långsamt mummel: ingen rörde sig ur stället. Att gifva eld på denna hop syntes officeraren icke allenast grymt, utan äfven förknippadt med fara, såsom någonting, hvilket skulle förolämpa de saktmodigaste och än mera uppreta de våldsammare: för öfrigt var detta ej enligt hans instruction. Att bryta igenom de närmaste hoparne, kasta i kull folket till höger och venster, och framskynda att anfalla alla dem, som satte sig till motvärn, hade väl varit den bästa utvägen, men svårigheten var att kunna lyckas deruti. Hvem kunde veta, om soldaterna skulle vara i stånd att framtränga till-

sammans och i god ordning? Om de tilläfventyrs, i stället för att bryta igenom massan, skulle blifvit kringspridde deribland, hade de befunnit sig i hopens våld, efter att väl hafva uppretat densamma. Commendantens obeslutsämhet och soldaternas orörlighet förekom mängden med rätt eller orätt såsom härrörande af rädsla. De af folket, som befunno sig närmast dem, nöjde sig med att se dem i ansigtet med en trotsig uppsyn; de som voro litet längre derifrån afhöllo sig icke att reta dem med hånande åtbörder och rop; längre fram åter visste få, att de ens funnos der eller brydde sig ej derom: våldswerkarne fortforo emedlertid i sitt bemödande att få upp porten; åskådarne upphörde icke att uppmuntra dem med sina rop.

Ibland dessa åskådare utmärkte sig, sjelf ett föremål för nyfikenheten, en illa klädd gubbe, som stirrade med tvenne insjunkna och lågande ögon, sammandrog sina skrynkiga anletsdrag till ett småleende, hvaruti en djefvulsk glädje framlyste, samt svängde i luften, öfver sitt ingalunda vördiga gråa hufvud, en hammare, ett rep och fyra stora spikar, hvarmed han sade sig vilja fastspika Vicariën på dess egna dörrposter, så snart han hunnit aflida. "Fy, ni borde skämmas," utbrast Renzo, förskräckt vid dessa ord,

vid åsynen af så många ansigten, som tycktes gilla dem, men uppmuntrad vid anblicken af andra, ur hvilka, oaktadt stumma, framlyste samma fasa, som den han sjelf kände. "Ni borde skämmas! skole vi ingripa i bödelns handverk? att mörda en christen menniska! Huru viljen J, att Gud skall gifva oss bröd, när vi begå dylika illgerningar! Sin Ijungeld skall han skicka oss, men icke bröd." "Aha, du hund! du fäderneslandets förrädare!" skrek en af dem, som midtuti det allmänna bullret hade kunnat höra dessa fromma ord, i det han vände sig till Renzo med en uppsyn, lik en, som är besatt af djefvulen. "Vänta, vänta, det är en af Vicariens tjenare, förklädd till landtman; det är en spion: tag fast honom!" Hundrade röster höras ropas: "hvad är det, hvar är han, hvem är det? En af Vicariens tjenare. — En spion. — Vicarien sjelf, förklädd till landtman, som söker undkomma. Hvar är han? tag fast honom!" Renzo tiger, hukar sig ner, skulle gerna vilja undkomma; några af hans grannar hjälpa honom att krypa ner på marken; och söka med andra högljudda skrik öfverrösta dessa fiendtliga och mordlystna stämmor. Men det som hjälpte honom mer än allt annat var ett "ge rum, ge rum," som hördes ropas vidt ikring: "ge rum, här kommer hjälp: ge rum, hola!"

Hvad var det då? En lång pinnstege, som några personer buro för att sätta den emot huset och såmedelst kunna inkomma genom ett fönster. Men lyckligtvis var detta medel, hvilket skulle hafva gjort, saken ganska lätt, icke så lätt att sätta i verket. De som buro densamma knuffades och kommo i oordning af trängseln och fördes likasom i vågor: en af dem, hvilken kommit med hufvudet emellan pinnarne, bölade, undertryckt af detta rörliga ok; en annan rycktes från bördan af en knuff; den släppta stegen slog här och der emot hufvuden, axlar och armar: man kan lätt föreställa sig hvad dessa lemmars ägare skulle säga derom. Andra upplyfta med sina händer den fallna bördan, ställa sig derinunder, taga den uppå sig, i det de ropo: "låt oss försöka; framåt!" Den olycksaliga machinen fortskrider ojemnt och i svängningar rätt fram och på sidorna. Den kom just i rättan tid att undandraga Renzos fienders uppmärksamhet från honom; han begagnade sig af denna lilla förvirring, som uppstått midtunder den stora, och aflägsnade sig, i början krypande, men sedermera raskt arbetande med sina armågar, från denna för honom så farliga post, i afsigt att med det snaraste draga sig ur trängseln och skynda att träffa eller invänta Pater

Bonaventura. Plötsligen utbreder sig från ena ändan en rörelse ibland hopen, ett rykte går ikring från mun till mun, från den ena flocken till den andra: "Ferrer! Ferrer!" Förundran, bifall, förtrytelse, glädje yttra sig öfverallt, hvarest detta namn framtränger: somliga utropa detsamma högljudt, andra söka att nedtysta dem: somliga jaka, andra neka; somliga lyckönska, andra förbanna. "Ferrer är här! Det är icke "sannt! Jo, jo, lefve Ferrer, han, som ger oss "bröd för godt pris. Nej, nej! han har kommit "hit i vagn. Hvad bry vi oss om honom, vi "vilja icke ha någon hjälp! Ferrer! lefve Ferrer! "de fattigas vän, han kommer nu att föra Vi- "carien i fängelse. Nej, nej, vi vilja taga oss "rättvisa sjelfve. Jo, jo; låt Ferrer komma! i "fängelse med Vicarien!" Härvid höjde sig alla på tåspetsarne och började att titta åt det håll, hvarifrån man förkunnade hans oväntade ankomst. Då alla på en gång höjde sig på tårna, sågo de hvarken mer eller mindre än om allas hälar stadnat på marken. Vid yttersta ändan af folkmassan, men från en annan sida än den, hvarest soldaterna voro posterade, syntes verkligen Antonio Ferrer, StorKansleren, i vagn; hvilken, eftersom han förmodligen hade på sitt samvete att hafva med sitt lättsinniga prat och med sin

envishet varit orsaken eller åtminstone gifvit anledning till detta upplopp, nu kom för att söka stilla detsamma eller åtminstone förekomma dess förfärligaste följder: han kom för att väl använda en illa förvärfvad popularitet.

I alla folkupplopp ges det alltid vissa slags människor, hvilka, antingen af en fanatisk öfvertygelse, eller af en nedrig lust till oordningar, arbeta allt hvad de förmå för att bringa sakerna till det värsta; de föreslå de gudlösaste företag, underblåsa elden hvarje gång den tyckes vilja afsvalna: ingenting är förmycket för dessa, de skulle önska, att oväsendet hvarken ägde mått eller gräns. Men såsom motvigt ges det äfven alltid ett visst antal andra människor, hvilka med lika ifver sträfva för ett motsatt ändamål, somliga föranledda af partiskhet för de hatade personerna; andra åter utan annan bevekelsegrund, än en from och ovilkorlig afsky för brottsliga handlingar. Gud välsigne dem. I hvar och en af dessa begge motsatta partier alstrar likheten i böjelser, om ock inga föregående öfverenskommelser skulle hafva ägt rum, en ögonblicklig öfverensstämmelse i handlingssätt. Det som utgör massan eller liksom materialet till upploppet är en blandad samling af människor, hvilka, mer eller mindre, i obe-

stämnda gradationer sluta sig till den ena eller den andra ytterligheten: upphetsade, lystna att få skåda ett djerft streck, färdiga till grymhet eller medlidande, allt eftersom tillfället erbjuder sig att i fullt mått erfara någon af dessa känslor; begärliga i hvarje ögonblick att få veta, att få tro någonting märkvärdigt, kännande ett mäktigt behof att skrika, att vråla, att ropa hurra för hvilken som helst. "Lefve han! Ner med honom!" äro de ord, som de helst uttala; och den som lyckats öfvertyga dem, att en person icke förtjenar att bli söndersliten, har sedan icke behof af många ord för att öfvertyga dem, det samme man är värd att föras i triumf; skådespelare eller åskådare, redskap eller hinder, allt efter omständigheterna, färdiga äfven att tåga, när ingen förestafvar dem hvad de skola säga, att skiljas åt, så snart många sammanstämmande och af ingen motsagda röster hafva sagt: "låtom oss gå;" och att gå hem, frågande den ena den andra: "hvad har händt?" Men likasom denna massa vid sådana tillfällen är den starkaste delen, ja är styrkan sjelf, så begagnar hvar och en af de begge verksamma partierna alla möjliga medel för att draga henne på sin sida: det är likasom tvenne fiendtliga andar, som kämpa för att få inträde i denna kropp och sätta

den i rörelse. Detta lyckas för alla dem, som förstå att utsprida de rykten, som äro mest tjenliga att reta passionerna, att leda rörelserna till förmån för den ena eller den andra afsigten; för alla dem som förstå att uppdikta de nyheter, som bäst kunna väcka eller försvaga förtrytelsen, upplifva hoppet eller fruktan; för alla dem som förstå att uppfinna en lösen, hvilken, högljudt upprepad af mängden, på en gång må kunna uttrycka, bevittna och alstra pluralitetens mening för den ena eller andra parten.

Afsigten med allt hvad vi nu sagt är att visa, huru Antonio Ferrers uppträdande midtunder striden emellan de båda partier, hvilka kämpade om företrädet hos den utanföre Vicariens hus samlade mängden, gaf nästan i ett ögonblick en stor fördel åt de fögligares parti, hvilket förut uppenbarligen låg under, och såframt hjälpen något litet dröjt, icke skulle hafva haft hvarken kraft eller anledning till vidare motstånd. Mannen var älskad af folket för den af honom uppsatta, för köpare så förmånliga tariff och för den hjältemodiga ihärdighet, hvarmed han bestridt alla föreställningar deremot. Sinnena, redan stämda till hans förmån, blefvo än mera förtjusta af den gamle mannens ädla frimodighet, som utan vakt, utan ståt, sålunda kom att uppsöka, att möta

en vredgad och stormande folkmassa. En märkelig verkan gjorde äfven underrättelsen, att han kom för att föra Vicarien i fängelse: genom detta löfte om hämnd lugnades något litet deras raseri mot den sistnämnde, hvilket skulle hafva vunnit förökad styrka, i händelse man kommit för att trotsa detsamma, samt lemnade rum för andra, vida olika känslor, som nu allmänt började uppstå i mängdens sinnen. De fridsälskande understödde, så snart de väl hunnit hämta luft, Ferrer på mångfaldiga sätt: de som voro honom närmast, genom att väcka och uppmuntra de allmänna bifallsropen med sina enskilda och att derjemte skaffa rum åt vagnen; de öfriga genom att upprepa och utsprida de ord, han sagt eller ansågs böra hafva sagt, banna de hårdnackade och ursinniga: och emot dem vända den vankelmodiga mängdens nya passioner.

"Hyem är, som vill förhindra oss att ropa: 'lefve Ferrer? J viljen då icke, att brödet skall 'säljas för godt pris? De äro skurkar, som icke 'vilja ha rättvisan skipad på christligt sätt: och 'personer finnas, hvilka skrika mer än andra endast för att låta Vicarien undkomma. I fängelse med Vicarien! Lefve Ferrer! Rum för 'Ferrer!' — Och i samma mån antalet af dem, som talade ur denna ton, förökades, sjönk mo-

det hos motpartiet; så att de förre, som börjat med förmaningar, slutade med att angripa våldsvärkarne, drifva dem tillbaka, samt rycka redskapen ur deras händer. Dessa sökte att hålla stånd; men anledningen till blodsutgjutelse var förbi: de rop, som mest hördes, voro: fångelse, rättvisa, Ferrer! Efter en kort strid, drefvos de oroliga på flykten: de öfrige bemäktigade sig porten, dels för att skydda den för vidare anfall, dels för att hålla vägen dit öppen för Ferrer, och en af dem ropade åt husfolket innanföre, att undsättning ankommit, att Vicarien borde hålla sig färdig att genast träda i häkte.

”Är det denne Ferrer, som hjälper till att göra förordningarne?” frågade vår Renzo, ty han påminde sig detta ”vidit Ferrer,” som doctorn hade visat honom vid slutet af en sådan, och låtit genljuda för hans öron. ”Alldeles: Storkansleren,” var svaret. ”Han är ju en hederlig man, är det icke så?” ”Mer än det! det är han, som lät oss få köpa bröd för godt pris; men de andra ville det icke; och nu är han kommen att föra Vicarien i fångelse, hvilken icke har handlat såsom han bordt.” Det behöfs knappt nämnas, att Renzo genast var för Ferrer. — Han ville genast gå honom till mö-

tés: detta var icke så lätt; men medelst åtskilliga knuffar lyckades det den raske alpbom att skaffa sig rum och framkomma till första ledet, just vid sidan af vagnen. Denna hade redan hunnit ett litet stycke in emellan hopen; men stod i detta ögonblick stilla, till följe af en af dessa oundvikliga stockningar, som så ofta inträffa under en dylik färd. — Den gamle Ferrer tittade ut ur vagnsfönstren med en ytterst ödmjuk, vänlig och fryntlig min; samma min, som han alltid hade i beredskap för de tillfällen, då han befann sig i Don Philip IV:des närvaro; men nu nödsakades att äfven här begagna. Han talade äfven; men bullret och sorlet af så många röster, samt de oupphörliga hurraropen gjorde, att hans ord föga och af få hördes. Han hjälpte sig derföre fram med åtbörder, i det han än förde fingerspetsarne mot läpparne för att deruppå kasta ut slängkyssar till höger och venster, såsom en tacksägelse för den allmänna välviljan, än utbrede sina händer med en långsam rörelse utanför fönstren, för att anhålla om rum; än artigt vinkade med dem för att äska ljud. Så snart detta lyckats honom, uppfångade de närmast stående hans ord, samt upprepade dem: "Bröd, öfverflöd: jag kommer för att skaffa er rätt: gifven mig rum, jag ber."

Förvirrad derpå och nästan kväfd vid sorlet af alla dessa röster, vid åsynen af alla dessa hopträngda ansigten, alla dessa ögon, som fästades på honom, drog han sig tillbaka ett ögonblick, uppblåste sina kindben, pustade och sade för sig sjelf: "Bevars hvilken mängd af folk." "Lefve Ferrer! Frukta icke. Ni är en hederlig man. "Bröd, bröd!" "Ja; bröd, bröd," svarade Ferrer: "i öfverflöd; det lofvar jag er," och härvid lade han handen på hjertat. — "Gifven mig något litet rum," tillade han med hög röst: "Jag är kommen att föra honom i fängelse, att gifva honom sitt rättmätiga straff: Nota bene, om han befinnes brottslig," tillade han härvid sakta. Sedan lutade han sig fram emot kusken och sade hastigt till honom: "kör på, Pedro, om du kan." Kusken smålog äfven åt mängden, med en nedlåtande vänlighet, såsom om han varit en betydande man; och med ett obeskrifligt behag svängde han helt sakta med piskan till höger och venster för att förmå de besvärliga grannarne att draga sig åt sidorna.

Undertiden sökte de verksammaste bland de välsinnade att fullgöra hvad som på ett så artigt sätt fordrades: somliga röjde väg framför hästarne. "Undan, undan, rum, gode herrar." Andra hade samma bestyr vid sidorne af vag-

nen, på det den skulle kunna komma fram, utan att gå öfver deras fötter, eller slå dem i ansigtet; hvilket, oberäknadt den enskilda skadan, skulle hafva satt Antonio Ferrers popularitet på spel.

Renzo, efter att hafva en stund med nöje betraktat denne ärevördige gubbe, något litet besvärad af trängseln och plågad af trötthet, men lifvad af nit och förskönad så till sägandes af hoppet att frälsa en menniska ur dödsångest, beslöt att hjälpa Ferrer och ej öfvergifva honom, förrän han uppnått sin afsigt. Sagdt, gjordt; han skyndade fram med de andra att skaffa honom rum; och var ingalunda bland de minst verksamma. Man lyckades att rödja väg; "kör bara på," sade flere till kusken, i det de drogo sig åt sidan eller skyndade förut att skaffa rum för vagnen längre fram. "Kör på! raskt" "men varsamt," sade nu äfven hans husbonde till honom; och vagnen satte sig i rörelse. — Ferrer, midtunder de allmänna helsningar, som han slösade på folket, nickade äfven några gånger särskildt, med ett förtroligt småleende åt dem, som han såg vara i verksamhet för hans skull: och mer än ett af dessa småleenden föll på Renzos lott, hvilken ock i sjelfva verket gjorde sig förtjent deraf, och denna dag bättre

tjenade StorKansleren, än den skickligaste af hans secreterare kunnat göra. Den unge bergsbon, förtjust af denna utmärkelse, tyckte sig nästan hafva slutit ett vänskapsförbund med Antonio Ferrer.

Vagnen, en gång satt i rörelse, framrullade deruppå, mer eller mindre långsamt, icke utan ett och annat uppehåll — Vägen var väl kanske icke längre än ett stenkast; men i betraktande af den tid, som dertill åtgick, skulle den kunna hafva ansetts för en lång resa, äfven för dem, som icke haft samma aktningvärda bevekelsegrunder till brådska som Ferrer. Folket var i rörelse framföre, bakom, till höger och vester om vagnen, likt sjöhästar omkring ett skepp, som framskrider i stark storm. Men gällare, mera skärande, mera döfvande än ljudet af en storm, var folksorlet. Ferrer tittade åt alla håll, under oupphörliga nickningar och åtbörder, för att kunna uppsnappa någonting och derefter ställa sina svar; hellst hade han velat ingå i ett samtal med denna flock af vänner; men saken var svår att verkställa; den svåraste till äfventyrs, som mött honom under den långa tid, han innehaft StorKanslersembetet. Då och då nådde likväl ett ord, en fras, under vägen hans öra, likasom hväsningen af en större

raket höres midtunder det ofantliga brakandet i ett fyrverkeri. — Han talade äfven sjelf under hela vägen, i det han än bemödade sig att på ett tillfredsställande sätt besvara deras rop, än med högljudd röst uttalade de ord, som han visste vara dem mest till nöjes, eller hvilka en ögonblicklig nödvändighet tycktes påkalla. —

”Ja, mina vänner, bröd i öfverflöd. Jag skall föra honom i fängelse: han skall bli straffad . . . .

”(Ifall han är brottslig.) Ja, ja, jag vill sjelf gifva befallning derom: brödet skall säljas för godt pris. *Asi es . . . .* så är det, ville jag säga: Konungen, vår herre, vill icke, att dessa hans trognaste undersåtare skola lida nöd. Akten er, go' herrar. Kör på, Pedro, men varsamt.

”Bröd i öfverflöd. Gifven rum något litet, för Guds skull. Bröd, bröd. I fängelse, i fängelse. Hvad nu?” frågade han derpå en person, som kastat sig med halfva kroppen in genom vagnsdörren, i afsigt att ropa honom i örat något råd, ansökning, eller bifallstecken. Men innan han väl hunnit höra detta: ”Hvad nu?” rycktes han undan af någon, som såg honom i fara att komma under hjulen. Under dylika stötar och svar, under oupphörliga bifallsrop, äfven under vissa ljud af missnöje, som här och der läto sig höras, men genast nedty-

stades, se vi ändteligen Ferrer framkommen till huset, förnämligast med tillhjälp af de ofvannämnde goda vännerna. Renzo, hvilken, dels i egenskap af vägvisare, dels såsom betäckning, hunnit fram på samma gång som vagnen, kunde nu ställa sig i en af de tvenne leder af välsinnade, hvilka, i det de bildade en väg framför vagnen, tillika utgjorde ett bålverk mot de begge folkströmmarne bakom dem. Och under det han med sina kraftiga skuldror hjälpte till att hålla emot den ena af dessa strömmar, befann han sig äfven på ett tjenligt ställe att kunna se allt. — Ferrer kände sitt hjerta lättadt, då han såg den lilla platsen fri och porten ännu stängd. Stängd vill här säga, icke öppen; för öfrigt voro gångjernen nästan utbrutne ur dörrposterne; från ett stort hål på de sprängda dörrarne kunde man utifrån upptäcka en del af den bugtiga, nästan främryckta rigeln, hvilken ännu, så till sägandes, sammanhöll dem. En af de välsinnade hade genom detta hål ropat åt husfolket att öppna; en annan skyndade att läsa upp vagnsdörren: gubben stack ut hufvudet, reste sig upp, och stödjande sig med högra handen på denna hederliga människans skuldra gick han ur, samt satte foten på första steget. Från alla håll höjde sig ho-

pen på tå för att se: tusende ansigten, tusende skäggiga hakor syntes i luften: den allmänna nyfikenheten och uppmärksamheten åstadkom för ett ögonblick en allmän tystnad. Ferrer stavnade något litet på vagnssteget, kastade en blick omkring sig, samt helsade med en bugning folket och ropade, i det han lade venstra handen på hjertat: "Bröd och rättvisa;" samt nedsteg frimodig, rak och prydlig under bifallsrop, som uppstego mot stjernorna.

De som voro innanföre hade undertiden öppnat porten. De gjorde en liten öppning för att insläppa den efterlängtdade gästen, men bemödade sig likväl med mycken försigtighet, att ej lemna större rum, än hans kropp behöfde intaga. "Skynda, skynda," sade han: "Öppna blott, så att jag kan komma in: och Jandre, hållen folket tillbaka; låten det ej komma mig på hälarne . . . för Guds skull! Söken att hålla vägen öppen för mig; jag är straxt här igen . . . Nå, nå, mina vänner, vänten ett ögonblick," sade han derpå till dem, som stodo innanföre: "Sakta med den der dörren, låten mig komma fram: aj! min sida; jag ber för min sida. Stäng nu: nej, vänta! vänta! togan, togan!" Denna skulle säkerligen ha fastnat mellan dörrarne, såframt ej Ferrer med

mycken skicklighet dragit undan fliken deraf, hvilken försvann, likasom stjerten af en orm, som kryper ner i ett hål.

Utanföre arbetade emedlertid de, hvilka vid detta tillfälle hade utgjort Ferrers livvakt, med skuldror, armar och rop att hålla platsen ren, bedjande i sitt hjerta den gode Guden, att han skulle förmå denne att skynda sig. "Skynda, skynda," sade äfven Ferrer innanföre i portiken åt tjenarne, hvilka samlats ikring honom och flämtande ropade: "Gud välsigne Ers Excellens!" Skynda, skynda," upprepade Ferrer: "hvar är den olycklige?" Vicarien nedsteg utför trapporna, till hälften släpad, till hälften ledd af andra tjenare, hvit som ett ofärgadt kläde. Så snart han blef varse sin beskyddare, återhämtade han andan; kände blodet återkomma i ådrorna, rörelsen i lederna, färgen på kinderna; och skyndade Ferrer till mötes: sägande: "Jag är i Guds och Ers Excellens' händer. Men på hvad sätt komma ut härifrån? Öfverallt människor, som vilja min död." "Kom med mig min herre, och var vid godt mod: här utanföre är min vagn; skynda, skynda." Han fattade honom vid handen och förde honom mot porten, i det han oupphörligt sökte ingifva honom mod; men undertiden sade för sig

sjelf: "Här kommer det värsta. Gud vare oss-
"nådig!"

Porten öppnas; Ferrer träder först ut; den andre bakom honom, nedhukad och tätt fasthållande sig vid den skyddande togan, likasom ett litet barn vid sin mammas kjortel. De, som hade hållit platsen ren, bilda nu, i det de upphöja i luften händer och hattar, likasom ett nät eller moln, i afsigt att undandra Vicarien mängdens farliga åsyn; denne stiger först upp i vagnen och kryper in der i ett hörn. Ferrer uppstiger sedan; vagnsdörren slås igen. Mängden blef detta varse, förstod, eller gissade hvad som förefallit; och lät höra ett otydligt ljud af bifallsrop och förbannelser.

Den del af vägen, som återstod, kunde anses för den svåraste och farligaste. Men allmänna rösten hade tillräckligt förklarat sig, att den endast ville, det Vicarien ginge i fängelse; och under det man uppehållit sig vid dennes hus, hade många af dem, hvilka biträdt Ferrer att komma dit, med så mycken framgång bemödat sig att bilda och bibehålla en öppning midtuti hopen, att vagnen denna gång var i stånd att skyndsammare och jämnare fortkomma. Knappt hade Ferrer satt sig, förrän han lutade sig ner för att bedja Vicarien hålla sig gömd bak i

vagnen och ej låta se sig; men denna tillsägelse var ingalunda af nöden. Sjelf deremot måste han visa sig för att på sig leda folkets hela uppmärksamhet. Och under hela denna färd, liksom under den föregående, höll han för sitt föränderliga auditorium ett tal, det mest oafbrutna i tid och det minst sammanhängande i innehåll, som någonsin funnits, i det han likväl, i hvarje ögonblick, inblandade några Spanska ord, hvilka han, med en hastig vändning, hviskade i örat på sin hopkrupne reskamrat. "Ja, mina vänner; bröd och rättvisa: på fästning, i fängelse, under min vård. Tack, tack! Nej, nej; han skall icke undkomma! *Por ablandarlos* (Endast för att lugna dem.) Det är mer än billigt; man skall undersöka, man skall upplysas om rätta förhållandet. Ett strängt straff. *Esto lo digo por su bien* (Detta säger jag till ert eget bästa.) En billig taxa och straff för dem, som uthungra folket. Åt sidan, jag ber. Ja, ja, jag är en hederlig man och folkets vän. Han skall bli straffad: det är sannt, han är en bedragare, en bof. *Perdone Vm.* (Förlåt mig.) Dyrt skall han umgälla det. *Si es à culpable* (Så framt han är brottslig.) — Ja, ja, bagarne skole vi hålla i styr. Lefve Konungen och de goda Milanesarne, hans trognaste undersåtare! Nu få vi andrum, nu få

"vi andrum. — Friskt mod! redan äro vi ju
"nästan i säkerhet."

De hade ock verkligen kommit igenom den värsta trängseln, och voro redan nära att helt och hållet vinna fria fältet. Nu varseblef Ferrer, under det han började gifva sina lungor en liten hvila, de Spanska soldaterna, denna sena undsättning, hvilka likväl på sistone icke hade varit alldeles onyttiga, ty, biträdde och ledde af en och annan borgare, hade de medverkat att lugna några människor och att hålla platsen fri vid yttersta ändan af folkmassan. Vid vagnens ankomst gåfvo de rum åt ömse sidor och skyldrade för StorKansleren, hvilken äfven här nickade än till höger, än till venster och sade till officern, som kom närmare för att saluera, i det han beledsagade sina ord med en vink af handen: *Beso à usted las manos* (Jag tackar ödmjukast); hvilka ord officern tog i deras verkliga mening, nemligen: det var en vacker hjälp, ni gjorde mig! Såsom svar saluterade denne för andra gången, och ryckte på axlarne. Nu var ock verkligen tillfälle att säga: *cedant arma togæ*: men Ferrer kände icke i detta ögonblick någon lust till citationer: och för öfrigt skulle han hafva talat för döfva öron; ty officern förstod icke latin.

Pedro återfick sitt gamla mod, då han körde midtigenom dessa tvenne leder af soldater, emellan dessa musköter, så vördnadsfullt upplyftade. Han återhämtade sig från sin förvirring, påminde sig hvem han var och ropade: "undan, undan," utan vidare krus; åt folket, som nu var tillräckligt skingradt för att kunna behandlas på ett dylikt sätt, samt körde raskt fram emot slottet.

"Stig upp, stig upp; vi äro i säkerhet," sade Ferrer till Vicarien, hvilken, lugnad af skrikens upphörande, af vagnens hastiga rörelse och af dessa ord, återhämtade sig, steg upp och började utgjuta sig i tacksägelsor för sin befriare. Denne, efter att hafva med honom klagat öfver faran och gladt sig öfver räddningen, utropade, i det han for med handen öfver sin skalliga hjessa: "Ack! Hvad skall väl Hans Excellens säga härom, som redan förut har så många myror i hufvudet för detta förbannade Casales skull, som icke vill gifva sig? Hvad skall Grefven Hertigen säga, som blir orolig, om ett löf gör mera buller än vanligt? Hvad skall Konungen, vår herre säga, hvilken icke lär undgå att att få veta något om ett så betydligt upplopp? Och när skall det väl slutas? Det vete Gud." "Ack! hvad mig beträffar, vill jag ej mer blanda

"mig häruti," sade Vicarien: "jag tvår mina händer; jag öfverlemnar min syssla i Ers Excel-lens' händer och går att tillbringa mina återstående dagar i en grotta, på ett berg, att bli eremit, långt, långt bort ifrån detta vildsinta slägte." "Ni skall göra hvad som finnes vara mest lämpeligt för Hans Maj:ts tjenst," svarade StorKanslaren gravitetiskt. "Hans Maj:t vill väl icke min död," återtog Vicarien: "i en grotta, i en grotta, långt, långt bort från detta folket." Hvad som sedan blef af detta beslut, berättar icke vår auktor, hvilken, efter att hafva beledsagat den stackars mannen på slottet, icke öfverlämnar hans vidare öden.

C A P. XIV.

Mängden, som stadnat qvar, började nu att skingras och sprida sig till höger och venster ikring gatorna. Somliga gingo hem för att se efter sina angelägenheter, somliga aflägsnade sig i afsigt att i lugn kunna hämta frisk luft efter så många mödans timmar, andra åter att uppsöka bekanta för att språka litet om dagens stora händelser. Detsamma förmärktes äfven vid andra ändan af gatan, hvarest folket var så sking-

radt, att de Spanska soldaterna kunde, utan att behöfva inlåta sig i strid, marchera fram och komma helt nära Vicariens hus. Der stod ännu sammanträngd dräggen, om man så får säga, af upproret; en handfull oroliga, hvilka, missnöjda med ett så torrt slut på en så stor tillrustning, knotade, svuro, rådplägade för att uppmuntra hvarandra att eftersinna, om någonting ännu kunde företagas; och likasom på försök bultade de på den olycksaliga porten, hvilken på nytt blifvit efter bästa förmåga tillbommad och med stöd innanföre försedd. Vid truppens ankomst satte alla dessa sig i rörelse och begåfvo sig åt andra sidan, lemnande platsen öppen för soldaterna, hvilka intogo densamma och fattade postor der, såsom vakt för huset och gatan. Men gatorna och torgen i nejden voro uppfyllda med spridda hopar: hvarhelst två eller tre hade stadnat, der stadnade tjugu andra; den ena kom, den andra gick: det var likasom dessa massor af moln, hvilka efter en storm någongång stadna, utbredande sig och sväfvande öfver himmelens blåa rymd, och hvarvid alla, som se uppåt, säga: detta oväder är ännu icke förbi. Der var ett mångfaldigt, förvirradt och olikartadt tal: den ena berättade med mycken liflighet de särskilda händelser, han sjelf

åskådat; en annan hvad han sjelf hade gjort; den ene fröjdade sig, att saken lyckligt slutats och berömde Ferrer, men förutspådde alfvarssamma följder för Vicarien; en annan skrattade häråt och försäkrade, att man ej skulle göra honom något ondt, och att vargar icke äta vargkött; andra åter, mera förtretade, knotade öfver, att man ej gjort hvad man bordt, att alltsammans varit svek, och att det vore en dårskap att göra så mycket buller, för att sedermera på sådant sätt låta narra sig.

Emedlertid hade solen gått ner, föremålen fingo småningom alla samma färg; och flere personer, trötta af dagens besvär och ledsna att språka i mörkret, återvände hem. Vår yngling, efter att hafva hjälpt fram vagnen så länge den hade behof deraf och äfven följt tätt efter densamma mellan soldatlederne, likasom i triumf, gladde sig nu, då han såg den framrulla obehindradt och utan fara; följde en stund med hopen, men skiljde sig derifrån vid första gatöppning, för att äfven något litet få andas ut i lugn. Då han gått några få steg, kände han midt under den sinnesrörelse, som förorsakades af så många nya olika bilder, passioner och minnen, ett mäktigt behof af mat och hvila; och började att titta upp åt ena och andra sidan för

att upptäcka en värdshusskylt, ty att gå till Kapucinerklostret var nu för sent. I det han sålunda vandrade med näsan i vädret, stötte han oförtänt på en folkhop, stannade och hörde, att man der talade om gissningar, planer och förslag för morgondagen. Efter att en stund hafva hört deruppå, kunde han icke afhålla sig att äfven säga sin mening, då det syntes honom billigt, att den, som så mycket hade arbetat, äfven utan förmäthenhet skulle kunna hafva ett ord med i rådplägningarne. Och öfvertygad genom allt hvad han sett i dag, att man hädanefter, för att bringa en sak i verket, endast behöfde göra den antaglig för dem, som ströko ikring på gatorne, ropade han i en inledande ton: "mine herrar, får jag äfven säga "min ringa tanka? Min ringa tanka är den: att "det icke endast är, hvad bröd beträffar, som "orättvisor begås: och eftersom man i dag tyd- "ligen sett, det man lätt, endast genom att kraf- "tigt gifva sin tanka tillkänna, kan få alla bil- "liga fordringar uppfyllda, måste man fortfara "på samma sätt ända tills dess man afhjelpt alla "de öfriga orättvisorna: så att det här i verlden "må kunna gå litet christligare tillväga. Är "det icke sannt, mine herrar, att det ges en "mängd tyranner, hvilka göra till sitt handverk

”att öfverträda de tio budorden, och sedermera
 ”ändå alltid få rätt? ja, då de hafva fulländat
 ”ett argare streck, än vanligt, bära de sitt huf-
 ”vud stoltare, än rätt och billigt synes vara?
 ”Äfven här i Milano finnas visserligen sådana.”

”Ack alltför många,” sade en röst.

”Äfven hos oss,” återtog Renzo, berättar man
 ”dylika historier. Saken talar dessutom för sig
 ”sjelf. Hafven J, mine herrar, någonsin sett
 ”en af dessa bestar? Och det aldravärsta är
 ”(detta kan jag med visshet försäkra) att förord-
 ”ningar finnas tryckta och utgifna, för att tukta
 ”dem: förträffligt skrifna plakat, så att man icke
 ”skulle kunna hitta på någonting bättre: skäl-
 ”styckena äro der tydligen uppräknade, alldeles
 ”såsom de tillgå; och för hvar och ett dess
 ”tillbörliga straff. Men gån nu för att bed-
 ”ja doktorer, skrifvare och phariseer att skaffa
 ”er rätt, enligt hvad förordningarne lyda: de
 ”skola gifva er gehör, liksom Påfven åt skälmar:
 ”hvilket allt kan komma en hederlig man att för-
 ”tvifla. Man ser häraf klart, att Konungen och
 ”de, som styra, gerna skulle se, att skälmarne
 ”blefvo straffade; men det blir ingenting deraf,
 ”ty de utgöra ett helt band. Detta måste der-
 ”före utrotas; man måste i morgon gå till Fer-
 ”rer, ty det är en hedersman, en herre, som

”vill och kan hjälpa; och i dag kunde man väl
”se huru nöjd han var att umgås med fattigt
”folk, och huru han bemödade sig att höra de
”skäl, som sades honom och besvarade dem
”med vänlighet. Man måste gå till Ferrer och
”säga honom, hur det förhåller sig; och jag för
”min del kan berätta honom vackra saker; ty
”jag har sett med mina egna ögon en förord-
”ning, med flere signeter och namn derinunder
”och den var utgifven af tre bland dem, som
”styra, och ett af dessa namn var Ferrer, som
”jag sett med mina egna ögon: nu förklarade
”denna förordning allt till min förmån; men en
”doktor, hvilken jag bad att i anledning häraf
”skaffa mig rätt, denne herr doktor, säger jag,
”som sjelf hade visat mig förordningen, tyckte,
”att jag talade som en däre. Jag är viss, att då
”denne beskedlige gubbe får veta dylika saker,
”ty han kan omöjligt veta alla, minst det som
”sker på landet, skall han icke vilja, att det
”går sålunda till, och säkert söka något bote-
”medel deremot. Och äfven sjelfva de personer,
”som utgifva förordningarne, lära väl gerna se,
”att de efterleivas: ty det är ju ett förakt, ett
”gäckeri med deras namn att räkna sådant för
”ingenting. Och om de mäktige våldsverkarne
”icke vilja gifva efter, utan sätta sig till mot-

"värn, äro vi ju till hands för att hjälpa ho-
 "nom, liksom det skett i dag. Jag säger der-
 "före icke, att han bör fara omkring i vagn för
 "att upphämta alla skurkar, våldsvverkare och
 "tyranner, ack, ack, dertill fordrades Noachs ark.
 "Han behöfver endast ge befallning till veder-
 "börande och detta icke allenast i Milano, men
 "öfverallt, att verkställa det som förordningarne
 "påbjuda och anställa ordentlig rättegång emot
 "alla dem, som hafva begått dylika våldsamhe-
 "ter, så att hvarhelt det heter: i fängelse, fän-
 "gelsestraff äfven må följa; hvarhelt det heter:
 "till galererna, den skyldige äfven måtte skickas
 "dit, och tillsäga hvar och en podestà, att handla
 "redligt; i annat fall afskeda dem och tillsätta
 "andra bättre i deras ställe: och vi skola, som
 "jag sagt, biträda honom med handräckning.
 "Och derjémte befalla doktorerne att gifva fat-
 "tigt folk gehör och tala för rättvisan. Är det
 "icke sannt hvad jag säger, mine herrar?"

Renzo hade talat af så fullt hjerta, att ända
 ifrån början en stor del af de församlade upp-
 hört med alla andra samtal och vändt sig om
 för att höra honom: och till en viss grad hade
 alla blifvit hans ähörare. Ett oredigt sorl af
 bifall, af orden: "bravo, visserligen har han
 "rätt, det är mer än sannt," hördes vid talets

slut. Granskare felades likväl icke. "Åh ja," sade en, "att höra på bergsboerne lönar ej mödan: de äro alla advokater;" och gick sina färde. "Nu," mumlade en annan, "vilja alla tiggare säga sin tanka; och i ifvern att sätta kött på elden få vi slutligen icke bröd för godt pris, hvilket likväl var egentliga anledningen till upploppet." Renzo hörde likväl icke annat än artigheterna; från alla håll skakade man hans händer. "I morgon återse vi hvarandra. — Hyar?" — På Dömtorget. Godt, godt. Någoting skall göras, någoting skall göras."

"Är det någon af desse gode herrar, som kan ge mig anvisning på ett värds hus, för att få en bit mat och ett nattläger, passande för ett fattig mans barn," sade Renzo. "Det vill jag göra, för att tjena er, min goda gosse," sade en, som uppmärksamt afhört hans predikan och ännu icke sagt ett ord. "Jag känner just ett värds hus, sådant ni önskar, och jag vill recomendera er hos värden, som är min vän, samt en hederlig karl." "Här nära invid?" frågade Renzo. "Icke långt-häriifrån," svarade den andra. Sällskapet skildes åt; och efter många främmande handtryckningar, begaf Renzo sig af med den okände, i det han tackade honom för dess artighet. "Behöfs ej, behöfs ej," sade denne:

"den ena handen tvättar ju den andra och begge
 "ansigtet. Bör man ej tjena sin nästa?" Och
 under vägen gjorde han Renzo samtalsvis än den
 ena, än den andra frågan. "Det är icke af ny-
 "fikenhet, som jag frågar, men ni synes mig
 "trött: hvarifrån kommer ni?" "Jag kommer,"
 svarade Renzo, "långt härifrån, ända ifrån Lec-
 "co." "Är ni från Lecco?" "Från Lecco . . .
 "det vill säga, från dess område." "Stackars
 "yngling! efter hvad jag kunnat förstå af edert
 "tal, har man visst gjort er mycket orätt?" "Ack,
 "min goda herre! jag har måst tala med en viss
 "försigtighet för att ej omtala mina öden på ga-
 "tan; men . . . nog af; en dag får man väl veta
 "allt; och då . . . Men här ser jag en värds-
 "husskylt; och jag har på min ära ingen lust
 "att gå längre." "Nej, nej, kom till det stäl-
 "let, som jag anvist er, vi ha ej långt dit," sade
 hans ledsagare: "här skulle ni icke finna eder
 "väl." "Åh jo," svarade ynglingen: "jag är icke
 "någon herreman, van vid öfverflöd: någonting
 "att tugga på och en halmmadrass är allt hvad
 "jag behöfver: det angelägnaste är att snart få
 "begge dessa saker. Välan, låtom oss försöka."
 Och härvid gick han in i en eländig port, öf-
 ver hvilken hängde en skylt, hvaruppå var må-
 lad en fullmåna. "Godt, jag vill föra eder hit,

"eftersom ni så vill," sade den okände och följde honom. "Icke behöfver ni besvära er mera," svarade Renzo. "Men," tillade han, "gör mig den äran att dricka ett glas med mig." "Jag vill antaga eder godhet," svarade den andra; och gick, såsom mera bekant på stället, förut öfver en liten gård, närmade sig en glasdörr, drog på klinkan, öppnade och inträdde med sin följeslagare i köket.

Tvenne lampor upplyste rummet, hvilka hängde på tvenne käppar, som voro fästade vid bjelket i taket. Flera personer, hvilka alla voro sysselsatta, suto makligt på bänkar här och der rundt omkring ett långt, smalt bord, hvilket intog nästan hela ena sidan af rummet: på somliga ställen serveter och mat, på andra ställen uppslagna och omvända kort, tärningar, dels utslagne, dels samlade; flaskor och glas öfverallt. På den fuktiga duken såg man berlingher, parpaglioler, realer *) löpa ikring, hvilka, om de hade kunnat tala, troligtvis skulle hafva sagt: i dag på morgonen lågo vi i en bagares låda, eller i fickorna på någon åskådare af oväsendet, hvilken, helt och hållet sysselsatt att betrakta de allmänna affärernas gång, glömde att ha ett öga

---

*) Myntsorter från den tiden.

på sina egna. Der var ett förfärligt larm. En kypare sprang fram och åter, skyndsamt och ifrigt för att på en gång betjena de ätande och spelande: värden satt på en pall under taket af spisen, sysselsatt, som det tycktes med vissa figurer, som han med eldtången tecknade och åter utplånade i askan; men i sjelfva verket uppmärksam på allt hvad som föreföll omkring honom. Han steg upp vid ljudet af klinkan, och gick de ankommande till mötes. Så snart han blef varse ledsagaren, sade han för sig sjelf: — Förbannadt, att du alltid skall komma mig på hälarne, då jag hellst ville slippa dig! — I det han hastigt betraktade Renzo, sade han, äfven för sig sjelf: — dig känner jag ej; men då du kommer med en sådan jägare, måste du vara antingen hund eller hare: så snart du sagt två ord, skall jag kunna säga hvilketdera. Men af hela denna stumma monolog förmärktes ingenting på värdens ansigte, hvilket var orörligt, liksom ett porträtt: ett glänsande fullmänsansigte med ett yfvigt, rödaktigt skägg och två små klara, lugna ögon.

”Hvad befalla herrarne?” sade han. ”Först och främst en dugtig flaska godt, obemängdt vin,” sade Renzo; och deruppå en liten bit mat.” Sedan han sagt detta, satte han sig på

en liten bänk vid yttersta ändan af bordet och utstötte ett ljudande "ah!" liksom om han ville säga: den här bänken smakar icke illa efter att hafva varit så länge på fötter och i arbete. Men härvid föll honom plötsligt i minnet den bänk och det bord, vid hvilket han sist hade setat med Lucia och Agnese; och han suckade djupt. Sedan skakade han litet på hufvudet för att bortjaga denna tanke; och såg nu värden komma med vinet. Ledsagaren hade satt sig midtemot Renzo. Denne slog uti åt honom och sade: "till att fugta läpparne." Sedan fyllde han det andra glaset och tömde det i ett drag. "Hvad vill ni ge mig till att äta?" sade han derpå till värden. "Ett godt stycke stufvadt kött kanske?" sade denne. "Ja, må gjordt, ett godt stycke stufvadt kött." "På ögonblicket," sade värden till Renzo; och till kyparen, "gif denne främmande herre." Och derpå begaf han sig till spisen. "Men . . ." återtog han sedan, i det han på nytt gick tillbaka till Renzo: "bröd har jag icke i dag." "Bröd," sade Renzo med hög röst och skrattande: "det har försynen sørjt för." Och härvid framdrog han det tredje och sista af de bröd, han samlat under S:t Dionysii kors, upplyfte det och ropade: "här är lyckobrödet!" Vid detta utrop vände sig många om, och vid

åsynen af denna trofé i luften, ropade en: "le-
 "ve det goda priset på bröd." "Godt pris?"
 sade Renzo: "gratis." "Så mycket bättre, så
 "mycket bättre." "Men," tillade han hastigt,
 "jag vill icke, att herrarne tänka illa om mig
 "derföre. Jag har ingalunda snattat det: jag
 "fann det på marken, och om jag kunde träffa
 "ägaren, vore jag färdig att betala honom."
 "Bravo, bravo," ropade de öfriga, i det de
 skrattade än högre; ingen enda af dem föll på
 den tanken, att dessa ord uttryckte en verklig
 händelse och en verklig afsigt.

"Man tror, att jag skämtar, men det förhål-
 "ler sig verkligen så," sade Renzo till sin led-
 sagare, och tillade, i det han vände brödet i
 handen: "se på, huru de hafva tilltygat det;
 "det ser ju ut som en deg: men det kommer
 "af trängseln! Om människorna haft litet mju-
 "kare knotor, skulle dessa bröd hållit sig bät-
 "tre." Och sedan han efter hvarandra brutit
 och uppätit tre eller fyra bitar af detta bröd,
 lät han deruppå följa ett annat glas vin, och
 tillade: "ensamt vill det icke gå ner, det här
 "brödet. Aldrig har jag känt en sådan torrhet i
 "strupen. Man har ock i allmänhet skrikit för-
 "färligt!" "Laga i ordning en god säng åt den-
 "ne beskedlige yngling," sade ledsagaren: "ty

"han tänker ligga här." "Vill ni ligga här?" frågade värden Renzo, i det han närmade sig bordet. "Visserligen," svarade denne: "en säng, "hurudan som hellst, endast att lakanen äro re-
 "na, ty jag är väl af fattigt folk, men van vid
 "snygghet." "Åh, intet annat än det!" sade vär-
 den; gick derpå till en bänk, som stod i ett
 hörn af köket, och kom tillbaka, bärande i ena
 handen ett bleckhorn och ett stycke hvitt pap-
 per; i den andra en penna. "Hvad vill detta
 "säga?" utropade Renzo, ätande en bit af det
 stufvade köttet, som kyparen hade satt fram-
 för honom, och småleende med en förundrad
 min. "Är detta rena lakan?" Värden lade, utan
 att svara, papperet på bordet, ställde bleck-
 hornet bredvid papperet, lutade sig sedan ner,
 i det han stödde venstra armen och högra arm-
 bågen på nämnde bord, och sade med pennan
 i vädret och ansigtet vändt emot Renzo: "be-
 "hagar ni säga mig ert förnamn, tillnamn och
 "födelseort." "Huru," sade Renzo, "hvad har
 "detta att göra med sängen?" "Jag gör min skyl-
 "dighet," sade värden, i det han såg ledsaga-
 ren i ansigtet: "vi äro pligtiga att ingifva un-
 "derrättelser om alla de personer, som komma
 "att taga rum hos oss: förnamn, tillnamn, af
 "hvilken nation han är, i hvilket ärende han

"kommer, om han för med sig vapen . . . hu-
 "ru länge han tänker vistas här i staden . . .
 "Så lyda förordningens ord."

Renzo tömde, innan han svarade, ett glas till: detta var det tredje, och hädanefter fruktar jag, att man ej vidare kan räkna dem. Derpå sade han: "aha, ni har förordningen! Men jag ger mig ut för att vara doktor i lagfarenheten, och känner därför, huru mycket man bryr sig om dylika förordningar." "Jag talar alfvarsamt," sade värden, som alltid betragtede Renzos tigande ledsagare, gick på nytt till bänken, framdrog ett stort blad, ett behörigt exemplar af förordningen och skyndade att utbreda den för Renzos ögon. "Aha, se der!" utropade denne, i det han med ena handen höjde det på nytt fyllda glaset, genast tömde det och sedan utsträckte andra handens pekfinger emot den uppslagna förordningen: "här är då det sköna messbokspapperet. Det fögnar mig obeskrifligen. Jag känner detta signet, jag vet hvad denna kättarefysionomi med snaran om halsen betyder." (I slutet af förordningarne satte man då Guvernörens signet; och i Don Gonzalos syntes en mohrisk konung, fastkedjad vid halsen.) "Så snart detta ansigte förmår att skicka till galererna en viss signor Don . . . nog

"af, jag vet; så snart det kan dra försorg om,
 "att en hederlig yngling får gifta sig med en
 "hederlig flicka, som vill ha honom; då vill
 "jag säga mitt namn för detta ansigte; ja, jag
 "vill till och med kyssa detsamma. Jag kan ju
 "hafva mina goda skäl att icke säga mitt namn.
 "Nej, tack! i händelse en skälm, som hade un-
 "der sitt befäl en handfull andra skälmar; ty
 "vore han ensam . . ." här fulländade han me-
 "ningen med en åtbörd: "i händelse nu en så-
 "dan skälm skulle vilja veta, hvarest jag uppe-
 "håller mig, för att spela mig något styggt streck;
 "skulle då, jag frågar det, detta ansigte upp-
 "träda till mitt försvar. Jag skulle säga i hvil-
 "ket ärende jag kommit! Detta är också någon-
 "ting nytt. Låtom oss antaga, att jag kommit
 "till Milano för att bikta mig; men då vill jag
 "bikta mig för en Kapucinermunk, icke för en
 "värd."

Värden teg och såg på ledsagaren; hvilken
 icke syntes taga del häruti. Renzo, det smär-
 tar oss att säga det, tömde ett glas till och
 fortför: "jag vill säga dig skäl, min kära värd,
 "som skall göra dig allt begripligt. Om de för-
 "ordningar, som tala till förmån för hederligt
 "folk icke hafva någon kraft och verkan, så
 "mycket mindre måste väl de då gälla, hvilka

"tala emot dem. Bär derföre bort [allt detta "skräp och gif mig i stället en annan flaska vin, "ty med denna är det förbi." I det han så talade, slog han sagta med knögen deruppå och tillade: "hör, huru ihåligt den ljunder." Renzos tal hade äfven denna gång ådragit sig sällskapets uppmärksamhet; och då han hade slutat, uppstod ett sorl af allmänt bifall. "Hvad "är att göra," sade värden, i det han betraktade den okände, hvilkén likväl icke var det för honom. "Bort, bort med sådant," ropade flera af gästerne: "landtmannen här rätt: detta är endast prejerier, bedrägerier, tullknep: för i dag "är det en ny lag."

Midtunder dessa rop kastade den okände på värden en blick, som förebrådde denne dess alltför tydliga rådfrågande och sade: "låt honom göra, som han vill, för att undvika förargelse." "Jag har gjort min skyldighet," sade värden högt, och för sig sjelf: — nu har jag min rygg fri. Derpå tog han papperet, pennan, bleckhornet, förordningen och den tomma flaskan, för att lemna den åt kyparen. "Tag "hit en annan af samma sort," sade Renzo: "ty "jag tycker om den, och vi skola skicka den till "hvila, liksom den andra, utan att fråga efter "dess förnamn och tillnamn, i hvad ärende den

"kommer, och huru länge den tänker uppe-
 "hålla sig här i staden." "En annan af sam-
 "ma sort," sade värden till kyparen, i det han
 gaf honom flaskan och gick tillbaka, att sätta
 sig under taket af spisen. Alltså en hare! —
 tänkte han, i det han oupphörligen fortfor med
 sina teckningar i askan: i hvilka händer har du
 fallit! — Stackars åsna, om du vill dränka dig,
 dränk dig fritt; men värden på fullmånan vill
 icke komma med i spelet för dina dårskapers
 skull.

Renzo tackade sin ledsagare och alla de öf-
 riga, som hade tagit hans parti. "Ädle vänner,"
 sade han, "nu inser jag klart, att hederligt folk
 "alltid understöder och tager hvarandra under
 "armarna." Derpå utropade han, i det han ut-
 sträckte handen öfver bordet och på nytt an-
 tog en talares min: "är det icke märkvärdigt, att
 "alla de, som styra, vilja öfverallt ha papper,
 "penna och bleck med i spelet, alltid med pen-
 "nan i vädret. Detta slags folk måtte ha en
 "särdeles böjelse att använda pennor!" "Hör på,
 "min gode man från landet, vill ni veta orsa-
 "ken," sade skrattande en af de spelande, som
 vunno. "Låt oss höra," sade Renzo. "Orsaken
 "är den," sade den förre, "att alldenstund des-
 "sa herrar uppäta gässen; få de en förskräcke-

"lig mängd pennor öfver, som de naturligtvis
 "måste använda till någonting." Alla begynte
 skratta, utom den kamraten, som förlorade. "Aha,"
 sade Renzo, "han är poet, den der. Ni har
 "således äfven här poeter: sådana födas nu öfver-
 "allt. Jag har äfven sjelf en poetisk åder; och
 "då och då säger jag rätt vackra . . . men en-
 "dast då allt går lyckligt för mig."

För att förstå detta dåraktiga prat af den
 stackars Renzo, måste man känna, att bland
 folket i Milano och hela trakten deromkring,
 benämningen poet icke betyder, likasom hos allt
 förnuftigt folk, ett vördnadsvärdt snille, en Pin-
 dens innexånare, en musernas fosterson; utan
 endast vill säga en något förryckt hjerna, som
 i tal och handling mera visar prof på spetsfun-
 dighet och egenhet, än förstånd. Så djerf är
 den plumpa mängden att förvända orden och
 att låta dem säga saker, vida skilda från deras
 rätta betydelse! Ty, jag frågar det, hvad har
 väl en poet att göra med förvriden hjerna?

"Jag vill säga er rätta orsaken," tillade Ren-
 zo: "det är derföre, att dessa hafva pennan i
 "sina händer: och derföre bortflyga och för-
 "svinna de ord, som de sjelfva tala; men de
 "ord, som fattigt folk säga, gifva de noga akt
 "uppå och uppfisha dem genast i luften med

"sina pennor, och fästa dem på papperet för
 "att betjena sig deraf, då tid och tillfälle yp-
 "pas. De nyttja äfven ett annat konstgrepp;
 "ty så snart de vilja förvillå fattigt folk, som
 "icke kunna läsa, men likväl hafva något litet
 "förstånd, och då de blifva varse, att man bör-
 "jar komma under fund med knepet, kasta de
 "in midt i talet några latinska ord, för att kom-
 "ma en olärd människa ifrån-concepterna och
 "göra honom yr i hufvudet. Nog af; man må-
 "ste vänja sig af med dylika bruk! I dag har
 "ju allt skett på landets språk, och utan pap-
 "per, pennor och bleck, och i morgon skall
 "det gå än bättre, om folket endast förstår att
 "ställa rätt till, utan att likväl kröka ett hår
 "på någon människa; allt på laglig väg."

Emedlertid hade några af sällskapet åter satt
 sig att spela, andra att äta, de flesta att stoja;
 somliga gingo sin väg, andra kommo; värden
 hade ett öga på alla sina gäster: men detta allt
 har ingenting att göra med vår historia. Den
 okände ledsagaren längtade äfven att gå sina
 färde; men ville likväl icke lemna stället, utan att
 förut ha språkat litet med Renzo på tu man
 hand. Han vände sig till honom, började på
 nytt samtalet om brödtaxan, ooh efter några
 af dessa slags fraser, som på denna tiden löpte

ikring i hvar mans mun, kom han fram med ett förslag. "Ack, om jag hade magten," sade han, "skulle jag väl finna utväg att ställa allting på en bättre fot." "Hur ville ni göra," frågade Renzo, i det han såg på honom med tvenne mer än tillbörligt klara ögon och vred litet på munnen, likasom för att visa sig litet mera uppmärksam. "Huru jag ville göra?" sade den förre: "jag ville ställa så till, att det funnes bröd för alla; så väl för de fattiga som för de rika." "Ack, det blir i sin ordning," sade Renzo. "Hör på, huru jag ville ställa till. Först och främst en billig brödtaxa, så att hvar och en dervid kunde finna sin räkning. Och sedan fördela brödet i förhållande till personernas antal: ty det ges vissa obilliga storätare, som skulle vilja ha allt för sin egen räkning och gripa till sig så mycket de kunna, och så sakna slutligen fattigt folk bröd. Därföre måste man fördela brödet." "Och huru skall detta gå till?" "Jo, så här: man måste gifva en ordentlig sedel till hvarje familj, i förhållande till personernas antal, för att dermed kunna lyfta sitt behof af bröd hos bagarne. Mig till exempel skulle man vara pliktig att lemna en sedel af följande innehåll: Ambrosius Fusella, svärdfejare till profession, med hustru

"och fyra barn, alla af den ålder, att de kunna äta bröd, må gifvas ett visst antal bröd och styfver. Men man måste förfara billigt, alltid i förhållande till personernas antal. Er, t. ex., skulle man gifva en sedel för . . . ert namn?"

"Lorenzo Tramaglino," sade ynglingen, hvilken, förtjust af förslaget, icke betänkte, att det var helt och hållet grundadt på papper, penna och bleck; och att man, för att kunna ställa det i verket, först måste känna personernas namn. "Godt, godt," sade den okände: "men ni har väl hustru och barn?" "Jag borde visserligen ha . . . icke barn . . . . det vore för tidigt . . . . men hustru . . . om det ginge till här i verlden, som det skulle gå . . . ." "Aha, ni är ensam! Haf då tålamod; ni måste nöja er med en mindre utdelning." "Det är rätt och billigt; men om snart, som jag hoppas, äfven jag finge hustru?" "Då förändras sedeln, och utdelningen ökas. Som jag sagt; alltid i förhållande till personernas antal," sade den okände, i det han reste sig från bänken. "Sålunda blir allt i sin ordning," skrek Renzo; och fortfor att skrika och slå knytnäfven i bordet: "Men hvarföre utgifver man icke en dylik lag?" "Hvad vill ni, jag skall säga? Emed-

"lertid

"Iertid önskar jag er en god natt, och går min väg; ty jag kan väl tänka, att min hustru och mina barn redan länge väntat mig hem." "En liten tår till," skrek Renzo, i det han hastigt fyllde den andres glas; steg derpå upp, ryckte honom i rockskörtet, samt drog med kraft för att förmå honom att sätta sig igen. "En liten tår till; gör mig ej den skammen att neka."

Men vännen slet sig lös med en ryckning, sade ytterligare: "god natt," och gick. — Renzo fortfor ännu med sina skäl, då den andre redan var ute på gatan; samt sjönk derpå tillbaka på bänken. — Han stirrade på det ifyllda glaset; och då han såg kyparen gå förbi bordet, vinkade han denne till sig, som om han haft någonting angeläget att meddela honom; pekade på glaset, och sade, med ett långsamt och högtidligt uttal, i det han på ett visst eget sätt bemödade sig om tydlighet: "Hör på; jag hade ämnat detta åt den der hedersmannen: se, hur glaset står der, bräddadt, blankt, en verklig vängåfva; men han försmådde det. Menniskorna ha ibland besynnerliga idéer. Jag kan icke hjälpa det: jag har i alla fall visat prof på min goda vilja. Men nu, sedan man väl begynt en sak, måste man ock ge den ett lyck-

"ligt slut." Så sagdt, fattade han glaset och tömde det i ett drag. "Jag förstår," sade kyparen, i det han gick. "Aha! äfven du förstår "det," återtog Renzo! "Det är då sannt. Då "man har goda skäl . . .!"

Här fordras det ingenting mindre, än all den vördnad, vi hyse för sanningen, att kunna förmå oss att troget fortfara med en berättelse, som gör så föga heder åt hjelten i vår historia. Men för denna samma oväldighets skull, böre vi äfven tillägga, att det var första gången, som det hände Renzo någonting dylikt: och just denna hans ovana vid oordentligheter var till en stor del orsaken, att den första slog så illa ut. Redan de första glasen, som han emot sin vana tömt det ena efter det andra, dels för att lindra sin torrhet i halsen, dels af en viss upp-rörd sinnesstämning, hvilken icke tillät honom göra någonting med måtta, stego honom i hufvudet: en mera van dryckeskämpe skulle icke ens hafva haft den ringaste känning deraf. Vid detta tillfälle gör vår anonyme författare en anmärkning, som vi vilje upprepa, och gälle den allt hvad den kan gälla. Ett måttligt och anständigt lefnadssätt, säger han, har äfven den fördelen, att ju mer det inrotas och blifver en vana hos menniskan, desto lättare kan hon, när

hon gör någonting, som strider deremot, på ögonblicket inse skadan eller olägenheten deraf: så att det för en tid fastnar i dess minne; och sålunda sjelfva felsteget tjenar henne till lärdom.

Härmed må vara huru som hellst, så snart de första dunsterna uppstigit i Renzos hjerna, fortfor sedan vinet och orden att gå, det ena in, de andra ut, utan mått eller regel: och då vi lemnade honom, stod det redan temligen illa till. Han kände en särdeles böjelse att tala: åhörare feltes ej heller; och en tid bortåt infunno sig äfven orden godvilligt och läto sig uppställas i en viss ordning. Men småningom började det blifva för honom en förfärligt mödosam sak att fylla meningarne. Tanken, som framställt sig klar och liflig för själen, fördunklades och försvann på en gång, och ordet, efter att länge hafva låtit vänta på sig, var icke det, som passade för tillfället. Midtunder detta bryderi tog han, ledd af en af dessa falska instinkter, hvilka i så många fall göra människors olycka, sin tillflykt till den välsignade flaskan. Men af hvad hjälp denna kunde vara honom i dylika omständigheter, må den skarpsinnige säga.

Vi vilje blott anföra några af alla de otaliga ord, som undfölla honom denna olycksaliga afton:

de öfriga, hvilka vi här utelemna, skulle vara förmycket opassande; ty de äro icke blott i sjelfva verket utan allt sammanhang, men hafva icke ens sken deraf: hvilket sednare likväl är ett oefstergifligt vilkor i en tryckt bok. — "Värd, "värd," begynte han ånyo, i det han följde honom med ögonen ikring bordet eller i spisen: ofta sökande denne på de ställen, der han ej var, och oupphörligt talande midtunder sällskapets støj: "Du stygge värd, jag kan icke "smälta det . . . . detta bråk med förnamn och "tillnamn . . . . Du har icke uppfört dig väl. "Hvad tillfredsställelse, hvad nytta, hvad nö"je . . . . att sätta på papperet en fattig gos"se? Icke så, mine herrar? — Värdarne borde "bemöta fattigt folk väl . . . Hör på, värd; jag "vill göra en jemförelse . . . för att bevisa . . . "J skratten? — Jag har väl druckit något litet . . . "men mina bevis kan jag likafullt anföra. — "Säg mig; hvilka äro de, som underhålla din "rörelse? Fattigt folk; är det icke så? Komma "väl någonsin de herrarne, som utgifva förord"ningarne hit för att läska sig? — "De dricka "allesammans endast vatten," sade en af Renzos grannar. "De vilja hålla sig nyktra," tillade en annan, "för att kunna ljuga mera pryd"ligt. "Ack!" skrek Renzo: "Nu talade poeten.

"Äfven ni begriper alltså mina skäl. Svara der-
 "före, värd, har väl någonsin Ferrer; hvilken
 "dock är den bäste af allesammans, kommit hit
 "att dricka en skål och kosta på sig en qvat-
 "trin? Eller den gemene skurken Don . . . .?
 "Jag tiger, ty jag har fått förmycket i huf-
 "vudet. Ferrer och Pater Chr . . . . det vet
 "jag, äro tvenne hedersmän; men annars är det
 "ondt om sådane. De gamle äro värre än de
 "unga; och de unga åter . . . . långt värre än
 "de gamle. Likväl är jag nöjd, att man ej ut-
 "gjutit blod: fy; sådant är barbariskt, och mä-
 "ste öfverlemnas åt bödeln. Att man skaffar sig
 "bröd, är rätt och billigt. Jag har väl fått
 "åtskilliga knuffar; men . . . jag har äfven gif-
 "vit sådane. — "Ge rum! Bröd i öfverflöd!
 "Lefve! . . . Men sjelfva Ferrer . . . också någ-
 "ra latinska ord . . . *sies baraos trapolorum* . . .
 "En förbannad ovana! Lefve! Rättvisa! Bröd!
 "se der ord, som låta höra sig! . . . . De vil-
 "le angripa oss, dessa sällar . . . då i detsam-
 "ma hördes det förbannade ljudet ton, ton, ton,
 "och så åter, ton, ton, ton. Man flydde icke
 "då ännu. Håll fast Herr Kyrkoherden . . . .
 "Jag vet väl på hvem jag tänker!"

Vid detta ord lutade han ner hufvudet och
 satt en stund, likasom försänkt i en dröm; se-

dan suckade han djupt och upplyftade hufvudet, med ögonen tårfylldes och med en viss sorgenhet, så tröstlös, så förtviflad, att man måste hafva djupt beklagat den, som var dess föremål, om hon varit närvarande dervid. Men dessa sällar, hvilka redan börjat göra sig lustiga öfver Renzos häftiga och osammanhängande värtalighet, skämtade nu så mycket mer öfver hans ångerfulla uppsyn; de närmaste sade till hvarandra: se på bara; och alla vände sig härvid till honom; så att han blef ett åtlöje för detta utvalda sällskap. Icke derföre, att alla de öfrige ägde sin fulla sans, eller rättare sagdt, så mycket som vanligt; men ingen hade dock, uppriktigt sagdt, så helt och hållet förlorat den, som vår stackars Renzo, och dessutom var han landtbo. De begynte reta honom med dumma och plumpa frågor, samt löjliga upptåg. Han åter gaf än tecken till förtrytelse, än tog han det för narri, än talade han, utan att gifva åkt deruppå, om helt andra saker, svarade och frågade ömsom; allt på måfå, i värdret. Lyckligtvis bibehöll han dock, under all denna yrsel, en viss instinktlik varsamhet att undvika personernas namn; så att äfven det som mest djupt borde vara fästadt i hans minne, icke på detta ställe uttalades; alltförmyc-

ket skulle det hafva smärtat oss, om det namn, för hvilket äfven vi känne en viss kärlek och aktning, skulle hafva oskärats af alla dessa läppar och blifvit ett åtlöje för alla dessa tungor.

C A P. XV.

Värden, som märkte, att leken gick för långt och varade för länge, närmade sig nu Renzo; och i det han höfligt bad de öfrige att låta honom vara i fred, skakade han honom vid armen och sökte låta honom förstå, det han borde gå till sängs. — Men han återkom beständigt på samma ämnen om förnamn, tillnamn, &c. Likväl gjorde orden: säng och sömn, hvilka upprepades i hans öra, ett plötsligt intryck på honom; de kommo honom att mera tydligt begripa det behof, som de betecknade, och åstadkommo ett ögonblickligt mellanskåf af sans. Den lilla gnista förstånd, som han återfick, gjorde på visst sätt för honom begripligt, att resten försvunnit: nästan såsom när man vid skenet af den sista lampan, som brinner kvar vid en illumination, tydligt ser, att alla de öfriga slocknat. Han tog ett beslut; stödde sig med flata händerne på bordet; försökte ett par gånger att resa sig upp; suckade, vacklade;

tredje gången kom han ändteligen, understödd af värden, på fötter. — Denne förde honom, i det han oupphörligt höll uti honom, fram emellan bordet och bänken; fattade med ena handen en lampa, och med den andra dels ledde, dels släpade honom, så godt han kunde, till dörren vid trappan. Här vände sig Renzo hastigt om vid ljudet af helsningarne, som skalade efter honom från sällskapet; och såframt icke hans ledare flinkt fattat honom vid ena armen, hade denna vändning blifvit ett svårt fall; han vände sig om, och med den armen, som han hade fri, beskref han och tecknade i luften vissa helsningar.

”Till sängs, till sängs,” sade värden, i det han drog honom med sig; makade honom genom dörren, släpade honom med än större möda uppföre den trånga trädtrappan, och deruppå i det rum, som man bestämt för honom. Renzo blef glad, då han märkte sängen, som väntade honom; betraktade värden med tvenne ögon, hvilka ömsom tindrade mer än någonsin, ömsom förmörkades, liksom tvenne lysflugor; han försökte att stå på benen; och utsträckte handen efter värdens kindben för att fatta dem mellan pekfingret och långfingret, till tecken af vänskap och erkänsla; men det ville ej lyckas.

"Ärlige värd," förmådde han likväl säga: "Nu
 "märker jag, att du är en hederlig karl: detta
 "är ett kärleksverk att gifva en säng åt en be-
 "skedlig yngling; men alla dessa knep med för-
 "namn och tillnamn, det var icke rätt gjordt.
 "Lyckligtvis är äfven jag å min sida, något li-
 "tet bakslug . . . ." Värden, som icke förmo-
 dade, att han kunde hafva så mycken redighet
 qvar, och som genom en lång erfarenhet visste,
 huru menniskor i ett sådant tillstånd äro mera
 benägne än vanligt att hastigt förändra lynne,
 ville begagna detta ljusare mellanrum för att
 göra ett ytterligare försök. "Käre son," sade
 han med en ytterst smekande röst och min.
 "Jag gjorde detta, hvarken i afsigt att besvära
 "er, eller för att utforska edra angelägenheter:
 "men hvad skulle jag göra? Lagen befäller det,
 "hvilken äfven vi värdar måste lyda; annars
 "bli vi de förste, som få umgälla det. Derföre
 "är det bättre att göra dem till viljes, och . . . .
 "Hvarom är det då fråga? Är det då någon-
 "ting så svårt att uttala två ord? Icke för des-
 "sa herrars skull, men för att göra mig ett nö-
 "je; nå! så här på tu man hand, mellan fyra
 "ögon, kunne vi ju komma öfverens; säg mig
 "ert namn och gå sedan till sängs med lugnt
 "sinne." "Aha, skurk!" utropade Renzo: "bof

”kommer du åter fram med dina gemena upp-
 ”tåg!” ”Tig, narr; gå till sängs,” sade värden.
 ”Men den andre fortfor med än högre röst:
 ”Jag förstår: du är med i ligan. Vänta, vän-
 ”ta, jag vill näpsa dig.” Och vändande sig mot
 dörren till trappan, började han skrika än vär-
 re: ”Vänner! värden är med i . . .” ”Jag sade
 ”det endast på skämt,” skrek denne i örat på
 Renzo, i det han skuffade honom tillbaka emot
 sängen. ”På narri; förstod du icke, att jag sa-
 ”de det på narri!” ”Aha, på narri: nu talar
 ”du förnuftigt. Det är ock i sanning saker att
 ”skämta öfver.” Och härvid föll han på sängen.

”Kläd af er; fort,” sade värden, och på rå-
 det följde hjälpen; hvilket ock var af nöden.
 Så snart Renzo lyckats att draga af sig tröjan,
 tog värden densamma, lade genast händerna på
 fickorna för att känna efter, om der funnes
 penningar. Han träffade på sådana: och då han
 betänkte, att dagen derpå hans gäst skulle få
 helt annat att göra, än att ge honom sin be-
 talning, och att dessa penningar troligtvis skul-
 le råka i sådane händer, ur hvilka en värds-
 husvärd icke skulle få ut dem; ville han våga
 ett nytt försök. ”Ni är en beskedlig yngling,
 ”en hederlig karl; är det icke så?” sade han.
 ”Så är det, så är det,” svarade Renzo, i det

hans fingrar oupphörligt äflades med knapparne i de kläder, hvilka han icke ännu lyckats få af sig. "Godt," återtog värden: "betala mig derföre nu denna lilla räkning; ty i morgon måste jag gå ut i vissa angelägenheter . . . ." "Det är rätt och billigt," sade Renzo. — "Jag är väl något litet bakslug, men likväl hederlig karl . . . . Men penningarne? — Sök rätt på dem . . . ." "De äro här," sade värden: och i det han satte i verksamhet all sin erfarenhet, allt sitt tålmod, all sin skicklighet, lyckades det honom slutligen att uppgöra räkningen och inhändigta betalningen. "Hjelp mig att kläda af mig, värd," sade Renzo. "Jag märker nu, att jag är mycket sömning."

"Värden visade honom den begärda tjensten; bredde ytterligare täcket öfver honom, och sade honom ett förtretligt godnatt, ty han snarkade redan. Deruppå, i följd af denna slags retelse, som mången gång kommer oss att betrakta en hatad person med samma öga som ett älskadt föremål, hvilket tilläfventyrs kommer af begäret att känna det, som starkast verkar på vår själ, städnade han ett ögonblick att åskåda den för honom så besvärliga gästen, i det han lyfte lampan öfver ansigtet på honom och med handen sökte förmildra dess sken, ungefärligen i samma

ställning som Psyche afmålas, då hon är sys-
selsatt att i hemlighet beskåda den okände älsk-
lingens former. "Galne narr," sade han för sig
sjelf till den arme sofvande: "Du har sjelf kom-
mit att uppsöka faran och i morgon får du
erfara frukterna deraf. Pack, som vill vända
upp och ned på verlden, utan att veta från
hvad håll solen går upp, endast för att der-
med ådraga sig och andra ledsamheter." Se-
dan han sagt eller tänkt detta, drog han undan
lampan, lemnade rummet och stängde dörren
med nyckel utanföre. Vid trappan frågade han
efter värdinnan, hvilken han befallde att lemna
barnen åt en af pigorna och gå ner i köket att
ha uppsigten der i hans ställe. "Jag måste gå
ut för en främlings skull, som kommit hit till
min olycka," sade han; och berättade henne i
korthet den ledsamma händelsen. Sedan tillade
han: "haf öga på allt; och framförallt försig-
tighet, hellst nu på denna förbannade dag. Vi
hafva här nere en hop liderlige sällar, hvilka
dels af fylleri, dels af höjelse äro storpratare
och tala i alla ämnen. Nog af, om någon oför-
sigtig..." "Ack jag är väl icke något barn hel-
ler, och äfven jag vet hvad som bör göras. Ända
hittills tycker jag man icke har haft någonting
att säga..." "Godt, godt; och se till, att

"de riktigt betala; och låtsa ej förstå alla deras
 "samtal om Vicarien, Guvernören, Ferrer, Spa-
 "nien, Frankrike och andra dylika dårskaper;
 "ty, om man motsäger dem, kommer man i fara
 "att på ögonblicket lida deraf, och om man ger
 "dem rätt, får man framdeles ledsamheter deraf.
 "Nog af, då du får höra vissa förslag, vänd då
 "bort hufvudet och säg: jag kommer; likasom
 "om någon ropat dig från ett annat håll. Jag
 "vill söka till att komma tillbaka så fort som
 "möjligt."

Sedan han sagt detta, gick han ned med henne
 i köket, kastade en blick ikring sig för att se ef-
 ter, om icke någonting nytt af betydighet in-
 träffat; nedtog från en spik hatt och kappa,
 uppsökte sin käpp i ett hörn, inskräpte på nytt
 med en annan blick för sin hustru de föreskrif-
 ter, han gifvit henne, och gick. Men under det
 han var sysselsatt med allt detta, fullföljde han
 för sig sjelf de utfall, han begynt vid den arme
 Renzos säng, och fortfor dermed äfven då han
 kommit ut på gatan. — Envisse bergsman! —
 Ty så ifrigt äfven Renzo hade sökt dölja sitt
 stånd och vilkor, uppenbarades likväl denna
 egenskap i ord, i uttal, i uppsyn och i åtbör-
 der. — En dag som denna hade jag lyckligen
 genomgått medelst politik och förstånd; och nu

kommer du på slutet för att ointetgöra all min möda. Är det då så ondt om värdshus i Milano, att du nödvändigt skulle komma till mitt? Om du åtminstone kommit ensam, så skulle jag väl för denna afton sett igenom fingrarne med dig, och först i morgon gifvit dig en lexa. Men ingalunda, du kommer i sällskap, och till råga på allt, i sällskap med en polisbetjent!

Under vägen mötte värden vid hvarje steg antingen ensamma vandrare eller ock små hopar af folk, som ströko ikring, mumlande. Vid denna afdelning af hans stumma tal, såg han en patrull soldater komma; härvid drog han sig åt sidan, sneglade på dem, under det de gingo förbi, och fortfor derpå för sig sjelf: — Se der narnes tuktomästare. Och du, åsna! emedan du sett en liten folkhop i upplopp, har du fått i ditt hufvud, att världen skulle ombyta skick. Och på denna sköna grund har du gjort din egen olycka, och ville äfven göra min; hvilket icke är rätt. Jag gjorde allt hvad jag kunde för att frälsa dig, och du, nöt! har till tack derföre varit nära att vända upp och ned på värdshuset. Nu får du sjelf dra dig ur spelet: hvad mig beträffar, sörjer jag nog för mig sjelf. Liksom jag skulle vilja veta ditt namn af nyfikenhet! Hvad angår det mig, om du heter Tad-

deus eller Bartholomeus? Tror du, att endast du och dina likar önska att ställa till allt efter eget hufvud. Äfven jag vet, att det ges förordningar, som ingenting betyda: en stor nyhet, i sanning, att få höra ur en bergsbos mun. Men tror du icke, att förordningarne emot värdshusvärdarne äga full kraft och verkan. Du tror dig kunna inrätta världen efter ditt tycke och hålla tal; och vet icke, att för att kunna undgå lagarnes näpstr, måste man först och främst akta sig att offentligen tala illa om dem. Och för en fattig värd, som vore af din tanka, och icke frågade efter namnet på dem, som göra honom den hedern att komma till honom; vet du väl hvad följden blefve? *"Vid vite af 300 scudi för hvar och en af merberörde värdshusvärdar, som ofvan."* det gäller således 300 scudi; och så väl använda; *"att fördelas på följande sätt: två tredjedelar till Kongl. Skattkammaren och det öfriga till angifvaren."* således åt den der illsluge skälmen. *"Och i händelse af oförmögenhet att betala, 5 år på galererna, eller än större straff, allt efter Hans Excellens godtfinnande."* Högst förbunden för dess godhet.

Vid dessa ord satte värden foten på tröskeln af Polisministerns palats. Här, likasom vid alla andra Kanslier, var nu mycket arbete: öfverallt

var man sysselsatt att utgifva de befallningar, som syntes mest tjenliga att förebygga alla möjliga händelser för den följande dagen, undanrödja alla tillfällen och förtaga lusten hos de sinnen, som voro lystna efter nya oroligheter, samt stadfästa magten i deras händer, som voro vane att besitta densamma. Vakten öktes vid Vicariens hus, gatorna tillbommades med stockar och förskansades med vagnar. Man förständigade alla bagare, att de oupphörligen skulle baka nytt bröd; och man afsände bud till nästgränsande byar med befallning att derifrån insända säd till staden; för hvarje bageri utseddes vissa adelsmän, hvilka borde infinna sig der i god tid på morgonen för att vaka öfver utdelningen och lugna de oroliga med sin närvaro och med goda ord. Men för att, medelst en liten varnagel, göra eftergifterna än kraftigare, var man betänkt på att finna utväg att kunna få fatt i en och annan af de upprorske: och detta var förnämligast Polisministerns sak; hvar och en kan lätt föreställa sig, huru mycket denne älskade uppror och upprorsmakare. Hans stöfvarö voro i rörelse ända ifrån upploppets början, och den såkallade Ambrosius Fusella var, som värden sagt, en förklädd polisbetjent, utskickad att på bar gerning er-

tappa någon, som han kunde känna igen, och taga märke på, för att sedan om natten, då allt blifvit lugnt, eller ock dagen derpå, föra honom i häkte. Så snart han hört några ord af Renzos predikan, hade han genast tagit vara på honom, ty han syntes honom vara en beskeddlig upprorsmakare, och just passande för tillfället. Då han sedan märkte honom vara helt och hållet obekant på orten, hade han försökt det mästerknepet att föra honom direkte till fängelset, såsom det säkraste herberge i staden: men detta misslyckades honom, som vi nyss sett. Likväl var han i tillfälle att kunna uppgifva säker underrättelse om hans förnamn, tillnamn och födelseort, utom många andra sköna gissningar; så att då värden kom för att säga hvad han hade sig bekant om Renzo, visste man redan långt mer än han. Han inträdde i det vanliga rummet och anmälde, att en främling kommit att taga rum hos honom, hvilken icke hade velat gifva tillkänna sitt namn.

"Ni har gjort er skyldighet, då ni kom att gifva oss underrättelse härom," sade en brottmålsnotarie, i det han lade pennan ifrån sig: "men vi visste det redan förut." Det var besynnerligt! tänkte värden: — dertill fordras mycken skicklighet. "Och vi känna äfven,"

fortfor notarien, "detta aktningsvärda namn." För f—n i våld! namnet, ack huru hafva de då burit sig åt? tänkte värden nu. "Men ni," återtog den andre med en alfvarsam min, "ni "säger oss icke allt uppriktigt." "Har jag då "någonting mera att säga?" "Jo, jo, vi veta "ganska väl, att denna person medfört i ert "värdshus ett förråd af stulet, plundradt bröd, "på ett öredligt och lupprioriskt sätt förvärfvadt." "Det kommer till mig en människa med "ett bröd i fickan; hur skall jag kunna veta, "hvar han tagit det! Ty, om det gällde mitt "lif, kan jag försäkra, att jag ej sett mer, än "ett enda bröd."

"Aldrig annat än ursäkter och försvar: den "som hör er, skulle kunna tro, att alla menni- "skor äro hederligt folk. Hur kan ni bevisa, att "detta bröd blifvit ärligt förvärfvadt?" "Hvar- "före skulle jag bevisa det? Jag bryr mig ej "derom; jag sköter min värdshusrörelse." "Ni "lärer väl ändå icke kunna neka, att denna "eder kund har haft den djerfheten att yttra "förgripliga ord emot förordningarne och tillå- "ta sig oauständiga upptåg med Hans Excellens' "signet." "Förlåt mig, herr Notarie: huru kan "denne karl vara min kund, då jag nu såg ho- "nom för första gången? Sjelfva djefvulen, med

"förlof sagdt, har skickat honom i mitt hus: och
 "om jag känt honom, begriper väl herr Notarien,
 "att jag icke behöft fråga honom om sitt namn."

"Men i ert värdshus, i er närvaro, har man
 "sagt förskräckliga saker." "Hur vill herr No-
 "tarien, att jag skall gifva akt på de dumhe-
 "ter, som några skrikhalsar kunna säga, hvil-
 "ka dessutom allesammans tala på en gång? Jag
 "måste, som fattig karl, tänka på mina egna
 "angelägenheter och dessutom vet väl herr No-
 "tarien, att de, som äro starka i ord, äfven
 "vanligen äro starka i sina näfvar, särdeles då
 "de äro så många tillsammans, och . . ." "Ja,
 "ja, låt dem göra och säga hvad de behaga:
 "i morgon, i morgon få vi väl se, om dylika
 "dårskaper äro qvar i deras hjernor. Hvad tror
 "ni härom?" "Jag tror ingenting." "Tror ni,
 "att packet blifvit herre i Milano?" "Jo, jo!"
 "Ni får väl se, ni får väl se." "Jag förstår
 "ganska väl: Konungen förblifver alltid Konung;
 "men det som är gjordt är gjordt: och natur-
 "ligtvis har en stackars husfader ingen lust att
 "göra oväsende. Herrarne ha magten i sina hän-
 "der; herrarne må befatta sig härmed." "Har ni
 "ännu mycket folk i huset? "Ja, en stor mängd."
 "Och denne er kund, hvad gör han nu? Fort-
 "far han att skrika, att uppvigla folket?" "Främ-

"lingen, vill herr Notarien säga: han har gått
 "till sängs." "Ni har alltså mycket folk hos
 "er . . . Nog af, se till, att han ej undkom-
 "mer." Skall jag göra tjänst, som polisetjent,
 tänkte värden, men han sade hvarken ja eller
 nej. "Gå hem då, och var försiktig," återtog
 Notarien. "Försiktig har jag alltid varit. Herr
 "Notarien vet sjelf, att jag aldrig oroat poli-
 "sen." "Godt, godt; och tro icke, att poli-
 "sen har förlorat sin magt." "Jag? för Guds
 "skull! Jag tror ingenting: jag sköter blott mitt
 "handverk." "Det är den vanliga visan: har
 "ni icke någonting annat att säga." "Hvad vill
 "herr Notarien, att jag skall säga mera? San-
 "ningen är en." "Nog af; tills vidare äro vi
 "nöjda med det, som ni uppgifvit; om saken
 "sedermera så fordrar, kommer ni att under-
 "rätta polisen om allt, hvaruti ni händelsevis
 "kan blifva förhörd." "Hvad har jag att upp-
 "gifva? Jag vet ingenting; min uppmärksamhet
 "räcker knappt till för mina egna angelägenhe-
 "ter." "Se till, att han icke undkommer." "Jag
 "hoppas, att herr Polisministern får veta, det
 "jag genast kommit att göra min skyldighet.
 "Er tjänare, herr Notarie."

Vid dagens gryning hade Renzo sofvit om-
 kring sju timmar, och snarkade ännu rätt godt,

då han väcktes af tvenne kraftiga ryckningar i armarne och en röst, som från ändan af sängen ropade: "Lorenzo Tramaglino!" Han far upp af sömnen, skakade på armarne, öppnade ögonen med möda; och såg tätt framför sig, vid ändan af sängen, en man, klädd i svart, och tvenne beväpnade, på ömse sidor om hufvudgården. På en gång förvånad, yrvaken och tung af det nyssnämnda vinruset, var han för ett ögonblick likasom förtrollad; och som han trodde sig ännu drömma, och denna dröm icke behagade honom, ruskade han på sig, likasom för att bli vaken.

"Nå, hör ni icke, Renzo Tramaglino," sade mannen i svarta kappan, samme Notarie, med hvilken vi nyss gjort bekantskap. "Skynda er, stig upp och kom med oss." "Lorenzo Tramaglino!" sade Renzo Tramaglino: "hvad vill detta säga? Hvad vill ni af mig? Hvem har sagt er mitt namn?" "Prata mindre och skynda er," sade en af rättsbetjenterne, i det han på nytt fattade honom i armen. "Nå, nå, hvad betyder detta våld?" skrek Renzo, i det han drog undan armen. "Värd, värd, hollah!" "Skole vi bära bort honom i skjortan?" sade samme rättsbetjent, i det han vände sig till Notarien. "Hör ni?" sade denne till Renzo: "så skall

"man göra, om ni icke genast stiger upp för att komma med oss." "Och för hvad orsak?" frågade Renzo. "Orsaken får ni höra af herr Polisministern sjelf." "Jag? jag är ju en hederlig karl: jag har intet ondt gjort; och jag är högeligen förvånad . . ." "Så mycket bättre för er, då slipper ni alltsammans i två ord och kan gå att sköta edra egna angelägenheter." "Låt mig gå nu straxt," sade Renzo, "jag har ingenting att skaffa med polisen." "Väl-an, till saken," sade den ena rättsbetjenten. "Lorenzo Tramaglino!" sade Notarien. "Hur vet ni mitt namn, min herre?" "Gör er pligt," sade Notarien till rättsbetjenterna, hvilka genast lade händerne på Renzo för att få honom ur sängen. "Nå! rör icke vid en hederlig karl! Jag kan kläda mig sjelf." "Kläd er då och stig genast upp," sade Notarien.

"Jag skall stiga upp," svarade Renzo, och började verkligen att hopsamla sina kläder, som voro spridda här och der på sängen, likasom kvarlevorne efter ett skeppsbrott på stranden. Och under det han drog dem på sig fortfor han att tala, sägande: "Men jag vill icke gå till Polisministern. Jag har ingenting med honom att göra. Eftersom man orättvist gör mig denna skymf, vill jag bli förd till Ferrer. Ho-

”nom känner jag, samt vet, att det är en berderlig karl; och som dessutom är skyldig mig erkänsla.”

”Ja, ja, min gosse, du skall bli förd till Ferrer,” svarade Notarien. Vid ett annat tillfälle skulle han hjertligt ha skrattat åt ett dylikt förslag; men nu var ej ögonblicket att skratta. Redan vid sin ankomst hade han blifvit varse en viss rörelse på gatorna, om hvilken man icke med säkerhet kunde veta, antingen det vore kvarlevor efter det ännu icke dämpade upproret, eller förberedelser till ett nytt: folket kom ut ur husen, man samlade sig, man förenade sig i hopar och stadnade flocktals. Och nu lyssnade han, utan att låta märka det, eller åtminstone bemödande sig att ej låta märka det, och tyckte, att sorlet tillväxte. Han önskade därför att skynda, men hade äfven gerna velat bortföra Renzo vänligt och godvilligt, ty om han ginge hårdt till väga med honom, kunde han icke med visshet räkna på, att, så snart de väl kommit ut på gatan, der blifva tre emot én. Han blinkade därför åt rättsbetjenterne, att de skulle ha tålmod och icke förarga ynglingen; och å sin sida, sökte han lugna honom med goda ord. Ynglingen började emedlertid, under det han helt långsamt

klädde sig, och, så godt han kunde, sökte ordna gårdagens orediga minnen, att gissa, det förordningarne, förnamnet och tillnamnet måste hafva varit anledningen till hela detta bryderi, men huru kunde denne veta hans namn? Och hvad hade väl hänt denna natt, att polisen kunde våga att låta gripa en af dessa goda vänner, hvilka dagen förut haft så mycket att säga i kapitlet; allesammans måtte de väl icke sofva, ty äfven Renzo förnam det alltjemnt tilltagande sorlet på gatan. I det han sedan betraktade Notariens ansigte, såg han der framskymta en villrådighet, som denne förgäfves bemödade sig att dölja. I anledning häraf sade han, så väl för att få upplysning i sina gissningar, som för att vinna tid, samt våga ett försök: "Jag förstår väl, hvad som varit orsaken till allt detta: det är vurmen för tillnamn och förnamn. — I går aftons var jag i sanning något förmycket munter: de här värdshusvärdarne hafva understundom vissa förrädiska viner, och, som jag säger, vet man ju, att vinet understundom går ordena i vägen, och äfven vill säga sin mening. Men, om det ej är fråga om någonting annat, är jag färdig att gifva er all nödig upplysning. Och dessutom vet ni ju

"redan mitt namn. Hvem har väl, för f—n i
"våld, kunnat säga er det."

"Bravo, min gosse, bravo," svarade notarien,
ytterst vänligt: "Jag märker, att ni har omdö-
"me; tro mig, som förstår saken, ni är kloka-
"re, än de fleste. Det är det bästa sättet att
"fort och väl komma ifrån alltsammans: med
"sådana goda anlag blir ni säkert affärdad med
"två ord och genast försatt i frihet. Men jag,
"ser ni, min gosse, jag har bundna händer,
"och kan ej enligt min önskan här ställa er på
"fri fot. Nå, skynda er, kom nu och var vid
"godt mod; ty när de få se, hvem ni är . . .
"och dessutom vill jag säga ett ord . . . . .
"Öfverlemna allt åt mig . . . . . Nog af; skynda
"dig, min gosse." "Aha! Ni kan icke: jag för-
"står," sade Renzo; och fortfor att kläda sig,
i det han medelst tecken visade rättsbetjenterne
tillbaka, hvilka gjorde min af att lägga händer
på honom för att förmå honom att skynda. —
"Skole vi gå öfver Dôm-torget?" frågade han
sedan notarien. "Hvilken väg ni behagar; hellst
"den kortaste, så att ni desto fortare må kunna
"komma i frihet," sade denne, hemligt förargad
öfver att nödgas låta Renzos illistiga fråga falla,
som kunnat gifva anledning till hundra

dra förfrågningar. — Ack, då man är född i en olycklig stund! — tänkte han. — Se på bara; en person råkar i mina händer, hvilken, som man ser, gerna ville bekänna; och såframt man blott haft något litet andrum, skulle man lätteligen *extra formam*, på akademiskt sätt, vänligt och samtalsvis kommit honom, utan tortur, att tillstå hvad hellst man velat; en person, som man kunnat föra i fängelse, fullt förhörd; utan att han märkt det; och en dylik person skulle just nu i detta betänkliga ögonblick komma mig tillhanda. Ack, det ges ingen undflykt, fortfar han att tänka, i det han spetsade öronen och böjde hufvudet tillbaka; det ges ingen hjälp; och det ser ut att blifva värre än i går. Det, som kom honom på denna tanke, var ett utomordentligt sorl, som hördes på gatan: och han kunde ej afhålla sig att öppna fönstret, för att titta ut. Han såg, att det var en hop af borgare, hvilka på anmaningen, som gjordes dem af en patrull att skiljas åt, först hade svarat med ovelt, men slutligen skingrat sig, oupphörligt knotande; och soldaterna betedde sig ytterst höfligt; hvilket syntes Notarien vara ett ganska elakt tecken. Han stängde fönstret, samt stod ett ögonblick villrådlig, huruvida han borde fullborda uppdraget, eller lemna Renzo

i de begge rättsbetjenternes vård och själf skynda till Polisministern att afgifva berättelse om hvad som förefallit. Men, — tänkte han straxt derpå, — då skall han säga mig, att jag är en feg stackare, en usling, och att befallningar måste verkställas. Vi äro nu på balen; man måste då dansa. — Förbannade handtverk.

Renzo var nu färdig; de begge drabanterne stodo på hvar sin sida om honom: Notarien vinkade åt dem att icke gå alltför våldsamt tillväga och sade till honom. "Friskt mod, min gosse; kom, skynda dig. — Men äfven Renzo hörde, såg och tänkte. Han var nu helt och hållet klädd, så när som på tröjan, hvilken han höll uti ena handen, i det han med den andra sökte i dess fickor. "Aha!" sade han, betraktande Notarien med en mycket uttrycksfull min: "här voro några styfver och ett bref. — Min herre!" "Man skall återgifva er allt till punkt och pricka," sade Notarien, "så snart man uppfyllt några få formaliteter. Låt oss gå! Låt oss gå!" "Nej, nej, nej," sade Renzo, i det han skakade på hufvudet. "Detta behagar mig icke: jag vill ha igen mina saker, min herre. Jag vill stå till svars för mina handlingar; men jag vill ha igen mina saker."

"Jag vill visa er, att jag har förtroende till er: "se här, men skynda er nu," sade Notarien, i det han framdrog ur barmen, och med en suck lämnade till Renzo de i beslag tagna sakerna. Denne lade dem på sitt ställe och mumlade emellan tänderne: "Skönt! Man umgås så mycket med tjuvar, att man snart lär sig något litet af deras handverk." Härvid kunde rättsbetjenterne icke längre hålla sig; men Notarien tyglade dem med en blick och sade emedlertid för sig sjelf: — "om du väl hinner sätta foten inom en viss tröskel, får du betala detta med ränta."

Under det Renzo drog på sig tröjan och tog sin hatt, vinkade Notarien åt en af rättsbetjenterne att gå förut utföre trappan; derpå lät han fången följa, sedan den andre gode vännen; sist begaf han sig äfven sjelf af. I det Renzo, vid inträdet i köket, yttrar: "Hvar har då den hederlige värden tagit vägen?" gifver Notarien en ytterligare vink åt de | begge rättsbetjenterne; desse fatta uti hyar sin hand på ynglingen och ombinda hastigt pulsarne med vissa maskiner, kallade med en förrädiskt mild benämning, manschetter. Dessa utgjordes af (det smärtar oss att nödgas nedstiga till omständigheter, ovärdige häfdatecknarens alfvar, men tyd-

ligheten fordrar det) ett streck, något längre än omfånget af en vanlig handlofve, hvilket vid ändarne hade tvenne små käppar af träd, liknande de pinnar, man nyttjar vid packningar. Strecket åtsnördes ikring patientens puls; pinnarne stuccos in mellan ledsagarens långfinger och ringfinger, och fasthöllos der i knytnäfven, så att man medelst en vridning på denna efter behag kunde åtdraga bandet; hvarigenom man var i tillfälle, icke allenast att göra sig försäkrad om sitt rof, men äfven att martera de gensträfvige: för att bättre kunna åstadkomma denna verkan, var strecket fullsatt med knutar. Renzo kastar sig hit och dit, ropande: "Hvad betyder detta för-räderi? Mot en hederlig man . . .!" Men Notarien, som för hvarje ledsam sak hade sina vissa goda ord, sade: "Haf tålmod, de göra sin skyldighet. Hvad vill ni, jag skall göra? "det är blott formaliteter; och vi sjelfve kunne icke behandla folk, såsom vi önska. Om "vi icke uträtte hvad som blifvit oss befalldt, "skulle vi komma att lida deruppå, långt värre, än ni."

Under det han talade, gáfvo de begge handlangarena en ryck på manschetterne. Renzo stillade sig, likasom en yster häst, som känner sin läpp ryckas af betslet, och utbrast: "Tålmod!"

"Min beskedlige gosse:" sade Notarien: "detta
 "är rätta sättet att lyckligt komma ur spelet.
 "Det kan ej hjälpas; ledsamt är det; så mycket
 "begriper ock jag: men, om Ni uppför er väl,
 "slipper ni på ett ögonblick alltsammans. Och
 "eftersom jag märker, att ni är foglig, och jag
 "känner mig benägen att hjälpa er, vill jag äf-
 "ven gifva er ett annat råd till ert eget bästa.
 "Tro mig, som förstår dylika saker: gå rakt
 "fram, utan att titta er omkring, och utan att
 "låta se er: då skall ingen gifva akt på er, och
 "ingen märka, hvarom frågan är; och ni får
 "behålla ert goda namn. En timma härefter
 "är ni i frihet: de hafva så fullt upp att gö-
 "ra, att de säkerligen skynda sig att släppa er:
 "och dessutom vill jag tala för er . . . . Sedan
 "får ni gå att sköta edra egna angelägenheter;
 "och ingen skall någonsin få veta, det ni varit
 "i polisens händer." — "Och J," fortfor han se-
 "dan, i det han med sträng uppsyn vände sig till
 "rättsbetjenterne: "akten er att göra honom nå-
 "gonting ondt; ty han står under mitt beskydd:
 "er pligt måsten J väl göra; men kommen ihåg,
 "att detta är en beskedlig yngling, som innan
 "kort skall försättas i frihet, och hvars goda
 "namn naturligtvis bör vara honom dyrbart.
 "Lagen, att ingenting märks, endast som om

"trenne hedersmän ginge ut att spatsera." Och med befallande ton och hotande åtbörd, tillade han: "J förstån mig." Sedan vände han sig till Renzo med mildare uppsyn och med ett på en gång leende ansigte, som tycktes vilja säga: Hvad oss beträffar, vi äro ju goda vänner! hvi-skade på nytt till honom: "Var förnuftig; gör såsom jag säger; se er ej omkring; förtro er till den, som vill er väl: låt oss gå." Och tåget satte sig i rörelse.

Men af alla dessa sköna ord trodde Renzo icke ett enda: hvarken, att Notarien ville honom mer väl, än rättsbetjenterne, ej heller, att hans goda namn låg denne så ömt om hjertat, eller att han hyste någon afsigt att hjälpa honom; han förstod ganska väl, att denne hedersman, fruktande, att något lägligt tillfälle under vägen kunde yppas för honom att undkomma, framdrog dessa sköna skäl för att söka hindra honom att gifva akt deruppå och begagna sig deraf. Sålunda tjenade alla dessa förmaningar till ingenting annat, än att tydligare öfvertyga Renzo om det som han redan dunkelt beslutat; nemligen, att göra just motsatsen af allt detta.

Ingen må här af sluta, att Notarien var en örfaren skälm och en nyläring; man skulle

härutinnan mycket bedraga sig. Han var en gammal skålm, säger vår författare, hvilken synes hafva varit ibland hans vänner: men vid detta tillfälle var han orolig till sinnes. I lugnare sinnesförfattning, hade han säkert skratat åt hvar och en, som, i afsigt att förmå någon till en sak, i sig sjelf misstänkt, ifrigt skulle hafva sökt intråda och inskräpa honom densamma, under den eländiga förevändningen att gifva honom ett oegennyttigt vänskapsråd. Men det är någonting gemensamt för alla människor, då de äro i sinnesoro och bryderi, och märka hvad som andra skulle kunna göra för att hjälpa dem utur deras bryderier, att bedja dessa derom ifrigt, ofta, och under allehanda förevändningar; och skälmar, då de befinna sig i sinnesoro och bryderi, kunna äfven hänföras under denna allmänna regel. Detta är orsaken, hvarföre dessa under dylika omständigheter vanligen spela en så jemmerlig roll. Dessa mästerliga upptäckter, dessa artiga knep, hvarmed de äro vane att segra, hvilka blifvit för dem liksom en annan natur, och hvilka, använda i tid, och ledda med sinneslugn och frimodighet, så väl och så hemligt lyckas, och om de än blifva bekanta, uppväcka, i händelse de blott lyckas, allmänt bifall; allt detta begagnas af dessa

stackare, då de äro i förlägenhet, på ett brådskande, bullrande sätt, utan skicklighet och smak. Så att de hos en opartisk åskådare, som ser dem sålunda äflas och arbeta, uppväcka medlidande och löje; och den, som de då söka att bedraga, upptäcker ganska väl, om äfven mindre slug än de, alla deras knep, och hämtar just deraf upplysning att sedermera för egen del emot dem sjelfva begagna sig deraf. Derröre kan man aldrig nog förmana skälmar till profession att alltid förblifva kallblodige, eller hvad som är ännu bättre, att aldrig befinna sig i brydsamma omständigheter.

Renzo började alltså att se sig ikring hit och dit, så snart de kommit ner på gatan, att sträcka på kroppen, böja fram hufvudet och lyssna. Der var likväl icke något utomordentligt tillopp af folk, och oaktadt man tydligen på mer än en af de gåendes ansigten kunde läsa någonting visst upproriskt, gick dock hvar och en sin väg rakt fram, och något egentligt upplopp var ej att märka. "Var nu klok!" mumlade Notarien bakom honom: "er heder; hedern, min vän." — Men då Renzo, i det han lyssnade på tre personer, som kommo emot dem med lågande ansigten, hörde talas om ett bageri, om gömdt mjöl, samt rättvisa, började

äfvén han att göra miner åt dessa, och att hosta på ett sätt, som gaf tillkänna någonting helt annat, än bröstverk. Desse betraktade nu uppmärksammare tåget och stavnade; med dem stavnade [ock andra, som tillkommo; andra, som gått förbi, vände sig om vid sorlet och slöto sig till de öfrige. — "Gif akt på er, min son, annars blir det värre för er; skäm ej bort er goda sak; hedern, det goda namnet," hviskade Notarien. Men Renzo lyssnade ej härtill. Rättsbetjenterne, efter att hafva rådfrågat hvarandra med blickar, gånvo honom nu en ryck i manschetterne. "Aj! aj! aj!" skriker nu den misshandlade: vid skriket samlar sig folket tätare rundtikring: man löper till från alla håll af gatan: tåget kommer ej ur stället, "Det är en missdådare," hviskar Notarien nu till dem, som stodo honom närmast: "Det är en tjuf, gripen på bar gerning. Dragen er undan, gifven rum för polisen." Men Renzo, som såg hjälpen, som såg rättsbetjenternes ansigten bli gulbleka, — tänkte: om jag ej nu hjälper mig sjelf, är det mitt eget fel. — Och straxt derpå sade han med hög röst: "Mina vänner! man för mig hort, emedan jag i går ropade: bröd och rättvisa. Jag har ingenting ondt gjort; jag är en hederlig karl: hjälpen mig, öfvergifven

"mig icke, vänner!" Härvid hördes först ett gynnsamt sorl, sedan tydligare rop af bevägenhet såsom svar: i början befalla rättsbetjenterne, bedja derpå de närmast stående att gifva rum: i stället för att efterkomma detta, skockar sig folket allt mer och mer. Då de nu insågo vådan af förslaget lemna de manschetterna och söka att förlora sig ibland mängden och obemärkte undkomma. Notarien bemödade sig ifrigt att göra detsamma; men dervid förekommo vissa svårigheter i anseende till den svarta kappan. Den stackars mannen sökte med blekt ansigte och oroligt hjerta att göra sig liten och krökte sig för att halka ut ur mängden; men han kunde icke upplysta sina ögon utan att se tjugo andra omkring sig. Han ville ge sig utseende af en främling, som af en händelse gående förbi, hade funnit sig insnärjd i trängseln, likasom ett halmstrå i isen, och då han mötte en person, som betraktade honom skarpt, med en uppsyn, värre än alla de andra, förvred han munnen till ett småleende och frågade honom med en af dessa dumma miner, dem han alltid hade i beredskap: "hvad betyder detta oväsende?" "Aha, här ha vi ulfven," svarade denne. "Ulfven, ulfven," genljodade det vidt omkring. På skriken följde knuffar; så att han

innan kort dels med sina egna ben, dels med tillhjälp af andras armbågar vann det, som i detta ögonblick mest låg honom om hjertat, nemligen att komma ur trängseln.

C A P. XVI.

”Rädda dig, rädda dig, gode gosse:” här är ett kloster, der är en kyrka; ”häråt, ditåt,” skriker man från alla håll åt Renzo. Hvad räddningen beträffar, kan man lätt föreställa sig, om han hade behof af råd. Ända från det första ögonblicket, då en stråle af hopp uppgått i hans själ att frälsas ur deras klor, hade han begynt att göra sina beräkningar och beslutat, att, om det lyckades honom, gå utan att stanna ända till dess han kommit icke allenast utur staden, men ur sjelfva Hertigdömet. Ty, — hade han tänkt, — mitt namn hafva de i sina böcker, på hvad sätt de fått det, må den onde veta, och med tillhjälp af förnamnet och tillnamnet kunna de gripa mig när dem så godt synes. Och hvad en tillflyktsort beträffar, skulle han endast i högsta nödfall gripit till denna utväg. Ty, så vida jag kan vara fogel i skog — hade han äfven tänkt, vill jag ej sjelfmant blifva fogel i bur. — Han hade därför utsett

till målet för sin resa denna by på Bergamos område, hvarest hans kusin Bortolo var bosatt, hvilken flera gånger hade bedt honom att flytta dit. Men svårigheten bestod uti att hitta vägen. Lemnad i en okänd trakt af en för honom nästan okänd stad, visste Renzo icke en gång, genom hvilken tullport han skulle gå för att komma till Bergamo; och om han än vetat det, visste han icke hur han skulle komma till sjelfva porten. Ett ögonblick stod han villrådig, om han skulle begära upplysning af sina befriare; men som, under den korta tid, han haft att tänka på sina angelägenheter, vissa besynnerliga tankar gått genom hans hufvud angående denne höflige svärdsejare, fader till fyra barn, ville han ej på god tro yppa sina planer för ett stort sällskap, hvaribland personer kunde finnas af samma halt; och han beslöt snart att aflägsna sig hastigt härifrån: om vägen kunde han sedermera begära upplysning på de ställen, der ingen visste, hvem han var och ingen frågade honom hvarföre. Han sade till sina befriare: "tack, tack, mina vänner: Gud välsigne er," skyndade sig fram genom folket, som på ögonblicket gaf honom rum; in uti en gränd, och ner utföre en gata, och galloppe-
rade en stund, utan att veta hvart. Så snart

han tyckte sig hafva kommit tillräckligt långt undan, saktade han sin gång för att ej uppväcka misstankar och började se sig omkring, för att uppsöka någon person, af hvilken han kunde begära upplysning, något ansigte, som jingåfve honom förtroende. Men äfven detta mötte svårigheter. Frågan var i sig sjelf misstänkt, tiden var kort, rättsbetjenterne skulle tvifvelsutan, så snart de blifvit befriade från denna lilla fara, åter begifva sig på spår efter flykten: ryktet om denna flygt kunde hafva kommit ända hit: och midtunder denna brådska nödgades Renzo tilläfventyrs göra tio physiognomiska rön, innan han kunde träffa ett ansigte, som syntes honom pasande för tillfället. En fet man, som stod på tröskeln af sin bod, tjockbent och med händerna lagda på ryggen, med utstående mage och hakan böjd uppåt, hvarifrån huden nedhängde i stora veck; och för sitt nöje än höjde på tåspetsarne sin vaggande kroppsmassa, än lät den återfalla på hälarne, såg ut som en nyfiken storpratare, hvilken, hellre än att gifva svar, sjelf ville göra frågor. En annan, som gick framåt med stirrande ögon och gapande mun, tycktes, långt ifrån att fort och väl kunna visa en annan vägen, knappt känna den sjelf. En liten skälmsk gosse åter, den han

sedan mötte, skulle tilläfvtyrs hafva funnit ett elakt nöje uti, att skicka en stackars främ-
ling åt ett helt annat håll, än dit han ärnade
sig. Så sannt är det, att för en person, stadd
i bryderi; nästan allting ger anledning till nya
bryderier. Då han slutligen bemärkte en, som
skyndsamt kom gående, tänkte han, att den-
ne, som troligen hade något angeläget att gö-
ra, skulle svara honom genast och utan omsvep
för att snart slippa honom; och som han hör-
de honom tala för sig sjelf, ansåg han honom
böra vara en upprigtig människa. Han närma-
de sig därför och sade till honom: "haf den
"godheten, min herre, att säga mig, genom
"hvilken tullport man skall gå för att komma
"till Bergamo?"

"För att komma till Bergamo? Genom östra
"porten." "Tack, min herre; men huru skall
"man komma till östra porten?" "Tag af den-
"na gata till venster; då kommer ni upp på
Dômtorget, sedermera. . ." "Nog af, min her-
"re, det öfriga vet jag. Gud belöne er." Och
nu gick han rakt åt det håll, man anvist ho-
nom. Den, som gifvit honom underrättelsen,
såg efter honom en stund och tänkte: antingen
har du sjelf gjort något skälmsstycke; eller vill
någon annan göra dig ett sådant.

Renzo anländer till Dömtorget; han går öfver detsamma, förbi en hop af aska och släckta kol, samt igenkänner qvarlevvorna af den lusteld, som han bevistat dagen förut; går längs efter Dömtrappan, återser det såkallade Krycke-kegariet, hvars murar voro till hälften nedrifna, och som vaktades af soldater, och fortsätter sin väg vidare framåt, utföre den gata, från hvilken han i går kommit med hopen, framkommer till Kapucinerklostret; han kastar en blick på torget och på kyrkoporten, samt säger för sig sjelf suckande: det var likväl ett godt råd, munken i går gaf mig: att jag skulle stadna i kyrkan för att vänta och göra en god gerning.

Då han här ett ögonblick stånade för att betrakta den tullport, genom hvilken han skulle gå, och der blef varse en stark vakt, kände han en viss motvilja, att fortsätta sin väg. Han hade ju en tillflyktsort nära till hands, hvarest han med sitt recommendationsbref säkert skulle blifva emöttagen; och han kände en stark frestelse att der inträda. Men han fattade snart mod och tänkte: — man måste vara fogel i skog, så länge man kan. Hvem känner mig här! Troligtvis lära väl icke rättsbetjenterne våga sitt lif för att gå att invänta mig

vid alla tullportarne. Han tittade sig om för att se, om de skulle komma efter honom från det hållet; men han såg hvarken dem eller någon annan, som tycktes bekymra sig om honom. Han begifver sig åter på vägen, saktar farten af dessa välsignade ben, hvilka beständigt ville springa, då det likväl nu var af så stor vigt att endast gå, och sakta, halfhögt hvisslande, anländer han till porten. Der befann sig just vid sjelfva utgången en höp af tullbetjenter, och till förstärkning en trupp spanska soldater; men alla dessa stodo med bågerna riktad utåt, för att hindra sådana personer att inkomma, hvilka alltid vid underrättelsen om ett upplopp infinna sig der, liksom korparne på det fält, hvarest en slagting stått, så att Renzo, med sänkta ögon och en gång, till hälften liknande en resandes, till hälften en lustvandrades, gick öfver tröskeln, utan att någon sade honom ett ord; men hans hjerta klappade starkt. Han tog af på en gångstig till höger för att undvika stora landsvägen; och gick en stund framåt, utan att se sig om.

Han går och går, träffar på holländerier och byar, hvilka han går förbi utan att fråga efter deras namn: han är viss om att aflägsna sig från Milano, han hoppas närma sig Bergamo, detta

är nog för honom. Tid efter annan vände han sig om, samt betraktade och gned sina handlofvar, som ännu något litet värkte och rundt-ikring voro märkte med en rödaktig strimma; spår efter strecket. Hans tankar voro, såsom hvar och en lätt kan föreställa sig, en blandning af ånger, saknader, oro, harm och ömhet; en smärtsam möda att i minnet återkalla allt hvad han sagt och gjort aftonen förut, att upptäcka den sorgliga historiens hemlighet och framförallt, huru de hade kunnat utleta hans namn. Hans misstankar föllo naturligtvis på svärdfejaren, för hvilken han påminde sig hafva utgjutit sitt hjerta. Och då han kom ihog det sätt, hvarpå denne hade lockat ur honom allt, och hela dess uppförande, och alla förslag, hvilka beständigt hade till syfte att få veta någonting, blefvo misstankarne nästan viss-
 het. Men han påminde sig sedermera dunkelt att hafva äfven efter svärdfejarens bortgång fortfa-
 rit att prata; häröfver kunde likväl ej hans min-
 ne lemna honom någon upplysning, hur mycket han än rådfrågade detsamma: det sade honom blott, att han under hela denna tid befunnit sig utan sans. Den olycklige förvirrade sig i dylikt grubbel: likasom en man, hvilken under-tecknat flera oskrifna blad och förtrott dem

till en person, som han ansåg för ärlig och säker; men då han nu finner honom vara en krångelmakare, och vill veta sina affärers tillstånd, får han icke reda på någonting: allt är likasom ett chaos. En annan ledsam sak var, att för framtiden uppgöra någon plan, som hvarken vore förmycket luftig, eller alltför bedräglig.

Men innan kort blef det alldrasvåraste, att finna rätta vägen. Efter att hafva gått en stund på måfå, insåg han nödvändigheten af att söka upplysning. Han kände väl en viss afsky att uttala ordet Bergamo, likasom deruti legat någonting visst misstänkt och öfverdådigt; men det kunde ej ske annorlunda. Han påminde sig hur han hade gjort i Milano, nemligen att begära upplysning af den första vandrare, hvars fysionomi anstod honom: och så gjorde han ock nu, "Ni har kommit af vägen," svarade honom denne, och sedan han tänkt efter en stund, visade han honom huru han borde gå för att återkomma på stora landsvägen. Renzo tackade honom för underrättelsen, gjorde min af att uti allt följa densamma, gick ock verkligen åt detta håll, i afsigt att närma sig denna välsignade landsväg, icke förlora den ur ögnasigte, så mycket som möjligt hålla sig nära densamma, men utan att sätta foten deruppå. Denna plan

var lättare att fatta, än att verkställa. Följden var, att vår flygting, sålunda vandrande från höger till venster, dels följande de underrättelser, han under vägen erhöll, dels ändrande dem efter sitt eget hufvud, tilläfventyrs färdats 12 mil utan att hafva kommit längre från Milano än 6, och hvad Bergamo vidkommer, var det en lycka, om han ej i sjelfva verket aflägsnat sig derifrån. Han började nu inse, att han på detta sätt icke skulle gå i land med saken och tänkte därför på någon annan utväg. Det som nu föll honom in, var att skaffa sig underrättelse om namnet på någon by, nära gränsen, till hvilken man kunde komma på bivägar, och få nödig upplysning medelst att fråga efter denna, utan att behöfva utså efter vägen ordet Bergamo, hvilket nästan tycktes honom ha en lukt af flygt, rymning och brottslighet. Under det han grubblar på sättet att kunna erhålla alla dessa underrättelser, utan att väcka misstankar, ser han en sedel hänga ut från ett ensligt hus, utanför en by. Sedan någon tid kände han behof att stärka sina krafter; han tänkte, att här vore tillfälle att uträtta tvenne ärender på en gång; och inträdde därför. Der fanns blott en gammal gumma med spinnrocken vid sidan och sländan i handen. Han begärde

en bit mat; man bjöd honom litet husmanskost, jemte godt vin: maten antog han, men vägrade vinet (han hade fått en afsmak för denna dryck i anledning af det spratt, som den spelt honom aftonen förut,) och satte sig, i det han bad gumman att skynda sig. Denna hade snart dukat och begynte nu att bestörma sin gäst med frågor, dels öfver hans egna förhållanden, dels öfver händelserna i Milano, hvarom ryktet hade kommit ända hit. Renzo förstod icke blott att göra omsvep och med mycken varsamhet besvara hennes frågor, men lät äfven gummans nyfikenhet tjena sig till nytta, då hon frågade honom hvart han skulle resa.

"Jag måste vandra till flera ställen," svarade han, "och om jag får någon tid öfver, vill jag äfven på en stund gå till den der byn på vägen till Bergamo, nära gränsen: men på Milanesiska området . . . Hur heter den nu igen?"

— Någon sådan lærer väl finnas, — sade han undertiden för sig sjelf. "Gorgonzola vill ni säga," svarade gumman. "Gorgonzola" upprepade Renzo, likasom för att bättre inrista i sitt minne detta ord. "Är det mycket långt härifrån?" återtog han sedan. "Jag vet ej så noga, 10 eller 12 mil. Om någon af mina söner vore här, skulle han kunna säga er det." "Och

"tror ni, att man kan komma dit på de här vackra småvägarne, utan att gå stora landsvägen, der det är ett förfärligt dam. Det har nu ej regnat på flera dagar." "Det tror jag väl: ni kan fråga vid den första by, ni träffar på, då ni går till höger. Och hon nämnde för honom denna." "Godt," sade Renzo; steg upp, tog i handen ett stycke bröd, som var qvar efter den magra måltiden, vida olikt det som han funnit dagen förut vid foten af S:t Dionysii kors; sedan betalte han, gick ut och tog vägen åt höger. Och för att icke trötta mina läsare mer än nödigt är, säga vi blott, att han vandrade med namnet Gorgonzola i munnen, från by till by, så länge, att han slutligen anlände dit, ungefärligen en timme efter solens nedgång.

Redan under vägen hade han tänkt att här åter stadna och intaga en något kraftigare förfriskning. Hans kropp skulle äfven hafva haft behof af en säng; men förr än att tillfredsställa den häruti, hade Renzo hellre låtit den utmatad nedsjunka på vägen. Hans afsigt var att på värdshuset underrätta sig om afståndet från Adda, att på ett försigtigt sätt inhemta upplysning om någon genväg dit, och att vandra åt detta håll genast efter måltiden. Född och

uppväxt vid denna flods andra källa, hade han många gånger hört sägas, att från en viss punkt, och ett visst stycke väg, denna flod utgjorde gränsen emellan Milanesiska och Venetianska området: om lokalen hade han väl icke någon bestämd kunskap; men för ögonblicket var det hufvudsaken att komma till denna trakt. Om det ej lyckades honom i dag, hade han beslutat att gå så långt, som natten och krafterna det tilläto, och att sedan afvakta dagens ankomst, på en åker, i en ödemark, hvarhelt det behagade Gud; blott icke i ett värdshus.

Då han gått några steg i Gorgonzola, blef han varse en skylt; han inträdde, och begärde af värden, som kom emot honom, en bit mat och ett litet mått vin: den långa vägen hade kommit honom att glömma denna så öfverdrifna och fanatiska afsky. — "Jag ber er att skynda," tillade han: "ty jag måste straxt åter begifva mig på vägen." Och detta tillade han, icke blott derföre, att det verkligen var förhållandet, men äfven af fruktan, att värden, i tanke, att han ville ligga qvar der, komme honom på lifvet med förfrågningar om förnamn, tillnamn, &c. . . . Värden svarade Renzo, att han skulle få hvad han begärt; denne sätter sig vid ändan af bordet nära dörren: alltid platsen för dem, som vilja vara okände.

I samma rum befunno sig några sysslolöse från byn, hvilka, efter att hafva talat, tvistat och gjort sina anmärkningar öfver gårdagens stora händelser i Milano, bråkade sin hjerna att få veta, huru det aflupit i dag; så mycket mer, som de första underrättelserna voro mera tjenliga att ägga nyfikenheten, än att tillfredsställa den: ett upplopp, som hvarken blifvit kufvadt, ej heller segrat, snarare afbrutet, än slutadt af natten; en stympad händelse, mera slutet af ett uppträde, än af ett drama. En af dem skilde sig ifrån sällskapet, närmade sig den nykomne och frågade honom, om han kom ifrån Milano. "Jag?" sade Renzo förvånad, för att vinna tid att svara. "Ni, om jag törs fråga."

Renzo skakade på hufvudet, bet ihop läpparne, utstötte ett oarticuleradt ljud, och sade: "Milano, efter hvad jag hört sägas . . . . det vill säga, i nejden . . . . måtte icke för närvarande vara ett ställe att uppsöka, utom i högst nödfall." "Oväsendet fortfar således äfven i dag?" frågade den nyfikne med än större otålighet. "Man måste sjelf hafva varit der för att kunna veta detta," sade Renzo. "Men ni då, kommer ni icke från Milano?" — "Jag kommer från Liscate," svarade ynglingen bestämt,

stämdt, hvilken undertiden hade öfvertänkt sitt svar. Efter bokstafven kom han ock verkeligen derifrån, ty han hade gått der förbi, och namnet hade han fått höra af en vandringsman, hvilken gifvit honom anvisning på denna by, såsom den första, hvilken han borde gå igenom, för att komma till Gorgonzola. "Jaaså," sade den andre; såsom om han velat säga: du hade gjort bättre att komma ifrån Milano, men tålamod! — "Och i Liscate," tillade han, "visste man ingenting från Milano?" — "Alltför möjligt, att en och annan der visste någonting derom," svarade Renzo, "men jag har ingenting hört. —"

Dessa ord uttalade han på ett eget besynnerligt sätt, som tycktes vilja säga: nog i detta ämne. Den nyfikne återvände till sitt sällskap; och ett ögonblick derefter kom värden för att duka. "Hur långt är det härifrån till Adda," sade Renzo till honom, halfhögt, sömnigt och med en vårdslös min. — "Till Adda, för att komma öfver?" sade värden. "Det vill säga . . . ja . . . till Adda." — "Vill ni komma öfver vid Cassano-bron eller landningsstället vid Canonica?" — "Hvar som hellst . . . Jag frågar blott af nyfikenhet. —" "Jag säger det derföre, att dessa äro de ställen, hvarest hederligt,

”förpassadt folk komma öfver . . . .” ”Godt: ”och hur långt är det dit?” — ”Man kan anse det vara till begge dessa ställen omkring ”sex mil.” ”Sex mil! Det visste jag icke,” sade Renzo. ”Och således,” återtog han sedan med en än mera synbar min af ligkiltighet, hvilken gick ända till tilljordhet: ”Och således ges det ”äfven för sådane, som nödgas begagna sig af genvägar, andra ställen att komma öfver.” ”Vissserligen ges det dylika,” svarade värden, i det han betraktade honom skarpt med tvenne ögon, hvarur en illparig nygirighet framlyste. Detta var nog för att på ynglingens läppar qväfva alla andra frågor, som han hade i beredskap. — Han drog åt sig fatet; och sade, i det han betraktade det lilla måttet, som värden äfven satt på bordet: ”Vinet är väl oförfalskadt?” — ”Som guld,” sade värden: ”Fråga allt folket i ”byn och hela nejden, som förstå sig derpå: ”och dessutom får ni väl sjelf känna.” I det han sade detta, återvände han till sällskapet. —

Förbannade varé alla värdshusvärdar — utbrast Renzo i sitt hjerta: — ju flere jag lär känna, desto värre finner jag dem. — Likväl satte han sig att äta med mycken aptit, i det han tillika obemärkt lyssnade, i afsigt att upptäcka någonting, att få veta; hvad man här

tänkte om den stora händelse, i hvilken han spelt en icke obetydlig roll, och förnämligast, att gifva akt på, om ibland dessa talare finnes någon hedersman, till hvilken en stackars yngling kunde hafva förtroende och begära upplysning, utan fruktan att komma i trångmål och blifva nödgad att omtala sin belägenhet. —

”Men,” sade en af dem: ”denna gången tyckas Milanesarne hafva ment väl. Nog af: i morgon får man väl veta någonting härom.” ”Jag ångrar mig att icke hafva gått till Milano i morse,” sade en annan. ”Om du går i morgon, går äfven jag,” sade en tredje, hvilket sedan upprepades af flere. ”Jag ville gerna veta,” återtog den förste, ”om de der herrarne i Milano äfven tänka på det fattiga landtfolket, eller om de skaffa sig billiga lagar endast för egen räkning. — Veten J väl, hurudane de äro? Högfärdige stadsboer, som endast tänka på sig sjelfva, och anse landtbor, som om de ej vore christna.” ”Vi hafva äfven fått munnar; så väl för att äta, som för att säga vår tanke,” sade en annan med lika blygsam röst, som yttrandet var vågadt: ”och när saken gått så långt. . .” Men han ansåg ej rådligt att fullborda meningen.

"Undanstucket mjöl finnes på flere ställen än
 "i Milano," började en annan med dyster upp-
 syn; då man i det samma får höra dånet af
 hästhofvar. — Alla skynda till dörren; och så
 snart de igenkânt den ankommande, gå de ho-
 nom alla till mötes. Det var en köpman från
 Milano, hvilken, under sina handelsresor till
 Bergamo, brukade tillbringa natten i detta her-
 berge; och som han derstädes nästan alltid
 träffade samma sällskap, hade han blifvit be-
 kant med allesammans. De skocka sig ikring
 honom; den ene fattar uti betset, den andre
 i stigbygeln. "Välkommen." "Det fagnar mig
 "att träffa er." "Har resan gått väl?" "Förträff-
 "ligt; och J då, hur står det till med er?"
 "Bra, bra. Hvad nytt ifrån Milano?" "Aha!
 "hvad J ären nygirige, sade köpmannen, i det
 han steg af, och lemnade hästen i en gosses
 händer. "Och dessutom," fortfor han, i det han
 med de öfrige inträdde genom den lilla porten,
 "i detta ögonblick veten J tilläfventyrs alltsam-
 "mans bättre än jag." — "Vi vete i sanning in-
 "genting," sade flere, läggande handen på
 hjertat. "Är det möjligt?" sade köpmannen. —
 "Då skolen J få höra vackra saker . . . eller
 "rättare sagdt, fula. Nå, värd, min vanliga
 "säng är väl ledig? Godt: ett glas vin, jemte

"min vanliga rätt; hastigt, ty jag vill lägga mig
 "i tid och resa i morgon helt bittida, för att
 "kunna vara i Bergamo till middagen. Och J,"
 fortfor han, i det han satte sig vid bordet, på
 en annan sida, än den, hvarest Renzo tyst och
 uppmärksam satt, "J veten då icke alla gårda-
 "gens oordningar?" "Hvad som hände i går ha
 "vi redan hört." "J veten alltså," återtog köp-
 mannen, "allt förut. Jag kunde väl ock tro,
 "det J, som beständigt sitten här på lur för att
 "utforska alla förbifarande . . ." "Men i dag,
 "hur gick det i dag? —" "I dag. Vetten J icke
 "någonting för i dag?" "Icke det ringaste: in-
 "gen har farit här förbi." "Låten mig då först
 "fukta mina läppar, och sedan vill jag berätta
 "er dagens händelser. J skolen få höra."

Nu fyllde han glaset, fattade det med högra
 handen, vred derpå upp sina mustascher med
 den andra, strök sedan sitt skägg, drack och
 sade: "I dag, mina käre vänner, feltes föga,
 "att det icke blifvit en lika svår dag som i går,
 "ja kanske ock värre. Och det synes mig knappt
 "sannt, att jag nu är här och kan berätta er
 "detta, ty jag hade redan slagit ur hågen alla
 "tankar på någon resa, samt i stället blifvit hem-
 "ma, för att vakta min arma bod." — "Hvad
 "var det då?" sade en af åhörarne. — "Hvad

”det var? Det skolen J få höra.” Och han fortfor nu med sin berättelse, i det han skar före af den rätt, man satt framför honom, och sedan åt. De öfrige, stående ikring bordet, hörde på med vidöppna munnar. Renzo var kanske, der han satt obemärkt, den uppmärksammaste af alla.

”I morse befunno sig alltså samme skurkar, ”hvilka åstadkommit det förfärliga oväsendet i ”går, på vissa öfverenskomna ställen och förnyade ”samma sköna bruk, nemligen, att stryka ikring ”gatorna, och skrika för att samla folk. Då de ”trodde sig hafva samlat tillräckligt folk, togo ”de vägen åt herr Förråds-Vicariens hus, lik- ”som om det ej varit nog med de våldsämhe- ”ter, man föröfvat mot honom i går: mot en ”sådan herre! ack, hvilka skurkar! Och alla des- ”sa klagopunkter, de anförde emot honom! Idel ”osanningar: en hederlig, punktlig herre; jag ”vet detta med visshet, ty jag har haft att gö- ”ra med honom, och jag förser hans folk med ”kläden till livrèer. De begåfvo sig, som jag ”säger, till hans hus: hvilket pack, hvilka an- ”sigtan att åskåda: judarne på Via Crucis äro ”ett intet, i jemförelse med dessa. De gingo nu ”alltså i den aktningvärda afsigt att få plun- ”dra; men . . .” Och här utsträckte han han- den och lade tumändan emot näsan.

”Men?” sade med en röst alla hans åhörare.

”Men,” fortfor köpmannen, ”de funno gatan
 ”tillbommad med stockar och vagnar, och bak-
 ”om dessa ett långt led af soldater, med mu-
 ”sköterne i jern linie framför sig, samt skaf-
 ”ten af pikarne, stödde mot pipskägget. Då de
 ”blefvo varse denna tillrustning . . . Hvad skul-
 ”len J väl sjelfve i sådane omständigheter hafva
 ”gjort?” — ”Gått tillbaka.” — ”Visserligen; så
 ”gjorde ock desse. Men hören nu, och sägen
 ”mig, om det ej var djefvulen, som anförde
 ”dem. De komma till Cordusiotorget, de se
 ”der samma bageri, hvilket de ända sedan i går
 ”hade velat plundra: och hvad gjorde man då
 ”i denna bod? man utdelade bröd till kunder;
 ”der voro ädlingar, ja blomman af adeln, för
 ”att tillse, det allt ginge ordentligt till; men
 ”dessa rusa in; tag du, så vill jag ock taga: i
 ”blinken störtades ädlingar, bagare, kunder,
 ”brödkakor, pulpeter, bänkar, tråg, påsar, säc-
 ”kar, qvarnsiktar, kli, mjöl, degar huller om
 ”bullen.”

”Och soldaterne?” ”Soldaterne hade Vicariens
 ”hus att vakta: man kan ju icke på en gång
 ”sjunga och bära korset. Det var i ett ögon-
 ”blick, säger jag: allmän plundring; allt hvad
 ”som der fans att förtära, bortfördes. Och der-

”på förnyas samma sköna utväg som i går, nem-
 ”ligen att släpa det öfriga till torget och an-
 ”ställa en lusteld. Och de började redan, de
 ”skurkarne, att draga ut saker; då en ibland
 ”dem gjorde det sköna förslaget att göra en hög
 ”af allt, som fanns i boden, och sedan tända eld
 ”på boden och huset tillika. Sagdt, gjordt . . .”
 ”Tände de verkligen eld derpå?” ”Tålmod! En
 ”hedersman i granskapet hade en gudomlig in-
 ”gifvelse. Han sprang upp i rummen, sökte ef-
 ”ter ett crucifix, fann ett sådant, hängde det i
 ”en fensterbåge, tog från ändan af en säng tven-
 ”ne vigda ljus, påtände dessa, och ställde dem
 ”fram i fenstret, på hvar sin sida om cruci-
 ”fixet. Folket ser uppåt. I Milano, måste
 ”man veta, finnes ännu gudsfruktan: alla åter-
 ”gingo till förnuft igen. Det vill säga, största
 ”delen, visserligen funnos dj—ar, hvilka, för
 ”att få stjåla, skulle hafva tändt eld på sjelfva
 ”paradiset, men då de märkte, att folket icke
 ”var af deras tanke, måste de hålla sig stilla.
 ”— Kunnen J väl gissa, hvilken nu kom. Alla
 ”de andliga herrarne i Domcapitlet, i proces-
 ”sion, med korset i luften, och klädde i chor-
 ”kåpor; och Prosten började att predika från
 ”det ena hållet, och Penitentiarien från ett au-
 ”nat, samt flere prester här och der: mina go-

"da vänner, hvad viljen J då företaga er? är
 "detta de exempel, J bören gifva edra barn?
 "återvänden hem; J skolen få bröd för godt
 "pris; taxan är ju uppsatt i alla gathörn." "Var
 "det ock verkligen så?" "Huru! om det var
 "sannt? Tron J, att herrarne i Domcapitlet skul-
 "le komma i svarta kappor, för att prata i vä-
 "dret?" "Och hvad gjorde då folket?" "De gin-
 "go efterhand sin väg; de skyndade till gathör-
 "nen; och alla, som kunde läsa, voro då i till-
 "fälle att se den billiga taxan. Hvad sägen J
 "derom: ett bröd, som håller åtta uns i vikt,
 "för en styfver." "Hvilken lycka!" "Ja, om den
 "blott räcker. Vetten J, huru mycket mjöl de
 "hafva förstört i går och i morse? Så mycket,
 "att man dermed kunnat föda hela Hertigdö-
 "met i tvenne månader." "Och för oss landt-
 "bor har man ej utgifvit någon billig förord-
 "ning?" "Det som blifvit gjordt i Milano, gäl-
 "ler endast om staden. Jag kan ej säga er nå-
 "gonting härom: med er lærer det väl gå, som
 "Gud vill. I alla fall är ändå upploppet för-
 "bi; ty, jag har ännu icke sagt er allt; nu
 "kommer det bästa." "Hvari består det?" "Det
 "består deruti, att i går afton, eller ock i mor-
 "se flere af anförarne blifvit gripne; och man
 "har genast fått veta, att fyra skola hängas.

”Knappt började detta rykte att sprida sig, förrän hvar och en skyndade på den kortaste vägen hem, för att ej utsätta sig för faran att blifva den femte. Milano såg ut som ett munkkloster, då jag reste derifrån.” ”Skall man verkligen hänga dem?” ”Utan tvifvel, och detta ganska snart,” svarade köpmannen.

— ”Och hvad skall då folket göra?” ”Folket skall gå att se deruppå,” sade köpmannen. ”De hade en sådan lust att se en christen menniska dö i fria luften, att de ju ville, de skurkarne! anställa samma lek med herr Vicarien. I stället skola de nu få fyra läckerbitar, serverade med alla tillbörliga formaliteter, beledsagade af Kapucinermunkar och af dödsbröderne: men skillnaden är den, att desse komma att lida sitt välförtjenta straff. Det är en Guds skickelse, sen J; det var någonting nödvändigt. De började redan få vana att gå in i bodarne, och utan betalning skaffa sig allt hvad de behöfde; om man låtit dem fortfara dermed, skulle de snart, sedan brödhungern blifvit stillad, känt begär efter vin, och sedermera efter allehanda slags varor . . . . Och jag kan försäkra er, att för en ärlig man, som håller en öppen böd, detta var en föga uppmuntrande utsigt.” ”Visserligen,” sade en af

åhörarne. "Visserligen," upprepade de öfrige i chorus. "Och," fortfor köpmannen, i det han torkade skägget med duken, "det var sedan lång tid aftaldt: Det var en liga, förstån J."

"Var det en liga?" "Ja visst. Endast caballer, anstiftade af de der Navarrinerne, den der Franska Kardinalen, hvilken har ett till hälften Turkiskt namn, och som hvarje dag hittar på något nytt knep att göra Spanska kronan skada. Men framförallt söker han att spela något spratt åt Milano; ty han inser väl, den skälmen, att Konungens magt förnämligast hvilar på denna stad." "Jo, jo." "Viljen J ha bevis häruppå? De som gjorde mesta oväsendet voro främlingar; ansigten gingo i omlopp, hvilka aldrig förr varit sedda i Milano. Jag glömde att säga er någonting, som man berättat mig såsom säkert. Polisen hade fasttagit en af dem i ett värdshus . . ." Renzo, som icke förlorade ett ord af hela detta samtal, intogs, då man rörde på denna sträng, af en rysning, och spratt till, innan han kunde tänka på att taga sig till vara. Ingen märkte likväl detta; och talaren, utan att ett ögonblick afbryta sin berättelse, hade emedlertid fortfarit: "en person, om hvilken man ännu icke med visshet vet, hvarifrån han kommit,

"af hvem han blifvit skickad och af hvad slags
 "folk han var; men säkerligen var det en af
 "anförarne. Redan i går hade han under ovä-
 "sendet varit en ibland de mest stormande; och
 "sedermera hade han, icke nöjd ihärmed, be-
 "gynt att predika, och göra vissa artiga för-
 "slag, såsom till exempel: att alla stora herrar
 "skulle mördas. Den skälmen! Hvem skulle fö-
 "da fattigt folk, om man sloge ihjäl de stora
 "herrarne? Polisen, hvilken gifvit akt på ho-
 "nom, fick honom i sina klör; man fann hos
 "honom en stor breffpacke, och man förde ho-
 "nom i fängelse; men hvad blef följden? Hans
 "kamrater, som höllo vakt utanför värdshuset;
 "kommo i stor mängd och befriade honom."

"Och hvad blef följden?" "Det vet man icke;
 "han läser väl hafva undkommit, eller vara dold
 "i Milano: sådant folk hafva hvarken hus eller
 "hem och finna öfverallt herberge eller göm-
 "ställen: nemligen så länge djefvulen vill och
 "kan hjälpa dem: men de fasttagas sedan, då
 "de minst vänta det; ty då päronet är moget,
 "måste det falla till marken. För närvarande
 "vet man med visshet, att brefven stadnat i po-
 "lisens händer, och att der hela kabalen är be-
 "skrifven; och man påstår, att många perso-
 "ner äro med i spelet. Det må blifva deras sak;

"de hafva vändt upp och ned på halfva Mila-
 "no och ville göra det som värre är. De säga,
 "att bagarne äro skurkar. Det vet äfven jag,
 "men man måste hänga dem på lagligt sätt. Det
 "finnes undanstucken säd. Hvem vet icke det?
 "Men det tillkommer de styrande att hålla go-
 "da spioner, skaffa den gömda säden fram i lju-
 "set, och låta de stora köparne tillika med ba-
 "garne dansa i luften. Och om de styrande icke
 "göra detta, tillkommer det staden att anhålla
 "derom; och om de icke gifva efter för första
 "ansökningen, ingifva ytterligare ansökningar,
 "ty om man beder mycket, får man sluteligen
 "hvad man begär, utan att behöfva använda
 "den brottsliga utväg, att vildt inbryta i bo-
 "darne och magasinerne, för att plundra."

För Renzo hade det lilla, han ätit, härvid
 förvandlats till gift. Tiden tycktes honom en
 evighet, innan han komme ut, långt bort ifrån
 detta värdshus, från denna by. Men farhågan
 att väcka misstankar, hvilken nu beherrskade alla
 hans tankar, kvarhöll honom på bänken. I den-
 na villrådighet tänkte han, att denne storpra-
 tare väl en gång skulle sluta att tala om ho-
 nom och beslöt med sig sjelf att taga afträde,
 så snart han hörde ett annat samtalsämne kom-
 ma å bane.

”Och derföre,” sade en af sällskapet, ”har jag, som vet huru dylika saker tillgå, och att under upprör hederligt folk icke väl behandlas, icke låtit mig låckas af nyfikenheten, utan i lugn stadnat qvar hemma.” Nu gick värden, hvilken äfven varit ibland de hörandes antal åt andra ändan af bordet, för att se efter, hvad främlingen företog sig. Renzo passade på tillfället, kallade värden till sig med en vink; begärde räkningen, betalte den utan att pruta, oaktadt det var lågt vatten i hans kassa; och utan att säga ett ord, gick han rakt fram till dörren, vandrade öfver tröskeln, aktade sig väl att icke gå åt samma sida, hvarifrån han kommit och begaf sig på Guds försyn åt ett annat håll.

C A P. XVII.

Ofta behöfs det blott ett enda begär att oroa en människa; så mycket mer då tvenne på en gång, det ena i strid med det andra. Den stackars Renzo hade, som man vet, sedan många timmar två sådana att strida med: begäret att löpa, och begäret att förblifva okänd: och köpmannens olycksaliga ord hade på en gång mycket förökad dessa begge. Hans äfventyr hade

således gjort buller, man hade således för afsigt att gripa honom: hvem vet, huru många rättsbetjenter voro på språng för att jaga efter honom! huru många befallningar hade blifvit utgifne att ha uppsigt öfver alla personer, i byarne, på värdshusen och på vägarne. Han tog väl i betänkande, att endast tvenne rättsbetjenter kände honom, och att han icke hade sitt namn skrifvet på pannan, men nu återkommo i hans minne hundrade historier, hvilka han hade hört om flyktingar, hvilka blifvit tagna och upptäckta på flerahanda besynnerliga sätt, igenkända på sin misstänkta gång och utseende, och på andra oförmådade tecken: allt oroade honom. Oaktadt klockorna, då han gick från Gorgonzola, ringde till Ave Maria, och den inbrytande skymningen förminskade dessa faror, begagnade han likväl sig högst ogerna af stora landsvägen, och beslöt att taga af på den första gångstig, som tycktes leda åt det håll, hvar-est han nu var angelägen att komma. Värden sade, att det var 7 mil — tänkte han. Om det, gångstigarne inberäknade, äfven skulle stiga till 8 eller 10 mil, kunna väl samma ben, som gått alla de öfriga, äfven stå ut med dessa. Åt Milanosidan går jag med visshet icke, således nal-kas jag väl Adda. Om jag oupphörligen går,

skall jag väl förr eller sednare anlända dit. Ad-da har en stark röst, och då jag kommer ho-nom nära, behöfver jag ingen vägvisare. Om der finnes någon båt att tillgå, far jag hastigt öfver; i annat fall vill jag vänta ända till mor-gonen på ett fält, i ett träd, likasom sparfvar-ne: bättre i ett träd, än i fängelse. Snart blef han varse en liten väg till venster, och tog ge-nast af deruppå. I detta ögonblick hade han, i fall han träffat på någon menniska, ej mera tvekat att begära upplysning; men der hördes icke ens stegen af någon lefvande varelse. Han gick alltså efter vägen, i djupa tankar, unge-fär af följande innehåll.

Jag skulle hafva varit en af de mest storman-de! Jag skulle vilja hafva dödat alla stora her-rar! Jag hafva en brespacke. Mina kamrater skulle hafva hållit vakt omkring mig! Jag skulle vilja betala någonting, för att träffa denne köp-man, ansigte emot ansigte på andra sidan om Adda, för att be honom stadna, och i all mak-lighet fråga honom, hvarest han uppfiskat alla dessa sköna underrättelser. Vet ni, min kära herre, att saken tillgått så, och icke annorlun-da, och att det enda, som jag gjort, bestod uti att hjälpa Ferrer, som om det varit min bror; vet ni, att dessa skurkar, mina förmenta vän-

ner, ville spela mig ett styggt spratt, endast därför, att jag gaf dem ett christligt råd; vet ni, att under det ni var sysselsatt att vakta er bod, jag lät mörbulta min rygg, för att frälsa herr Vicarien, hvilken jag aldrig hvarken sett eller känt. Man får ock vänta, en annan gång; att jag sätter mig i rörelse, för att hjälpa stora herrar . . . Det är sannt, att man måste göra det för samvetets skull: ty dessa äro ju äfven vår nästa. Och denna stora brefpacke, hvarest hela kabalen var beskrifven och hvilken nu är i polisens händer, som ni så säkert vet; hvad ger ni mig, om jag här utan tillhjälp af någon svartkonst visar den för er? Skulle ni ha lust att se denna packe? Se här är den . . . Ett enda bref? . . . Ja, herre, ett enda bref; och som, om ni vill veta det, var skrifvet af en munk, hvilken, när som hellst kan vara er läromästare, en munk, hvars minsta hårstrå, utan att förolämpa er, är mera värdt än hela ert skägg; och detta bref, skulle jag säga honom, är skrifvet, som ni ser, till en annan munk, äfven en man som . . . Ser ni, dessa äro de skurkar, som jag har till vänner. Lär er därför att tala höfligare en annan gång; särdeles då det gäller er nästa.

Men efter någon tid försvunno dessa och dy-

lika föreställningar: de närvarande bekymren sysselsatte alla den stackars pilgrimens tankar. Farhågan att blifva förföljd och upptäckt, hvilken så mycket förbittrat hans resa under loppet af dagen, oroade honom ej mera; men huru många andra omständigheter gjorde icke denna vandring besvärlig! Mörkret, ensamheten, den ökade tröttheten, som nu verkligen blifvit plågsam; en sagta, jemn, skarp nattvind, hvilken naturligtvis icke var angenäm för den, som hade samma kläder, som han satt på sig för att genast gå i brudstol, och sedan gladt återvända till sitt hem, hvilket endast var beläget några få steg derifrån, och hvad som var ännu värre, denna osäkra vandring, detta mödosamma sträfvannde, för att vinna en lugn och varagtig tillflygtsort.

Då det hände honom att gå förbi någon by, gick han helt sagta, i det han noga gaf akt på, om ännu någon pört vore öppen; men han blef icke varse något annat tecken, att människorna voro vakna än ett och annat litet ljus, som sken ifrån fensterluckorna. Då han kommit till obebodda trakter, stannade han i hvarje ögonblick, samt lyssnade om han skulle få höra Addas välsignade röst, men fåfängt. Han hörde ingenting annat, än ett tjutande af hundar, hvilket kom

från något ensligt mjölkställe och sväfvade genom luften, på en gång klagande och hotfullt. Då han nalkades någon af dessa, förvandlades tjutandet i ett lifligt, argt skällande: då han gick förbi porten, hörde han och tyckte sig nästan se besten, med nosen mellan dörrarne, fördubbla sitt tjut: hvilket betog honom lusten att bulta på och begära nattqvarter. Och tilläfventyrs hade han icke, om ock ej hundarne varit, känt sig äga mod dertill. Hvem är der? tänkte han sig få höra: hvad vill ni på denna timma? Finnas här inga värdshus, att taga in på? Dessa äro de höfligaste frågor, som de skola göra mig om jag knäckar på: lätteligen kan det ock hända, att någon rädd stackare bor der, som genast börjar ropa: hjälp! tjufvar! Man måste genast hafva i beredskap någonting bestämdt att svara: och hvad har väl jag att svara? Hvar och en, som hör buller om natten, tänker genast på tjufvar, våldsverkare, försåt: man tror aldrig, att en hederlig karl kan befinna sig ute om natten, såframt det ej är en förnäm herre i vagn. Han sparade derföre denna utväg till yttersta nödfall, och drog framåt i hopp, att denna natt åtminstone upptäcka Adda, om han ock icke kunde komma öfver, på det han ej måtte uppsöka den på ljusa dagen.

Han går allt vidare, samt anländer slutligen till ett ställe, hvarest de odlade fälten upphörde, och en ljunghed vidtog, beväxt med små buskar och ormbunkar. Detta syntes honom vara, om icke ett kännetecken, åtminstone en slags anledning, att en flod var i granskapet, och han vandrade fram öfver heden, följande den gångstig, som gick öfver densamma: då han gått några steg stannade han för att lyssna, men förgäfvdes. Vägens besvärlighet ökades af stället vildhet, hvarest man hvarken såg ett mullbärsträd, eller en vinstock, ej heller några andra sådana tecken till odling, hvilka förut tycktes likasom hafva varit ett sällskap för honom. Han gick dock framåt, och alldenstund vissa bilder, vissa syner började uppstå i hans själ, en öfverlefva efter hundrade förr hörda sador, begynte han nu, i afsigt att stilla och bortjaga dessa, läsa och sjunga hönerna för döende.

Småningom framkom han till en högväxtare småskog, bestående af törnbuskar, stärkbärsbuskar och små ekar. I det han oupphörligt vandrade framåt, påskyndande sina steg, började han att ibland buskarne upptäcka ett och annat träd; och i det han gick vidare på samma gångstig, såg han sig inkomma i en skog. Han erfor en viss fruktan att gå vidare; men han be-

segrade denna, och fortsatte ledsn sin väg. Ju mer han gick, destomer tillväxte hans olust, och allt förorsakade honom oro. Träden, som han blef varse på afstånd, tycktes honom äga ett bistert, vanskapligt, underbart utseende; skuggan af deras lätt rörda kronor, som darrade på den af månan upplysta gångstigen, misshagade honom; sjelfva knastrandet af de torra löfven, som förtrampades af hans steg, hade i hans öra någonting vidrigt. Benen kände likasom en vansinnig ansats att springa och tycktes på samma gång knappt förmå att bära kroppen. Han kände nattvinden än mera genomträngande och bister blåsa öfver pannan och kinderna, han kände den flägta emellan kläderna och kroppen, sammandraga huden och tränga sig in ända i de utmattade benen och der förstöra den sista gnista af kraft. En gång syntes denna olust, denna obestämda fasa, med hvilken själen sedan någon tid kämpade, plötsligen öfverväldiga honom. Han var i sjelfva verket nära förtviflan; men förskräckt af denna sin fasa, mer än af allt annat, återkallade han i hjertat sitt gamla mod. Efter att sålunda ett ögonblick hämtat mod, stannade han för att öfverlägga, och beslöt att genast skynda härifrån på den redan tillryggalagda vägen, att gå tillbaka till den

sista byn, som han gått igenom, att återvända bland människor och der söka herberge, om äfven på värdshuset. I det han sålunda stod der, och äfven bullret, som hans fötter åstadkommit bland löfven, tystnat, samt allt var stilla rundt omkring honom, nådde ett ljud hans öra, ett sorl af rinnande vatten. Han lyssnar, han förvissas sig derom, han utropar: "Det är Adda." det var likasom återseendet af en vän, en bror, en befriare. Tröttheten var nästan försvunnen, pulsarne återlifvades, han kände blodet fritt och varmt omlöpa i alla sina ådror. Han kände förtröstan återkomma i sina tankar och den dysterhet, som han trott sig se i de yttre föremålen, till en stor del försvinna, och han tvekade ej att begifva sig längre inåt skogen, följande efter det vänliga ljudet.

Innan kort anlände han till ändan af slätten, vid randen af en djup flodbädd; och då han tittade emellan buskarne, som helt och hållet betäckte den, såg han i djupet blänka rinnande vatten. I det han sedan såg upp, blef han varse den stora slätten på andra stranden, full af byar och bortom den kullar, och på en af dessa en stor hvitaktig fläck, hvaruti han trodde sig igenkänna en stad, hvilken icke kunde vara annat än Bergamo. Han nedsteg på slutningen

och tittade, i det han undanröjde buskarne, om någon båt skulle vara i rörelse på floden, samt lyssnade, om han skulle få höra några årslag; men han hvarken såg eller hörde någonting. Om det hade varit en mindre flod än Adda, hade Renzo genast stigit ned för att vada öfver, men han visste väl, att här detta icke utan våda kunde verkställas.

Nu satte han sig i all maklighet att för sig sjelf öfverlägga hvad som nu borde göras. Att klättra sig upp i ett träd, och der invänta morgonrodnaden under de 6 timmar, som ännu kunde återstå, i denna klädnad, utsatt för nattvinden och frosten, var mer än som behöfdes för att stelna af köld. Att gå fram och tillbaka för att hålla sig varm under hela denna tid hade, utom att vara ett alltför svagt värn emot aftonkylans stränghet, äfven varit att begära alltför mycket af dessa stackars ben, hvilka redan gjort mer än sin skyldighet. Han påminde sig nu i en lycklig stund att hafva sett på ett af de fälten, som gränsade till den ouppodlade ljungheden, en *cascinotto*. Så kalla landtmännen på Milanesiska slätten vissa kojor med halmtak, bygda af bjelkar och grenar, bestrukna och tillstoppade med ler, hvarest de om sommaren bruka förvara skörden, och tillbringa nätterna

för att vakta den: under de öfriga årstiderna stå de öde. Denna utsåg han genast till sitt nattläger; begaf sig åter på gångstigen, gick tillbaka genom skogen, buskarne, ljungheden; så snart han anländt till de odlade fälten, återsåg han denna *cascinotto* och gick dit: den var försedd med en gammal maskstungen och söndrig dörr, som hängde på sina hakar utan nyckel och lås; Renzo drog den åt sig och gick in; såg der ett slags nät, hängande i luften på hopflätade grenar, likasom en hängmatta, men han brydde sig ej om att klifva upp deruti. Han blef varse litet halm på golvet; och tänkte, att äfven der sömnen skulle smaka honom.

Men innan han utsträckte sig på den bädd, som Försynen beredt honom, knäböjde han först der och tackade Densamma för denna nåd, och för allt det bistånd, han fått röna under loppet af denna förskräckliga dag. Derpå läste han sina vanliga böner; och sedan han slutat dem, bad han sin Gud om förlåtelse, att han uraktlätit detta aftonen förut, och som han sade, gått till sängs, likasom en hund, ja än värre. Och därför — tillade han sedan för sig sjelf, i det han stödde armarne mot halmbädden och från sin knäböjande ställning lade sig ner deruppå,

uppå, derföre vederfors mig i morse. detta sköna uppvaknande. Han hopsåmlade derpå all den halm, som låg qvar ikring honom, och lade den öfver sig, i det han, så godt han kunde, deraf sökte göra ett slags täcke för att mildra kölden, hvilken äfven derinne ganska väl lät sig kännas; och kröp inunder, i afsigt att få en god sömn, hvilken han tyckte sig under loppet af denna dag köpt för högre pris, än billigt var.

Men knappt hade han tillslutit ögonen, förrän det började uppstå i hans minne, eller fantasi, ett hvimmel af personer, så mångfaldigt och så brokigt, att det kom honom att uppgifva all tanke på sömn. Köpmannen, notarien, rättsbetjenterne, svärdfejaren, värden, Ferrer, Vicarien, sällskapet i värdshuset, folkmassan på gatorna, derpå Don Abbondio, sedan Don Rodrigo: och af alla dessa icke en enda, hvar med ej voro förenade minnen af sorg och förtretelse.

Endast tre bilder kommo honom till mötes, skilda från alla bittra hågkomster, och höjda öfver alla misstankar, i allt älskliga; förnämligast tvenne, för öfrigt hvarannan mycket olika, men i ynglingens hjerta nära förbundne:

en svart hårfläta, samt ett silfverhvitt skägg. Men den tröst han erfor att låta tanken hvilat på dessa begge föremål, var ingenting mindre, än oblandad och lugn. Då han föreställde sig den vördade munken, kände han än lifligare blygseln öfver sina felsteg, sin omåttlighet och sin olydnad för dennes faderliga råd; och då han betraktade Lucias bild! vi vilje ej försöka att beskrifva hvad han då kände. Och den arma Agnese glömde han icke heller, Agnese, som äfven utvalt honom, hvilken redan hade betraktat honom såsom ett med sin enaste dotter, och innan hon af honom emottagit modersnamnet, redan antagit en moders språk och hjerta, samt i verk och gerning bevisat sin ömhet. Men det låg en ytterligare och icke litet sårande smärta i den tanken, att denna arma qvinna, endast till följe af denna så hjertliga välvilja, nu fann sig drifven från hus och hem, osäker om sin framtid, samt skördade sorg och besvärligheter just af det, hvaruti hon hoppåts finna frid och glädje för sina återstående dagar. Hvilken natt, arme Renzo! Denna, som skulle vara den femte efter brölloppet! Hvilket rum! Hvilken brudsäng! Och efter hvilken dag! Och för att vakna till en sådan morgon, till en sådan följd af dagar! Ske Guds vilje, — svarade

han sedan på de mest knotande frågorna; ske Guds vilje. Må alltsammans anses såsom ett straff för mina synder. Lucia är ju så from! Gud lärer väl alltså icke låta henne derföre li- da det ringaste; nej, nej.

Under dylika tankar, förtviflande att nu me- ra kunna få någon sömn, och då derjemte ky- lan blef honom allt mer och mer besvärlig, så att han då och då började emot sin vilja dar- ra och skaka tänderne, längtade han suckande efter dagens ankomst och mätte med otålighet timmarnes långsamma framskridande. Han mät- te, säger jag, ty hvarje halftimme hörde han, midtunder denna djupa tystnad, klockslag lju- da: jag förmodar, att de komma ifrån Trezzo. Och första gången detta så oväntade ljud nåd- de hans öra, åstadkom det i hans själ en viss hemlighetsfull och högtidlig känsla, likasom en underrättelse, hörd af en osedd person, med en okänd stämma.

Då slutligen denna klocka hade slagit elfva, *) hvilken var den af Renzo utsatta timman till af- resan, steg han upp, till hälften stelad af köld,

*) I Italien räknades då, och räknas ännu i vissa delar af landet, timmarne ifrån solnedgången.

Öfv. Anm.

föll på knä, läste med mera värme än vanligt sina morgonböner, reste sig upp, sträckte armar och ben, blåste i sina händer, gnuggade dem, öppnade dörren till sin cascino; och kastade en spejande blick rundt i kring för att upptäcka, om någon människa skulle synas till. Då ingen sådan förmärktes, började han att titta efter gångstigen, som han vandrat på aftonen förut; han igenkände den genast och begaf sig dit.

Himlen bebådade en vacker dag: månen, som syntes i ett hörn, blek och utan strålar, utmärkte sig dock midtuti det omätliga, gråaktiga blå, hvilket likväl emot öster öfvergick i en gulaktig rosenfärg. Längre ner, nära himlabrynet utbreddes sig, i långa, ojemna massor, några få moln af mera azurblå än mörk färg, de nedersta, kantade inunder af en nästan eldfärgad strimma, hvilken då och då blef klarare och lifligare; från södern kommo på en gång hoptals andra moln, lätta och mjuka, som belystes i tusende namnlösa färgbrytningar: det var denna Lombardiska himmel, så skön, då vädret är gynnande, så klar och så lugn. Hade Renzo befunnit sig der för sitt nöjes skull, hade han säkerligen blickat uppåt och beundrat denna dagning, så olika den han var van

att se bland sina berg; men han såg till jorden och gick mycket fort, dels för att hålla sig varm, dels för att snart hinna fram. Han vandrar öfver fälten, heden, småskogen; går in i skogen, i det han med ett slags medlidande tänker tillbaka på den fasa, han der erfarit några timmar förut; han anländer till flodkanten, tittar ner och blir varse emellan buskarne en liten fiskarebåt, som långsamt kom upp emot strömmen, längsefter denna stranden. Han nedstiger genast på kortaste vägen mellan törnbuskarne; han är nu på stranden; han ropar sagta åt fiskaren; och, i åfsigt att ge sig utseende af att begära en obetydlig tjänst, men, utan att sjelf märka det, på ett nästan bönfalande sätt, vinkar han åt denne att lägga till vid landet. Fiskaren kastar en blick längsefter stranden, ser först framför sig uppåt strömmen, vänder sig sedan om för att titta ner utåt densamma, och styr derpå framstäfven emot Renzo, som stod på yttersta kanten af stranden, nästan med ena foten i vattnet, och som nu fattar i ändan af framstammen och hoppar i båten.

”Såsom en vänskapstjänst, men likväl mot betalning,” säger han, ”ber jag er på ett ögonblick föra mig öfver till andra stranden.” Fi-

skaren hade gissat detta, och vände redan stäven åt detta håll. Renzo, som på bottnen af båten blifvit varse en annan åra, lutar sig ner och tager upp den. "Sagta, sagta," sade båtägaren, men då han sedan såg, med hvilken skicklighet ynglingen hade fattat uti åran, och rustade sig till att föra den, tillade han: "Aha, ni förstår handtverket? "Något litet," svarade Renzo, och började ro med en kraft och en skicklighet, som vittnade om någonting mer än blott diletterskap. Under det han oupphörligt var syssellsatt härmed, kastade han likväl då och då en dyster blick till den stranden, som de lemnat, och sedan en örolig till den, dit de ärnade sig, och förargades öfver, att nödgas så långsamt närma sig denna; ty strömmen var der så stark, att man ej kunde styra rakt på landet; och båten måste i det den dels bröt igenom, dels flöt utefter vattnet, göra ett lofvande lopp. Såsom det händer i alla kinkiga omständigheter, att svårigheterna först framställa sig i stort, och sedan sönderfalla i smärre delar, så erfor ock Renzo nu, oaktadt han redan nästan kommit öfver Adda, mycket bekymmer öfver, att han ej med säkerhet visste, om denna här utgjorde gränsen staterna emellan, eller om, sedan man besegrat detta hin-

der, ännu ett annat återstode. Hvarföre han med ett rop kom fiskaren att vända sig om, pekade med en rörelse på hufvudet åt den hvitaktiga fläcken, som han blifvit varse om natten, och sade: "Är det Bergamo, köpingen der borta?" "Staden Bergamo," svarade fiskaren. "Och denna strand hör således till Bergamo?" — "S:t Marcos land." "Lefve S:t Marco," utbrast Renzo. Fiskaren sade icke ett ord.

Ändteligen hinna de stranden; Renzo hoppar ur; tackade Gud i sitt hjerta, och sedan med munnen båtkarlen; tog med handen i fickan, drog fram en berlinga, hvilket, i hans ställning, var en icke obetydlig utgift, och räckte den åt denne hedersman, hvilken, efter att hafva ännu en gång kastat en blick åt Majländska stranden och åt ömse sidor af floden, utsträckte handen, tog gåfvan, stoppade den hos sig, bet derpå ihop läpparne, och gjorde såsom ett ytterligare tecken med pekfingret ett kors deröfver, med mycket uttryck i hela sitt ansigte; sadé sedan: "Lycklig resa," samt begaf sig af. Renzo stannade en stund qvar för att betrakta den andra stranden, denna jord, hvilken nyss förut likasom brände hans fötter. Ack! nu är jag då ändteligen derifrån! — var hans första tanke — hans andra var ett farväl till fäder-

neslandet. Men den tredje rörde de personer, som han lemnade qvar i detta land. Då lade han armarne i kors öfver bröstet, suckade, såg ner i vattnet, som rann under honom, och tänkte: — detta vatten har flutit under bron! — Så kallade han, i likhet med sina landsmän, bron vid Lecco. Ack! du onda verld! Nog af; ske Guds vilje. Nu vände han dessa sorgliga föremål ryggen, och begaf sig af, i det han tog till ögnamärke den hvitaktiga fläcken vid slutningen af berget, ända till dess han kunde finna någon menniska, som säkrare kunde visa honom vägen. Och det var lustigt att se, med hvilken otvungenhet han närmade sig fotgängarne; och utan någon tvekan, utan några omsvep, uttalade namnet på den by, hvarest hans kusin bodde, för att fråga efter vägen dit. Af den, som först gaf honom anvisning derpå, fick han höra, att ännu nie mils väg för honom återstode.

Denna resa var ingalunda nöjsam. Utan att tala om de bekymmer, Renzo förut hade, sårades hans öga i hvarje ögonblick af bedröfliga föremål, af hvilka han kunde sluta, det han nu befanne sig i ett land, der samma nöd herrskade, som han sett hemma i sitt eget. Under hela vägen, såg han hopar af tiggare, hvilkas

ansigten mer än deras kläder buro vittne om djupt elände: bönder, bergsmän, handtverkare, hela familjer; man hörde ett blandadt sorl af böner, klagorop och barnskrik. Denna anblick, oberäknadt den smärtsamma medlidsamhet, den uppväckte i hans hjerta, kom honom derjemte att tänka på sina egna angelägenheter. — Hvem vet, — grubblade han, i det han vandrade framåt, — om jag kan vinna min utkomst? om det finnes arbete att tillgå, likasom i de föregående åren? Nog af; Bortolo var mig förr bevågen, det är en hederlig man, han har samlat förmögenhet, han har ju budit mig så många gånger; han skall icke nu öfvergifva mig. Och dessutom, har ju Försynen hjälpt mig ända hittills; Den skall ock hädanefter hjälpa mig.

Undertiden hade hans matlust, redan länge vaknad, tillväxt i förhållande till vägens längd; och oaktadt Renzo utan synnerlig ansträngning väl kunnat fasta ända tills han framkommit till Bergamo, som nu endast var två mil derifrån, tog han likväl i öfvervägande, att det ej vore passande att komma till sin kusin, likasom en tiggare, och börja med att säga honom: Gif mig att äta. Han framdrog ur fickan alla sina rikedomar, utbredde dem med fingret i flata handen och uppgjorde en beräkning. Detta kun-

de ej blifva föremål för någon vidlyftig arithmetik, men var dock mer än tillräckligt för en måltid. Han inträdde alltså i ett värdshus att taga någon förfriskning; och sedan han betalt sin förtäring, hade han ändå kvar några styfver.

Vid utgången blef han varse helt nära porten liggande på vägen, så att han var nära att trampa deruppå, om han ej tagit sig till vara, tvenne kvinnor, den ena åldrig, den andra något yngre, med ett litet barn, hvilket, efter att förgäfvos hafva sökt modersbröset, började qvida; alla dödsbleka: och en mauspersion, stående bredvid dem, i hvärs ansigte och lemman man ännu kunde skönja spår af hans fordna kraft, nu likväl försvagad och nästan borttvinnad af långvarig svält. Alla tre utsträckte handen emot den utkommande, hvilken gick med stolta stég och muntrare än förut: ingen talade: hvad kunde väl ock sägas mer genom en bön?

"Detta är en Guds skickelse," sade Renzo; grep hastigt med handen i fickan, tömde derur de få öfverblefna slantarne, tryckte dem i den hand, som var närmast, samt fortsatte sin väg. Måltiden och den goda gerningen hade stärkt och muntrat alla hans tankar. Han hade ock verkligen nu fått mer förtröstan till

framtiden, än om han hittat tio gånger den
 bortgifna summan. Ty om Gud, för att under-
 hålla dessa olyckliga för i dag, hvilka försmåg-
 tade på vägen, hade hållit i beredskap de sista
 qvattrinerne hos en främling, en flykting, långt
 borta från hus och hem, sjelf oviss hvad han
 skulle lefva af; huru skulle man då kunna för-
 moda, att Han kunde lemna den person i stic-
 ket, af hvilken Han betjenat sig häruti, och
 hvilken Han förlänat en så liflig, så verksam, så
 undergifven förtröstan till Sig? Så var ungefär-
 ligen ynglingens mening, oaktadt än mindre klart
 uttryckt, än som jag förmått återgifva den i ord.
 Då han nu under loppet af vägen återkallade
 i minnet de omständigheter, som syntes honom
 mest invecklade och mest mörka, ljusnade allt
 för honom. Hungersnöden skulle väl en gång
 sluta: man skördar ju alla år: undertiden kun-
 de han räkna på kusin Bortolo och sin egen
 skicklighet: såsom understöd hade han hemma
 en liten summa penningar, hvilken han genast
 skulle låta hämta. Med denna kunde man ju i
 värsta fall, om man blott hushållade, lefva dag
 från dag ända till bättre tider. — Då blifva
 arbeten åter eftersökta: fabriksägarne täfla om
 att få Majländske arbetare, hvilka äro de som
 bäst förstå handverket; nu vinner man så myc-

ket, att man kan lefva, och äfven hopspara något litet; man rustar i ordning ett hus och man låter tillskrifva kvinnorna att komma hit . . . Och dessutom, hvarföre skulle man vänta så länge? Vi skulle ju med denna lilla penningesumma hafva lefvat der borta öfver vintern? Således kunna vi ju äfven här lefva deraf. Kyrkoherdar finnas väl öfverallt. Dessa begge kära kvinnor komma, man sätter hushåll. Hvilket nöje att gå ut att spatsera, alla tre tillsammans just på denna väg! att resa ända till Ad-da på vagn och der göra en liten måltid, på sjelfva stranden, och visa dem, hvar jag for öfver, törnbuskarne, emellan hvilka jag kom ned, stället, hvarest jag stod för att se mig om efter en båt.

Han anländer till kusinens by; vid inträdet upptäcker han ett mycket högt hus med flera rader långa fönster öfver hvarandra, med mindre mellanrum än som vanligen behöfs för att skilja våningar; härpå igenkänner han ett silkesspinneri, går in och frågar med hög röst midtunder bullret af det rinnande vattnet, och af hjulen, om Bortolo Castagneri bor här. "Signor Bortolo! der är han."

Signor! goda tecken, — tänker Renzo; han blef varse kusinen och skyndar till honom. Den-

ne vänder sig om, igenkänner ynglingen, hvilken säger till honom: "här är jag nu." Efter den första glada välkomsthelsing, drager Bortolo vår yngling med sig bort ifrån machinernas buller och de nyfiknas ögon i ett annat rum, och säger till honom: "jag är glad att se dig här, men du är en besynnerlig människa. Jag hade bjudit dig så många gånger, men du ville icke komma: nu kommer du ändteligen i ett mindre lägligt ögonblick." "Hvad vill du, att jag skall säga; jag har icke kommit hit af egen böjelse," sade Renzo, och berättade honom nu, i största korthet, men icke utan mycken rörelse sin sorgliga historia. "Stackars Renzo" sade Bortolo, "men du har räknat på mig, och jag vill icke öfvergifva dig. Vi hafva i sanning för närvarande icke behof af arbetare; tvertom bibehåller hvarje fabriksägare med möda dem han redan har, samt endast i afsigt att icke för alltid mista dem och derigenom skada handteringen; men patronen vill mig väl, och har förmögenhet. Och uppriktigt sagdt, har han till en stor del mig att tacka för detta allt, han har påkostat kapitalet, och jag min ringa skicklighet. Jag är den förste arbetaren, vet du, och dessutom hans factotum. Den arma Lucia Mondella! Jag påminner mig henne,

"som om det vore i går; en beskedlig flicka,
 "alltid den mest stilla i kyrkan, och när man
 "gick förbi hennes hus . . . Jag ser det ännu
 "i tankarna, detta hus utom byn med ett vac-
 "kert fikonträd, som höjde sig öfver gårdsmu-
 "ren . . ." "Nej, nej, låt oss ej tala derom."
 "Jag vill blott säga, att då man gick förbi detta
 "hus, hörde man alltid härfveln, som oupphör-
 "ligt surrade. Och denne Don Rodrigo! äfven
 "på min tid var han så beskaffad; men nu är
 "han värre än sjelfva hin onde, så länge Gud
 "låter honom vara otyglad. Äfven här lider
 "man, som jag sagt dig, af hungersnöden . . .
 "Och i anledning häraf hur är det med din mat-
 "lust?" "Jag åt för icke länge sedan under resan."
 "Och hur står det till med kassan?" Renzo ut-
 sträckte ena handen, förde den till munnen och
 blåste litet deruti.

"Det gör ingenting," sade Bortolo: "jag har
 "penningar; var derföre vid godt mod, ty in-
 "nan kort skall du väl kunna med Guds hjälp
 "återbetala mig dem och ändå få litet öfver för
 "egen räkning." "Jag har en liten penningesum-
 "ma hemma, den vill jag låta hämta." "Godt;
 "räkna emedlertid på mig. Gud har gifvit mig
 "det lilla jag har, på det jag dermed må göra
 "godt; och om jag icke vill hjälpa släktingar

”och vänner, hvem skulle jag väl då hjälpa?”
 ”Så har jag ock tänkt” utbrast Renzo, i det han tryckte den hederlige kusinens hand.

”Således,” återtog denne: ”har man då gjort så mycket oväsende i Milano? De synas mig verkligen litet galna der. Ryktet derom hade redan anländt hit, men jag vill, att du sedan berättar mig saken mera omständligt. Ack! vi hafva så mycket att tala om. Här går det likväl, som du ser, mera lugnt tillväga och man bestyr om sina angelägenheter med något mera förstånd. Staden har köpt 2000 mått hvete af en köpman, som bor i Venedig: Turkiskt hvete, men då det kommer an på lifsmedel, räknar man här ej så mycket på kostnaden. Hör nu på, hvad som blir följden: öfverheten i Verona och Brescia stänger vägen och säger: härigenom får ej något hvete komma. Hvad göra då Bergamoboerne? De afsända till Venedig en man, som förstår att tala. Mannen reser i största hast, får företräde hos Dogen, och upplyser sakens sammanhang. Det är ändå en skön sak att hafva en man, som förstår att tala. Genast utfärdas en befallning, att hvetet får passera, samt nyssnämnda öfverhet måste icke allenast låta det passera, utan äfven gifva det en betäckning, och nu är

"det på vägen hit. Och man har äfven tänkt
 "på Grefskapet. En annan hederlig man har
 "gjort begripligt för Senaten, att landtfolket
 "här led hunger; och Senaten har beviljat 4000
 "skäppor hirs. Äfven sådant duger till bröd.
 "Och dessutom skall jag säga dig en sak, om
 "det icke finns bröd, kunne vi äta såfvel. Gud
 "har gifvit mig något litet förmögenhet, som
 "jag sagt dig. Nu vill jag föra dig till min hus-
 "bonde: jag har talt vid honom om dig många
 "gångar; och han skall taga vänligt emot dig.
 "En hederlig bergamobø efter gamla världen,
 "en man med ett gifmildt hjerta. "Han vänta-
 "de dig väl icke nu, men då han får höra din
 "historia . . . Och dessutom förstår han att
 "värdera arbetare, ty hungersnöden går snart
 "öfver, men handtverket varar. Men framför-
 "allt måste jag underrätta dig om en sak. Du
 "vet väl, huru de kalla oss i detta land; oss,
 "som komma från Majland?"

"Huru kalla de oss?" "De kalla oss *baggiani* *).
 "Det är icke något vackert namn." "Lika myc-
 "ket: den som är född i Majland, och vill lef-
 "va på Bergamos område, måste fördraga detta."
 "De säga det, hoppas jag, endast åt sådana,
 "som vilja tåla det." "Min vän, om du icke är

---

*) Tölpar.

"sinnad att vid alla tillfällen vilja höra ordet
 "baggiano, räkna då ej på att kunna lefva här.
 "Man nödgades då beständigt stå med dolken i
 "handen: och antag äfven, att du dödat två
 "eller tre, skulle väl slutligen någon komma,
 "som dödade dig: och då, hvilken skön utsigt,
 "att framtråda inför Guds domstol skyldig till
 "två eller tre mord!"

"Och en Majländare, som har något litet . . ."
 Och här knackade han på pannan med fingret,
 likasom han hade gjort på värdshuset Fullmå-
 nan. "Jag menar en person, som förstår sitt
 "handtverk?" "Lika mycket: äfven en sådan är
 "en *baggiano*. Vet du, hur min husbonde sä-
 ger, då han talar om mig med sina vänner?
 "Denne *baggiano* är en himmelens gåfva för min
 "fabrik; om jag icke haft den der *baggiano*,
 "skulle jag varit i mycken förlägenhet. Så är
 "bruket." "Det är ett dumt bruk. Och då man
 "betänker, att det ändå är vi, som hitfört den-
 "na konst; och vi, som satt den i gång; huru
 "är det då möjligt, att de ej låta rätta sig här-
 "af?" "Åtminstone icke hittills: möjligen kan det
 "ske med tiden; kanske hvad ungdomen beträf-
 "far, men hvad fullväxta personer beträffar,
 "kan det ej hjelpas; de hafva nu en gång antagit
 "denna vana, och ändra sig icke mer. Hvad

”betyder det äfven i det helä taget? Var det icke värre, det spratt, som våra kära landsmän ”gjorde dig, och än mer det, som de tänkte ”göra dig.” ”Det är sannt: om det icke är någonting annat, så . . .” ”Då du nu är öfvertygad härom, skall allt gå väl. Kom nu till ”husbonden, och fatta mod.”

Allt gick ock verkligen väl, och så i enlighet med hvad Bortolo lofvat, att vi anse det onödigt att göra en omständligare berättelse derom. Och detta var verkligen en Guds skickelse; ty hvad den penningssumma beträffar, som Renzo hade lemnat hemma, skole vi nu tillse, huru mycket deruppå var att bygga.

C A P. XVIII.

Just samma dag anländer en kurir till herr Podestån i Lecco med ett embetsbref från Polisministern, innehållande en befallning att göra alla möjliga och för tillfället mest lämpliga efterforskningar för att upptäcka, om en viss yngling, vid namn Renzo Tramaglino, silkesarbetare, som undkommit ur nämnde herr Polisministers våld, återkommit uppenbarligen, eller hemligen till sin födelseort; hvars namn väl ännu är obekant, men som dock lär befinna sig

på Leccos område: om detta sednare nu befinnes vara förhållandet, må nyssnämnde herr Podestà söka, så fort som möjligen sig göra låter, att få honom i sina händer; och tillbörligen bunden: det vill säga med dugtiga handklåfvar, i anseende till de så kallade manchetternas bevisade otillräcklighet för bemälte person, låta föra honom i fängelse och der qvarhålla honom under säker bevakning för att öfverlemna honom i den persons händer, som skall sändas för att afhämta honom; och antingen han blir gripen eller icke, bör man begifva sig till merbemälte Lorenzo Tramaglinos hus, och allt der befintligt skyndsammeligén bortföra låta, och inhämta upplysningar om hans illasinnade förhållande, vandel och medbrottsliga; och med underrättelser om allt, som blifvit sagdt och gjort, funnet och icke funnet, taget och inlemnadt, till oss med det alldraförsta inkomma. Herr Podestàn, efter att hafva höfligt förvissat sig om, att den ifrågasvarande personen icke återkommit till sin by, låter kalla till sig Consuln derstädes; och beger sig, åtföljd af denne jemte Notarie och rättsbetjenter, till det omförmälta huset. Huset är stängdt: man sönderbryter låsen, man anställer behörig utmätning, det vill säga: man far fram såsom i en stad, intagen med storm. Ryktet

om denna förrättning sprider sig på ögonblicket i hela nejden, den hinner äfven Pater Christoforos öra, hvilken icke mindre bestört, än bedröfvad frågar den ena och den andra för att få någon upplysning om orsaken till en så oförmodad händelse; men han får endast till svar lösa gissningar och motsägende rykten; och skrifer genast till Pater Bonaventura, af hvilken han tror sig kunna få någon bestämdare underrättelse. Undertiden blifva Renzos vänner och släktingar instämda för att vittna hvad de kunde hafva sig bekant angående hans illasinnade förhållande: att bära namnet Tramaglino är en skam, en olycka, ett brott: hela byn kommer i oordning. Efterhand får man veta, att Renzo har undkommit polisen midti sjelfva Milano, och sedan försvunnit. Man mumlar om, att han måtte hafva begått något svårt brott; men af hvad art kan man ej säga, eller säger man det på hundrade olika sätt. Ju gröfre brottet uppgifves, desto mindre blir det trodt i byn, der Renzo är känd för att vara en hederlig yngling: de flesta förmodade och hviskade hvarandra i öronen, att detta är ett knep af den mäktige Don Rodrigo för att göra sin arme rival olycklig. Så sannt är det, att då man dömmar på blotta anledningar och utan nödig kännedom af förhållandet, man ofta gör äfven skälmar orätt.

Men vi, som känna förhållandet, kunna försäkra, att om denne icke haft del i Renzos olycka, han likväl var så förnöjd deråt, som om det varit hans eget verk, och fröjdade sig deröfver med sina förtrogna, förnämligast med Grefve Attilio. Denne skulle enligt sin förra plan nu bordt vara i Milano; men vid första ryktet om det upplopp, som der utbrustit och huruledes packet der strök omkring, i en helt annan ställning än att emottaga käppslängar, hade han ansett rådligast att qvarblifva på landet, för att afvakta bättre underrättelser. Denna villrådighet varade icke länge: nyssnämnde befallning var redan ett tecken, att sakerna hade återtagit sin vanliga gång; flera bestämda underrättelser; som ankommo nästan på samma gång, medförde visshet derom. Grefve Attilio reste genast, i det han uppmuntrade sin kusin att vara ihärdig med sitt företag; och lofvade honom att å sin sida söka befria honom från munken, hvartill den lyckliga händelsen med hans eländige rival synnerligen borde bidraga. Knappt hade Attilio rest, förrän Griso ankom från Monza frisk och sund, och berättade sin herre allt hvad han kunnat inhemta: att Lucia hade blifvit upptagen i ett kloster under en viss dams beskydd; och var gömd der likasom om

hon sjelf vore nunna; att hon aldrig satte sin fot utom tröskeln, och bivistade gudstjensten i kyrkan ifrån ett med galler försedt fenster: hvilket sednare misshagade många, hvilka hade hört åtskilligt berättas om hennes äfventyr och hört hennes utseende mycket berömmas.

Denna berättelse gjorde Don Rodrigo alldeles besatt; eller rättare sagdt förvärrade den onde ande, som redan i hans hjerta höll sitt spel. Alla dessa för hans planer gynsamma omständigheter upphetsade allt mer och mer hans passion, som utgjorde en blandning af falsk hederskänsla, raseri och nedriga begär. Renzo var frånvarande, fördrifven, landsflyktig, så att allting kunde anses tillåtligt emot honom, och äfven hans fästmö kunde på visst sätt betraktas såsom förbrutet gods: den enda människa i verlden, som ville och kunde antaga sig hennes sak, och åstadkomma buller, nemligen den fördömde munken, skulle äfven troligen innan kort sättas ur stånd att skada. Och nu kommer ett nytt hinder, hvilket icke allenast motväger alla dessa förmåner, utan äfven gör dem onyttiga. Ett kloster i Monza, om ock icke en prinsessa der haft sin bostad, var en alltför hård nöt för en Don Rodrigos tänder, och huru mycket han än bråkade sin hjerna med planer angående

denna säkerhetsort, kunde han dock ej hitta på någon utväg att intaga densamma, hvarken med våld eller list. Han var nära att uppgifva hela företaget, resa till Milano, och der, midt-ibland vänner och förströelser, medelst andra gladare tankar förjaga denna hågkomst, hvilken nu blifvit honom så plågsam. Men hvad dessa vänner beträffar, voro de häruti ej mycket att räkna på. I stället för förströelse, kunde han vänta sig att i deras sällskap endast finna en oupphörlig påminnelse af sin sorg och förebråelser dessutom; ty Attilio hade troligen redan trumpetat ut händelsen, och försatt alla i spänd väntan. Från alla håll skulle man fråga honom efter flickan från bergsbygden: man måste svara häruppå. Man hade velat, man hade försökt; hvad hade man vunnit? Man hade påbörjat ett företag; visserligen ett något oädelt företag, uppriktigt sagdt: men man kan ju ej alltid sätta en gräns för sina nycker; hufvudsaken är, att tillfredsställa dem; och huru lyckades man häruti? Man kom på skam genom en bonde och en munk. Och då en oförmodad, lycklig tillfällighet befriat den narren från den ene af desse, och en väns skicklighet från den andre, utan hans egen medverkan, hade man dock icke förstått begagna sig af omständigheterna, utan fegt

dragit sig ur spelet. Efter en sådan händelse kunde man ju aldrig mer upplyfta ögonen ibland hederligt folk, utan att i hvarje ögonblick hafva handen på svärdsfästet. Och dessutom, huru skulle jag kunna återvända och lefva på ett slott, i en ort, hvarest, oberäknadt beständiga och smärtsamma påminnelser om min passion, jag skulle hafva att bära den skymf, som alltid vidlåder ett misslyckadt streck? hvarest på en gång den allmänna oviljan skulle ökas och föreställningen om min magt minskas? hvarest jag på hvarje uslings ansigte, äfven midtunder bugningarne, skulle få läsa de bittra orden: "fick du henne, det fägnar mig obeskrifligt." Orättfärdighetens väg, anmärker vid detta tillfälle vårt manuscript, är bred; men dermed menas icke, att den är beqväm: den har ock sina törnen och besvärligheter; den är svår och mödosam att vandra, oaktadt den lutar utföre.

Don Rodrigo, hvilken hvarken ville uppgifva företaget, eller stadna på halfva vägen, påminde sig nu en utväg, hvarigenom saken kunde blifva verkställbar: och detta bestod deruti, att taga till bundsförvandt och till biträde en viss person, hvars händer ofta räckte längre än andras blickar: en människa eller en djefvul, för
 hvil-

hvilken företagens svårighet ofta var en äggelse att åtaga sig dem. Men denna utväg hade äfven sina svårigheter och sina faror, så mycket mera betänklige, som det var svårt att kunna beräkna dem på förhand; ty ingen var i stånd att förutse, hur långt han kunde komma att gå, så snart man en gång fått att göra med denne man, hvilken visserligen vore en mächtig bundsförvändt, men en icke mindre själfständig och farlig ledare.

Dyliga tankar höllo flere dagar Don Rodrigo i villrådighet. Undertiden anlände en skrivelse från kusinen, hvilken lemnade underrättelse, det anläggningen var på god väg att lyckas. Kort efter ljungelden, hördes ock thordönet; det vill med andra ord säga, att man en vacker morgon fick höra, det Pater Christoforo rest ifrån klostret i Pescarenico. Denna så fullkomliga och snabba seger, jemte Attilios bref, som ingaf mod, samt hotade med mycken begabbelse, i händelse mån skulle afstå ifrån företaget, gjorde Don Rodrigo allt mer och mer benägen för den farliga utvägen: hvad som ytterligare bestämde honom dertill, var den oförmodade underrättelsen, att Agnese återvändt till sitt hem: således ett bålverk mindre omkring Lucia. Vi vilje nu göra

redo för begge dessa händelser, i det vi gå att börja med den sistnämnda.

De begge arma kvinnorna hade knappt hvilat ut och tagit sin nya bostad i besittning, förrän ryktet om det stora oväsendet i Milano spridde sig i Monza, samt i följd deraf äfven i klostret; och jemte den stora nyheten, en oändlig mängd af små, hvilka tillväxte och förändrades i hvarje ögonblick. Brefbärrerskan, hvars boning just var belägen emellan landsvägen och klostret, hade således underrättelser både inifrån och utifrån, hvilka hon flitigt samlade och sedan meddelade sina gäster. "Flere personer har man "satt i fängelse; de skola hängas, en del fram" "före det såkallade Kryckebackeriet, en del vid "ändan af den gatan, der Förråds-Vicarien bor..." "Nå, nå, hör nu på en sak! en af dem har "undkommit, hvilken är ifrån Lecco eller trak" "ten deromkring. Hans namn vet jag icke, men "någon skall väl kunna säga mig det; då kan "man få höra, om J känner honom." Denna underrättelse, jemte den omständigheten, att Renzo just samma olycksaliga dag anländt till Milano, förorsakade kvinnorna någon oro, förnämligast Lucia, men huru förskräcktes de icke, då brefbärrerskan kom att säga dem: "Han är "just ifrån er by, han som rymt, för att ej bli

"hängd, en silkesarbetare, vid namn Tramagli-
 "no: kânnen J honom?" Lucia, som fällade på
 ett stycke tyg, släppte arbetet ur händerna och
 skiftade färg, så att brefbärerskan säkerligen
 blifvit det varse, om hon varit henne närmare.
 Men hon stod i dörren med Agnese; hvilken,
 äfven förvirrad, likväl var i stånd att hålla
 god min, och att svara, det i en så liten by
 alla menniskor kände hvarandra, att hon äfven
 kände honom och svårligen kunde tro, det nå-
 gonting sådant händt honom, eftersom han var
 en stilla och beskedlig yngling. Hon frågade
 deruppå, om han med säkerhet undkommit och
 hvart. "Undkommit har han, det säga alla;
 "hvart, vet man icke; torde hända man ännu
 "får fast honom, torde hända han redan är i
 "säkerhet; men om man lyckas i att gripa ho-
 "nom, då blir er stilla yngling . . ."

Här bortropades lyckligtvis brefbärerskan, och
 gick; man kan lätt föreställa sig i hvilket till-
 stånd hon lemnade mor och dotter. Mer än en
 dag nödgades de tillbringa i en dylik ovisshet,
 grubblände öfver orsakerna, omständigheterna
 och följderna af denna bedröfliga händelse.

En torsdag anlände slutligen till klostret en
 man, som sökte Agnese. Det var en fiskhand-

lare ifrån Pescarenico, som skulle resa till Milano, enligt sin vana, för att afyttra sin vara; och den gode Christoforo hade bedt honom att, då han fore genom Monza, taga vägen åt klostret, helsa qvinnorna från sig, samt berätta dem hvad man visste om Renzo's olyckliga händelse, förmana dem att hafva tålamod och förtröstan till Gud, samt att han, å sin sida, ingalunda skulle försumma, att i hvarje vecka låta höra af sig, på ett eller annat sätt. Angående Renzo, kunde budet icke berätta någonting nytt, utom den i hans hus gjorda utmätningen och de försök man gjort att gripa honom, men tillika, att alla dylika slagit felt, och att man med säkerhet visste, det han undkommit till Bergamo. Det behöfs knappt nämnas, att en dylik underrättelse var en balsam för Lucias sorg: hädanefter runno hennes tårar mera lätt och mera stilla; hon erfor större tröst i hemliga, förtroliga samtal med modren; och tacksägelse blandades numera i alla hennes böner.

Gertrud lät ofta kalla henne till sig i ett af sina enskilda talrum, och samtalade länge med henne, emedan hon fann behag i den olyckliga flickans öppenhet och fromhet, och att höra sig af henne oupphörligt lofsägas och välsignas. Hon berättade henne äfven i förtroen-

de en del (den skuldfria delen) af sin historia, allt hvad hon lidit för att slutligen komma hit att ytterligare lida; och Lucias första misstänksamma förvåning förvandlades nu i medlidande. Hon fann i denna historia mer än tillräckliga skäl att förklara allt det besynnerliga i hennes välgörarinneas sätt att vara; hvartill äfven mycket bidrog Agneses lära om förnämt folks hjerter. Men huru mycket hon än kände sig benägen att motsvara det förtroende, som Gertrud visade henne, aktade hon sig dock att omtala sin sednaste förskräckelse, hvad denne förrymde silkesarbetare vore för henne; ty hon ville ej utsprida en händelse, som gifvit anledning till så mycken sorg och så mycken förargelse. Hon undvek äfven, så mycket hon kunde, att svara på den andras nyfikna frågor, angående hennes förra lefnadshistoria; men detta härrörde ej af försigtighet. Orsaken låg deruti, att denna historia syntes för den arma oskyldiga flickan mera befänklig, mera svår att berätta, än alla dem hon hört af Signora'n. I dessa var det fråga om förtryck, försåt, lidanden; visserligen smärtsamma saker, men som likväl kunde nämnas: i hennes egen historia deremot förekom öfverallt en känsla, ett ord, som icke syntes henne möjligt att uttala, då det rörde

henne sjelf, och i hvars ställe hon icke skulle kunnat hitta på någon passande parafra; detta ord var: *kärlek*.

Ofta var Gertrud frestad att finna sig sårad genom dylika afslag; men derunder framlyste så mycken vänlighet, vördnad, erkänsla och äfven förtroende! Ofta misshagade väl henne, tilläfventyrs af en annan anledning, denna så fina, så ömtåliga blygsamhet: men allt sådant försvann för den ljufva tanken, som beständigt föresväfvade henne, då hon betraktade Lucia: Jag gör denna människa godt. Och detta var sannt, ty utom sjelfva tillflyktsorten, gåfvo dessa samtal, dessa förtroliga smekningar en slags tröst åt Lucia. En sådan fann hon äfven i beständigt arbete, och hon bad alltid, att man skulle gifva henne någonting att göra: äfven i talrummet medförde hon alltid något arbete; men (huru fästa sig icke vid allting smärtsamma tankar) under det hon var sysselsatt med-sin söm, ett handarbete, hvarvid hon förut föga varit van, föll henne beständigt i sinnet hennes spinnrock; och jemte spinnrocken, huru mycket annat!

Thorsdagen derpå kom ett bud med helsningar och uppmuntringar från Pater Christoforo, jemte en ny bekräftelse på Renzos räddning. Deremot inga bestämdare underrättelser angå-

ende dennes olycksaliga äfventyr; ty, som vi nyss sagt, hade Kapucinermunken hoppats få dem ifrån sin medbroder i Milano, till hvilken han recommenderat honom; men denne svarade, det han hvarken sett bref eller person: att en från landet väl kommit till klostret för att söka honom, men, då han ej träffat honom hemma, gått sin väg och icke mera kommit tillbaka.

Tredje thorsdagen, intet bud; hvilket icke allenast betog qvinnorna en tröst, den de önskat och hoppats, men, som det vid hvarje den obetydligaste tillfällighet händer dem som äro bedröfvade och befinna sig i en brydsam belägenhet, äfven blef en anledning till oro och hundrade plågsamma misstankar. Redan förut hade Agnese haft i sinnet att göra en vandring hemåt; vid den utlofvade beskickningens oförmodade uteblifvande beslöt hon sig nu genast härtill. Lucia föreföll det temligen hemskt att sålunda bli ryckt ifrån modrens förtroliga umgänge; men begäret att få upplysningar, och den säkerhet hon åtnjöt i denna så väl bevakade och heliga tillflyktsort, besegrade hennes motvilja. De beslutade därför, att Agnese följande dagen skulle gå att invänta fiskhandlaren, hvilken skulle fara der förbi, då han återkomme från Milano; och an hålla hos honom om en plats på vagnen för att

resa tillbaka till sina berg. Hon vann sin önskan utan möda; tog derpå afsked af Signora'n och dottren, icke utan tårar: lofvade att snart lemna underrättelser och innan kort återkomma; samt reste.

Resan aflopp utan äfventyr. De hvilade en del af natten i ett herberge på vägen, som vanligt; resan fortsattes innan dagbräckningen och de anlände bittida på morgonen till Pescarenico. Agnese steg af på den lilla platsen framföre klostret, tog afsked af sin ledsagare med många välsignelser: och eftersom hon nu var der, ville hon, innan hon ginge hemåt, först se sin välgörare, den gode munken. Hon drog på klocksträngen; den som kom att öppna var broder Galdiño, den samme, som hade befattningen med insamlingen af nötterna.

"Är det ni, min goda qvinna, hvad nytt?"

"Jag kommer för att söka Pater Christoforo."

"Pater Christoforo? Han är icke här." "Jaså!

"kommer han då snart tillbaka?" "Ack . . .!"

sade munken, i det han drog på axlarne och i

kåpan insvepte sin kala hjessa. "Hvart har han

"gått?" "Till Rimini." "Huru?" "Till Rimini."

"Hvar är det beläget?" "Ack, ack," svarade

munken, i det han lodrätt utsträckte handen i

luften, för att beteckna ett långt afstånd. "Gud

”bevars! Men hvarföre har han då så plötsligt
 ”rest bort?” ”Emedan det var Provincialpaterns
 ”vilja.” ”Och hvarföre hafva de skickat honom
 ”så långt bort, han, som gjorde så mycket godt
 ”här?” ”Om våra förmän nödgades göra redo
 ”för de befallningar, som de utgifva, hvad skulle
 ”det då blifva af lydnaden, min goda qvinna?”
 ”Så är det; men detta gör ändå min olycka.”

”Kan ni väl gissa, huru det tillgått?” ”För-
 ”modligen lærer man i Rimini haft behof af
 ”en god predikant: den der varande Provin-
 ”cialpatern lærer väl då hafva skrifvit till vår,
 ”och frågat denne, om han hade någon så
 ”beskaffad munk; och då har den sednare
 ”sagt: dertill är Pater Christoforo mest tjenlig.
 ”Och så skedde det ock, som man sett.” ”Ack
 ”vi olyckliga! När reste han?” ”I förrgår.” ”Om
 ”jag ändå hade lydt min första ingifvelse, att
 ”resa några dagar förut! Och man vet icke,
 ”när han möjligen kan återkomma? icke ens
 ”ungefärligen?”

”Ack, min goda qvinna, det vet blott Pro-
 ”vincialpatern, i fall han ens vet det. En af
 ”våra predikanter kan ingalunda, så snart han
 ”en gång börjat sin flygt, förutse på hvilken
 ”gren han kommer att stadna. En sådan är
 ”eftersökt från flere håll och vi hafva kloster

"i alla fyra verldsdelar. Var viss på, att Pater
 "Christoforo kommer att göra mycket uppseende
 "i Rimini med sina fastlagspredikningar: ty,
 "han predikar ej alltid ex tempore, såsom han
 "gjorde här för landtfolket: för stadsboerne har
 "han vackra, skrifna predikningar i beredskap,
 "de yppersta i hela samlingen. Ryktet om den-
 "ne store predikant sprider sig; nu tillkallas han
 "äfvén från andra håll. Och då måste man
 "släppa honom ifrån sig; ty vi lefva af hela
 "verldens gifmildhet, och derföre är det rätt
 "och billigt, att vi tjena hela verlden." "Barm-
 "hertige Gud!" utropade Agnese på nytt, nä-
 "stan gråtande: "Hvad kan jag göra utan honom?
 "Han var för oss en far! Vi hafva lidit en stor
 "förlust." "Hör på, min goda qvinna; Pater
 "Christoforo var visserligen en hedersman; men
 "det ges äfvén andre sådane, förstår ni? väl-
 "villige och kloke, och som lika väl förstå att
 "umgås med både rike och fattige. Vill ni ha
 "Pater Athanasio? Vill ni ha Pater Girolamo?
 "Vill ni ha Pater Zacharias! Det är en man af
 "förtjenst, ser ni, den der Pater Zacharias. Men
 "ni hör ej, såsom somliga okunniga menniskor
 "göra, stöta er vid, att han är så magerlagd,
 "har en så klen röst och ett så eländigt skägg:
 "men det är en ypperlig man, jag menar ej,

"hvad predikningar vidkommer, ty hvar och en har sina gåfvor; men att gifva råd, förstår ni?"

"Gud gifve mig tålmod," utbrast Agnese, med denna blandning af tacksamhet och förtretelse, som man erfar vid ett anbud, hvori röjer sig mer välmening än nytta: "Hvad rör det mig, hvilka förtjenster en annan kan äga, eller icke äga, då det endast var den mannen, hvilken nu ej mera finnes här, som kände våra förhållanden, samt redan gjort en början att hjälpa oss!" "I sådant fall, måste man ha tålmod." "Det vet jag ock," svarade Agnese: "Förlåt det besvär, jag gjort er." "Det betyder ingenting, min goda qvinna: jag beklagar er. Och om ni beslutar er att söka råd hos någon af våra fäder, är klostret här, hvilket icke reser bort. Jag skall snart infinna mig igen hos er vid insamlingen af nötter." "Lef väl," sade Agnese; och begaf sig på hemvägen till sin by, öfvergifven, förvirrad, bestört, likasom en arm blind man, som förlorat sin vandringsstaf.

Vi, som äro bättre underrättade, än broder Galdino, kunna nu berätta, huru saken verkligen tillgått. Attilio begaf sig, så snart han anländt till Milano, enligt sitt till Don Rodrigó gifna löfte, på besök till deras gemensamma onkel i hemliga rådet. (Detta var då samman-

satt af tretton personer, af hög börd, hvilka gingo Guvernören tillhanda med råd, och då denne med döden afgick, eller ombyttes, tills vidare skötte regeringsärenderna). Den grefflige onkeln, grånad i embetet och en af de äldste i rådet, åtnjöt der ett visst anseende; och då det kom an på att göra detta gällande i andra angelägenheter, hade han ej sin like. Ett tvetydigt sätt att uttrycka sig, en betydelsefull tystnad, ett blinkande med ögonen, som tycktes vilja säga: jag kan ej säga mer, allt var rigtadt åt samma ändamål: och allt lyckades för honom i mer eller mindre mån. Det gick så långt, att sjelfva uttrycket: jag kan ingenting göra i denna sak, ofta sagdt i uppriktig mening, men på ett sådant sätt, att han ej blef trodd, tjenade att föröka föreställningen, och i följe deraf verkligheten af hans magt: likasom dessa dosor, hvilka man ännu ser i en och annan apotekarebpd med några arabiska ord till öfverskrift, men tomma inuti, hvilka likväl tjena till att underhålla bodens credit. Onkelns anseende, hvilket redan länge varit i jemnt tilltagande, hade nyligen på en gång gjort ett så kalladt jättesteg af en utomordentlig anledning, nemligen en resa till Madrid med en beskickning till hofvet, och man måste höra honom

sjelf tala om det emottagningsätt, han der åtnjutit. Att förtiga allt annat, hade Grefven-Hertigen behandlat honom med en synnerlig artighet och bevärdigat honom med sitt förtroende, ända derhän, att han en gång i närvaro af nästan halfva hofvet frågat honom, hvad han tyckte om Madrid och vid ett annat tillfälle sagt honom mellan fyra ögon i ett fönster, att Dômen i Milano var det största tempel, som funnes i Konungens alla länder.

Efter att hafva bevisat sin onkel de tillhöriga höflighetsbetygelserna och framfört kusinens vördnadsfulla helsning, sade Attilio med en viss alfvarsam min, som han väl visste att vid tillfälle antaga: "jag tror mig uppfylla en pligt, utan att fela emot Don Rodrigos förtroende, då jag underrättar min herr Onkel om en sak, hvilken, såframt man ej söker afhjelpa densamma, kan blifva ganska alfvarsam . . ." "Något af hans vanliga streck, kan jag tänka?" "Af kärlek till sanningen måste jag säga, att felet icke är på Rodrigos sida: men han är hetsig; och någon annan än min herr onkel skulle icke kunna . . ." "Låt oss höra, låt oss höra." "Det finnes på denna orten en Kapuciner munk, hvilken fattat hat till min kusin, och saken har gått så långt, att . . ."

"Huru många gånger har jag icke sagt er begge, att man måste låta munkarne vara i fred?"

"Det kan vara nog med det besvär, de förorsaka de personer, hvilkas pligt det är . . ."

Och här pustade han. "Men J, som kunnen undvika dem . . . ." "Herr onkel, det är min skyldighet att säga er, det Rodrigo skulle hafva undvikit dem, såframt det varit möjligt.

"Det är munken, som söker gräl med honom, som sökt reta honom på allt möjligt sätt . . ."

"Hvad har då denne munk att göra med min brorson?" "Först och främst är han ett oroligt hufvud, som sätter en ära uti att söka tvist med ädlingar. Han beskyddar, af hvad orsak, vet jag icke, en bondflicka der på orten; och har för denna varelse en godhet . . ."

"jag vill just ej säga betänklig, men högst missundersam och ömtålig."

"Jag förstår," sade onkeln; och öfver en viss grund af dumhet, målad af naturen på hans ansigte, men hvilken sedermera tätt och ofta blifvit öfverstruken och fernissad af politiken, frambröt nu en stråle af skalkaktighet, hvilken der gjorde en synnerligt god verkan. "Nu har sedan någon tid," fortfor Attilio: "denne munken fått i sitt hufvud, att Rodrigo skulle hafva vissa afsigter på denna . . ." "Han har fått

"i sitt hufvud, han har fått i sitt hufvud! Jag
 "känner äfven denne herr Rodrigo; och det for-
 "dras en annan advokat än ni, för att kunna
 "rättfärdiga honom i dylika saker." "Att Ro-
 "drigo, min herr onkel, möjligen har kunnat
 "skämta med denna flicka, då han mött henne
 "på vägen, skulle jag väl kunna tro: han är
 "ung, och i alla fall icke Kapucinermunk; men
 "dylika dårskaper böra ej uppehålla min herr
 "onkel: det alfvarsamma af saken är, att mun-
 "ken tillåtit sig att tala om Rodrigo, såsom om
 "en skurk, och emot honom uppviglat nästan
 "hela orten . . ." "Han vet förmodligen icke,
 "att Rodrigo är min brorson . . ." "Han skulle
 "icke veta det! Tvertom är det just detta, som
 "gör honom än mera besatt." "Huru? huru?"
 "Emedan, som han sjelf säger, han finner stör-
 "re lust att förolämpa Rodrigo, just derföre,
 "att denne har en naturlig beskyddare i er:
 "han sätter sig vida öfver statsmän och de sto-
 "ra, och föregifver, att S:t Franciscos gördel
 "håller äfven dessas händer bundna, och att . . ."

"Ack, den djerfve munken! Hur heter han?"
 "Christoforo af ***:" sade Attilio, och onkeln
 framtog nu ur en liten låda en journal, pustade
 djupt, samt skref deruti detta olyckliga namn.
 Undertiden fortfor Attilio: "denne man har all-

"tid varit så beskaffad: man känner hans for-
 "na lefnadssätt. Han var en ofrälse person,
 "hvilken, emedan han råkade hafva någon för-
 "mögenhet, ville täfla med ädlingarne på orten;
 "och i förtreten att icke kunna få slåss med
 "alla, dödade han en af dem, i följd hvaraf han,
 "för att undvika galgen, blef munk." "Skönt,
 "skönt, vi få se," sade onkeln, oupphörligt pu-
 "stande.

"Och nu," fortför Attilio, "är han mer för-
 "bittråd än någonsin, ty en plan har misslyc-
 "kats, som låg honom mycket om hjertat: och
 "häraf skall min herr onkel finna, hurudan man
 "det är. Han ville bortgifta denna sin gunst-
 "ling, i afsigt att skydda henne för denna verl-
 "dens faror, ni förstår mig, och han hade fun-
 "nit en . . . man: en annan af hans gunstlin-
 "gar, en person, hvars namn herr onkeln till-
 "äventyrs lärer känna; ty jag tror säkert, att
 "hemliga rådet haft att göra med bemälte vär-
 "da person." "Hvem är han?" "En silkesarbe-
 "tare, Lorenzo Tramaglino, densamme som . . ."
 "Lorenzo Tramaglino!" utropade onkeln, "skönt,
 "min hederlige pater! Riktigt . . . verkligen . . .
 "hade han ock ett bref till en . . . Jag påmin-
 "ner mig ej namnet . . . Men lika mycket. Och
 "hvarföre säger mig icke Rodrigo något härom,

”och låter saken gå så långt utan att taga sin
 ”tillflykt till den, som vill och kan hjälpa ho-
 ”nom.”

”Jag vill vara uppriktig äfven häruti. Dels
 ”har han, då han nogsamnt kände alla de be-
 ”kymmer, herr onkeln redan har i sitt huf-
 ”vud . . .” (härvid lade denne püstande handen
 deruppå, likasom för att beteckna den stora mö-
 da, han hade att der inrymma dem alla,) på visst
 ”sätt gjort sig samvete af, att förorsaka er nya.
 ”Dels är han ock, uppriktigt sagdt, så förbittrad,
 ”så trött vid munkens oförskömmheter, det han
 ”har mera lust att på ett raskt och våldsamt
 ”sätt skaffa sig rätt sjelf, än att vinna den på
 ”lagliga vägar genom herr onkelns klokhet och
 ”magt. Jag har sökt att stilla honom, men då
 ”jag såg, att saken tog denna riktning, har jag
 ”ansett min skyldighet vara att underrätta herr
 ”onkeln om allt, hvilken ändå ju är familjens
 ”hufvud och stöd . . .” ”Du hade gjort bättre
 ”att förr omtala detta.” ”Det är sannt, men
 ”jag hoppades beständigt, att saken skulle för-
 ”svinna af sig sjelf, eller att patern en gång
 ”skulle återkomma till sans, och att han kan-
 ”ske snart skulle afresa ifrån klostret, som of-
 ”ta händer med dessa munkar, och då vore allt
 ”förbi. Men . . .” ”Nu blir det således min

"sak att ställa allt till rätta." "Så har jag äfven tänkt. Jag har sagt för mig sjelf: min onkel skall nog med sin klokhet, sitt anseende förstå att förekomma all förargelse och tillika rädda Rodrigos heder, hvarmed äfven hans egen är förknippad. Denne munk, sade jag, har väl S:t Francescos gördel på sin sida; men min onkel har mångahanda medel, som jag icke känner: jag vet, att Provincialpatern har, som tillbörligt är, en stor aktning för honom; och om min herr onkel tror, att under dessa omständigheter den bästa utvägen vore, att låta munken ombyta luft, så kunde man med två ord . . ." "Lemna denna omsorg åt den, som det rör," sade onkeln skarpt.

"Ack, det är sannt," utropade Attilio med en skakning på hufvudet, och smålog medlidsamt åt sig sjelf. "Passar det väl mig att gifva min herr onkel råd! Men det är nitet för familjens anseende, som kommer mig att tala. Och jag fruktar äfven att ha begått ett annat fel" tillade han med en tankfull uppsyn: "jag fruktar att hafva skadat Rodrigo hos min herr onkel. Ingenting skulle kunna ställa mig tillfreds, om jag gifvit er anledning att tro, det Rodrigo icke har allt det förtroende för er, all den undergifvenhet, som han är er skyldig. Nå,

”nå, hvilken tvistighet kan väl uppkomma emellan er begge. J skolen alltid förblifva vänner ända till dess endera blir förståndig. J lättsinniga ynglingar, som alltid göra något streck; och sedan blir det min sak att ställa dem tillrätta: J gifven mig mer att göra än...” härvid pustade han djupt, ”alla dessa välsignade statsangelägenheter.”

Attilio gjorde några ytterligare ursäkter, löften och komplimenter; derpå tog han afsked, och gick, beledsagad af en förmaning att vara försiktig, hvilket var onkelns vanliga afskedshelsning till dessa sina släktingar.

C A P. XIX.

Den som på ett illa odladt fält blir varse en planta, och nödvändigt vill veta, om den uppväxt af ett frö, mognadt på samma fält, eller af ett frö, som blifvit ditfördt af vinden eller fäldt af en fågel, skulle aldrig, huru mycket han än grubblade deruppå, kunna utgrunda detta. Så kunna vi ej heller säkert säga, om det var af egen uppfinning, eller på Attilios tillstyrkan, som onkeln fattade det beslut att betjena sig af Provincialpatern, för att på bästa sätt kunna upplösa denna invecklade knut. Visst

är, att Attilio icke utan afsigt framkastat detta; och oakadt han visserligen borde vänta sig, att onkelns ömtåliga fåfånga skulle finna sig sårad af ett så uppenbart råd, ville han likväl på ett eller annat sätt komma honom att tänka på denna utväg och anvisa honom det sätt, hvaruppå man önskade, att det skulle ske. Å andra sidan var en sådan utväg så öfverensstämmande med onkelns lynne, så föranledd af omständigheterna, att man skulle kunna förutsätta, det han äfven utan någons tillstyrkan skulle hafva påhittat och begagnat densamma.

Emellan Provincialpatern och grefven var en gammal bekantskap; de hade väl endast sällan sett hvarandra, men alltid med de högtidligaste vänskapsförsäkringar och mångfalldiga anbud af ömsesidiga tjänster. Och ofta är det lättare att stå i godt förhållande med en person, som är öfver många individer, än med någon enda ibland dessa, hvilken endast ser på sin egen sak, endast hör på sina egna passioner; under det den andra på en gång öfverser en oändlig mängd af förhållanden, tillfälligheter, intressen, och i följd deraf kan begagna sig af hundrade olika utvägar.

Efter att noga hafva öfvervägt allt, bjöd Grefven en dag till middagen Provincialpatern,

jemte några andra gäster, valda med den finaste urskillning. En samling af de mest betitlade personer, af sådana, hvars blotta familjenamn var en titel; och hvilka genom sin blotta åsyn, genom en viss medfödd säkerhet, en viss förnäm spetskhet, i det de talade om viktiga saker i förtroliga ordalag förmådde, äfven utan att sjelfve veta det, i hvarje ögonblick väcka och underhålla föreställningen om sitt företräde och sin magt; jemte några clienter, förbundna med familjen genom en ärtelig tillgifvenhet, och med värden genom ett beroende för lifstiden; hvilka, i det de ända ifråu soppan började att säga ja med mun, med ögon, med öron, med hela hufvudet, med hela kroppen, med hela själen, vid slutet af måltiden hade kunnat bringa en menniska derhän, att icke mera veta, huru man skulle säga nej.

Vid bordet lät grefven samtalet snart falla på Madrid. Till Rom kan man, som bekant är, komma på flera vägar; till Madrid kom han på alla. Han talade om hofvet, om Grefven-Hertigen, om Ministrarne, om Guvernörens släkt, om tjurfäktningarne, som han ganska väl var i tillfälle att kunna beskrifva, ty han hade åskådadt dem ifråu en utmärkt plats, samt Escorial, hvarom han till punkt och pricka kunde göra

redo, ty en af Grefven-Hertigens förtrogna hade fört honom ikring öfverallt. Sällskapet satt en stund, likasom ett auditorium, endast uppmärksamt på honom, men snart fördelade det sig i enskilda samtal; och då fortfor han att likasom i förtroende berätta andra historier af samma hallt för Provincialpatern, som satt bredvid honom, och lät honom oupphörligt tala.

Sluteligen måste Grefven äfven låta andra tala, och sjelf höra, samt påminna sig, att denna verden icke endast bestod af menniskor, som voro till för hans skull. Kort efter sedan de hade stigit upp från bordet, bad han Provincialpatern, att komma med sig i ett annat rum.

Tvenne stora magter, tvenne gråa hufvuden, tvenne mognade erfarenheter befunno sig nu ansigte emot ansigte. Hans Herrlighet bad Hans Vördighet sitta ner, satte sig äfven sjelf, och började: "I anseende till den vänskap, som är emellan oss, har jag trott mig böra nämna ett ord för Ers Vördighet om en sak, som rör oss begge, hvilken måste afgöras endast emellan oss, utan att behöfva gripa till andra utvägar. Och "nu vill jag saktmodigt och uppriktigt säga er, "hvarom frågan är; och jag är viss på, att vi "inom några få ord komma öfverens om saken. "Täckes ni säga mig, om i edert kloster vid Pe-

”scarenicö finnes en viss Pater Christoforo af***?”
 Provincialpatern nickade, att så vore.

”Vill Ers Vördighet säga mig uppriktigt och
 vänskapsfullt . . . denne Pater . . . jag känner
 honom icke personligen; men jag känner åtskil-
 ”liga andra Kapuciner munkar, nitiska, kloka,
 ”ödmjuka: jag har varit vän af orden ända ifrån
 ”ungdomen . . . Men i hvar och en familj, som
 ”är något talrik . . . finnes det alltid något oro-
 ”ligt hufvud . . . Och hvad denne Pater Chri-
 ”stoforo beträffar, vet jag af vissa förekomman-
 ”de anledningar, att det är en man . . . något li-
 ”tet vän af gräl . . . som icke har det förstånd,
 ”den varsamhet . . . Jag vill slå vad, att han
 ”mer än en gång måste hafva förorsakat Ers Vör-
 ”dighet bekymmer.”

Jag förstår, det är ett dylikt mål, sade un-
 dertiden Provincialpatern för sig sjelf. Det är
 mitt fel, jag visste väl, att den hederlige Chri-
 stoforo var en person, som måste skickas ikring
 från den ena predikstolen till den andra, och
 icke lemnas sex månader qvar på ett ställe,
 minst i ett kloster på landet. ”Ack?” sade han
 sedan högt: ”jag är verkligen ledsen att höra,
 ”det Ers Herrlighet fattat sådana tankar om Pater
 ”Christoforo, ty efter allt hvad jag känner der-
 ”om, är det en munk . . . . exemplarisk inom

"klostret, och som står i mycken aktning, äfven utom detsamma."

"Jag förstår, Ers Vördighet måste . . . Men som en vän vill jag underrätta er om en sak, som är er angeläget att känna; och om ni äfven förut skulle vara derom underrättad, kan jag, utan att fela mot den aktning, jag är er skyldig, göra er uppmärksam på vissa möjliga följder: jag säger ingenting mer. Man vet, att denne Pater haft under sitt beskydd en person. . . Ers Vördighet lärer väl hafva hört talas derom, densamme, som på ett så anstötligt sätt undkom ur polisens händer, efter att hafva på den förskräckliga S:t Martinsdagen begått saker, som . . . med ett ord: Lorenzo Tramaglino!"

Aha — tänkte Provincialpatern, och sade: "Detta var mig obekant; men Ers Herrlighet vet väl, att en del af vår ordenspligt just består uti, att uppsöka de förvillade för att återbringa dem på rätta vägen . . ." "Godt; men att befatta sig med förvillade af ett visst slag. . . ! Detta är en brydsam sak, ett kinkigt förhållande. Jag har ansett lämpeligt, att gifva Er denna vink, ty om någongång Hans Excellens . . . Möjligen torde äfven underrättelse haf-

"hafva inkommit till Rom . . . . hvem vet . . .
 "och ni ifrån Rom få . . . ." "Jag är Ers Herr-
 "lighet förbunden för denna vink; men jag är
 "viss på, att Pater Christoforo, om man vill
 "inhämta upplysningar i detta ämne, skall be-
 "finnas icke hafva haft någon annan befatt-
 "ning med nämnde person, än att söka återföra
 "honom till sans. Jag känner honom, denne
 "Pater Christoforo." "Ni vet bättre än jag, hu-
 "rudan människa det var, innan han blef munk,
 "samt de streck, han begått i sin ungdom."
 "Detta är just en ära för vår Ordensdrägt, herr
 "Grefve, att en person, hvilken på något sätt
 "kan hafva förbrutit sig i verlden, blir, så snart
 "han iklädt sig denna, en helt annan människa.
 "Och ända ifrån den stund Pater Christoforo
 "började bära denna drägt . . ." "Jag ville tro
 "er, hjertligt gerna ville jag tro er; men un-
 "derstundom inträffar det . . . . såsom ordsprå-
 "ket säger: Dräkten gör icke munken."

"Ordspråket passade icke så väl för tillfället;
 "men Grefven hade anført det i stället för ett
 "annat, som ovillkorligt föll honom in: ulfven
 "byter väl skinn, men icke olater. "Jag har
 "vissa anledningar," fortfor han, "vissa skäl . . ."
 "Om ni bestämdt vet," sade Provincialpatern,
 "att denne munk begått något fel (vi kunne ju

"fela, alle) gör ni mig en tjenst, att under-
 "rätta mig derom." "Jag är hans förman der-
 "före, att jag må kunna straffa och ställa till
 "rätta dylikt." "Jag vill vara upprigtig: utom
 "denna ledsamma omständighet angående denne
 "paterns tydligt visade bevågenhet för merbe-
 "mälte person, tillkommer äfven en annan led-
 "sam sak, och hvilken skulle kunna . . . Men
 "vi kunne på en gång, oss emellan, uppgöra allt-
 "sammans. Det tillkommer ytterligare, ville
 "jag säga, den omständigheten, att samme pa-
 "ter har företagit sig att stöta sig med min bror-
 "son, Don Rodrigo ***" "Ack! detta smärtar
 "mig; det smärtar mig verkligen." "Min bror-
 "son är ung, hetsig, känner sin värdighet, samt
 "är icke van att bli förolämpad . . ." "Det
 "skall bli mitt åliggande att inhämta nödiga
 "upplysningar i detta ämne. Som jag nyss sagt
 "Ers Herrlighet; och ni, med er kändedom af
 "verlden, bättre än jag känner, äre vi alle af
 "kött och blod, benägne att falla . . . och om
 "Pater Christoforo felat . . ."

"Ers Vördighet inser väl, att dylika saker
 "böra afgöras emellan oss, här begrafvas i glöm-
 "ska, ty om man förmycket befattar sig der-
 "med, så . . . bli det endast värre. Ni vet, hur
 "det går till: dylika småtvister uppkomma ofta

"af en obetydlig anledning, men växa sedermera
 "oupphörligen . . . Om man vill uppsöka roten
 "till det onda, lyckas man antingen ej deruti, eller
 "ock uppstå deraf hundrade nya bryderier. Att
 "lugna och göra ett slut på alltsammans, äre-
 "vördige Pater, deruppå kommer det an. Min
 "brorson är ung; munken har äfven, som jag
 "hört sägas, ännu ungdomens hela liflighet, och
 "alla en ynglings . . . böjelser; oss tillkommer det,
 "vi som äro till åren (detta låter nog känna sig,
 "icke sannt, ärevördige Pater?) att tänka för de
 "unga, och ställa till rätta deras dårskaper.
 "Lyckligtvis är det ännu tid; saken har icke
 "gjort uppseende; ännu är det tillfälle att bota
 "det onda i roten. Man måste skilja elden från
 "halmen. Understundom kan en person, som
 "på det ena stället icke är af någon nytta, utan
 "tvertom gifver anledning till flerehanda oord-
 "ningar, förträffligt passa på ett annat. Ers
 "Vördighet förstår bäst att bestämma den för
 "nämnde munk mest lämpliga ort. Härvid måste
 "man äfven taga i betraktande den förenämnda
 "omständigheten, nemligen att han gjort sig miss-
 "tänkt hos personer, som . . . gerna sågo, det
 "han bortskickades: och om han kunde afsändas
 "till någon mera aflägsen ort, vünne vi tvenne
 "saker på en gång; allt komme af sig sjelf i

”ordning, eller rättare sagdt, ingenting komme
”i oordning. —”

Detta slutpåstående hade Provincialpatern väntat sig, ända ifrån samtalets början. Jaså! — tänkte han — jag ser, hvart du vill komma. Det är som vanligt; då en fattig munk råkat att stöta sig med de stora, eller med någon af deras clienter, måste genast hans förman, utan att efterfråga, huruvida han haft rätt eller orätt, skicka honom ut att vandra. Och då Grefven tystnat och pustat djupt, hvilket svarade emot en punkt med streck, sade Provincialpatern: ”jag förstår ganska väl, hvad herr Grefven menar; men innan att taga ett så viktigt steg...”

”Det är ju icke något viktigt steg, ärevärdige
”Pater: det är ju någonting ganska vanligt;
”och såframt man ej beslutar sig härtill, förutser jag ett chaos af oordningar, en iliad af olyckor. Någon dårskap skulle möjligen kunna blifva följden deraf . . . . jag vill väl icke tro min brorson derom . . . . och jag skulle väl kunna förekomma sådant: men i alla fall kan saken, då den redan gått så långt, såframt vi icke utan tidspillan och på en gång göra ett slut deruppå, omöjligen afstadna och förblifva hemlig . . . . och då blir det icke blott min brorson, som kommer i fråga Vi

"hafva då rört i ett getingbo, ärevördige Pa-
 "ter. Ni vet, vi äre en stor familj, hafva vis-
 "sa förbindelser . . ." "Det är klart . . ." "Ni
 "förstår mig: allesammans personer, i hvilkas
 "ådror ädelt blod rinner, och som här i verl-
 "den . . . . åtnjuta ett visst anseende. Detta
 "gäller hederskänslan; det blir en gemensam sak;
 "och då . . kunna äfven de, som äro vänner
 "af friden . . . Det vore någonting högst smärt-
 "samt för mig, att nödgas . . . . jag, som all-
 "tid hyst så mycken tillgifvenhet för Kapuci-
 "nerne . . . ! J, vördade fäder, måste, för att
 "kunna åstadkomma allt det goda, som nu ge-
 "nom er till folkets stora uppbyggelse utöf-
 "vas, vara i frid, icke hafva några tvistighe-
 "heter, samt stå i godt förhållande med alla
 "som . . . . Och dessutom hafven J släktingar
 "i verlden, och dylika hederssaker utgrena sig
 "lätt, såframt man ej snart afgör dem, och in-
 "veckla i sig . . . . halfva verlden. Jag befin-
 "ner mig på denna plats, som ålägger mig att
 "underhålla ett visst anseende. Hans Excel-
 "lens . . . mina herrar embetsbröder . . . det
 "blir en ståndssak, särdeles under de förhållan-
 "den, vi nyss nämnt . . . . Ni vet, huru dyli-
 "ka saker tillgå."

"Vänta," sade Provincialpatern, "Christoforo

"är ju predikant; och jag har äfven förut va-
 "rit betänkt på . . . . Man har just begärt af
 "mig en sådan . . . . Men nu, under dylika
 "omständigheter, kunde det synas vara ett straff,
 "och att straffa, innan man blifvit upplyst om,
 "huruvida det är förtjent, eller icke . . . ."
 "Straff, fy! hvem har då talat om straff: säg
 "snarare ett klokt försigtighetsmått, en gemen-
 "samt tagen utväg, i afsigt att förekomma de
 "olyckliga följder, som skulle kunna inträffa...
 "jag har sagt min mening."

"Emellan herr Grefven och mig får saken
 "visserligen detta utseende. Men, om saken för-
 "håller sig så, som man berättat den för Ers
 "Herrlighet, är det omöjligt, menar jag, det
 "icke någonting blifvit bekant derom i byn...
 "Öfverallt finnas personer, som uppägga folk,
 "och anstifta ondt, eller åtminstone illvillige ny-
 "fikne, hvilka, om de kunna få se adeln och
 "presterna i handgemäng med hvarandra, der-
 "uti finna ett dåraktigt nöje, anmärka, prata
 "och skrika. Hvar och en har sin heder att
 "vårda, och jag har dessutom, såsom öfverhuf-
 "vud, en uttrycklig pligt, som ålägger mig det-
 "ta. Ordens heder är en i min vård anförtrodd
 "helgedom . . . . Er herr brorson skulle lätte-
 "ligen kunna, alldenstund han är af så hetsigt

"lynne, anse saken såsom en upprättelse, gif-
 "ven åt sig och . . . om icke just triumfera der-
 "öfver, åtminstone . . . ."

"Jag tror, att Ers Vördighet behagar skäm-
 "ta med mig. Min brorson är väl en enligt sitt
 "stånd, såsom tillbörligt är, ansedd riddersman;
 "men emot mig är han ändå ett barn, och skall
 "icke göra någonting, hvarken mer eller min-
 "dre, än hvad jag föreskrifver honom. Jag vill
 "dessutom försäkra er, att min brorson icke
 "skall få veta någonting härom. Dylika saker
 "avgöre vi sinsemellan, såsom goda vänner; och
 "alltsammans måste blifva förborgadt. Hvad det-
 "ta beträffar, behöfver Ni ingenting frukta. Jag
 "är nog van att tiga." Och härvid pustade han.
 "Hvad dessa storpratare vidkommer," återtog han,
 "hvad kunna de väl hafva att säga? Att en munk
 "reser åt en annan ort för att predika, är ju
 "någonting så vanligt! Och dessutom, hvad be-
 "höfve vi, som inse och förutse allt, vi, för
 "hvilka detta är en pligt, bekymra oss om
 "hvad folket pratar?" "Men i afsigt att söka
 "förekomma sådant, vore det lämpeligt, om er
 "herr brorson vid detta tillfälle ville gifva oss
 "något tecken af vänskap och aktning . . . .
 "Icke för vår egen skull, men för Ordens."

"Visserligen, det är rätt och billigt . . . .

"Men detta är ej af nöden: jag vet, att Kapu-
 "cinerne alltid bemötas med tillbörlig aktning
 "af min brorson. Han gör det af böjelse: det
 "är en vana inom vår familj: och dessutom gör
 "han gerna det som kan vara angenämt för mig.
 "För öfrigt är det rätt och billigt, att vid det-
 "ta tillfälle något synnerligare prof häraf kom-
 "mer å bane. Lemna detta åt mig, ärevördi-
 "ge Pater; jag vill befälla min brorson . . . .
 "det vill säga, jag vill med varsamhet förestäl-
 "la honom, på det han ej må märka hvad som
 "förefallit emellan oss. Ty jag skulle icke ger-
 "na vilja lägga ett plåster, der intet sår före-
 "finnes. Och hvad detta vårt beslut vidkom-
 "mer, ju snarare, ju bättre. Och om man kun-
 "de utse någon aflägsnare ort . . . . för att un-
 "danrödja alla tillfällen . . . ." "Man har just
 "nyligen begärt af mig en predikant till Rimi-
 "ni; och jag hade tilläfsventyrs i alla fall här-
 "vid kastat mina ögon på denne." "Det passar
 "förträffligt, det passar förträffligt. Och när . . . ?
 "Eftersom saken en gång skall ske, är det bäst,
 "att den sker snart." "Snart, snart, ärevördi-
 "ge Pater; bättre i dag, än i morgon. Och,"
 "fortfor han, i det han steg upp, "om jag
 "eller någon af de mina kan uträtta någon-
 "ting till de goda Kapuciner-fädernes bästa,

”så . . .” ”Vi känne af erfarenhet familjens ynnest för oss,” sade Provincialpatern, i det han äfven steg upp, samt begaf sig åt dörren, efter sin segervinnare. ”Vi hafva nu utsläckt en gnista,” sade denne, i det han gick långsammare, ”en guista, ärevördige Pater, som kunnat förorsaka en stor brand. Goda vänner emellan kunna med få ord viktiga saker uträttas.” Då han härunder anländt till dörren, slog han upp densamma och ville nödvändigt, det Provincialpatern skulle gå förut: de inträdde i ett annat rum och blandade sig med de öfriga af sällskapet.

Mycket nit, mycken konst och många ord använde denne herre för att drifva igenom en sak; men vann ock derjemte en deremot svarande verkan. Han lyckades i sjelfva verket medelst nyssnämnde samtal, att låta Christoforo göra en fotresa ifrån Pescarenico till Rimini; hvilket ingalunda är en obetydlig spatserfart.

En afton, anländer till Pescarenico en Kapueinermunk ifrån Milano, med en skrifvelse till Guardianen. Deruti följer innelyckt en befallning för Broder Christoforo att begifva sig till Rimini för att der hålla predikningar under fastlagstiden. Brevet till Guardianen medför derjemte en föreskrift att antyda nämnde munk, det han måtte uppgifva alla tankar på de angelä-

genheter, han möjligen kunde hafva för händer på den ort, han nu måste lemna, och ej dermed underhålla någon brefvexling; brodern, som medfört brevet skulle blifva hans reskamrat. Guardianen nämner ingenting om aftonen; men morgonen derpå låter han kalla Broder Christoforo, visar honom befallningen, ber honom gå att taga sin korg, staf, svettduk, och genast i sällskap med nämnde Pater, hvilken han presenterar för honom, begifva sig på resan.

Man kan lätt föreställa sig, hvilket åskslag detta var för vår munk. Renzo, Lucia, Agnese, föllo honom genast in; och han utbrast, om man så får säga, för sig sjelf: — Store Gud! hvad skall det blifva af dessa olyckliga, då jag ej mera är här! — Men straxt derpå upplyfte han ögonen mot himlen och förebrådde sig sjelf att hafva felat i förtröstan till Gud, att hafva trott sig nödvändig till någonting. Han lade sina händer på korset, som han bar på bröstet till tecken af lydnad och böjde sitt hufvud för Guardianen; hvilken derpå tog honom afsides, och gaf honom förenämnde under rättelse, till utseendet såsom råd, men i sjelfva verket en befallning. Christoforo gick till sin cell, tog korgen, lade deruti sin handbok, sina fastlagspredikningar, jemte förlåtelsens bröd; omgjorda-

de sig med en gissel af läder, tog afsked af de bröder, som befunno sig i klostret, gick slutligen att undfå Guardianens välsignelse, samt tog i sällskap med sin följeslagare den väg, som blifvit honom föreskrifven.

Vi nämnde, att Don Rodrigo, ifrigare än någonsin att lyckas i sitt vackra förehafvande, hade beslutat att söka hjälp hos en förskräcklig menniska. Hvad denne beträffar, kunne vi icke uppgifva hans förnamn, tillnamn eller titel, icke en gång en gissning öfver allt detta: en omständighet, så mycket mera besynnerlig, som vi finne samma person omförmäld i flere än en bok från den tiden. Att det är densamme, derom lemna händelsernas enstämmighet intet tvifvel öfrigt; men på alla ställen förmärkes mycken ömsorg att undvika hans namn, såsom om det innehaft förmågan att förbränna den skrifvandes penna och hand. Francesco Rivola, då han i en lefvernesbeskrifning öfver Kardinalen Federigo Borromeo, talar om denna person, kallar honom: "en herre, lika mächtig genom sina rikedomar, som förnäm genom sin börd," men nämner ingenting mera härom. Giuseppe Ripamonti åter, hvilken i sin *Fäderneslandets Historia*, derom gör en omständligare beskrifning benämner honom ömsom: "denne, mannen, en

"viss person." "Jag vill nu berätta, "säger han på sin vackra latin, hvarifrån vi här göre en öfversättning, "om en man, hvilken, oakadt han "var, en af de förnämste bland de stora, likväl "uppslagit sina bopålar på landet; och derstä- "des, betryggande sig medelst beständiga brott, "satte sig öfver lagar, domare, embetsmän, ja "sjelfva högsta magten. Boende vid yttersta "gränsen af landet, förde han der ett obero- "de lefnadssätt; upptog landsflyktige i sitt hus; "sjelf hade han för en tid varit landsflyktig, "men lyckligen återkommit . . . ." Ur denne skriftställare vilje vi i det följande anföra ett och annat stycke, som kan tjena att sprida ljus öfver vår anonyme auctors berättelse, den vi nu gå att fortsätta.

Att göra allt hvad som blifvit förbudet af allmänna lagarne, att vara skiljoman och rå- dande i andras angelägenheter, utan annat in- tresse, än begäret att befalla; att fruktas af alla, att beherrska dem som voro vane att beherrska andra; detta hade i alla tider utgjort denna människas förnämsta nöje. Ända ifrån barndom- men erfor han vid ryktet om alla dessa våld- samheter, alla dessa tyranner, en blandad kän- sla af förtrytelse och otålig afund. I sin ung- dom försummade han icke något tillfälle att

trotsa de rygbaraste af detta lefnadsyrke, mäta sig med dem, och antingen förmå dem att hålla stånd, eller tvinga dem att söka sin vänskap. Öfverlägsen de fleste i rikedomar och medfölje, samt alla tilläfventyrs i mod och kraft, bragte han många derhän att afstå ifrån all täflan, många fick han till vänner, likväl icke vänner med lika rättigheter, utan sådane, som endast kunde behaga hans öfvermodiga och högdragna sinne, nemligen underordnade vänner, hvilka gjorde sig en ära af denna undergifvenhet, och alltid lemnade honom främsta rummet. I sjelfva verket blef derjemte han sjelf ett medel, ett redskap för alla dessa: de försummade ej att till alla sina företag begära en så mächtig bundsförvandts hjälp; och hvad honom beträffar, hade han, i fall han sökt undandraga sig detta, skadat sitt anseende och sina egna angelägenheter. Sålunda gjorde han, dels för egen räkning, dels för andras, så många streck, att han, då hvarken namn, släktskap, vänner, eller egen djerfhet förmådde försvara honom emot de allmänna plakaten, och emot så många mäktiges hat, slutligen nödgades gifva vika och resa ur landet. Jag tror mig vid detta tillfälle böra anföra en märkelig omständighet, som Ripamonti berättar. »Då han en gång måste rymma landet, var den

”hemlighet, den vördnad och den anständighet,
 ”han dervid iakttog, följande: Han for igenom
 ”staden till häst, med ett följe af hundar, och
 ”under ljud af trummor; och då han red förbi
 ”slottet, lät han genom vakten till Guvernören
 ”framföra en mängd af de otidigaste helsningar.”

Under sin bortovaro afbröt han hvarken sina
 ränker, eller sin brefvexling med vissa af sina
 vänner, hvilka förblifvit honom trogna. ”Det
 ”tyckes äfven, som om han här och der på
 ”högre ort sammansmidit vissa nya förskräckliga
 ”ränker, hvarom Ripamonti talar med en my-
 ”stisk korthet. Äfven några utländske furstar
 ”begagnade sig flere gånger af honom till ett
 ”och annat mera betydande mord, och skickade
 ”honom äfven långväga förstärkningar i manskap,
 ”som skulle tjena under hans befäl.”

Ändteligen beslöt han, antingen emedan lands-
 förvisningsdomen på någon mäktigs förbön blif-
 vit upphäfvit, eller ock mannens djerfhet er-
 satte dennas återkallande, att återvända hem,
 och kom ock verkligen tillbaka; dock icke till
 Milano, men till ett slott på ett af hans läne-
 gods, vid gränsen af Bergamos område, hvilket
 då, som hvar man vet, tillhörde Republiken
 Venedig; och der nedslog han sina hopålar.
 ”Detta slott,” säger Ripamonti, ”var likasom en

”verkstad, hvarifrån blodiga befallningar utgin-
 ”go: banditer, på hvilkas hufvud man satt pris,
 ”och som sjelfve afhöggo hufvuden: hvarken
 ”kock eller kökspojke voro befriade ifrån skyl-
 ”digheten att begå mord: sjelfva barnens händer
 ”voro besölade med blod.” Utom nyssnämnda
 aktningvärda hushåll hade han äfven, enligt
 samme häfdatecknare, en annan samling af dy-
 lika personer, kringspredde och likasom förlagde
 i kvarter på flere ställen i de begge staterne,
 på hvilkas gräns han bodde, och hvilka alltid
 voro beredde att utföra hans befallningar.

Alla tyrannerne i nejden hade blifvit nödsakade att välja emellan denne utomordentlige tyrannens vänskap och fiendskap. Men de förste, som vågat försöket att motstå honom, hade befunnit sig så illa deraf, att ingen kände någon lust att vidare förnya detsamma. Om man ock endast sysselsatte sig med sina egna angelägenheter, samt förhöll sig helt stilla, kunde man ändå icke förblifva i oberoende af honom. En af hans budbärare anlände ofta till sådane, samt antydde dem, det de borde afstå från något visst företag; man måste då svara ja eller nej. Under det en del med en vasall-lik hyllning skyndade att i hans händer öfverlemna sina angelägenheter, befann sig den andra delen utsatt

för det hårda valet emellan de begge utvägarne: att antingen låta det bero vid hans utslag, eller ock förklara sig för hans fiende; hvilket sednare hade samma följder, som att vara behäftad med galopperande lungdot. Många, som hade orätt, vände sig till honom för att få rätt i verkligheten; många, som hade rätt, gjorde detsamma, i afsigt att på förhand vinna ett så mäktigt beskydd, samt betaga sina vederparter denna utväg: alla dessa kommo i följe deraf i beroende af honom. Någon gång hände det, att en svagare, som blifvit förtryckt af en öfvermäktig våldsverkare, vände sig till honom; han tog då den svagares parti och tvingade den mäktige att ersätta skadan och beqväma sig till ursäkter; i händelse af motstånd, förkrossade han honom, nödgade honom att fly ifrån den ort, der han utöfvat sina våldsamheter, eller lät honom böta på ett ännu hastigare och förskräckligare sätt. Och vid sådana tillfällen välsignades för ett ögonblick detta så fruktade och afskydda namn: ty detta, som man väl icke kunde kalla rättvisa, men åtminstone ett botemedel och en skadeersättning, hade man ej, under dessa tiders förhållanden, kunnat vänta af någon annan magt, hvarken enskild eller allmän. Oftast användes likväl denna magt af honom

sjelf, eller andra, till våldsamma handlingar, grymma upprättelser, skamliga nycker. Men alla dessa olika bruk, som han gjorde af sin magt, åstadkommo likväl i ett fall en och samma verkan, nemligen att i sinnena inskräpa en hög tanke om hvad han förmådde vilja och uträtta i trots af rätt och orätt, dessa begge krafter, hvilka sätta så många hinder emot menniskoviljan och så ofta tvinga den att gifva vika. Ryktet om de vanliga tyrannerna var vanligtvis inskränkt inom den lilla landsträcka, der de uppehöll sig: hvarje nejd hade sina; och dessa liknade hvarandra så mycket, att folket icke behöfde bekymra sig om dem, af hvilka det icke erfor någon tyngd och plåga. Men ryktet om honom, som vi nyss beskrifvit, hade redan sedan lång tid tillbaka utbredt sig öfver hela Majland: öfverallt utgjorde hans lefnad ett ämne för folkets tal; och hans namn betecknade någonting öfvermåttigt, dystert, fabelaktigt. Misstanken, att han öfverallt hade sina bundsförvandter och banditer, bidrog äfven att bibehålla honom i friskt minne. Det var väl blotta misstankar, ty hvilken skulle öppet hafva erkänt sig stå i ett sådant beroende? men hvar och en tyrann kunde ju vara en af hans förbundne, hvar och en skurk en af hans handt-

langare; och sjelfva ovissheten gjorde föreställningen derom mera obegränsad, fasan deraf mera hemsk. Och hvarje gång man på något ställe blef varse okända banditfigurer och styggare ansigten än vanligt, vid hvarje gröfre, obekant brott, mumlade man mellan tänderne namnet på honom, hvilken vi, till följe af våra skriftställares alltför stora varsamhet, för att ej säga värre, äro nödsakade att kalla den *Onämnde*.

Ifrån dennes slott till Don Rodrigos var det ej mer än sju mil: och den sistnämnde hade naturligtvis insett, så snart han blifvit sin egen herre och andras förtryckare, att, på så föga afstånd ifrån en sådan man, det icke var möjligt att drifva sitt handtyrk, utan att komma i handgemäng, eller ingå i förbund med honom. Han hade derföre erbjudit sig åt honom och blifvit hans vän, nemligen under samma vilkor, som alla de andra: han hade gjort honom mer än en tjänst och alltid fått löften om återtjänst och bistånd i alla möjliga fall. Han lade sig dock vinning om att dölja en sådan vänskap, eller åtminstone icke låta märka, huru innerlig, och af hvad natur den var. Don Rodrigo ville väl spela en tyranns rol, men icke en människohatares: yrket var för honom me-

del, icke ändamål: han ville hafva frihet att bo i staden, åtnjuta det borgerliga lifvets alla förmåner, nöjen och privilegier; och derföre måste han iakttaga en viss varsamhet, icke stöta sig med sin slägt, underhålla vänskap med högt uppsatte män, hafva sin hand med på rättvisans våg, för att efter behof låta den luta åt sin sida, eller ock vid tillfälle låta den falla på någons hufvud, hvilken lättare på detta sätt kunde träffas, än genom enskildt våld. Nu skulle ett förbund med en dylik person, med en uppenbar lagarnes fiende, säkerligen icke hafva varit honom till någon nytta vid allt detta, minst hos den grefflige onkeln. Men det som icke stode att dölja af en sådan vänskap kunde anses för en oundgänglig höflighet emot en man, hvars fiendskap var högst vådlig, och sålunda ursäktas af nödvändigheten: ty personer, dem det åligger att sörja för andra, men som antingen icke vilja det, eller icke finna utvägar dertill, samtycka slutligen, att dessa till en viss grad sjelfve sörja för sina angelägenheter; och om de äfven icke uttryckligen samtycka, se de dock genom fingrarne dermed.

En morgon red Don Rodrigo ut, rustad såsom till jagt, med ett litet följe af banditer till fots; Griso vid sin sida och fyra andra bakom; samt tog vägen åt den Onämndes slott.

CAP. XX.

Den Onämndes slott var beläget högt öfver en trång och dystert dal, på spetsen af en kulle, som skjuter ut ifrån en vild bergskedja, och man kan ej med visshet säga, antingen den stod i förening dermed, eller icke, i anseende till en myckenhet af jordhögar och branter, samt en labyrinth af hålor och bråddjup, så väl bakom som på ömse sidor om densamma. Den enda farbara sidan deraf var den, som stod i förbindelse med dalen, hvilken snarare kunde kallas en brant, jemn sluttning; med betesmarker högst upp, med åkrar längre ner, samt här och der beströdd med boningar. Den nedersta dalgrunden består af en stembädd, i hvilken ett vatten framrinner, som alltefter olika årstider kan få namn af bäck eller ström, och då utgjorde gränsen emellan de begge staterne. De motstående bergsryggarne, hvilka utgöra, om man så får säga, dalens andra vägg, hafva äfven en dylik jemn och odlad sluttning, men endast ett kort stycke väg; det öfriga består af grus och gråsten, tvåra branter utan vägar, och nakna, så när som på en och annan buske i bergsskrefvorna.

Från höjden af slottet hade den enslige borg-herren, likasom örnen från sitt blodiga näste,

utsigten öfver hela nejden, hvarhelt ett meniskospår kunde komma; på andra sidan, öfver sitt hufvud, hörde han aldrig ljudet af ett sådant. I ett enda ögnakast kunde man öfverskåda hela nejden, sluttningarne, djupet, der anlagde vägarne. Den väg, som i krokar och vändningar ledde upp till den förskräckliga boningen, utbredde sig för den som betraktade den ofvanifrån, likasom ett ormande band: ifrån fönstren, ifrån skottgluggarne kunde borgherren efter behag räkna stegen af dem, som kommo uppföre backen, samt väl hundra gånger få dem i skotthåll. Äfven om en större trupp af belägrande kommit i fråga, skulle han med den besättning af bravi, han hade deruppe, kunnat sträcka många till marken, eller nedstörta dem i djupet, innan en enda nått höjden. För öfrigt vågade ingen sätta sin fot i dalen, utan att vara i godt förhållande med borgherren. Hvar och en rättsbetjent, som der låtit se sig, skulle hafva blifvit behandlad i likhet med en spion, gripen i ett fiendtligt läger. Man berättade bedröfliga historier om dem, som sist vågat detta försök; men detta hade tilldragit sig sedan längre tid tillbaka; och ingen af de yngre i dalen påminde sig der hafva sett någon af detta slägte, hvarken lefvande eller död.

Sådan är den beskrifning, som vår anonyme auctor ger oss om stället: ingen upplysning deremot om namnet; tvertom, för att hindra oss att komma det på spåren, talar han icke ett ord om Don Rodrigos resa, utan för honom genast midti dalen till foten af kullen, vid början af den branta och krokiga vägen. Här var en krog, som man äfven skulle hafva kunnat kalla en högvakt. En gammal skylt, upphängd ofvanföre porten visade på begge sidor en målad sol med strålar; men folket, hvilket understundom upprepar namn såsom det hört dem uttalas, understundom omskapar dem enligt sitt eget tycke, betecknade aldrig detta värdshus med annat namn än *Malanotte* *).

Vid ljudet af hästhofvarne utkom i dörren en gosse, väl försedd med dolkar och pistoler; och efter att hafva kastat en blick på tåget, gick han in för att gifva trenne bravi under rättelse derom, hvilka sutto ikring ett bord och spelade med smutsiga, ej olikt taktegel uppvikta kort. Den, som tycktes vara den förnämste ibland dem, stög upp, begaf sig till dörren, och då han igenkände en af sin herres vänner, gjorde han en bugning. Don Rodrigo besvarade helsningen ytterst vänligt, frågade, om borg-

*) *Mala* = ond, bedräflig. *Notte* = natt.

herren vore hemma; och då han af denna slags korporal fick till svar, det han trodde, att så var, steg den förre af hästen och kastade tyglarne åt en af sitt följe. Derpå tog han bössan af axeln och lemnade den åt en annan, liksom för att befria sig ifrån en onödig börda och kunna gå mera obehindradt; men i sjelfva verket, emedan han väl visste, att det icke var tillåtet att gå med bössa uppföre denna backe. Han tog sedan fram ur fickan några berlingher, och gaf dem till en tredje bravo, sägande: "J"andre skolen invänta mig här och undertiden "muntra er i sällskap med detta goda folket." Slutligen upptog han några scudi i guld och lade dem i korpralens hand, hvaraf han bestämde ena hälften åt denne, den andra att utdelas ibland manskapet. Slutligen började han, jemte Griso, hvilken äfven bortlagt bössan, sin fotvandring. Undertiden qvarstod hans bravi i värdshuset med trenne af den Onämndes folk, jemte den nyssnämnde, för galgen uppfostrade gossen, och tillbringade sin tid att spela, dricka och berätta hvarandra sina hjeltedater.

En annan af den Onämndes bravi, som i det samma kom uppföre backen, uppnådde innan kort Don Rodrigo, igenkände honom och följde med honom; samt besparade honom derigenom

besväret att säga sitt namn och ärende för alla de, hvilka icke kände honom. Anländ till slottet och insläppt (Griso lemnades likväl kvar vid porten) fick han gå genom en labyrinth af mörka gångar och genom flera salar, tapetserade med musköter, sablar och bardisaner; i hvart rum stod en bravo på vakt. Efter att hafva väntat en stund infördes Don Rodrigo i det rum, hvarest den Onämnde befann sig.

Denne gick honom till mötes, besvarande hans helsning och tillika betraktande honom skarpt från hufvud till fötter, hvilket han af vana och nästan omedvetet brukade göra med alla dem, som kommo till honom, äfven hans äldsta och mest bepröfvade vänner. Han var lång till växten, mager och flintskallig; vid första påseendet hade man i anledning af denna flintskallighet och de få grå hår, han hade kvar, jemte skrynkorne i ansigtet kunnat anse honom vara vida öfver 60 år, hvilken ålder han likväl knappt upphunnit: hans uppsyn och rörelser, de starkt utbildade anletsdragens sträfhets, jemte en hemsk eld, som lågade ur hans ögon, förådde likväl en kraft, både i kropp och själ, hvilken kunnat anses för ovanlig, äfven hos en yngling.

Don Rodrigo sade, att han kom för att söka råd och hjälp; att han, stadd i en svår ställning, ur hvilken hans heder icke tillät honom att draga sig tillbaka, påminde sig de löften han fått af en man, som aldrig lofvade förmycket, och aldrig förgäfves; och han började nu för honom framställa sitt nesliga bryderi. Den Onämnde, som redan visste någonting härom, fastän dunkelt, hörde uppmärksamt på berättelsen, dels emedan han tyckte om dylika historier, dels emedan deruti var inveckladt ett af honom känt och hatadt namn, nemligen Pater Christoforos, i ord och gerningar en öppen fiende till alla tyranner. Berättaren begynte derpå att likasom på försök öfverdrifva svårigheterna af företaget, ställets afstånd, ett kloster, Signora'n!... Här afbröt honom plötsligt den Onämnde, likasom på inrådan af en i hjertat lurande demon och sade, att han ville åtaga sig denna sak. Han upptecknade vår stackars Lucias namn, och sade, i det han lät Don Rodrigo taga afträde: "innan kort skall ni få underrättelse af mig om hvad ni har att göra."

I fall läsaren påminner sig denne olycksalige Egidio, hvilken bodde nära det kloster, hvarest den arma Lucia hade blifvit upptagen, vilje vi

nu underrätta honom, att detta var en af den
 Önämndes förtrognaste stallbröder: derföre hade
 den sistnämnde så hastigt och så bestämdt gifvit
 sitt löfte. Men knappt var han ensam, förrän
 han, om icke ångrade sig, dock var ledsen att
 hafva gifvit détsamma. Sedan någon tid hade
 han börjat att erfara icke just samvetsagg, men
 en viss leda för sina illgerningar. Alla de brott,
 som voro hopade, om icke på hans samvete,
 åtminstone i hans minne, återvagnade vid hvar-
 je nytt, som han begick och framställde sig för
 själen såsom högst oangenäma och alltför många:
 det var likasom ett oupphörligt tillvexande
 af en redan förut obeqväm börda. En viss af-
 sky, som han erfarit vid sina första brott, men
 som sedan nästan helt och hållet upphört, lät
 nu å nyo känna sig. Men i ungdomsåren hade
 föreställningen om en lång, obestämd framtid,
 känslan af en kraftig lefnadslust uppfyllt sinnet
 med en tanklös förtröstan: nu deremot var det
 just tanken på framtiden, som gjorde minnet af
 det förflutna än mera plågsamt. — Åldras! Dö!
 Och sedan? — Och märkeligt var det, att fö-
 reställningen om döden, som vid en annalkan-
 de fara vanligen plägade fördubbla denne man-
 nens oförskräckthet och ingifva honom en vrede,
 full af mod, förorsakade honom, då den

framställde sig under nattens stillhet, i det väl bevarade slottet, en ovilkorlig fasa. Det var icke en sådan död, hvarmed han kunde hotas af en fiende, som sjelf vore dödlig; det var icke en sådan, emot hvilken man kunde försvara sig med starkare vapen och armar; den, som han fruktade, kom ensam, inifrån, var till äfventyrs långt borta, men tog i hvarje ögonblick ett steg; och just under det själen smärtsamt kämpade för att aflägsna tanken deruppå, närmade sig den förskräckliga allt mer och mer. I de första tiderna hade täta exempel och den beständiga åsynen af våld, hämnd och mord, i det den ingaf honom en vild täflan, äfven tjenat honom likasom till skydd emot samvetet: nu återkom småningom i hans själ den dunkla, men förfärliga föreställningen om en personlig opinion, en rättvisa, oberoende af exemplet; nu förorsakade honom ofta hans afsöndring från den stora hopen af onda menniskor och hans företräde framför alla dessa en hemsk känsla af enslighet och öfvergifvenhet. Den Gud, om hvilken han väl hört talas, men som han sedan lång tid tillbaka icke brydde sig om att hvarken neka eller erkänna, endast sysselsatt med att lefva såsom om han ej funnes, tyckte

han nu i vissa ögonblick af en nedslagenhet utan orsak, en förskräckelse utan fara, ropa i sitt inre: *jag är dock till.* Under passionernas första uppbrusning hade den lag, som han hört förkunnas i Dennes namn icke syntts honom annat än förhätlig: nu då den oförtänt åter framstod för hans själ, uppfattades den deruti emot hans vilja såsom en sak, hvilken en gång skall komma att äga full kraft och verkan. Men långt ifrån att någonsin i ord eller handling låta märka denna nya oro, dolde han den omsorgsfullt under skenet af en mera hemsk vildhet; och sökte sålunda äfven att dölja den för sig sjelf. Med bitter saknad tänkte han tillbaka på de tider, då han var van att begå det onda utan samvetsagg, utan andra bekymmer, än för utgången, och gjorde alla möjliga försök att låta dem återkomma, och återvinna sitt forna säkra, djerfva och oförfarade mod, för att öfvertyga sig sjelf, att han ännu var densamme som förut.

Sålunda hade han äfven vid detta tillfälle gifvit sitt löfte till Don Rodrigo, för att betaga sig sjelf all anledning till tvekan. Men knappt hade denne rest, förrän han på nytt kände detta mod försvagas, förrän småningom tankar började infinna sig, som frestade honom

att bryta sitt ord, och som kunnat förmå honom att göra sig föraktlig i en väns, en stallbroders ögon. För att på en gång sluta denna smärtsamma strid med sig sjelf, lät han kalla Nibbio, en af de mest skickliga och djerfva handlangare i hans illgerningar, och densamme, som han brukade begagna för sin brevexling med Egidio. Och med en säker blick befallte han honom att stiga till häst, rida rakt till Monza, underrätta Egidio om den träffade öfverenskommelsen, och af honom begära hjälp och ledning till sakens utförande. Den neslige budbäraren kom tillbaka, fortare än hans herre väntat, med Egidios svar: att saken var lätt och säker; att den Onämnde genast borde skicka en obekant vagn med några väl förklädda bravi; Egidio åtog sig att besörja om allt det öfriga, och sjelf leda företaget. Vid denna underrättelse gaf den Onämnde hastigt, ehvad han äfven härvid tänkte, befallning till samme Nibbio att ställa allt i ordning enligt denna plan, och sjelf jemte tvenne andra, begifva sig af på detta tåg.

Om Egidio, för att kunna utföra den afskyvärda tjenst, man af honom fordrade, hade varit nödsakad att endast begagna vanliga medel, skulle han säkerligen icke så hastigt gifvit ett

så bestämdt löfte. Men i sjelfva denna säkerhetsort, hvarest allt syntes böra vara honom till hinder, ägde den vilde ynglingen ett medel, endast känt af honom, och just det, som för hvar och en annan hade utgjort den största svårigheten, var för honom ett redskap. Vi hafva nämnt, huruledes den olyckliga Signora'n en gång gifvit honom gehör, och läsaren förstår lätt, att detta icke var den sista gången, att det endast var det första steget på en afskyvärd och blodig bana. Samma stämman, som sedermera blifvit pockande och, om man så får säga, tvingande till brott, ålade henne nu att uppföra den oskyldiga flickan, som blifvit lemnad i hennes vård.

Detta förslag förskräckte Gertrud. Att förlora Lucia af en oförmodad händelse, utan egen förvållan, skulle hon hafva ansett som en stor olycka och nu var det fråga om att skilja sig ifrån henne medelst en neslig trolöshet. Den olyckliga försökte alla möjliga sätt att slippa detta afskyvärda uppdrag; alla, utom det enda, som skulle hafva varit ofelbart, och som äfven stod i hennes magt. Brottet är en sträng och obeveklig herre, emot hvilken man icke förmår någonting, om man icke helt och hållet vill slita sig ur dess fjettrar. Härtill ville icke Gertrud beqväma sig, och lydde.

Den utsatta dagen var inne, stunden nalkades; Gertrud drog sig tillbaka med Lucia i sitt talrum, visade henne större ömhetsbetygelser, än vanligt, och Lucia emottog och besvarade dem med förökad hjertlighet: likasom lammet skälfvande, utan att ana något ondt, under herdens händer, som klappar det och sakta stryker det, börjar slicka denna samma hand; och icke vet, att utanför fårhuset slagturen står på vakt, till hvilken herden sålt det ett ögonblick förut:

"Jag har behof af en vigtig tjenst; och endast du kan uträtta den. Jag har så mycket folk, färdigt att lyda mina befallningar, men ingen, på hvilken jag kan lita. För en betydande angelägenhet, som jag sedan vill berättiga dig, måste jag genast tala vid Guardianen i Kapucinerklostret, densamme, som fört dig hit till mig, min stackars Lucia; men det är nödvändigt, att ingen må få veta, det jag skickat efter honom." Lucia förskräcktes af en dylik begäran; och med en viss blygsamhet, men icke utan mycken förvåning, anförde hon genast för att undandraga sig detta, alla de skäl, som Signoran sjelf bordt förutse: nemligen, att hon utan sin mor, utan en ledsagare, svårligen skulle kunna taga sig fram på en en-

slig väg, i en okänd trakt . . . Men Gertrud, undervisad i en helfvetisk skola, visade så mycken förvåning att finna en dylik motsträfvighet hos den, hvilken hon bevisat så mycket godt, och tycktes finna alla dessa ursågter så tomma! Det var ju midtpå ljusa dagen, och Lucia hade ju färdats denna korta väg några få dagar förut! Hon utbredde sig så mycket häröfver, att den stackars flickan, på en gång hänförd af tacksamhet och af blygsel, slutligen lät undfalla sig de orden: "nä väl, hvad har "jag då att göra?" "Gå till Kapucinerklostret; "bed att få tala vid Guardianen, säg honom, "att han genast skall komma till mig, men lät "ej någon märka, att det sker på min begäran." "Men hvad skall jag säga brefbärenskan, som "aldrig har sett mig gå ut, om hon frågar mig, "hvar jag skall taga vägen?" "Sök att komma "ut, utan att blifva sedd, och om det icke lyckas dig, säg henne, att du vill gå till en viss "kyrka, hvarest du lofvat att göra bön."

Detta var en ny betänklighet för Lucia, att ljuga; men Signora'n visade sig ånyo så stött öfver hennes afslag, att den stackars flickan, öfverröstad mer än öfvertygad, svarade: "nä väl, "jag går. Gud hjelpe mig!" Och hon begaf sig af. Då Gertrud, hvilken ifrån gallret följde

henne med orörliga och skumma blickar, såg henne sätta foten på tröskeln, öppnade hon, likasom fattad af en oemotståndlig känsla, munnen och sade: "hör på, Lucia." Denna vände sig om, och gick fram till gallret. Men redan hade i Gertruds olycksaliga själ en annan tanke, länge van att der herrska, tagit öfverhanden. Hon låtsade ej vara nöjd med de föreskrifter, hon redan gifvit, beskref på nytt för Lucia den väg, hon borde taga; och affärdade henne, sägande: "gör allting, såsom jag sagt dig, och kom snart tillbaka." Lucia gick.

Hon kom obemärkt genom klosterporten, följde längsefter muren med nedslagna ögon, fann med tillhjälp af den anvisning, hon fått och sitt eget minne, stadsporten, gick ut derigenom; vandrade tankfull och darrande utefter stora landsvägen; anlände innan kort till den väg, som tog af åt klostret, och igenkände den samma. Denna väg var då, och är ännu helt och hållet fördjupad, likasom en flodbädd, emellan tvenne höga vallar, planterade med träd, hvilka utsträckte sig deröfver, likasom ett hvalf. Då Lucia inträdde der och blef varse, att den var så enslig, kände hon sin fruktan förökas och påskyndade derföre sina steg; men snart fattade hon åter mod, då hon upptäckte en res-

vagn, som stadnat, och nära densamma, framför den öppnade dörren tvenne resande, som tittade hit och dit, liksom ovissa om vägen. Då hon kommit närmare, kunde hon höra, att en af dem sade: "se der går en qvinna, som kanske skall kunna underrätta oss om vägen." Samma person vände sig ock verkligen om, då hon kom fram till vagnen, med en vänligare åtbörd än uppsyn, och sade: "min goda flicka, skulle ni kunna säga oss vägen till Monza?"

"Ni har då kört galet," svarade den olyckliga flickan: "Monza ligger åt detta hållet . . ." och vände sig om för att peka med fingret, då i det samma den andra kamraten (detta var Nibbio) oförmodadt fattade henne om lifvet, och upplyftade henne från marken. Lucia kastade hufvudet förskräckt tillbaka, och uppgaf ett skrik; bofven bar henne till vagnen: en person, som förut satt bakuti densamma, tvang henne att sitta ner midtemot sig: en annan höll en näsduk för hennes mun, i afsigt att qväfva hennes skrik: emedlertid skyndade äfven Nibbio hastigt upp i vagnen: man stängde dörren, och begynte köra i firsprång. Den person åter, som gjort henne förenämnde förädiska fråga, stadnade kvar på vägen och såg sig hastigt omkring: ingen menniska syntes till:

han hoppade då upp på vallen, fattade tag i en gren af häcken, som var planterad derup-
på, klef öfver densamma och inträdde i en liten
ekskog, hvilken ett godt stycke följde längs-
efter vägen; här gömde han sig för att icke
blifva sedd af folket, som möjligen kunde löpa
till vid skriket. Detta var en af Egidios bravi;
han hade stått på lur vid klosterporten, sett
Lucia komma ut, hade tagit märke på hennes
kläder och anletsdrag; och hade skyndat på en
genväg till det öfverenskomna stället att invän-
ta henne der.

Huru skulle vi nu kunna beskrifva Lucias
förskräckelse och ängslan? — Hon uppspärrade
förskräckt ögonen, ängslig att få känna sin rys-
liga belägenhet, men tillslöt dem snart åter af
fruktan och fasa för dessa ansigten: hon stre-
tade för att komma lös; men fasthölls från al-
la håll: hon samlade alla sina krafter och gjor-
de ett försök att närma sig dörren; men tven-
ne seniga armar höllo henne, som om hon va-
rit fastspikad, på baksätet af vagnen, der fyra
grofva händer hindrade henne att röra sig ur
stället. Vid hvarje min hon gjorde att vilja
uppgifva ett rop, var mån tillhands med näs-
duken, för att qväfva dylika. Undertiden upp-
repade tre helfvetiska munnar, så mildt de nå-

gonsin kunde, oupphörligen: "tyst, tyst, var icke rädd, vi vilje icke göra er något ondt." Efter några ögonblick af en smärtsam strid, tycktes hon blifva lugnare; hon utsträckte armarne, lät hufvudet falla tillbaka, upplyfte med möda ögonlocken, samt höll ögat orörligt; och dessa grymma ansigten, som hon hade framför sig, syntes henne förena sig och flyta tillsammans i en vanskaplig röra: all färg flydde från hennes ansigte, en kallsvett betäckte detsamma, hon förlorade sansningen och svimmade.

"Friskt mod," sade Nibbio. "Mod, mod," upprepade de andra begge bofvarne; men den domning, som rådde i alla hennes sinnen, befriade i detta ögonblick Lucia ifrån att höra dylika tröstegrunder.

"För f—n i våld, hon synes död!" sade en af dem: "tänk om hon verkligen vore död?" "Bah!" sade den andre, "det är en af dessa vanliga "svimningar, som ofta inträffa med qvinnor. Jag vet nog af erfarenheten, att då jag velat skicka "en menniska till andra verlden, man eller qvinnana, dertill fordrats någonting annat." "Tyst," sade Nibbio: "Sköten er syssla, och bryn er ej om andra saker. Tagen fram trumpeterna (pistoler) under vagnsätet och hållen dem i beredskap; ty den skog, till hvilken vi nu kom-

"ma, är ett tillhåll för skälmar. Visen dem ej
 "så der, för hin i våld! hållen dem bakom ryg-
 "gen på er; sen J icke, att hon är likasom en
 "våt kyckling, som svimmar vid ett intet? Om
 "hon får se vapen, är hon i stånd att dö på
 "alfvare. Och akten er väl att skrämma hen-
 "ne; rören henne icke, såframt jag ej ger er
 "tecken dertill; att hålla henne, dertill behöfs
 "ingen annan än jag. Och varen tyste, låten
 "mig tala." Emedlertid hade vagnen, som bi-
 behållit samma snabba fart, inkommit i skogen.

Efter någon tid började den arma Lucia att
 vakna, likasom utur en djup och smärtsam sömn,
 samt öppnade slutligen ögonen. Hon hade nå-
 gon möda att urskilja de dystra föremål, som
 omgäfvade henne och att samla sina tankar: snart
 insåg hon dock på nytt sin rysliga belägenhet.
 Det första bruk, hon gjorde af sina få åter-
 kommande krafter, var att kasta sig till vagns-
 dörren för att komma ut; men hon fasthölls
 och kunde endast för ett ögonblick se den vil-
 da ensligheten af den trakt, genom hvilken de
 foro fram. Hon uppgaf åter ett rop, men Nib-
 bio, upplyftande sin grofva hand, jemte näs-
 duken, sade, så mildt, han någonsin förmodde:
 "Nå, var stilla; det är det bästa för er sjelf:
 "vi vilje icke göra er något ondt; men om ni
 "icke vill tiga, skole vi tvinga er dertill."

"Låt mig gå! Hvem är ni? Hvert för ni mig?
 "Hvarföre hafven J gripit mig? Låt mig gå,
 "låt mig gå!" "Jag säger er ju, att ni ej behöf-
 "ver frukta: ni inser väl, att vi skulle kunna
 "hafva dödat er hundrade gånger, om vi haft
 "ondt i sinnet. Var derföre lugn!" "Nej, nej,
 "låt mig gå min väg: jag känner er icke." "Men
 "vi känne er ganska väl." "Ack, Heligaste
 "Jungfru! För Guds skull, låt mig gå! Hvem
 "är ni? Hvarföre hafven J gripit mig?" "Eme-
 "dan det blifvit oss befalldt?" "Hvem? Hvem
 "har väl kunnat befalla er detta?" "Tyst," sade
 Nibbio, med en sträng uppsyn: "Oss gör man
 "icke dylika frågor."

Lucia försökte på nytt att oförmodadt kasta
 sig ut genom vagnsdörren; men då hon såg,
 att det var förgäfves, tog hon åter sin tillflykt
 till böner; och med nedböjdt ansigte, kinderna
 fuktade af tårar, rösten qväfd af snyftningar,
 och händerna hopknäppta framför munnen, sade
 hon: "I Guds och den Heliga Jungfruns namn,
 "låt mig gå! Hvad ondt har jag väl gjort er?
 "Jag är en fattig flicka, som icke förolämpat
 "någon människa. Allt hvad J nu gjort mig,
 "förlåter jag er af hjertat, och vill bedja Gud
 "för er. Om J sjelfve hafven en dotter, en
 "maka, en mor, föreställen er då, hvad de

"skulle lida, om de befunno sig i min ställning.
 "Kommen ihåg, att vi alla en gång måste dö,
 "och att J sjelfve en dag torde önska, det Gud
 "måtte bevisa er barmhertighet. Låt mig gå, eller
 "lemna mig här: Herren skall nog låta mig finna
 "rätta vägen." "Vi kunne det icke." "J kunnen
 "det icke? Ack, Herre Gud! Hvarföre kunnen
 "J det icke? Hvert viljen J föra mig? Hvarfö-
 "re . . .?" "Vi kunne det icke: det kan ej hjel-
 "pas: var icke rädd, ty vi vilje icke göra er
 "något ondt: var lugn, ingen skall då röra er."

Alltmer och mer sorgsen, ängslig och för-
 skräckt af att se, det hennes ord icke gjorde
 någon verkan, vände sig nu Lucia till Honom,
 som i sin hand håller människornas hjertan,
 och kan, då Han vill, göra äfven de hårdaste
 veka. Hon drog sig tillbaka i det hörn, hvarest
 man satt henne, lade armarne i kors öfver brö-
 stet, och gjorde i sitt hjerta en brinnande bön:
 sedan framtog hon ur sin kjortelsäck rosenkran-
 sen och började att bedja med mera förtröstan
 och innerlighet, än hon någonsin förut gjort
 under hela sin lefnad. Tid efter annan försökte
 hon, i höpp att redan hafva erhållit den be-
 gärda nåden, att på nytt beveka sina följesla-
 re, men förgäfves. Sedan förlorade hon på nytt
 sausningen, men återhemtade sig snart för att

uppvakna till ny ångest. Men längre hafve vi icke hjerta till att fortsätta denna beskrifning: ett alltför smärtsamt medlidande nödgar oss att skynda till slutet af denna resa, som varade öfver fyra timmar, efter hvilkas förlopp vi måste genomgå flere andra timmar af ängslan och smärta. Vi vilje nu förflytta oss till slottet, der den olyckliga väntades.

Hon väntades af den Onämnde med en viss oro, en viss ovanlig spänning i själen. Besynnerligt! Han, som med kallt blod beslutat om så många lif, som vid alla sina handlingar aldrig tagit i beräkning deras ångest, hvilka han lät lida, om icke någongång, för att deruti smaka hämndens vilda vällust, erfor nu vid tanken på det våld, han utöfvade mot denna Lucia, en främling, en bondflicka, en slags rysning och olust, ja, man skulle nästan kunna säga, en viss fasa. Från ett af de höga fenstren i sitt slott hade han en stund blickat åt en af dalens pass; nu syntes vagnen, hvilken långsamt framskred: ty den våldsamma farten i början hade uttömt hästarnes ysterhet och mattat deras krafter. Och oaktadt alltsammans, från det ställe der han stod, icke syntes större än dessa små vagnar, hvilka barnen bruka draga på lek, igenkände han den likväl genast; samt kände en ny och

starkare hjertklappning. — Är det väl hon? — tänkte han straxt; och fortfor för sig sjelf: — hvilket bryderi förorsakar hon mig icke! Jag vill befria mig derifrån. — Härvid var han i begrepp att ropa en bravo och genast afsända honom till vagnen med befallning att vända om, samt föra henne till Don Rodrigos slott. Men ett mäktigt nej, som plötsligt ljudade från djupet af hans inre, kom honom att uppgifva denna tanke. Men plågad af behovet att förordna om någonting, då det hlef honom odrägligt att vänta på vagnen, hvilken framskred steg för steg, likasom förräderiet, eller för att nyttja en annan bild, likasom straffet, lät han slutligen kalla en gammal tjenarinna.

Hon var född på slottet, der hennes far fordom varit castellan, och der hon tillbringat hela sitt lif. Allt hvad hon der sett och hört ända ifrån barndomen hade gifvit henne en hög och hämsk föreställning om borgherrarnes magt; och den förnämsta lärdom hon inhämtat af alla föreskrifter och exempel, var, att man måste lyda dem i allting, ty de kunde göra mycket godt och mycket ondt. Begreppet om pligt, nedlagdt såsom ett frö i alla människors hjertan, och som i hennes utvecklats sig tillika med känslor af en trälaktig vörndnad, fruktan, samt vinnings-

lystnad, hade sedermera förenat sig och sammansmält med dessa. Då den Onämnde, sedan han blifvit sin egen herre, började att göra förenämnde förskräckliga bruk af sin magt, erfor hon i början dervid en viss rysning och tillika en djupare känsla af undergifvenhet. Med tiden hade hon vant sig dervid: en så stor herres mäktiga och otyglade vilja var för henne likasom ett strängt, orubbligt öde. Då hon blifvit något äldre, gifte hon sig med en af hans tjenare, hvilken kort derpå, under ett äfventyrligt uttåg, lemnade sin kropp på landsvägen, och henne såsom enka qvar på slottet. Hämnden; som borgherren genast derefter utkräfd e öfver hans död, gaf henne en vild tröst, och förökade den stolthet, hon kände, att stå under ett sådant beskydd. Efter den tiden satte hon endast sällan sin fot utom slottet; och efterhand bibehöll hon icke af verlden andra föreställningar, än dem hon erfor på detta ställe. Hon var icke förpligtad till någon viss tjenst, men ibland denna hop af bravi, gaf alltid än den ene, än den andre henne något att göra, och detta utgjorde hennes plåga. Än skulle hon laga gamla kläder, än i största hast anstalta om mat för dem, som kommo ifrån någon utfärd, än var det åter sårade att hela. Deras befall-

ningar, förebråelser, tacksägelser voro derjemte kryddade med hån och otidigheter. Hon deremot, sålunda störd i sin lättja, och retad i sin vrede, hvilka voro hennes begge hufvudpassioner, besvarade dessa höfligheter med ord, hvaruti Satan skulle hafva igenkänt mer af sin anda, än i deras, som retade henne.

"Ser du vagnen dernere?" sade husbonden till henne. "Jag ser den," svarade hon, i det hon utsträckte sin hvassa haka och ansträngde de insjunkna ögonen, som om hon velat tvinga dem att springa ut ur hufvudet. "Låt genast laga en bår i ordning; sätt dig deruti, och lät föra dig till Malanotte. Men skynda dig, så att du hinner dit förr än vagnen: den framskrider ju så långsamt, som om den följde ett lik. I denna vagn är . . . lärer vara . . . en flicka. Om så är, säg Nibbio på mina vägnar, att han skall sätta henne på båren, och sjelf genast komma upp till mig. Du skall derpå stiga upp i båren med denna flicka; och då J kommit hit upp, föra henne i din kamare. Om hon skulle fråga dig, hvart du för henne, hvars slott det är, akta dig väl. . . ."

"Det förstås!" sade gumman. "Men," fortfor den Onämnde, "trösta henne. Hvad har jag att säga henne." "Hvad har du att säga henne?"

"Trösta henne, har jag sagt dig. - Du har kom-
 "mit till en så hög ålder, och vet icke, huru
 "man skall trösta andra, om man blott sjelf vill!
 "Har du någonsin haft en hjertfrätande sorg?
 "Har du någonsin känt fruktan? Känner du ej
 "de ord, som äro tjenliga i sådana ögonblick?
 "Säg henne några sådana ord; du må uppsöka
 "dem, hvarhelt du vill. Gå!"

Så snart hon gått, stannade han en stund
 vid fenstret, med ögonen fästade på vagnen,
 som nu syntes något större än förut; derpå be-
 traktade han solen, som i detta ögonblick gömde
 sig bakom berget; sedan såg han på molnen,
 som voro spridda ofvanföre, och hvilka nu, ifrån
 att vara mörka, på en gång öfvergingo i eldfärg.
 Han drog sig tillbaka, stängde fenstret och bör-
 jade spatsera fram och tillbaka igenom rummet,
 med steg, liknande en skyndande vandringsmans.

C A P. XXI.

Den gamla hade skyndat att lyda, samt befalla
 i detta namn, som, af hvilken det än uttalades,
 inom detta hus satte hvar och en i verksamhet;
 ty det föll ingen in, det man någonsin kunde
 fördrista sig att obefogad använda detsamma.
 Hon kom verkligen till Malanotte en stund in-

nan vagnen anlände dit; och då hon såg den komma, steg hon ur båren, gjorde tecken åt kusken att stadna, närmade sig vagnsdörren och hviskade till Nibbio husbondens befallning.

Lucia spratt upp, då vagnen stannade. Hon erfor nu en ökad fasa, öppnade mun och ögon, samt såg sig ikring. Nibbio hade dragit sig tillbaka, och gumman sade, i det hon lade hakan öfver vagnsdörren och betraktade Lucia: "Kom, min flicka, kom, mitt stackars barn; följ mig, ty jag har befallning att behandla er väl och ingifva er mod." Vid ljudet af en qvinnlig röst, erfor den arma flickan för ett ögonblick tröst och mod, men snart återföll hon i en än hemskare fasa. "Hvem är ni," sade hon med darrande röst, i det hon kastade en förvånad blick på den gamlas anletsdrag. "Kom, kom, arma barn," upprepade denna oupphörligt. Nibbio och de andra begge, hvilka af gummans så utomordentligt milda röst och ord kunde sluta till husbondens vilja, sökte att i godo öfvertala den olyckliga att lyda. Men hon tittade blott ut; och änskönt det för henne okända ställets vildhet och den hos hennes vaktare synbara tillförsigt icke gåfvo henne mycket hopp om hjälp, öppnade hon dock munnen för att ropa; men då hon såg Nibbio göra min att vilja använda

näsduken, teg hon darrande, stretade emot, men blef med våld förd till båren. Den gamla steg upp deruti efter henne; Nibbio lät de andre begge banditerne följa efter såsom betäckning, och skyndade sjelf uppföre backen, till följe af sin herres befallning. "Hvem är ni," frågade Lucia, i det hon vände sig till det vanskapliga, för henne okända ansigtet: "Hvarföre är ni med mig? Hvar är jag? Hvart för ni mig?" "Till en, som vill göra er godt," svarade gumman. "Lycklige de, hvilka han vill göra godt! Frukta ej, var vid godt mod; han har sjelf befallt mig, att ingifva er mod. Nå! vill ni icke säga, att jag sökt ingifva er mod?" "Hvem är han? Hvarföre? Hvad vill han af mig. Jag tillhör honom icke. Säg mig, hvar jag befinner mig; låt mig gå; bed dem föra mig i någon kyrka. Ack! ni, som sjelf är qvinna, jag besvär er i Jungfru Marias namn . . ."

Detta ljufva, heliga namn, ofta med vördnad hört i den gämlas barndom, men hvilket hon nu på lång tid hvarken åkallat eller hört uttalas, gjorde på denna olyckligas själ ett dunkelt, underbart, stilla intryck; likasom minnet af ljuset och bilderna hos den från ungdomen blinde gubben.

Undertiden stod den Onämnde i slottsporten,

såg ner åt vägen och blef varse båren, som nalkades, steg för steg, och Nibbio, som skyndade ett stycke förut. Då den sistnämnde kommit upp på höjden, sade hans herre till honom: "Kom hit," gick sjelf in förut, och begaf sig till ett rum i slottet. "Nå väl?" sade han, i det han der stånade. "Allt har gått efter önskan, svarade Nibbio, bugande. "Underrättelsen ankom i tid, flickan äfven, ingen menniska var på stället, ett enda skrik, ingen lopp till, kusken var rask, hästarne snabba, ingen mötte oss: men . . . ." "Men hvad?" "Men . . . uppriktigt sagdt, hade jag hellre önskat, det ordern innehållit, att jag skulle gifva henne ett skott i ryggen; utan att höra henne tala, utan att nödgas se henne i ansigtet." "Huru, hvad menar du dermed?" "Jag menar, att under hela tiden . . . Jag har känt förmycket medlidande med henne." "Medlidande! Hvad vet du derom? Hvad är medlidande?" "Jag har aldrig vetat det så väl som vid detta tillfälle: medlidande är i sanning en fabel likasom fruktan: om man låter dem få mågt med sig, är man icke mer densamme som förut." "Låt oss höra, huru hon betett sig, för att göra dig så ömsint." "Ack, nådige herre! under hela tiden gret hon, bad och kastade vissa blickar

"omkring sig, och blef hvit som döden, och sedan började hon snyfta, och på nytt bedja med ord, ord, som . . ."

Denna vill jag icke ha kvar i huset — tänkte under tiden den Onämnde. I en olycklig stund gaf jag mitt ord; men jag har lofvat, jag har lofvat. Då hon väl kommit härifrån . . . Nu upplyftade han ögonen med en befällande åtbörd till Nibbio, och sade: "sätt nu denna ömsinhet å sido, stig till häst, tag med dig en kamrat, två, om du vill; och rid, rid, ända till dess du kommer till Don Rodrigos slott. Säg honom, att han genast skall skicka . . . men genast, ty annars . . ." Men ett nytt *nej*, ur djupet af hans inre, mäktigare än det förra, förböd honom att sluta den påbörjade meningen. "Nej;" sade han med säker röst, likasom i afsigt att hos sig sjelf inskärpa den hemliga röstens befällning. "Nej: gå nu till hvila och i morgon . . . inhämtar du vidare order."

Hon måtte hafva någon djefvul på sin sida, tänkte han sedan, i det han stod ensam, med armarne i kors öfver bröstet, och med blicken orörligt fästad på ett ställe af golvet, hvarest månans strålar, inkommande från ett högt fenster betecknade en fyrkant af matt ljus, skuren

lik-

likasom i schachrutor af de tjocka jerngallren, och i mindre figurer af de smärre afdelningarne i fenstret. En djefvul, sade jag, måtte beskydda henne eller . . . en engel. Nibbio hysa medlidande! . . . I morgon, helt bittida, måste hon bort härifrån; till sin bestämmelse: ej mer här-om, och — fortfor han för sig sjelf, på samma sätt, som man ger en befallning åt ett envist barn, väl vetande, att det icke skall lyda, — och låt oss ej mer tänka derpå. Detta djuret, Don Rodrigo, får ej komma att plåga mig med tacksägelse, ty . . . jag vill icke mera höra talas om henne. Jag har tjenat honom . . . emedan jag lofvade det: och jag lofvade det emedan . . . mitt öde så ville. Men han skall dyrt få betala mig denna tienst. Vänta litet . . .

Och han ville uttänka något vanskeligt företag, att ålägga Don Rodrigo, såsom vedergällning eller snarare såsom straff; men nu föllo honom på nytt in dessa ord: Nibbio hysa medlidande! — huru har hon väl burit sig åt? — fortfor han, plågad af denna tanke. Jag vill se henne. Nej. Jo, jag vill se henne. Härvid gick han ut ur detta rum i ett annat, och begaf sig helt sakta uppföre en liten trappa till gummans kam-mare; med foten knackade han på dörren. "Hvem

”är det?” ”Öppna.” Vid ljudet af denna röst spratt den gamla upp; och genast hörde man rigeln gnissla i ringarne, och dörren sprang upp. Den Onämnde kastade från tröskeln en blick omkring i rummet; och vid skenet af en lampå, som brann på en trefot, blef han varse Lucia, som låg hopkrupen på golvet längst bort i ett hörn af rummet. ”Hvem har sagt dig, att du skulle kasta henne dit, likasom en säck med lumpor, eländiga varelse?” sade han till den gamla med en vredgad blick. ”Hon lade sig der hon sjelf ville,” svarade denna ödmjukt: ”jag har på allt sätt sökt ingifva henne mod: det kan hon sjelf intyga, men för-gäfves.” ”Stig upp,” sade han till Lucia, i det han nalkades henne. Men hon, som vid allt detta hade erfarit en ny och mera dunkel fasa i sin redan förut så upprörda själ, höll sig mer än någonsin gömd i sitt hörn med händerna för ansigtet och utan annan rörelse, än en häftig darrning. ”Stig upp, jag vill icke göra er något ondt . . . men jag kan göra er godt,” upprepade borgherrn . . . ”Stig upp,” dundrade nu denna röst, förtretad att hafva tvenne gånger befallt förgäfves.

Den olyckliga reste sig nu hastigt på knä, som om fasan gifvit henne nya krafter; och

ihópknäppande händerna, som om hon fallit ned framför en helgonabild, upplyfte hon ögonen till den Onämnde, men nedslog dem straxt derpå och sade . . . "här är jag, döda mig." "Jag har ju sagt er, att jag ej vill göra er något ondt," svarade den Onämnde med mildare röst, i det han noga betraktade hennes af sorgen och fasan förställda anletsdrag. "Mod, mod," sade den gamla, "han säger ju er sjelf, att han ej vill göra er något ondt. . ." "Och hvarföre," återtog Lucia med en röst, hvaruti midtunder den häftiga darrningen förmärktes en viss säkerhet, alstrad af förtviflan och illvilja, "hvarföre låter ni mig då lida helfvetets qual? Hvad har jag då gjort er? . . ." "Hafva de kanske misshandlat er? Tala . . ." "Misshandlat mig! de hafva gripit mig med förrädiskt våld! Hvarföre? hvarföre hafva de gripit mig? Hvarföre är jag här? hvar är jag? jag är en fattig flicka, hvad har jag gjort er? I Guds namn. . ." "Gud, Gud," afbröt den Onämnde: "beständigt Gud på läpparne: de som icke kunna försvara sig sjelfva anföra alltid denne Gud, lika som om de hade talt med honom. Hvad vill ni uträtta med detta ord? Vill ni komma mig att . . .?" och han slöt i halfva meningen.

"Ack, herre! uträtta; säger ni! hvad kan jag,
 "olyckliga flicka, uträtta, om ni icke bevisar
 "mig barmhertighet? Gud förlåter ju så myc-
 "ket för en enda barmhertig handlings skull!
 "Låt mig gå, för Guds skull låt mig gå. Det
 "blir ett drygt ansvar för den, som sjelf måste
 "dö, att låta en oskyldig varelse lida så myc-
 "ket. Ack! ni, som kan befalla, säg åt dem,
 "att de låta mig gå! De hafva fört mig hit med
 "våld. Låt föra mig i sällskap med denna qvin-
 "na till min mor: ack, heligaste Jungfru, min
 "mor! Kanske är hon icke långt härifrån . . .
 "jag har trott mig se bergen i min hemort. Låt
 "föra mig till en kyrka, jag vill bedja för er,
 "hela mitt lif. Hvad kostar det er att säga ett
 "ord? Ack se, ni tyckes visa medlidande; säg
 "ett ord, säg det. Gud förlåter ju så mycket för
 "en enda barmhertig handlings skull!"

Ack, hvarföre är hon icke dotter till en af
 dessa skurkar, som hafva drifvit mig i lands-
 flygt! tänkte den Onämnde: en af dessa uslingar,
 som ville min död! hvad jag då skulle njuta af
 dessa qval, och nu! . . . "Förjaga icke en lyck-
 "lig ingifvelse," fortfor Lucia ifrigt, som fattat
 nytt mod, då hon blef varse en viss tveksamhet
 i sin tyranns anletsdrag och åtbörder. "Gud
 "skall bevisa mig barmhertighet, om ni icke

"vill göra det: Han skall låta mig dö, och då
 "är allt slut; men ni . . . Kanske äfven ni en
 "dag . . . Nej dock, nej, jag vill alltid bedja
 "Herren, att Han må bevara er från allt ondt.
 "Om ni sjelf skulle erfara dessa qual . . ." "Fatta
 "mod," afbröt henne den Onämnde med en
 mildhet, hvilken högeligen förvånade gumman.
 "Har jag väl gjort er något ondt? har jag hotat
 "er?" "Ack nej! Jag ser, att ni har ett godt
 "hjerta, och känner medlidande med en olyck-
 "lig varelse. Om ni ville, skulle ni kunna för-
 "orsaka mig mer förskräckelse, än alla de öfrige:
 "ni skulle kunna låta mig dö, och i stället har
 "ni . . . något litet lättat mitt hjerta. Gud be-
 "löne er därför. Fullborda nu detta barm-
 "hertighetsverk: befria mig, befria mig." "I
 "morgon . . ." "Ack, befria mig nu straxt, nu
 "straxt . . ." "I morgon skole vi återse hvaran-
 "dra, menar jag. Fatta emedlertid mod. Hvi-
 "la er. Ni måste hafva behof af mat. Man
 "skall genast draga försorg derom." "Nej, nej,
 "jag dör, om någon kommer in hit. För mig till
 "kyrkan . . . Gud skall belöna er." "En qvinna
 "skall komma med mat åt er," sade den Onämnde,
 och efter att hafva sagt detta, förvånades han
 sjelf, huru det kunnat falla honom in att söka
 ett medel för att lugna en eländig qvinnsperson.

"Och du," återtog han sedan hastigt, i det han vände sig till gumman: "uppmuntra henne att äta, låt henne lägga sig i den der sängen: och om hon önskar ditt sällskap, är det väl; i annat fall kan du ganska väl sofva en natt på golfvet. Trösta henne, säger jag dig, och må hon ej få anledning att beklaga sig öfver dig." Sedan han sagt detta, begaf han sig hastigt åt dörren. Lucia steg upp och skyndade att kvarhålla honom, och förnya sin bön, men han var försvunnen.

"Ack, jag olyckliga! stäng, stäng genast dörren." Och så snart hon hört rigeln gnissla, gick hon tillbaka till sitt hörn. "Ack, jag olyckliga!" utbrast hon på nytt snyftande: "hvem skall jag nu bedja, hvar är jag, säg mig, ni, säg mig för Guds skull, hvem denne herre är? . . . han, som nyss talade med mig?" "Hvem han är? huru, ni vill, att jag skall säga er det. Det får ni vänta på. Emedan han beskyddar er, har ni nu blifvit stolt: och vill hafva er vilja fram, samt lemna mig i sticket. Fråga honom sjelf derom. Om jag skulle efterkomma er önskan häruti, skulle jag icke få uppbara så milda ord, som dem, ni nyss hört. Jag är gammal, jag," fortfor hon, mumlande mellan tänderna. "Förbannade vare dessa unga flickor,

"som ömsom skratta eller gråta allt efter som
 "det kläder dem, och slutligen alltid få rätt." —
 Men då hon hörde Lucia snyfta och påminde
 sig husbondens hotande befallning, lutade hon
 sig ner emot den fattiga flickan, som låg på
 golvet, och återtog sagta och med vänlig röst:
 "nej, jag har ju icke sagt er någonting ondt:
 "var vid godt mod. Fråga mig ej om det som
 "jag icke kan säga er. Ack, om ni blott visste,
 "huru många människor skulle hafva fröjdat sig
 "åt att höra honom tala så, som han talade
 "med er! Var nu munter, ty nu kommer man
 "snart med mat; och jag, som begriper... att
 "dömma af det sätt, hvaruppå han talat med
 "er, förmodar jag, att det skall bli någonting
 "läckert. Och sedan skall ni lägga er, och...
 "ni vill väl lemna ett litet hörn af sängen af-
 "ven åt mig," tillade hon med qväfd harm.
 "Jag vill icke äta, jag vill icke sofva. Låt mig
 "vara i fred, kom ej hit! gå ej ur rummet!"
 "Nej, nej," sade den gamla, i det hon gick bort
 och satte sig på en fällstol, hvarifrån hon på
 den arma flickan kastade blickar af fruktan och
 förtrytelse; och sedan såg hon åt sängen, för-
 argad vid tanken på, att kanske blifva uteslu-
 ten derifrån för hela natten, och knotande emot
 kölden. Men hon tröstade sig i föreställningen

öm aftonmåltiden, och hoppet, att den skulle räcka till äfven för henne. Lucia kände hvarken köld eller hunger, och nästan utan sansning, hade hon icke en gång af sjelfva sin sorg och fruktan qvar annat, än en dunkel känsla, liknande de bilder, som förekomma i en febersjuks drömmar.

Hon sprätt upp, då hon hörde det bulta på dörren, och ropade: "hvem är det, hvem är det? Låt ingen komma in!" "Frukta ej, det är goda nyheter," sade gumman: det är Martha, som kommer med maten." "Stäng dörren," skrek Lucia. "Straxt," svarade den gamla, tog en korg ur Marthas händer, affärdade denna hastigt, och framsatte korgen på ett bord midtuti rummet. Hon bjöd Lucia flera gånger, att smaka af dessa rätter. Hon använde de i hennes tycke tjenligaste ordalag, för att reta flickans aptit, och utbröt i loford öfver rätternas utsökthet. Men då hon såg, att alla lockelser voro fäfånga, sade hon: "gör som ni vill: skylt blott ej på mig. Jag vill äta, och det skall ändå vara tillräckligt qvar för er räkning, i händelse ni blir foglig och vill rätta er efter hvad jag säger." Sedan hon sagt detta, började hon med mycken glupskhet att äta. Så snart hon blifvit mätt, steg hon upp, gick åt

hörnet, och bad Lucia på nytt att äta och lägga sig. "Nej, nej, jag vill icke," svarade denna med matt och likasom sömnig röst. Sedan återtog hon lifligare: "är dörren stängd, är den väl stängd?" Och efter att hafva sett sig omkring, steg hon upp, och gick dit med miss-tänksamma steg.

Den gamla skyndade till dörren före henne, skakade på rigeln, och sade: "Hör ni, ser ni, är den icke väl stängd, är ni nu nöjd?" "Nöjd! jag skulle vara nöjd här!" sade Lucia, i det hon på nytt lade sig i sitt hörn. "Lägg er nu att sofva: hvarföre sitter ni der, hopkrupen, likasom en hund? Har man väl hört talas om någon, som afsagt sig bekvämligheter, då man kunnat få dem?" "Nej, nej, låt mig vara i fred." "Det är ni sjelf, som vill det. Se, jag lemnar er godt rum, jag lägger mig sjelf här på sängkanten; jag gör mig omak för er skull." Sedan hon sagt detta, lade hon sig i kläderna under täcket, och tystnade genast.

Lucia höll sig orörlig, hopkrupen i sitt hörn, med knäna tätt åt lifvet, händerna på knäna, samt ansigtet gömdt deruti. Det var livarken sömn, eller vaka, men en hastig följd, en orolig vaxling af tankar, bilder och hjertklappningar. Än började hon, då hon numera tydligt

påmint sig allt det förskräckliga, hon sett och lidit under loppet af denna dag, att med smärta inse alla omständigheter af detta dunkla förhållande, hvaruti hon fann sig invecklad; än åter kämpade själen, hänförd till en ännu dunklare region emot skräckbilder, alstrade af ovissheten och fruktan. I denna ångest dvaldes hon en lång tid, hvilken vi hastigt vilje skynda förbi: ändteligen utsträckte hon, svag och utmatad sina plågade lemmar, lade sig, eller snarare föll ner och förblef en stund i ett tillstånd, mera liknande en verklig sömn. Men plötsligen väcktes hon likasom af en inre röst och kände behofvet af att helt och hållet vakna, att återvinna hela sin tankekraft, att veta hvar est hon var och på hvad sätt hon kommit dit. Hon lyssnade till ett ljud: det var den gamlas långsamma, hesa snarkningar; hon slog upp ögonen, och blef varse ett matt skimmer ömsom uppflamma och försvinna: det var veken af lampan, som, nära att slockna, kastade ett darrande sken, men genast drog det tillbaka, likasom vågens gående och kommande på stranden: och detta sken, flyende från föremålen, innan det kunnat gifva dem någon tydlig glans och färg, framställde för blicken endast en följd af orediga bilder. Men snart återkommo de sed-

naste intrycken för hennes själ. Den olyckliga igenkände sitt fängelse, alla den förflutna dagens gräsliga minnen; alla skräckbilder för framtiden anföllo henne på en gång; sjelfva detta ögonblickliga lugn efter så många stormar, detta öfvergifna tillstånd, hvaruti hon nu var lemnad, förorsakade henne en ny fasa; och hon öfverväldigades af en sådan sorg, att hon ville dö, men härvid påminte hon sig, att hon ännu kunde bedja, och tillika med denna tanke, uppstod likasom ett plötsligt hopp om tröst. Hon framtog på nytt sin rosenkrans, och började att bedja, och i samma mån bönen utgick från hennes darrande läppar, kände hon en oförklarlig förtröstan uppkomma i sitt hjerta. Plötsligen föll henne en annan tanke in: att hennes bön skulle blifva mera behaglig och säkrare hörd, om hon nu i sitt stora betryck gjorde ett löfte. Hon påminte sig det, som hon hade mest kärt, eller snarare det, som hon haft mest kärt; ty i detta ögonblick kunde icke hennes själ erfara andra känslor, än af fasa, och icke hysa andra önsknigar, än att komma i frihet; hon påminte sig detta, och beslöt genast att deraf göra ett offer. Hon reste sig upp på knä, knäppte ihop händerna öfver bröstet, hvarest rosenkransen hängde, upplyfte ansigtet och ögonen mot

himmelen och sade: "Heligaste Jungfru! Du, i
 "hvars vård jag så många gånger anbefallt mig,
 "och som så många gånger skänkt mig tröst!
 "Du, som sjelf lidit så många qual, och som
 "nu lefver i en så stor herrlighet, samt gjort
 "så många underverk, för att hjälpa Dina ar-
 "ma, bedröfvade barn; hjälp mig nu, — för mig
 "utur denna fara, låt mig återvända oskadd till
 "min mor, Du Guds Moder; och jag gör Dig
 "ett löfte att förblifva Jungfru, jag afsäger mig
 "för alltid min olycklige vän, för att aldrig mer
 "tillhöra någon annan, än Dig."

Då hon uttalat dessa ord, böjde hon ner sitt
 hufvud och band rosenkransen omkring sin hals,
 såsom på engång ett bekräftelse-tecken, ett skydds-
 värn, samt en vapenrustning i den nya krigs-
 tjänst, till hvilken hon nu förpligtat sig. Då hon
 åter satte sig ner på golvet, kände hon ett nytt
 lugn, en vissare förtröstan i sitt hjerta. Hon
 tänkte på detta "i morgon," som hon hört från
 den mäktige okändes läppar, och i detta ord tyck-
 te hon sig finna ett löfte om räddning. Hennes
 af så många strider utmattade sinnen bortdom-
 nade småningom under denna tankarnas still-
 het: och ändteligen, då dagen redan var nära
 att inbryta, inslumrade hon, med sin beskyd-
 darinnas namn på läpparne, i en djup och stil-
 la sömn.

Men det var en annan person i samma slott, som önskat göra detsamma, men förgäfves. Efter att hafva gått, eller snarare flyktat från Lucia, samt gjort sin vanliga rund till vissa poster i slottet, med hennes bild oupphörligt sväfvande för sin själ, och hennes ord ännu ljudande i sina öron, hade borgherren skyndat till sitt rum, hastigt stängt dörren, som om han haft en fiende utanföre, mäktigare än han, klädt af sig i största hast och lagt sig. Men denna bild, i detta ögonblick lifligare än någonsin, tycktes hviska till honom: du får ej sofvä. Hvilken narraktig, kvinnlig nyfikenhet, — tänkte han, — förmådde mig att se henne? Den besten Nibbio har rätt: man är icke mer densamme, som förut, efter att hafva sett henne! . . . Jag! . . . skulle då icke mer vara densamme som förut? Hvad har då händt? Hvad har föregått med mig? Är detta väl något nytt? Visste jag icke förr än nu, att kvinnor jemra sig? Äfven män jemra sig ju understundom, då de icke förmå kämpa emot sitt öde!. Har jag icke förr än nu hört kvinnor gråta?

Och nu framställde minnet för honom, utan att han behöfde mycket anstränga detsamma, flere än ett tillfälle, då hvarken böner eller tårar förmått hindra honom från att fullborda

hvad han en gång beslutat. Men dessa minnen,
 långt ifrån att ingifva honom mod att fullbor-
 da detta företag, förorsakade honom nu en viss
 fasa. Så att det tycktes honom vara en tröst
 att återvända till bilden af Lucia, emot hvilken
 han nyss förut sökt stärka sitt mod. Denna
 lefver ännu, sade han: — hon är här; det är
 ej för sent; jag kan säga henne: gå, var glad;
 jag kan få se dessa anletsdrag förändra sig,
 jag kan ju äfven säga till henne: förlåt mig...
 Förlåt mig? Jag skulle begära förlåtelse? af en
 qvinna? Jag...! Ack! och ändå, om ett ord,
 ett sådant ord kunde gifva mig lugn, kunde
 befria mig från alla dessa kvalfulla minnen,
 skulle jag gerna säga detta ord; ack! jag känner,
 att jag skulle säga det. Hvarthän har jag kom-
 mit! Jag är icke mer densamme som förut...
 Friskt mod! — sade han derpå, i det han oro-
 ligt vände sig på bädden, som tycktes blifva
 allt mer och mer hård, under täcket, som tyck-
 tes blifva allt mer och mer tungt. Friskt mod!
 dylika dårskaper hafva ju flera gånger förut
 farit mig genom hufvudet. Denna skall väl
 också försvinna, likasom alla de öfriga.

Och för att lyckas häruti, började han att i
 tankarne uppsöka någon vigtig sak, någon af
 dessa, som mäktigt plägade taga hans verksamhet

i anspråk, i afsigt att helt och hållet fördjupa sig deruti; men förgäfves. Allt syntes honom förändradt: det som fordöm varit föremål för hans ifrigaste önsknings, hade nu mera för honom ingenting önskansvärdt: passionerne, liknande en häst, som på en gång blir istadig vid åsynen af en skugga, hade icke mera någon magt öfver honom. Då han tänkte på sina påbörjade företag, erfor han i stället för att uppmuntras till fortsättning, i stället för att upprettas af hindren (hvilket i detta ögonblick hade varit honom en tröst) en viss fasa öfver det redan skedda. Han såg för sig en framtid, tom på allt interesse, all lust, all handling, endast full af odrägliga minnen; alla dess stunder, liknande denna, som nu så långsam, så tung sväfvade öfver hans hufvud. Han uppställde i fantasien alla sina bravi, och fann ingenting, som lönte mödan att genom dem låta utföra. Och då han ville göra sig en föreställning om någonting, som för morgondagen möjligen vore att göra, möttes han blott af tanken på, att han denna dag skulle kunna befria den olyckliga flickan.

Jag vill befria henne, ja, så snart det blir dager, vill jag skynda till henne, och säga henne: gå, gå. Jag vill låta ledsaga henne . . . . Och

löftet då? Och den gifna förbindelsen? Och Don Rodrigo? . . . Hvem är denne Don Rodrigo?

Lik en person, öfverraskad af en oförmodad och brydsam frågā af en förman, tänkte den Onämnde genast på att besvara den han gjort sig sjelf, eller rättare, detta nya *jag*, hvilket med på en gång förfärligt växande magt nu uppstod att dömma det gamla. Han började alltså eftersinna de skäl, som kunnat förmå honom att, nästan oombedd, åtaga sig det sorgliga åliggandet att, utan hat, utan fruktan låta en stackars okänd flicka lida så mycket, endast för att tjena denne man; men långt ifrån att finna några ursäkter för denna handling, kunde han icke ens begripa, huru den varit honom möjlig. Detta beslut, eller rättare sagdt, denna nyck hade varit en ögonblicklig rörelse i hans själ, som villigt lydde de fordna vanliga intrycken, en verkan af tusen föregående handlingar; och den olycklige sjelfgranskaren fann sig nu, då han ville göra sig reda för en enda handling, inkommen på granskningen af hela sitt förflutna lif. Allt längre och längre tillbaka, från år till år, från företag till företag, från brott till brott, framstod allt för hans själ i nytt och förfärligt skick, naket, utan de passioner, som kommit honom att vilja och begå det onda; med en

vidunderlighet, som passionerne då icke hade låtit honom märka. Alla dessa gerningar yoro hans; ja, de utgjorde, om man så får säga, hans egentliga jag: det förskräckliga i denna tanke återkom vid hvar och en af dessa bilder, fästade sig vid dem, och växte slutligen till förtyvflan. Han satte sig hastigt upp i sängen, grep med handen efter en pistol på väggen, tog ner den, och . . . men, i begrepp att sluta ett lif, som blifvit honom odrägligt, fattades hans sinne af en viss fruktan, en viss vidskeplig oro; tanken flög till den tid, som äfven efter hans död skulle fortsätta sitt lopp. Han föreställde sig i inbillningen sitt vänställda, orörliga lik, i hvars och ens, äfven den ringastes våld; förvirringen på slottet dagen derpå: huru allting skulle komma i oordning; han sjelf deremot kraftlös, stum, kastad afsides. Han föreställde sig ryktet, som skulle sprida sig derom, de omdömen, som deröfver skulle fällas på stället, i trakten, vidt ikring; sina fienders glädje. Sjelfva mörkret, sjelfva tystnaden kommo honom att i döden se någonting mer än vanligt dystert och förskräckande; han skulle ej hafva tvekat, om det varit på ljusa dagen, i fria luften, i människors åsyn, att, till exempel, kasta sig i en ström och försvinna. Fördjupad i dessa qvalfulla betraktelser spände han

konvulsiviskt med tummen hanen på pistolen skiftevis upp och ner; då i detsamma en ny tanke föll honom in. Om nu detta andra lif, hvarom man berättat mig så mycket, då jag var barn, icke finnes, om det endast är en uppfinning af presterne; hvartill då detta? hvarföre dö? hvartill skulle då min handling tjena? Den vore ju en dårskap . . . . Och om detta andra lif verkligen finnes . . . !

Vid föreställningen om detta tvifvel, denna möjlighet, öfverfölls han af en än mörkare förtviflan, utur hvilken icke en gång döden kunde rädda honom. Han lät mordgeväret falla, och stod der med naglarne i håret, skärande tänderna, och darrande i alla lemmar. Plötsligen påminde han sig de ord, han tvenne gånger hört upprepas några timmar förut: Gud förlåter ju så mycket för en enda barmhertig handlings skull? Men de framställde sig icke nu med denna ödmjuka, hönfallande ton, hvarmed de då blifvit uttalade, utan med en ton, full af visshet, och som tillika antydde ett aflägsset hopp. Detta var ett ögonblick af tröst: han tog händerna från ansigtet, och i en lugnare ställning rigtade han i den inre åskådningen sina blickar på henne, som uttalat dessa ord; och han såg henne, icke såsom sin fånge, icke

såsom bönfällande, men lik en engel, som utdelar nåd och hugsvalelse. Han afvaktade med otålighet dagens ankomst, då han kunde skyn- da att befria henne, att från hennes mun höra flere tröstens och lifsens ord; han föreställde sig i inbillningen, huru han sjelf skulle föra henne till modren. — Och sedan? hvad skall jag göra sedan? Hvad skall jag göra i öfvermorgon? Och natten? Natten, som återkommer inom tolf timmar! Ack! nej, nej; blott icke natten! Och då han, grubblande, i sitt inre föresåg framtidens qvalfulla tomhet, sökte han förgäfvets tänka sig ett användande af tiden, ett sätt att tillbringa dagar och nätter. Än föresatte han sig att lemna slottet och resa bort i främmande länder, hvarest man ej hört talas om honom; men han kände, att det förenämnda *jag* ändå alltid skulle följa med honom: än vaknade hos honom ånyo ett dunkelt hopp att återvinna sitt gamla mod, sina gamla böjelser; och han trodde, att dessa känslor endast voro att betrakta såsom en öfvergående yrsel. Än bäfvade han för dagsljuset, som skulle framställa honom i hans folks åsyn så ömkligt förändrad; än längtade han derefter, som om det skulle medföra ljus äfven i hans tankar. Och se! just vid första dagbräckningen, få ögonblick sedan Lucia

insomnat, under det han satt helt orörlig, nådes hans öra likasom af en ström af toner, icke fullt tydliga, men som likväl hade en viss festlig klang. Han lyssnade efter, och igenkände ett högtidligt klockspel på mycket långt afstånd; och straxt derpå kunde han urskilja echo't från berget, som tid efter annan matt upprepade de harmoniska ljuden och blandade sig dermed. En stund derefter hör han ett klockspel på närmare håll, äfven bebådande en högtid; sedan ännu ett. Hvad vill denna glädjebetygelse säga? Hvaråt fröjda sig alla dessa? Hvad har då händt dem? Han sprang upp från denna orons bädd; klädde sig i största hast, och endast till hälften, gick att öppna ett fenster och tittade ut. Bergen voro ännu insvepta i mörker; himlen, var mulen eller utgjorde rättare sagdt blott ett enda askfärgadt moln; men vid ljuset af den redan inbrytande dagen, urskiljde man på vägen, i djupet af dalen, menniskor, som skyndsamt gingo förbi, andre, som kommo ut ur husen och togo samma väg; alla åt ett håll, till ingången af dalen, till höger om slottet; och man kunde äfven urskilja de vandrandes helgdagsdrägt och högtidliga skick. Hvad vilja alla dessa? Hvad kan man hafva att glädja sig åt i detta olycksaliga land? Nu ropade han en för-

trogen brayo, som låg i nästa rum och frågade denne, hvad orsaken kunde vara till all denna rörelse. Denne, som icke visste det, mer än han, svarade, det han genast skulle gå att inhämta kunskap derom. Den Onämnde stadnade qvar, uppmärksam på det rörliga skådespelet, som den inbrytande dagningen i hvarje ögonblick gjorde allt mer tydligt. Man såg människor gå förbi, och alltid nya komma i stället; män, qvinnor, barn, i hopar, parvis, en och en; somliga upphunno dem som gingo förut och följde med dessa; andre åter kommo ur husen och slöto sig till den förste, som de träffade på vägen, alla gingo de tillsammans, liksom vänner på en gemensamt beslutet resa. Deras åtbörder förrådde tydligt en allmän brådskas, en allmän glädje, och den icke samljudande, men likstämmiga klangen af de många klockorna, på längre och kortare afstånd, tycktes utgöra det allmänna uttrycket af deras åtbörder, och ett supplement till de ord, som icke kunde höras dit upp. Han stod försänkt i åskådning; och i sitt hjerta kände han någonting mer än blotta nyfikenheten, som gjorde honom begärlig att erfara hvad som kunde försaka en sådan glädje, ett sådant nit hos så många olika människor.

C A P. XXII.

Kort derpå återkomn nämnde bravo att anmäla, det dagen förut Kardinalen Federigo Borromeo, Erkebiskop i Milano, hade anländt till orten; och att vid ryktet om hans ankomst, som spridt sig aftonen förut, folket vidt ikring skyndat att se denne man, och klockspelet skedde på en gång högtiden till ära, och såsom ett samlings-tecken. Då den Onämnde blifvit ensam, fortfor han, än mera tankfull, att se ner i dalen. För en enda människa! Alla ifrige, alla glade att få se en enda människa! Och likväl lärer väl hvar och en af dessa hafva sin egen plåga. Men ingen, ingen har en sådan, som min; ingen har tillbringat en sådan natt som min! Hvad förmåga har väl denne män att göra människorna så glade? Några penningar, som han utdelar på slump . . . . Men desse gå icke alle för att få allmosa. Kanske några tecken i luften, några ord . . . Ack! om han äfven för mig hade några sådana ord, som kunna hugsvala! Hvarföre går icke jag äfven dit? Hvarföre icke? . . . Jag vill gå: hvad kan jag annat göra? Jag vill gå dit; jag vill tala vid honom: jag vill tala vid honom mellan fyra ögon. Hvad skall jag säga honom? Det som, det som . . . . Jag har

äfven lust att höra, hvad han kan hafva att säga, denne man!

Efter att hafva fattat detta dunkla beslut, fullbordade han i största hast sin klädsel, satte på sig en kappa, som hade en viss krigisk snitt, stack den i sängen lemnade terzerolen i gördeln på ena sidan; på den andra sidan den, som hängde qvar på väggen; gömde i samma gördel sin dolk; tog sedan från väggen en karbin, nästan lika ryktbar som dess ägare, kastade den öfver axeln; tog sin hatt, satte den på sig, gick ut och begaf sig genast till det rum, der han lemnat Lucia. Han satte karbinen i ett hörn utanföre dörren, och knackade på, i det han tillika lät höra sin stämman. Gumman skyndade ur sängen, kastade öfver sig ett skyнке, och sprang att öppna. Borgherren inträdde, kastade en blick ikring rummet, och blef varse Lucia, som satt helt stilla i sitt hörn. "Sofver hon?" frågade han sakta den gamla: "har hon sofvit der? var detta min befallning, eländiga varelse?" "Jag har gjort allt hvad jag kunnat," svarade denna: "men hon har hvarken velat äta, eller lägga sig . . ." "Låt henne sofva i frid, och se efter, att ingen stör henne; och då hon vaknar skall Martha komma hit i nästa rum; och du skall befalla denna att skaffa

”henne allt hvad hon kan önska. Då hon vaknat . . . såg henne, att jag . . . att herrn på slottet har ridit bort på kort tid, att han snart skall komma tillbaka och att . . . han då skall göra allt hvad hon af honom fordrar.”

Den gamla blef stum af förvåning och sade för sig sjelf: — är hon väl en prinsessa, denna flicka? Borgherren gick ut, återtog sin karbin, befallde den första bravo han mötte, att hålla vakt, på det ingen annan, än förenämnde qvinna skulle sätta sin fot inom detta rum; derpå gick han ut ur slottet och vandrade med snabba steg utföre backen. De bravi, som han mötte i backen, stannade vördnadsfullt, då deras herre gick förbi, i afvaktan om han kunde hafva några befallningar att gifva dem, och förvånades öfver den uppsyn och de blickar, hvarmed han besvarade deras bugningar.

Då han kommit ner på stora landsvägen, var det annorlunda. De första vandrarne, som blefvo honom varse, började att hviska, se sig omkring; samt draga sig undan åt ömse sidor. Under hela vägen gick han icke två steg i bredd med någon annan vandringsman: hvar och en, som såg honom nalkas, betraktade honom med fruktan, gjorde en bugning och saktade sin gång,
för

för att komma efter. Då han anländt till byn, såg han der mycket folk samladt; då de fingo se honom, gick hans namn från mun till mun, och hopen lemnade rum. Han närmade sig en af dessa försigtiga, och frågade, hvar Kardinalen var. "I Kyrkoherdens hus," svarade denne vördnadsfullt. Den Onämnde gick dit, inträdde på en liten gård, hvarest många prester voro församlade, hvilka alla betraktade honom med en förvånad och misstänksam uppmärksamhet. Han såg midt emot sig en öppen dörr, som ledde till en sal, hvarest äfven många prester befunno sig. Han tog karbinen af axeln och ställde den i ett hörn af gården; derpå inträdde han i salen: äfven här förmärktes blickar, hviskningar, upprepande af ett namn, hvaruppå en djup tystnad följde. Han vände sig till en af presterne, frågade honom, hvar Kardinalen var, och sade, att han ville tala vid honom.

"Jag är främling här på stället," svarade den tillfrågade; såg sig derpå hastigt omkring, tillkallade den korsbärande Kaplanen, hvilken stod i ett hörn af salen, och just i detta ögonblick sagta sade till en af sina följeslagare: "är det han, den ryktbare mannen; hvad har han att göra här?" Men vid detta rop, som gen-

ljudad i den allmänna tystnaden var han nödsakad att framträda; han gjorde en bugning för den Onämnde, förnam hans åstundan, upplyfte sina ögon mot dessa anletsdrag med en orörlig nyfikenhet, men slog genast ned dem mot golvet, stod ett ögonblick likasom villrådlig, och sade sedan stammande: "jag vet icke, om Hans Höga Nåde . . . i detta ögonblick . . . finner sig . . . är . . . kan . . . nog af, jag skyudar att "höra efter." Och han gick med svigtande knän in i nästa rum, hvarest Kardinalen befann sig, att anmäla den Onämnde.

Vid detta ställe i vår historia kunne vi icke underlåta att uppehålla oss, likasom vandraren, trött och plågad af en lång resa genom en torr och vild trakt, stadnar en stund i skuggan af ett lumligt träd, på gräset, nära en rinnande vattukälla. Vi komma nu till en person, hvars namn och åminnelse, hvarhelt de träffa sinnet, uppfryska detsamma med en stilla rörelse af vördnad, en glad känsla af sympathi: så mycket mera nu, efter så många bilder af fasa, efter betraktandet af en så mångfalldig och tröttande ondska. Om denna person måste vi nödvändigt yttra oss i några få ord: den, som icke bryr sig om att läsa dem, kan gå dem förbi och genast börja med det följande kapitlet.

Federigo Borromeo, född år 1564, var en af dessa i alla tider sällsynta människor, hvilka användt ett utmärkt förstånd, alla de medel, som tillhöra en betydlig förmögenhet, alla förmåner af en hög rang, jemte ett oafflätligt nit endast till det sköna ändamål att söka och utöfva det goda. Hans lif är likasom en bäck, hvilken klar framspringande ur klippan, utan att någonsin stadna eller grumlas under ett långtlopp genom olika trakter, lika klar går att störta sig i floden. Omgifven af rikedomar och prakt, lyssnade han ända från barnaåren till dessa ord af försakelse och ödmjukhet, dessa läror om nöjenas fåfänglighet, om stolthetens orättvisa, om den sanna värdigheten och det sanna goda, hvilka, uppfattade eller icke uppfattade i människornas hjertan, med den första religionsundervisningen gå i arf från slägte till slägte. Han lyssnade, säger jag, till dessa ord, till dessa läror, uppfattade dem på fullt allvar, fann behag deruti, och rönte deras sanning; han insåg, att i följd häraf andra ord och andra läror, som stå i uppenbar motsats dermed, icke kunde vara sanna, hvilka likväl äfven öfvergå från slägte, till slägte, med samma visshet, och ofta från samma läppar; och han föresatte

sig att taga till rättesnöre för alla sina handlingar och alla sina tankar dem, som hade sanningen på sin sida. Af dessa lärde han sig förstå; att lifvet icke är ämnadt att vara en börda för många och en högtid för få; men att det för alla vore ett dyrt lån, för hvilket hvar och en måste göra räkenkap; och redan såsom barn började han att tänka på, huru han skulle kunna göra sitt gagneligt och heligt.

År 1580 yppade han sitt beslut att ägna sig åt det andliga ståndet, och emottog drägten ur sin kusin Carlos händer, densamme, hvilken den allmänna rösten redan länge ansett som ett helgon. Kort derpå inträdde han i det af den sistnämnde stiftade Collegium i Pavia, hvilket ännu bär familjens namn, och under det han der flitigt skötte de pligter, som föreskrefvos honom, åtog han sig af egen fri vilja tvenne nya: den första, att i Christendomen undervisa de råaste och mest vanvårdade folkklasserna, den andra, att besöka, tjena, trösta och hjälpa de sjuka. Han begagnade sig af det anseende, hvilket allt bidrog att förskaffa honom på detta rum, för att förmå sina kamrater att biträda honom i dylika kärleksverk; och i allt hederligt och gagneligt var han genom sitt exempel den förste; ett företräde, hvilket han

med sitt förstånd och sin sinnesart tilläfvventyrs lika väl skulle hafva erhållit, om äfven ödet gjort honom till den ringaste af dem. Långt ifrån att eftersträfva de fördelar, hvilka yttre omständigheter så lätt kunnat förskaffa honom, gjorde han sig en ära af att afsäga sig dylika. Hans bord vittnade snarare om armod, än tarflighet, hans klädedrägt var snarare torftig, än enkel; i öfverensstämmelse härmed var ock hela hans öfriga lefnadssätt inrättadt. Han trodde sig icke böra förändra detsamma, derföre att någre bland hans släktingar förebrådde honom detta, och högeligen beklågade sig öfver, att han sålunda förnedrade familjens värdighet. Andra strider hade han att uthårda af sine lärare, hvilka hemligen sökte skaffa honom dyrbarare husgeråd, någonting, som skulle kunna utmärka honom såsom den förnämste på stället: antingen att de derigenom trodde sig kunna för framtiden blifva honom behagliga, eller att de dertill bevektes af denna trålaktiga tjenstfärdighet, som yfves och fröjdår sig öfver andras prakt, eller att de hörde till dessa försigtigas antal, hvilka äro skuggrädda för dygder, liksom för laster, och alltid predika den läran, att fullkomligheten består i måtta, och denna måtta kalla de den punkt, dit de sjelfva kom-

mit, och nu befinna sig så väl. Han deremot, långt ifrån att emottaga dylika tjänster, bannade de tjänstfärdige: och detta allt i de första ungdomsåren.

Att, under Kardinal Carlos lifstid, hvilken var 26 år äldre än han, i nära umgänge med denne majestätiske man, hvilken städse var omgifven af hyllningar och en vörtnadsfull tystnad, Federigo, som barn och yngling, sökte bilda sig efter en sådan slägtinges sätt att vara och höga egenskaper, är visserligen icke att undra på; men märkeligt är, att äfven efter dennes död ingen kunde märka, att han, då endast 20 år gammal, hade förlorat en ledare och en rådgifvare. Det stigande rygtet om hans förstånd, hans lärdom och hans fromhet, släktskapen och förbindelsen med en mächtig Kardinal, familjens anseende, sjelfva detta namn, med hvilket Carlo i människornas sinnen hade förknippat en föreställning om helighet och presterlig höghet, allt det, som förmår bringa människor till andliga värdigheter, bidrog att förebåda honom dylika. Men han, öfvertygad i sitt hjerta om hvad ingen, som bekänner Christna läran, kan neka med munnen, nemligen, att den ena människan icke har någon rätt att befälla öfver sina likar utan för att tjena

dem, fruktade makten och sökte att undvika den, visst icke därför, att han ville undandra- ga sig att tjena menniskor; ty få personers lif hafva blifvit så dertill använda, som hans; men emedan han icke ansåg sig nog värdig och nog skicklig till ett så högt och ansvarsfullt ålig- gande. Derföre, då Clemens VIII år 1595 er- bjöd honom Erkebiskopsstolen i Milano, syntes han högeligen besvärad och afsade sig denna plats, utan att tveka. Han gaf sedermera vika för Påfvens uttryckliga befallning.

Dylika demonstrationer — och hvem vet icke det? äro hvarken svåra eller sällsynta; och det kostar icke skrymteriet större möda att göra dem, än skämtet ~~att vid alla tillfällen blindt~~ bele dem. Men upphöra de därför att vara det naturliga uttrycket af en dygdig och vis känsla? Menniskans vandel är en prøfvosten för hennes ord: och de ord, som uttrycka denna känsla, hade de äfven gått öfver alla bedraga- res och alla bespottares läppar på jorden, för- blifva dock alltid sköna, då de föregås och ef- terföljas af en hel lefnad, utmärkt af oegennyt- ta och af uppoffringar.

Hos Erkebiskop Federigo förmärktes ett syn- nerligt och oafåtligt bemödande att af sina inkomster, sin tid, sina omsorger, med ett ord

allt hvad han hade i sin magt, icke för egen räkning begagna annat än så mycket, som var oundgängeligen nödvärdigt. Han sade, såsom alla säga, att presternas inkomster äro de fattigas arfvedel: huru han i sjelfva verket uppfattat denna föreskrift, kan man sluta af följande. Han ville, att man skulle uppgöra en beräkning öfver hvad som kunde åtgå till omkostnaden för hans hus; och då man sade honom, att 600 scudi dertill behöfdes, gaf han befallning, att man för hvarje år af hans ärfda förmögenhet skulle utbetala denna summa, för att bestrida bordets utgifter; ty, som han var mycket rik, trodde han sig ej böra begagna hela inkomsten af detta arf för sina enskilda behof. För sin egen person var han så sträng och noggrann hushållare, att han ogera aflade sina kläder, förrän de voro alldeles utnötta: förenande likväl enligt samtida skriftställares utsago med denna enkelhet en utsökt renlighet: i sanning tvenne märkvärdiga egenskaper i denna på en gång osnygga och praktälskande tid. På det ingenting måtte gå förloradt af kvarlevorne från hans tarfliga bord, bestämde han dessa för en fattiganstalt; och en af dess innevånare inträdde hvar dag på hans befallning i matsalen, för att afhämta det som blifvit öfver. Dylika omsorger

skulle tilläfsventyrs kunna ge anledning [att hos honom misstänka en inskränkt, småaktig sinnesart, och en själ, som endast fästade sig vid småsaker och vore oförmögen till högre företag; såframt ej ännu finnes detta Ambrosianska bibliothek, hvartill Federigo utkastade planen med en så storsinnig frikostighet, och med så mycken kostnad lät uppbygga. För att förse detta med böcker och manuskripter, oberäknadt dem han sjelf förärade, och hvilka han med mycken omsorg och på egen bekostnad samlat, ut-sände han åtta lärde män, för att göra uppköp af sådana i Italien, Frankrike, Spanien, Tyskland, Flandern, Grekland, Libanon och Jerusalem. Sålunda lyckades han att samla omkring 30,000 tryckta böcker och 14,000 handskrifter. Med Bibliotheket förenade han ett Kollegium af lärare (dessa voro nio, och lönades af honom så länge han lefde; sedermera, då de vanliga inkomsterna icke räckte till för dessa omkostnader, inskränktes de till tvenne, och deras åliggande var att odla åtskilliga vetenskaps-grenar, nemligen, theologi, historia, vitterhet, kyrkoantiquiteter samt österländska språken, med förbindelse för hvar och en att utgifva någon skrift i det honom anvisade läroämne; dermed förenade han ett Kollegium, hvilket han kalla-

de *Trilingue*, för Grekiska, Latinska och Italienska språkens studium; ytterligare en skola af lärjungar, som skulle undervisas i nyssnämnda vetenskaper och språk, för att sedermera uti sin ordning deruti kunna hålla föreläsningar; dermed förenade han ett tryckeri för de Österländska språken, nemligen hebraiska, chaldæiska, arabiska, persiska och armeniska; derjemte ett galleri af taflor, ett annat af statuer, och en skola i de trenne förnämsta bildande konsterna. Till detta sednare hade han lätt att finna redan utbildade lärare; hvad det öfriga beträffar, hafva vi redan sett, hvilken möda det kostade honom att samla böcker och manuskript; svårare var det att få boktryckarstilar till förenämnde språk, hvilka då voro långt mindre kända i Europa, än nu; svårast af allt var att finna skickliga lärare. Man behöfver blott säga, att af de nio lärarne, åtta togos bland lärjungarne på Seminarium: hvaraf man kan sluta, huru högt han uppskattade denna tidens stora lärdom och berömda namn: ett omdöme, hvilket öfverensstämmer med det som efterverlden synes hafva fällt öfver dem, då den glömt beggedera. I de förordnanden, som han utgaf för Bibliothekets begagnande och styrelse framlyser ett afseende på varaktig nytta, vitt-

nande om ett förstånd, långt framom sin tids föreställningar och vanor. Han gaf Bibliothekarien föreskrift att underhålla gemenskap med de lärdeste män i Europa, för att inhämta underrättelser om vetenskapernas tillstånd, samt om de bästa böcker, som utkommo i alla ämnen, och köpa dem för Bibliothekets räkning; han ålade honom att ge de studerande anvisning på de arbeten, som kunde vara dem till nytta i deras särskilda vetenskapsgrenar, och låta dem begagna sig af de der samlade böckerna. Ett sådant förordnande skulle i vår tid endast hafva ansetts såsom någonting högst naturligt och vanligt vid stiftandet af ett Bibliothek, men så var det icke då. Och i en historia om det Ambrosianska, skrifven af en viss Pierpaolo Bosca, som var Bibliothekarie der efter Federigos död, anmärkes det uttryckeligen, såsom någonting besynnerligt, att i denna boksamling, stiftad af en enskild man, nästan helt och hållet på egen bekostnad, böckerna utställdes till allas åsyn, lemnades till hvar och en som begärde det, jemte plats att studera deruti, samt papper, pennor och bleck, för att göra anteckningar; under det i hvart och ett annat af Italiens större allmänna biblioteker böckerna, långt ifrån att vara synliga, gömdes

inom skåp, hvarutur de icke framtogos, annat än såsom en särskild gunst af föreståndarne, då de för ett ögonblick kände sig hugade att visa dem; hvad rum och tillfälle att studera beträffar, för dem som önskade det, tänkte man icke ens derupå.

Må man ej härvid fråga, hvilka verkningar denna Borromeos stiftelse hade på allmänna bildningen: det vore lätt att i tvenne phraser bevisa, så som man nu vanligen brukar bevisa, att den var af genomgripande nytta, eller ock, att den tjänade till ingenting. Men föreställom oss, hvilken ädel, välment och ihärdig ifrare för människoslägtets förädling den man måtte hafva varit, som ville någonting sådant, samt bragte det till fullbordan, midtunder denna okunnighet, denna tröghet, denna allmänna afsmak för lärda yrken, och i följd deraf midtunder de mångfaldiga utropen af: "Hvartill tjänar det?" jemte flere dylika, som säkerligen utgjort ett större antal än de scudi, som till detta företag af honom användes, hvilka uppgingo till en summa af 150,000, till största delen af egna medel.

För att med rätta kalla en sådan man i högsta måtto välgörande och frikostig, hade han icke behöft använda andra summor till de fattigas understöd; ja det finnes många personer,

i hvilkas mening förenämnde omkostnader, ja alla slags omkostnader äro den bästa, den nyttigaste allmosa. Men i Federigos mening var den egentliga allmosan en hufvudsaklig skyldighet; och här, likasom alltid, öfverensstämde hans handlingar med hans tänkesätt. Hans hela lif var utmärkt af en obegränsad gifmildhet. Ibland de många särskilda exempel, som hans biografer berätta om denna hans egenskap, anföre vi här endast ett. Då det kom till hans kunskap, att en adelsman använde list och våld för att förmå en af sina döttrar att blifva nunn, hvilken hellre önskade gifva sig, kallade han fadren till sig; och då han lockat ur honom, att verkliga anledningen dertill var, att han ej ägde de 4000 scudi, som, enligt hans tanke, voro nödvändiga för att gifva flickan en hemgift efter hennes stånd, förärade Federigo henne denna summa. Kanske torde detta synas mången en öfverdrifven frikostighet, ja föga välbetänt, såsom vittnande om en alltför stor eftergifvenhet för en högfärdig människas dåraktiga nycker; och att 4000 scudi skulle kunnat hafva blifvit använde på ett ändamålsenligare sätt. Härtill kunne vi blott svara, att det vore önskeligt, om man oftare såge prof af dylik öfverdrift i en dygd, så fri från de herr-

skande fördomarne (hvarje tid har sina) så skild från tänkesättens allmänna riktning, som den var, hvilken vid detta tillfälle förmådde en man att gifva 4000 scudi, endast på det en flicka icke skulle blifva nunna.

Denne mannens outtömliga människokärlek uppenbarade sig icke blott i denna gifmildhet, utan i alla hans lefnadsförhållanden. Tillgänglig för alla människor, trodde han sig likväl förnämligast böra emot det så kallade sämre folket visa ett gladt ansigte, en hjertlig vänlighet; så mycket mer, som desse sällan här i verlden få erfarra något sådant. Och här hade han äfven att strida med dessa måttans män, hvilka gerna skulle hafva velat hålla honom inom en viss gräns, det vill säga deras egen. En gång, då Federigo, under ett besök i en enslig by i trakten af Alperne, undervisade några fattiga barn, samt emellan frågorna och lärdomarne, kärleksfullt smekte dem, förmanade honom en af nyssnämnde granskare att vara mera försigtig och icke komma dessa barn så nära, emedan de voro så smutsiga och otäcka: likasom om han trott, den gode mannen, att Federigo icke varit i stånd att sjelf göra denna upptäckt, eller icke haft tillräcklig omdömesförmåga att deraf draga denna djupsinniga slutföljd. Detta

är, under tidernas och tingens olika förhållanden, ett missöde för alla personer, uppsatte på höga äreställen: att, under det så sällan någon finnes, som vill underrätta dem om deras felsteg, likväl aldrig dristige ifrare saknas, som förebrå dem, då de göra godt. Men den fromme Biskopen svarade, icke utan en billig förtrytelse: "De äro ju mina barn, få kanske icke mera se mitt ansigte; och ni vill hindra mig att omfamna dem?"

Likväl var förtrytelsen hos honom en sällsynt sak; hans samtida beundrade honom för en fridsamhet, ett i umgänget orubbeligt sagtnod, hvilket man skulle kunnat tillskrifva ett ovanligt lyckligt temperament; men som var verkan af en mächtig viljas herravälde öfver ett af naturen lifligt och hetsigt lynne. Om han någongång visade sig sträng, ja häftig, var det mot sina underordnade Kyrkoherdar, då de gjort sig skyldige till vinningslystnad, försumlighet, eller flere dyliga oarter, som äro i uppenbar motsägelse med deras ädla kall. I allt deremot, som endast rörde hans interesse, eller hans timliga anseende, visade han aldrig tecken, hvarken till glädje, klagan, nit, eller oro: beundransvärd, om sådana rörelser icke någongång uppstått i hans själ, än mera beundransvärd,

om de verkligen der uppstått. Icke blott från alla de conclaver, han bivistat, medförde han det vittnesbörd, att aldrig hafva eftersträfvat denna höga plats, för ärelystnaden så önskansvärd och för fromheten så vådlig; men en gång, då en af hans medbröder, hvilken ägde ett stort inflytande, kom att erbjuda honom sin röst och alla rösterna af hans parti, vägrade Federigo detta anbud på ett sådant sätt, att den förre uppgaf sin tanke och vände sig åt ett annat håll. Samma blygsamhet, samma fruktan för magtbegäret framlyste i lifvets vanligaste förhållanden. Uppmärksam och outröttelig att ordna och styra, då hans pligt det fordrade, undvek han beständigt att blanda sig i andras angelägenheter; ja undandrog sig dylikt, så mycket han kunde, äfven då han dertill uppfordrades, en försigtighet och en varsamhet, högst ovanliga, som hvar man vet, hos menniskor, hvilka, såsom Federigo, nitälska för det goda.

Om vi skulle följa vår böjelse att berätta alla de spridda, märkvärdiga dragen af hans karakter, skulle deraf säkerligen uppstå en underbar samling af förtjenster, till utseendet hvarannan motsatta och i sanning svåra att förena. Men vi kunne ej underlåta att anmärka en annan

egenhet i detta sköna lif: nemligen att, så uppfyllt det än var af göromål, styrelseomsorger, embetsförrättningar, undervisning, audienser, kyrkovisitationer, resor, rättegångar, han likväl icke blott ägde tid öfrig till studier, utan äfven skötte dem med sådan framgång, att det kunnat anses tillräckligt för en lärd till profession.

Det vore i sanning icke oväntadt, om någon af våra läsare här ville veta, huruvida icke denne man lemnat efter sig några prof af sitt utmärkta förstånd och stora lärdom. Visserligen har han efterlemnade sådana. Vid pass hundra äro de verk, man har kvar efter honom, större och mindre, latinska och italienska, tryckta och i handskrift, hvilka förvaras i det af honom stiftade biblioteket: skrifter i moralen, tal, afhandlingar i historien, andliga och världsliga antiqviteterne, i vitterheten, i konstlärnan och flere andra vettenskaper.

Och hvarföre, frågar tilläfväntyrers samme läsare, äro nu alla dessa arbeten glömda, eller åtminstone så litet kända, så litet eftersökta? Hvarföre har han icke, med ett så stort förstånd, så mycken beläsenhet, så mycken erfarenhet af världen och människorna, med denna forskningsanda, denna kärlek för allt godt och skönt, denna öppna fri-

modighet, utrustad med så många andra af de egenskaper, som bilda en stor författare, utaf alla dessa hundra arbeten lemnat till efterverlden något enda, som må kunna räknas ibland dessa, som högt värderas äfven af dem, som icke till alla delar gilla dem, samt hvilkas titlar äro bekante äfven för dem, som icke läst dem? Hvarföre hafva icke alla tillhoppa, åtminstone genom sitt antal, förmått att åt hans namn förskaffa ett litterärt rykte hos hans efterkommande?

Denna förundran är utan tvifvel billig; och en undersökning i detta ämne vore visserligen af mycket interesse: ty orsakerne till detta fenomen måste sökas i flere, särskilda omständigheter: och sedan de blifvit funna, skulle de kunna bidraga till förklaring af flere dylika fenomen. Men dessa undersökningar skulle blifva alltför många och vidlyftiga: och om de sedan icke behagade er? Det är således bättre, att vi fortsatte vår berättelse, och i stället för att längre tala om denne man, vilje vi nu, i sällskap med vår auctor, skynda att se honom handla.

C A P. XXIII.

Kardinal Federigo, i afvaktan på den timma, som var utsatt att fira gudstjensten i kyrkan, sysselsatte sig med att läsa, hvilket han plägade göra på alla lediga stunder; då den korsbärande Kaplanen inträdde, med en orolig och dyster uppsyn.

"Ett besynnerligt besök, Nådigste Herre, i sanning besynnerligt!" "Hvem," frågade Kardinalen. "Ingenting mindre än Signor * * *" återtog Kaplanen; och utsade, i det han med mycket uttryck vägrade på hvarje stafvelse, detta namn, hvilket vi icke äro i stånd att här meddela våra läsare. Deruppå tillade han: "Han är här utanföre, i egen person, och begär ingenting mindre, än att blifva införd till Ers Höga Nåde." "Han!" sade Kardinalen med strålande ögon, i det han tillslöt boken och stod upp: "Låt honom komma! låt honom genast komma in!" "Men . . ." återtog Kaplanen, utan att röra sig ur stället: "Vet icke Ers Höga Nåde, hvem det är? denne landsflyktige, denne ryktbare . . ." "Och är det icke en lycka för en Biskop, att en person känt sig hugad att komma till honom?" "Men . . ." fortfor Kaplanen enträget: "Vi töras aldrig tala

"om vissa saker, emedan Ers Höga Nåde säger,
 "att det endast är tomt prat: men, då tillfäl-
 "let yppar sig, synes det mig vara en pligt...
 "Nitet gör fiender, Nädigste Herre; och man vet
 "bestämmt, att flere än en skurk ha vågat ho-
 "ta, att någon dag . . ." "Och hvad hafva de
 "gjort," afbröt Kardinalen. "Jag vill blott sä-
 "ga, att denne är en person, som sjelfmant åta-
 "ger sig att utföra illbragder, en ursinnig säl-
 "le, som står i förbindelse med andra dylika,
 "än mera ursinniga, och som möjligen kan va-
 "ra utskickad . . ." "Nå, är detta krigstukt,"
 afbröt Federigo, småleende, "att soldater för-
 "mana sin general att vara rädd?" Sedan fort-
 for han, alfvarsamt och tankfullt: "S:t Carlo
 "skulle icke hafva öfverlagt, om han skulle
 "emottaga en sådan person: han skulle sjelf
 "hafva gått att uppsöka honom." Låt honom
 "genast komma in: han har redan väntat för
 "länge." Kaplanen gick, i det han sade för sig
 sjelf: — det kan icke hjelpas; alla helgon äro
 envisa.

Då han öppnat dörren och kommit ut i det
 rum, der den Onämnde och presterne befun-
 no sig, blef hån varse, att de sednare dragit
 sig tillbaka i ett hörn, hviskande och betrak-
 tande den förre, som stod ensam i andra än-

dan af salen. Han gick till honom, och i det han mönstrade honom med ögonen, dock endast i mjugg och utan att se honom i ansigtet, grubblade han på, hvilka förfärliga vapen möjligen kunde vara förborgade under denna mantel, och ansåg sig verkligen innan inträdet åtminstone böra föreslå honom... men han hade ej mod att besluta sig dertill. Han nalkades honom derföre och sade: "Hans Höga Nåde vän-tar er. Behagar ni komma med mig." Nu skyndade han sig framföre honom igenom den lilla hopen, hvilken hastigt gaf dem rum, i det han till höger och venster kastade blickar, som tycktes vilja säga: hvad skulle jag göra? J veten ju sjelfve, att han alltid handlar efter sitt eget hufvud. Då de kommit fram till dörren, sköt Kaplanen undan förhänget och införde den Onämnde. Federigo gick honom till mötes med en ifrig och glad uppsyn, samt händerna utsträckte, likasom emot en väntad vän; och gaf genast Kaplanen tecken att gå ut, hvilket denne efterkom.

De begge öfrige stodo en stund tyste och i olikartad väntan. Den Onämnde, hvilken snarare ditkommit af en oförklarlig drift och likasom med våld, än ledd af en bestämd föresats, stod der äfven nu, likasom emot sin vilja, plå-

gad af tvenne stridiga känslor: å ena sidan begäret och det dunkla hoppet att här finna en tröst för sina inre kval, å andra sidan en viss förtrytelse, en viss blygsel att hafva kommit hit, såsom en ångrande, såsom en underkufvad, såsom en usling, för att erkänna sig brottslig och anropa en annan människa om nåd: han fann ej ord, och bemödade sig icke ens om att söka dem. Men, då han upplyfte ögonen för att betrakta denne mannens anletsdrag, kände han sig allt mer och mer fattas af en på en gång mächtig och ljuf känsla af vördnad, hvilken ökade hans förtröstan, mildrade hans förtrytelse, och, utan att såra hans stolthet, förmodde den att gifva vika och tiga.

Federigo hade ock i sjelfva verket ett af dessa slags ansigten, som, i det de förråda en viss öfverlägsenhet, likväl komma oss att älska densamma. Hans anletsdrag voro af naturen alfvarsamma, ett omedvetet majestät framlyste derutur, och åren hade der hvarken qvarlemnade rynkor eller slapphet; ögat var stolt och lifligt, pannan klar och tänkande; i de silfverhvita håren, på de bleka kinderna syntes midtibland spåren af återhållsamhet, forskningar och vankor, ännu en viss jungfrulig vekhet: alla ansigtets former förrådde, att det i ungdomsåren

varit hvad man egentligen kallar skönt; vanan af vigtiga och fromma tankar, den inre friden under loppet af en lång lefnad, människokärleken, samt den beständiga fröjden af ett utsägeligt hopp hade nu i stället gifvit detta ansigte en, om man så får säga, ålderdomlig fägring, hvilken än mer förhöjdes af purpurns enkla prakt.

Äfven han betraktade ett ögonblick den Onämnde med en blick, genomträngande, och sedan lång tid van att ur människors miner utleta deras tankar; och då han tyckte sig i detta dystra och oroliga ansigte allt mer och mer upptäcka någonting, som öfverensstämde med den förhoppning, han fattat vid första underrättelsen om ett sådant besök, sade han med strålande blickar: "Ack! I vilket glädjande besök är icke detta, och huru mycket bör jag icke vara er tacksam för ett så godt beslut, oaktadt det på visst sätt för mig är en anledning till förebråelse!" "Förebråelse!" utbrast ädlingen, förvånad, men lugnad af dessa ord och denna vändning, och nöjd att Kardinalen hade brutit isen och börjat samtalet. "Visserligen måste jag förebrå mig," återtog denne, "att jag låtit mig förekommas af er, då jag sedan länge och så många gånger hade kunnat, hade bordt komma till er." "Till

"mig, ni! vet ni, hvem jag är, har man icke
 "sagt er mitt namn?" "Och denna hugsyalelse,
 "som jag erfar, och som äfven ni säkerligen ser
 "framlysa i mina anletsdrag, tror ni, att jag
 "skulle hafva erfarit den vid åsynen af en okänd?
 "Det är ni, som låter mig erfara densamma;
 "det är jag, som bordt uppsöka er; ni, som jag
 "likväl så mycket älskat och beklagat, för hvil-
 "ken jag så mycket bedit; oakadt jag af hjertat
 "älskar alla mina barn, är ni likväl den, som
 "jag hellst önskade emottaga och omfamna, så-
 "framt jag vågat hysa detta hopp. Men endast
 "Gud kan göra under, och godtgör rikeligen
 "sina arma tjenares svaghet och tröghet."

Den Onämnde stod förvånad vid denna så lå-
 gande framställning, vid dessa ord, som så noga
 öfverensstämde med det, som han ännu icke
 sagt, och icke en gång beslutat att säga; han
 teg, rörd och betagen. "Nå väl?" återtog Fe-
 derigo, än mera vänligt: "Ni har en god nyhet
 "att gifva mig, hvarföre låter ni mig så länge
 "vänta deruppå?" "En god nyhet? Jag! Jag har
 "helvetet i hjertat, och jag skulle gifva er en
 "god nyhet? Säg sjelf, om ni vet det; hvilken
 "denna goda nyhet är, som ni väntar af en så-
 "dan som jag?" "Att Gud rört edert hjerta,
 "och

"och vill göra er till sitt barn," svarade Kar-
 dinalen lugnt. "Gud! Gud! om jag såge Ho-
 nom, om jag hörde Honom! Hvar är Han,
 "denne Gud?" "Det frågar ni mig, ni? Hvem
 "är Han närmare, än er? Känner ni icke Honom
 "i detta hjerta, som plågar er, som upprör er,
 "som icke lemnar er någon frid, och hvarest
 "Han ändå drager er till sig, låter er ana ett
 "hopp om lugn och hugsvalelse, en hugsvalelse
 "som skall blifva fullkomlig, oändlig, så snart
 "ni vill finna, bekänna, och anropa Honom?"
 "Ack, visst har jag här någonting, som plågar
 "mig, som förtär mig! Men Gud! Om denne
 "Gud finnes, om Han är den, som de säga Ho-
 "nom vara, hvad vill ni, att Han skall göra
 "med mig?"

Dessa ord utsades med ett uttryck af förtvif-
 lan; men Federigo svarade med en högtidlig-
 ton, likasom i stilla ingivelse: "Ni frågar hvad Gud
 "skall kunna göra med er? Hvad Han vill göra
 "med er? Ett tecken af Sin magt och Sin god-
 "het: i er vill Han blifva mera förherrligad,
 "än Han kunnat blifva det genom någon annan.
 "Att verlden sedan lång tid tillbaka ropar ve
 "öfver er, att flera tusende röster förbanna edra
 "gerningar . . . (den Onämnde spratt till, och

förvånades för ett ögonblick, att höra sig till-
 talas i detta för honom så ovana språk, och
 förvånades än mer, att icke känna någon för-
 trytelse deröfver, utan tvertom en slags tröst)
 "hvad ära," fortfor Federigo, "har Gud deraf?
 "Det är fruktan, som talar ur deras mun, det
 "är egennyttan; tilläfsventyrs äfven rättvisan,
 "men en rättvisa, så lätt, så vanlig! Kanske
 "äfven tyvärr hos några afunden öfver er olyck-
 "saliga magt. Men då ni nu sjelf uppstår att
 "fördömma er förflutna vandel, att anklaga er
 "sjelf, då, då blifver Gud förherrligad. Och
 "ni frågar, hvad Gud skall kunna göra med er?
 "Hvad är jag, arme man, att jag skulle kunna
 "säga er, hvad Herren skulle kunna uträtta med
 "er? hvad Han skulle kunna uträtta med denna
 "kraftiga vilja, detta oförfäradé mod, då Han
 "först helgat det, och gjort det brinnande af
 "kärlek, hopp och ånger. Hvad är ni, arme
 "man, att ni tror er hafva kunnat på egen
 "hand uttänka och verkställa större ting i det
 "onda, än dem Gud kan låta er vilja och verka i
 "det goda? Hvad kan Gud göra med er, frågar
 "ni? Han kan förlåta er, Han kan frälsa er,
 "Han kan i edert hjerta fullborda återlösningens
 "verk. Detta kan man ju kalla herrliga ting,
 "och Honom värdiga? Om jag, svaga, usla men-

"niskobarn, så full af egenkärlek, likväl nu är
 "så nitisk för er salighet, att jag för den med
 "glädje skulle uppoffra (Gud är mitt vittne der-
 "till) mina få återstående dagar, tänkom oss då
 "huru stor Hans kärlek måste vara, som ingif-
 "ver mig denna så ofullkomliga, men ändock
 "så lefvande känsla; huru högt Han älskar er,
 "huru väl Han vill er, denne Gud, som bjuder
 "mig och ingjuter i mitt hjerta denna så varma,
 "så innerliga kärlek för er!"

I samma mån dessa ord flödade från hans
 läppar, uttryckte hans anletsdrag, hans blickar,
 alla hans rörelser detsamma. Uttrycket i hans
 åhörares ansigte åter, ifrån att vara vanständt
 och förstördt, blef först undrande och uppmärk-
 samt, sedan syntes deruti en djupare och min-
 dre qualfull rörelse; hans ögon, hvilka ända
 ifrån barndomen icke känt tårar, fylldes nu der-
 af; då orden upphört, betäckte han sitt ansigte
 med båda händerna och utbrast i en häftig gråt,
 hvilket var det säkraste och tydligaste svar.

"Store, gode Gud!" utropade Federigo, upp-
 lyftande händer och ögon mot himmelen: "hvad
 "har jag gjort, onyttige tjenare, sofvande herde,
 "att Du värdigats kalla mig till denna nådens
 "högtid, att Du ansett mig värdig, att vara

"vittne till ett så fröjdefullt under!" I det han sade detta, sökte han att fatta den Onämndes hand. "Nej!" ropade denne, "nej, nej, bort ifrån mig: oskära icke denna rena och välgörande hand. Ni känner icke allt hvad denna hand begått, som ni så vänskapsfullt vill trycka." "Låt mig," sade Federigo, i det han med vänligt våld fattade hans hand, "låt mig få trycka denna hand, som skall godtgöra så många oförrätter, utdela så många välgeringar, trösta så många bedröfvade, och utsträckas obehäpnad, fredlig, ödmjuk åt så många fiender."

"Det är förmycket," sade den Onämnde, snyftande. "Lemna mig, Nådigste herre; gode Federigo, lemna mig! Ett samladt folk väntar er; så många fromma själar, så många oskyldiga, så många, som kommit från aflägsna orter för att få se er, för att få höra er: och ni dröjer, ni uppehåller er, . . . Store Gud! med hvem!" "Lemnom de nittionie fåren," svarade Kardinalen: "de äro i säkerhet på berget: nu vill jag sysselsätta mig med det ena, som var förloradt. Deras själar äro kanske i detta ögonblick mer nöjda, än om de fingo se sin arme Biskop. Gud, som uti er verkat barmhertighetens under, utgjuter tilläfvanturs just nu i

"deras hjertan en fröjd, hvars orsak de ännu
 "icke känna. Detta folk sammanstämmer kan-
 "ske i våra böner, utan att veta det: kanske
 "ingjuter Anden i deras hjertan en dunkel kän-
 "sla af kärlek, en bön, som Han för er skull
 "hör, en tacksägelse, hvars ännu icke kända
 "föremål ni är." I det han så talade, slog han
 sina armar omkring den Onämndes hals, hvil-
 ken, efter att hafva försökt att slita sig lös och
 sträfvat emot för ett ögonblick, slutligen gaf
 vika, likasom besegrad af denna stormande kär-
 lek, och omfamnade äfven sjelf Kardinalen, och
 lutade öfver dennes axel sitt darrande och för-
 ändrade ansigte. Hans heta tårar föllo på Fede-
 rigos obefläckade purpur, och dennes skuldfria
 händer tryckte kärleksfullt dessa lemmar och
 denna kropp, vane att bära våldets och förrä-
 deriets vapen.

Den Onämnde slet sig ur hans armar, betäck-
 te på nytt ögonen med handen, och utropade,
 i det han tillika upplyfte hufvudet: "O Du
 "verkligt store Gud! O Du verkligt gode Gud!
 "nu känner jag mig sjelf, nu vet jag hvem jag
 "är; alla mina illgerningar stå tydligt för mina
 "ögon, jag ryser för mig sjelf, och ändå... och
 "ändå erfar jag en hugsvalelse, en fröjd, ja, en
 "fröjd, sådan som jag aldrig förr erfarit under

"hela loppet af mitt afskyvärda lif!" "Detta är ett prof," sade Federigo, "som Gud gifver er för att fästa er i sin tjenst, för att uppmuntra er att oförfärad inträda på den nya bana, hvarest ni har så mycket att godtgöra, så mycket att begråta!" "Ack, jag olycklige!" utbrast ädlingen. "Huru mycket . . . ack, huru mycket, som jag endast kan begråta! men jag har likväl några påbörjade företag, hvilka jag åtminstone kan inställa: en sak åter kan jag helt och hållet godtgöra och uppräta."

Federigo blef uppmärksam, och den Onämnde berättade i korthet, men tilläfventyrs i ännu kraftigare uttryck af ovilja än vi, sitt företag emot Lucia, den olyckliga flickans lidande och böner, samt den oro, som detta allt förorsakät honom, och huru hon ännu vore på slottet. "Ack, låtom oss ej förlora tiden," utbrast Federigo, ifrig af medlidande och en öm otålighet: "lycklig ni, detta är en underpant af Guds förlåtelse, att göra er till ett redskap för den sammans räddning, hvilken man genom er ville göra olycklig. Gud välsigne er; Gud har välsignat er! Vet ni, hvarifrån denna vår stäckars bedröfvade flicka är?" "Ädlingen sade nu namnet på Lucias födelseort. "Det är icke långt härifrån," sade Kardinalen, "lofvad vare Gud;

"och förmodligen . . ." I det han så talade, gick han till ett bord och ringde på en klocka. Genast inträdde den korsbärande Kaplanen och betraktade först den Onämnde: och då han såg detta förändrade ansigte och dessa ögon, röda af gråt, betraktade han Kardinalen; och då han i dennes ansigte midtunder ett orubb- ligt alfvar, blef varse en ädel tillfredsställelse, ett utomordentligt nit, var han i begrepp att stadna med vidöppen mun, såframt icke Kardinalen genast väckt honom ur denna åskådning, i det han frågade honom, om ibland de här samlade Kyrkoherdarne den i * * * befunne sig. "Han är här, Nådigste herre," svarade Kaplanen. "Låt honom genast komma in," sade Federigo, "och jemte honom, Kyrkoherden i denna för- samling."

Kaplanen gick ut och begaf sig till rummet, der presterne voro församlade. Allas ögon vände sig till honom. Han åter med ännu vidöppen mun och samma hänryckning i sina anletsdrag, upplyfte sina händer och svängde dem i luften, sägande: "mine herrar, mine herrar! Guds hand har åstadkommit denna förändring." Och han stod ett ögonblick, utan att säga något vidare. Sedan återtog han sin embetston och tillade: "Hans Höga Nåde frågar efter herr Kyrkoher-

”den i denna församling och herr Kyrkoherden
 ”från ***.” Den förstnämnde skyndade genas:
 fram; och på samma gång hördes ur hopen et
 ”jag?” framsläpadt med ett uttryck af förvå-
 ning. ”Är ni icke herr Kyrkoherden i * * *?”
 återtog Kaplanen. ”Visserligen, men...” ”Hans
 ”Höga Nåde frågar efter er.” ”Mig?” sade åter
 denna röst med ett uttryck på denna mono-
 syllab, som om han velat säga: hvad kan han
 vilja mig? Men denna gång framkom jemte rö-
 sten äfven Don Abbondio i egen person med
 långsamma steg, och ett på en gång förvånadt
 och missnöjdt ansigte. Kaplanen gjorde honom
 en vink med handen, som om han velat säga:
 ”Kom, låt oss gå, är detta er så svårt?” Här-
 vid skyndade han framför de begge Kyrkoher-
 darne till dörren, öppnade den och införde dem.

Kardinalen släppte den Onämndes hand, med
 hvilken han emedlertid hade öfverenskommit om
 hvad som vore att göra; han gick några steg
 ifrån honom och kallade till sig med en vink
 Kyrkoherden i församlingen. Han sade denne i
 korthet hvarom frågan var; och frågade, om
 man i största hast skulle kunna finna en be-
 skedlig qvinna att skicka till slottet, för att
 hämta Lucia: en rask och förståndig qvinna,
 som väl förstode att skicka sig i ett så nytt

förehafvande och använda det mest tjenliga sätt att uppmuntra och lugna denna olyckliga flicka, hös hvilken, efter så mycken ängslan och så mycken oro, sjelfva befrielsen skulle kunna förorsaka en ny förvirring. Kyrkoherden svarade, sedan han tänkt efter ett ögonblick, att han kände en sådan person, hvarpå han tog afträde. Kardinalen kallade med en annan vink Kaplanen, hvilken han befallte att genast anskaffa bår och bärare, samt låta sadla upp tvenne mulåsnor. Sedan Kaplanen gått, vände han sig till Don Abbondio.

Denne, som redan stod honom helt nära, för att hålla sig på afstånd från den andra herrn, och som emedlertid sneglade, än på den ene, än på den andre och grubblade på hvad som kunnat gifva anledning till allt detta, drog sig tillbaka några steg, gjorde en bugning, och sade: "man har sagt mig, att Ers Höga Nåde vil-
"le tala med mig, men jag tror, att man miss-
"tagit sig om personen." "Man har ingalunda
"misstagit sig," svarade Federigo: "jag har en
"fägningsam nyhet att säga er och ett tröstande,
"ett ljuft åliggande att gifva er: en af edra sock-
"neboer, hvilken ni säkert har begråtit som ett
"förloradt får, har nu blifvit återfunnen, är här
"nära i grannskapet hos denne min gode vän, och

”ni skall nu resa med honom och en qvinna,
 ”för att afhämta detta edert skriftebarn och be-
 ”ledsaga henne hit.”

Don Abbondio bemödade sig på allt möjligt sätt att dölja den ledsnad och förtrytelse, som en dylik befallning förorsakade honom; och då tiden ej tillät att undertrycka eller förändra den sura min, som redan förmärktes i hans anletsdrag, dolde han den, i det han bugade sig djupt, till tecken af hörsamhet. Och han upplyfte icke sitt hufvud, annat än för att göra en ny, djup bugning för den Onämnde, med en ömkelig uppsyn, som tycktes vilja säga: jag är i edra händer, var barmhertig. Derpå frågade Kardinalen honom, om Lucia hade några släktingar. ”Ingen annan än sin mor,” svarade Don Abbondio. ”Är modren hemma?” ”Ja, Nådigste herre.” ”Eftersom denna stackars flicka icke så snart lärer kunna återvända till sitt hem, skulle det vara för henne en stor tröst att så fort som möjligt få se sin mor: men om herr Kyrkoherden i denna församling icke kommer tillbaka, förrän jag går till kyrkan, skall ni be honom anskaffa en vagn eller en ridhäst, och afsända en förständig person, för att uppsöka modren och föra henne hit.” ”Skulle icke jag kunna åtaga mig detta?” sade Don Abbon-

dio. "Nej, icke ni, jag har ju redan bedt er
 "om någonting annat," svarade Kardinalen. "Min
 "mening var blott," återtog Don Abbondio, "att
 "derigenom förbereda den stackars modren. Det
 "är en mycket lättrörd kvinna; och härtill for-
 "dras en person, som känner henne, och förstår
 "taga henne på rätta sidan."

"Och det är just af denna orsak, jag bedt er
 "underrätta den andra Kyrkoherden, att utväl-
 "ja en förständig person: Ni deremot kan vara
 "af mer nytta på ett annat ställe," svarade Kar-
 dinalen, och han skulle hafva velat tillägga:
 den stackars flickan har väl behof af att med
 det snaraste få se ett känt ansigte, och till
 hvilket hon har förtroende, efter att i detta slott
 hafva tillbragt så många timmar af fasa. Men
 detta kunde man naturligtvis icke säga i närva-
 ro af denna tredje person. Det förekom likväl
 Kardinalen besynnerligt, att Don Abbondio icke
 genast efterkommit hans befallning, utan tvert-
 om tänkt på egen hand; och dennes förslag syn-
 tes honom så olämpeligt, att han började miss-
 tänka, det någonting annat måtte ligga derun-
 der. Han betraktade nu dennes ansigte, och
 upptäckte der lätt hans fruktan att resa med
 denne förfärlige man, samt att blifva hans gäst,
 om äfven för några få ögonblick. Men då han

nå ville helt och hållet skingra dessa fega betänkligheter, och det likväl icke syntes honom tjenligt att taga Kyrkoherden af sides och hviska vid honom i hemlighet, under det hans nya vän var närvarande, trodde han det bästa vore; att tilltala den Onämnde, på det Don Abbondio af dennes svar måtte kunna inse, det han icke numera vore att frukta. Han närmade sig fördenskull den Onämnde med denna fria, förtroliga min, som man finner hos en ny, mäktig tillgifvenhet, likasom hos en gammal vänskap: "Tro icke," sade han, "att jag åtnöjer mig med detta enda besök för i dag. Ni kommer ju tillbaka, icke så? i sällskap med denne hederlige prestman?" "Skulle jag icke återkomma!" svarade den Onämnde: "äfven om ni vägrade mig det, skulle jag envist stadna utanföre er dörr, likasom tiggaren. Det är för mig ett behof att tala med er, att höra er, att se er, att älska er!" Federigo fattade hans hand, tryckte den, och sade: "Gör då Kyrkoherden i den församling och mig den äran att spisa middag med oss. Jag väntar er. Emedertid går jag att bedja och lofsäga med folket; och ni att skörda barmhertighetens frukter."

Don Abbondio stod under alla dessa vänskapsbetygelser likasom en rädd gosse, hvilken

ser någon helt lugnt klappa en sig tillhörig stor, lurfvig hund, med blodröda ögon, och hör ägaren säga, det hans hund är ett fromt och stilla kreatur: han ser härvid på ägaren utan att hvarken neka eller jaka härtill; han ser på hunden, och vågar icke nalkas honom, af fruktan, att det fromma kreaturet torde visa honom tänderna, om äfven blott på lek; han vågar icke aflägsna sig, af fruktan att synas feg; men säger i sitt hjerta: ack, om jag väl vore hemma!

Den stackars mannen föll på nytt Kardinalen i ögat, der han stod i ett hörn, häpen, förödmjukad och surmulen, just då den sednare var i begrepp att gå ut, alltjemnt hållande den Onämnde vid handen. Och i tanke, att denna misslynthet möjligen kunnat uppkomma af, att han sett sig försummad och likasom lemnad i ett hörn, särdeles i närvaro af en brottsling, hvilken så artigt bemöttes, vände han sig nu till honom, i det han gick förbi, stannade ett ögonblick och sade med ett vänligt småleende: "Herr Kyrkoherde! Ni är alltid med mig i vår store Faders hus; men denne . . . . denne *perierat, et inventus est.*" (Han var förlorad, och är återfunnen.) "Ack, jag fagnar mig af hjertat "deråt!" sade Don Abbondio, i det han gjorde en djup bugning för dem begge.

Erkebiskopen gick framåt, sköt på dörrarne, hvilka genast uppslogos utifrån af tvenne tjenare, hvilka stodo der på ömse sidor: och det märkvärdiga paret syntés för de i rummet samlade presternas nyfikna blickar. Man såg dessa begge ansigten, hvaruppå en särskild, men lika djup rörelse var afmålad: en tacksam ömhet, en ödmjuk fröjd framlyste ur Federigos vördnadsvärda drag; i den Onämndes deremot en viss förvirring, mildrad af en ljuf tröst, en ovanlig blygsel, en ånger, hvaratur likväl ännu framskymtade kraften af denna vilda, mäktiga natur. Och man fick sedermera höra, att flere af åskådarne dervid påmint sig Esaias ord: "*Ulfven och fåret skola gå till samma bete; lejonet och oxen skola beta tillsammans.*"*) Efter dem kom Don Abbondio, på hvilken ingen gaf akt.

Då de kommit midti rummet, inträdde från ett annat Kardinalens Kammaradjutant, som nalkades honom för att anmäla, det han verkställt genom Kaplanen honom gifne befallningar; att bärstolen och de begge mulåsnorna voro i beredskap, samt att man endast väntade på kvinnan, som Kyrkoherden skulle anskaffa. Kardinalen befallde honom att vid den sistnämndes ankomst låta Don Abbondio få tala vid honom;

---

*) Es. XI. 6.

att sedermera allt borde stå till dennes och den Onämndes tjenst, hvares hand han nu på nytt tryckte såsom till afsked, och sade: "Jag väntar er." Derpå vände han sig om, helsade Don Abbondio med en nick, och begaf sig åt kyrkan. Presterne följde honom, dels hoptals, dels i en slags procession: de begge reskamraterna stannade ensamme qvar i rummet.

Den Onämnde stod helt och hållet slutet inom sig sjelf, tankfull, otåligt längtande efter ögonblicket, då han kunde hasta att befria sin Lucia ur qual och fängelse: *sin* kunde han nu kalla henne i en helt annan mening, än dagen förut: och hans anletsdrag uttryckte en samlad sinnesrörelse, hvilken lätt i Don Abbondios misstänksamma ögon kunde få utseende af att vara någonting helt annat. Han betraktade honom noga med sneglande blickar, och hade gerna velat börja ett vänligt samtal: — men hvad har jag att säga honom? — tänkte han: — för andra gången, jag fagnar mig? hvaröfver? att ni, som hittills varit en afgrundsande, nu ändteligen beslutat att blifva en hederlig karl som andra? En skön compliment! Och hvem förvissar mig dessutom, att han verkligen blifvit hederlig karl i sådan hast? Dylika försäkringar göras ju så ofta här i verlden, och af så mångfaldiga

anledningar! Hur kan väl jag veta allt detta? Och ändå måste jag resa med honom! till detta slott! Ack, hvilket missöde, hvilket missöde! Hvem skulle hafva trott detta i morse! Ack, om jag en gång kommer helskinnad härifrån, skall signora Perpetua få umgälla det, att hafva drifvit mig hit, hvilket för ingen del var nödigt, endast derföre, att alla Kyrkoherdarne i nejden rest hit, och sålunda har jag blifvit intrasslad i denna sak. Ack, jag olycklige! Någoting måste man väl ändå säga honom. — Och han var just i begrepp att säga honom: jag skulle aldrig hafva väntat mig den hedern att komma i ett så värnadsvärdt sällskap; och tänkte just öppna sin mun dertill, då i detsamma Kammaradjutanten inträdde, jemte Kyrkoherden på stället, hvilken anmälde, att qvinnan redan väntade i bärstolen; och vände sig derpå till Don Abbondio för att af honom emottaga Kardinalens uppdrag. Don Abbondio uträttade detta, så godt han kunde, i sin stora sinnesförvirring; gick derpå till Adjutanten och sade till honom: "Gif mig åtminstone ett sedigt kreatur; "ty, uppriktigt sagdt, jag är en dålig ryttare." "Frukta ej," svarade Adjutanten med qväfdt löje: "Det är handsekterns mulåsna, och hör således på visst sätt till den litterata klassen."

”Godt,” återtog Don Abbondio, och tillade i tankarne: — Gud gifve, att så verkligen förhölle sig.

Den Onämnde hade vid underrättelsen genast satt sig i rörelse: då han kommit till dörren, blef han varse Don Abbondio, som var kvar i rummet. Han stannade för att invänta honom; och då denne skyndsamt kom, i afsigt att be om förlåtelse, gjorde han en bugning för denne och lät honom gå förbi sig, med en höflig åtbörd, hvilket var en slags lindring för den ängslige stackaren. Men knappt hade han satt sin fot på gården, förrän han blef varse någonting annat, som förstörde denna lilla glädje: han såg den Onämnde gå åt ett hörn, fatta sin karbin med ena handen i pipan, med den andra i remmen, och med en hastig rörelse, som om han gjort ett handgrepp, kasta den öfver axeln. Aj! aj! aj! — tänkte Don Abbondio: — hvad vill han väl göra med detta redskapet, denne mannen? Detta ser icke ut att vara en tagelskjorta, eller en gissel för en penitent! Och om det skulle falla honom in någon dårskap? Ack, hvilket äfventyr!

Om den Onämnde kunnat ana, hvilka tankar foro hans reskamrat genom hufvudet, hade han visserligen gjort allt hvad som stått i hans

magt för att lugna honom; men han var vida skild från en dylik föreställning, och Don Abbondio aktade sig väl att visa någon min, som synbart tycktes vilja säga: jag är rädd för er. Då de kommit ut på vägen, funno de tvenne mulåsnor i beredskap: den Onämnde sprang upp på den ena, som framfördes till honom af en stallknekt. — "Har han inga odygder?" sade Don Abbondio till Adjutanten, med ena foten i stigbygeln och den andra ännu på marken. "Stig upp och frukta icke: han är from som "ett lam," svarade denne. Don Abbondio fattade tag i sadeln och lyckades efter några försök, underhjelpt af Adjutanten, att komma upp på sin mulåсна. Bärstolen, som var ställd på tvenne mulåsnor satte sig i rörelse på en vink af körsvennen; och tåget begaf sig af.

Vägen gick förbi den af folk fyllda kyrkan, öfver en liten plats utanföre densamma, äfven hvimlande af folket i byn och nykomne, som icke kunnat rymmas inom murarne. Redan hade den stora nyheten spridt sig; och vid åsynen af tåget, vid åsynen af denne man, några få timmar förut ett föremål för fruktan och förbannelse, nu för en glad förvåning, höjdes bland hopen ett sorl af bifall; och under det man lemnade rum, trängde man sig fram för att få se honom på nära

håll. Den Onämnde red förbi; och då han kom fram till den öppnade kyrkodörren, tog han af sig hatten, och nedböjde denna så fruktade pannan ända till manen af sin mulåsa, vid ljudet af hundrade röster, som ropade: 'Gud välsigne er: Don Abbondio aftog äfven sin hatt, bugade sig, och anbefalld sig i himmelens beskydd; men då han hörde sina medbröders högtidliga stämmor, hvilka oupphörligen sjöngo, kände han en afund, en sorgsen vekhet, ja ett sådant medlidande med sig sjelf, att han med möda kunde afhålla sig från tårar.

Då de lemnat den bebodda orten och kommit ut på öppna öde fältet, utbredde sig ett ännu dystrare flor öfver hans tankar. Han hade icke något annat föremål att med förtroende fästa sina blickar uppå, än körsvennen, hvilken, såsom hörande till Kardinalens folk, säkert måste vara en hederlig karl, och som derjemte icke såg rädd ut. Tid efter annan sågos vandrare, hvilka skyndade för att få se Kardinalen; och detta var en slags tröst för Don Abbondio, men hvilken snart försvann, och man nalkades allt mer och mer denna förfärliga dal, hvarest man icke skulle träffa andra menniskor, än den nye vännens underhafvande: och hvilka underhafvande! I detta ögonblick hade han mer

än någonsin önskat att ingå i samtal med denne vän, såväl för att utforska hans tänkesätt, som för att göra honom sig bevågen; men då han såg honom så sluten inom sig sjelf, miste han all lust dertill. — Om jag åtminstone kunde se i hans hjerta hvilka hans afsigter äro. Hvem kan begripa det? — Betrakta honom; än ser han ut som S:t Antonius i ödemärken, än som Holophernes i egen hög person. Ack, jag olycklige! jag olycklige! Nog af; himmelen måste väl hjälpa mig, ty på eget bevåg har jag icke blandat mig uti denna sak.

Öfver den Onämndes ansigte sågos ock verkligen, om man så får säga, tankarne fara, likasom då moln under en storm sväfvva framför solen, och ett glimmande sken i hvarje ögonblick omvexlar med en hemsk skymning. Själens, ännu helt och hållet försänkt i hänryckning öfver Federigos ljufva ord, samt likasom föryngrad och pånyttfödd, höjde sig till dessa idéer af barmhertighet, förlåtelse och christelig kärlek; men nedtyngdes snart åter af det förflutnas förskräckliga börda. Ängsligt började han eftersinna, hvilka af hans illgerningar skulle kunna godtgöras, hvad som måtte kunna inställas, hvilka de kraftigaste och säkraste botemedlen voro, huru man skulle upplösa så många knu-

tar, hvad man skulle göra af alla dessa medbrottslige: han hisuade vid tanken på allt detta. Äfven detta närvarande företag, hvilket dock var det lättaste och så nära sin fullbordan, gick han till mötes med en blandad känsla af nöje och ängslan, vid tanken på de qual, den arma flickan undertiden skulle hafva lidit, och att han, hvilken brann af otålighet att befria henne, var densamme, som nu höll henne fången i dessa qual. Vid hvarje korsväg vände sig körsvennen om för att begära upplysning om vägen: den Onämnde visade honom den med handen och vinkade tillika att skynda.

Man kommer ner i dalen: denna ryktbara dal, om hvilken Don Abbondio hört berättas så många hemska historier, der befann han sig nu. Dessa ryktbara män, blomman af Italiens bravi, dem skulle han nu få se lifslevvande. De bugade sig väl vördnadsfullt för husbonden, men hvilka solbrända ansigten, hvilka yfviga mustacher, hvilka rullande ögon, i hvilka Don Abbondio tyckte sig läsa: skall man göra af med denne prest? Emedlertid red man framåt på en stenig väg, längsefter strömmen: på andra sidan derom, en utsigt af ensliga och vilda klyftor; på denna sidan åter, dessa menniskor, hvilka kunnat komma honom att längta efter

hvilken ödemark som hellst: Dante ängslades icke mer uti sitt *Malebolge*. *)

Man framkommer slutligen till Malanotte; flera bravi skynda ut, med bugningar för husbonden, med sneda blickar på hans följeslagare och på bärstolen. De visste icke hvad de skulle tänka: den Onämndes ensliga utvandring om morgonen var redan någonting utomordentligt; hans återkomst var det icke mindre. De betraktade allt noga, men ingen rörde sig ur stället, ty sådan var den befallning, han gaf dem med blick och uppsyn.

Man rider uppföre backen, man hinner spetsen. De bravi, som äro framföre slottet och vid porten, draga sig undan åt ömse sidor för att lemna rum: den Onämnde gifver dem tecken att icke röra sig ur stället; han gifver mulásnan sporrarne och rider förbi bärstolen, vinkar åt körsvennen och Don Abbondio att följa sig;

---

*) En digtad ort i Dantes bekanta poem, *La Divina Commedia*. Bolgia betyder egentligen ficka, förvaringsrum. — Malebolge var det ställe i helfvetet, der alla bedragare pinades, och bestod af tio afdelningar (Bolge).

”*Loco è in inferno, detto Malebolge.*”

Div. Com. Inferno. Canto XVIII. v. 1.

Öfv. Ann.

rider in på den första gården, derifrån på den andra, fram till en liten port; vinkar åt en bravo att stadna, hvilken skyndade fram för att hålla uti stigbygeln, och säger till honom: stå kvar der, och må ingen komma närmare. Sedan stiger han af och går med tyglarne i handen fram till bärstolen, närmar sig qvinnan, hvilken hade dragit undan gardinerna och säger sagta till denna: "trösta henne snart, och låt "henne förstå, att hon är fri och i sina vänners "händer. Gud skall belöna er derföre?" Derpå går han fram till Don Abbondio, och säger till honom sagta, med en mild uppsyn, hvori framlyste glädjen öfver den goda gerning, han nu gick att fullborda, i det han räckte honom handen för att stiga af: "Herr Kyrkoherde, jag "ber er ej om ursäkt för de besvärligheter, ni "utstått för min skull: ni gjorde det ju icke "för att tjena mig, utan Honom, som rikt lönar, "samt för att hjälpa detta ert arma barn."

Denna uppsyn och dessa ord ingjöto i Don Abbondios hjerta något litet mod, och efter att hafva dragit en djup suck, hvilken sedan en timme förgäfves sökt efter luft, svarade han med låg stämma: "besvärligheter? Ers Nåd behagar skämta, men, men . . !" Han emottog nu den hjälpande hand, som så artigt erbjöds

honom och halkade så godt han kunde ur sådela. Den Onämnde fattade äfven hans tyglar och öfverlemnade dem, jemte sina egna till körsvennen med befallning att vänta utanföre. Han framtog en nyckel ur fickan, öppnade den lilla porten, lät Kyrkoherden och qvinnan gå in och skyndade sjelf framför dem till trappan, uppföre hvilken alla tre i tysthet gingo.

C A P. XXIV.

Lucia hade ej länge varit vaken, och en del af denna tid hade hon använt att gnugga sömnen ur ögonen och skilja dess oroliga syner ifrån verklighetens minnen och bilder, hvilka tyvärr så mycket liknade en febersjuks drömmar. Den gamla hade genast gått till henne och tilltalat henne med sin tillgjordt milda röst: "ack, har ni sofvit? Ni hade kunnat sofva i "sängen: jag sade er det flera gånger i går af "tons." Och då hon icke fick något svar, hade hon fortfarit i en bönfällande, men tillika förtrytsam ton: "ät då en gång: var förnuftig. "Hu, hvad ni ser ut, ni har visst behof af att "äta. Och då han kommer tillbaka, får jag "uppbära skulden." "Nej, nej, jag vill gå bort, "jag

"jag vill gå till min mor! Herrn har lofvat mig
"det, han har sagt: i morgon. Hvar är han?"

"Han har rest bort; men har sagt, att han
"snart skall komma tillbaka, och att han då
"skall göra allt hvad ni af honom fordrar."

"Har han sagt så? Välan! jag vill då gå till
"min mor straxt, straxt." I det samma hör man
ljudet af steg i nästa rum; straxt derefter en
bultning på dörren. Den gamla skyndar dit och
frågar: "hvem är det?"

"Öppna," svarade sagta den kända rösten. Hon
drager ifrån rigeln, den Onämnde skjuter sagta
på dörren, befäller den gamla att komma ut
och insläpper genast Don Abbondio, jemte den
goda qvinnan. Derpå stänger han dörren ånyo,
stadnar utanför och bortskickar den gamla till
en aflägsen del af slottet, hvilket han redan för-
ut gjort med den andra qvinnan, som stod på
vakt i andra rummet.

Alla dessa rörelser, det ögonblickliga dröjs-
målet, den första åsynen af de nya personerna
förorsakade Lucia en ökad oro; ty huru odrägl-
igt än det närvarande tillståndet var för hen-
ne, alstrade dock hvarje förändring hos henne
en ny fasa. Hon såg upp, blef varse en prest,
en qvinna; härvid lugnades hon något litet:

hon betraktade dem nogare, igenkänner Don Abbondio och står med orörliga ögon, likasom förtrollad. Qvinnan kom närmare, lutade sig öfver henne, såg medlidsamt på henne, fattade hennes begge händer, dels såsom en ömhetsbetygelse, dels för att hjälpa henne stiga upp, och sade: "kom, mitt stackars barn! kom med oss!" "Hvem är ni?" frågade Lucia, men utan att afvakta svar vände hon sig åter till Don Abbondio, som stod några steg derifrån, äfven med en medlidsam blick; hon betraktade honom ånyo, och utbräst: "Ni, är det ni, herr Kyrkoherde? hvar äro vi? . . . Ack, jag olyckliga, yrar jag!" "Nej, nej," svarade Don Abbondio, "det är verkligen jag: fatta mod. Ser ni? Vi äro hitkomna, i afsigt att föra er härifrån. Det är verkligen er Kyrkoherde, som kommit hit, ridande, enkom för er skull. . ."

Lucia reste sig nu hastigt upp, likasom hon på en gång återvunnit alla sina krafter; sedan fästade hon åter sina blickar på dessa begge ansigten, och sade: "det är då Madonnan, som skickat er hit. Jag tror verkligen, att så är," sade den beskedliga qvinnan. "Men få vi gå, få vi verkligen gå," återtog Lucia med låg röst samt en rädd och misstänksam blick. "Och allt detta folket . . .?" fortfor hon, i det hon

bet ihop läpparna och darrade af fruktan och förskräckelse, "och denne herrn . . .! väl hade "han lofvat mig . . ." "Äfven han har kommit "hit för er skull," sade Don Abbondio: "han "väntar här utanföre. Skyndom oss, för att icke "låta en sådan herre vänta." Nu öppnades dörren af just densamme, om hvilken man talade; han visade sig der, och framträdde. Lucia, som kort förut längtade efter honom; ja, hvilken, då hon nu förlorat allt i verlden, icke längtade efter någonting annat än honom, kunde dock icke i detta ögonblick, sedan hon fått se vänliga ansigten och höra vänliga röster, afhålla sig ifrån en viss plötslig rysning; hon spratt till, höll andedräkten, lutade sig till den beskedliga qvinnan och gömde sitt ansigte i hennes sköte. Han åter hade tvärstodnat vid första anblicken af detta ansigte, till hvilket han redan aftonen förut icke förmått upplyfta sina blickar; detta ansigte, som nu blifvit än mera blekt och vanställdt af det långa lidandet och fastandet; då han nu märkte denna åtbörd af fasa, nedslog han ögonen, stod ett ögonblick stum och orörlig, derpå utropade han såsom ett svar på det, som den stackars flickan ännu icke högt frågat: "alltsammans är sannt; vill ni för-

"låta mig?" "Han kommer ju för att befria er; han är icke mer densamme som förut; han har blifvit omvänd, ni hör ju, att han begär er förlåtelse," hviskade den beskedliga qvinnan till Lucia. "Kan man begära någonting mer? Nå, lyft upp hufvudet; var icke barnslig: vi måste skynda oss," sade Don Abbondio till henne. Lucia upplyfte hufvudet, betraktade den Onämnde, och då hon såg denna pannan lutad mot jorden, denna blick häpen och förvirrad, fattades hon af en blandad känsla af tröst, tacksamhet, medlidande, och sade: "ack, nådig herre! Gud belöne er för er barmhertighet!" "Och er tusenfallt för den hugsvalelse, jag erfar af dessa edra ord."

Efter att hafva sagt detta, vände han sig om och gick ur rummet. Lucia, som nu helt och hållet återvunnit sin fattning, följde honom, stödjande sig på qvinnans arm; sist kom Don Abbondio. De gingo utföre trappan och kommo till den lilla porten, som ledde åt gården. Den Onämnde gick fram till bärstolen, öppnade dörren och hjälpte, med en viss nästan blygsam artighet, först Lucia att stiga in, sedan den beskedliga qvinnan. Derpå tog han ur körsvennens händer de begge mulåsnornas tyglar och räckte äfven Don Abbondio armen, som när-

"mat sig till sin. "Förmycken godhet," sade denne och steg upp i sadeln, raskare än förra gången. Tåget satte sig i rörelse, så snart den Onämnde äfven stigit upp på sin mulåsna. Han bar nu sitt hufvud högre, blicken hade återtagit sitt vanliga befallande uttryck. De bravi, som mötte dem, upptäckte väl på hans ansigte spår af en mäktig tanke, ett utomordentligt nit; men de insågo ej, och kunde icke inse orsaken. Här visste man ännu ej någonting om hans stora förändring; och blott gissningsvis hade säkerligen ingen af dem kommit till denna kunskap.

Den goda qvinnan hade genast släppt ner gardinerna för fenstren, derpå vänskapsfullt fattat Lucias händer och börjat trösta henne i lyckönskande ömma och medlidande ordalag. Och då hon såg huru mattigheten efter så många utståndna besvärligheter, samt händelsernas villervalla hindrade den stackars flickan att känna någon glädje öfver sin befrielse, sade hon henne allt hvad hon ansåg vara mest tjenligt att uppfriska hennes minne och bringa i ordning hennes förvirrade tankar. Hon nämnde för henne stället, hvarifrån man kom, och hvart man begaf sig. "Ja," sade Lucia, som visste hur nära det sednare stället låg hennes hem. "Ack, Heligaste Jungfru, jag tackar Dig! min mor,

"min mor!" "Man skall genast skicka efter hen-
 "ne," sade qvinnan, hvilken icke visste, att detta
 redan skett. "Ja, ja, Gud skall löna er. Och
 "ni, hvem är ni? Hur har ni kommit..." "Vår
 "Kyrkoherde har skickat mig," sade den goda
 qvinnan, "ty denne herre har, sedan Gud rört
 "hans hjerta, kommit till vår by för att tala
 "vid Kardinal-Erkebiskopen, som vi nu hafva
 "hos oss på besök, den fromme Guds mannen;
 "och har ångrat sig öfver sina synder, och har
 "sagt Kardinalen, att han låtit röfva en stac-
 "kars oskyldig flicka, er nemligen, i samråd med
 "en annan gudlös menniska." Lucia upplyfte
 ögonen mot himmelen. "Med ett ord, herr Kar-
 "dinalen insåg alltså att, då det var fråga om
 "en flicka, det fordrades en qvinna för att
 "hämta henne, och har sagt åt Kyrkoherden,
 "att han skulle uppsöka en sådan, och Kyrko-
 "herden har haft den godheten att komma till
 "mig. Herr Kyrkoherden sade mig, att jag skul-
 "le ingifva er mod, söka uppmuntra er och lå-
 "ta er förstå, huru Herren på ett underbart
 "sätt räddat er . . ." "Ack ja, i sanning under-
 "bart, genom den heliga Jungfruns bemedling."
 "Att ni alltså borde vara vid godt mod och
 "förlåta den, som gjort er emot, ja äfven bed-
 "ja för honom, ty utom att ni derigenom för-

"värfvar er en förtjenst, skall ni äfven känna
"edert hjerta lättadt deraf."

Lucia svarade med en blick, som mera tydligt än några ord uttryckte hennes samtycke dertill, och med en ljufhet, hvilken inga ord förmått återgifva. "Goda flicka," återtog qvinnan. "Och då nu äfven er Kyrkoherde befann sig i vår by; (ty der äro nu så många prester från hela trakten, att man dermed kunde hålla fyra stora messor) beslöt herr Kardinalen att äfven skicka honom med på resan, oakadt han har varit oss till ganska ringa nytta; jag hade väl redan förut hört sägas, att han var en oduglig varelse; men vid detta tillfälle har jag tydligen sett, att han är lika tafatt, som en våt kyckling." "Och denne . . .?" frågade Lucia, "denne, som nu blifvit omvänd . . . hvem är han?" "Huru? vet ni icke det," inföll qvinnan och sade hans namn. "Ack, barmhertige Gud!" utbrast Lucia. Detta namn, som hon så många gånger med fasa hört upprepas i flera än en historia, i hvilka han alltid spelade samma roll, som annars i dylika historier djävulen plägar bestrida! Och vid tanken på, att hafva varit i denna förskräckliga människas våld, och att nu vara under hans fromma beskydd, då hon eftersinnade, hvem dessa anlets-

drag tillhörde, hvilka i början syntes henne så bistra, derpå så rörda, och sist så förödmjukade, blef hon nästan utom sig, och sade endast tid efter annan: "barmhertige Gud!" "Han har "ock i sanning bevisat oss barmhertighet," sade qvinnan. "Det kommer att blifva en stor "tröst för allt folket i hela nejden. Huru många "människor har icke denne hållit i en be- "ständig fruktan; och nu, som vår Kyrkoher- "de sagt mig . . . och som man dessutom en- "dast behöfver se honom för att tro, har han "blifvit ett helgon!"

Om vi härvid ville påstå, att denna goda qvinna icke kände en stark nyfikenhet att litet mera omständligt erfara den märkvärdiga händelse, hvaruti äfven hon tagit del, skulle vi icke hålla oss vid sanningen. Men vi böra till hennes heder tillägga, att hon, intagen af aktning och medlidande för Lucia, insåg vigten och värdigheten af det uppdrag, man lemnat henne, och derföre noga aktade sig att göra henne en enda obetänksam eller onödig fråga: under hela resan innehöllo alla hennes ord endast tröst och omsorg för den olyckliga flickans väl. "Ni måtte icke på lång tid hafva smakat en bit "mat!" "Det påminner jag mig icke så noga . . . "Som jag tror, icke på länge." "Stackars barn,

”ni måtte visst hafva behof af förfriskning.”
 ”Ja,” svarade Lucia med matt röst. ”Hemma
 hos mig skall ni väl med Guds hjelp få nå-
 gonting att äta. Var derföre vid godt mod,
 ty nu hafva vi ej så långt fram.” Lucia föll
 nu utmattad uti bärstolen, likasom i en dvala;
 och den beskedliga qvinnan lemnade henne i frid.

För Don Abbondio var väl icke återresan så
 plågsam, som ditresan hade varit, men sakna-
 de likväl ingalunda sina obehagligheter. Så snart
 hans narraktiga fruktan upphört, hade han i
 början känt sig helt och hållet lättad, men snart
 började hundrade nya betänkligheter att hos ho-
 nom uppstå; likasom marken på det ställe, der
 ett stort träd blifvit uppryckt med rötterna, för
 någon tid bibehåller sig ren, men innan kort
 på nytt betäcket med små plantor. Han hade
 nu blifvit mera ömtålig för allt annat, och så
 väl i det närvarande, som i tankarne på fram-
 tiden, felades det honom icke ämnen till oro.
 Han erfor nu långt mer än under ditresan be-
 svärligheten af detta sätt att färdas, hvarvid han
 icke var van; och särdeles på vägen utföre slotts-
 backen till djupet af dalen. Körsvennen lät på
 en vink af den Onämnde sina kreatur löpa for-
 tare; de begge andra mulåsnorna höllo sig tätt
 efter i samma fart; hvaraf hände, att vid vis-

sa brantare ställen, föll den stackars Don Abbondio framstupa, som om han blifvit lyft af en häfstång bakifrån, och för att sitta kvar nödgades han stödja sig med handen på sadelbomen; och vågade likväl icke bedja dem att köra sagtare; och å andra sidan hade han gerna velat, så fort som möjligt, komma ifrån detta ställe. Dessutom tycktes mulåsnan, då vägen gick öfver en höjd, vid brädden af ett djup enligt dessa djurs vana, likasom på trots alltid hålla sig på yttre sidan, och sätta ner sina fötter just på sjelfva kanten; hvarvid Don Abbondio såg lodrätt under sig en brant eller, som han trodde, ett bråddjup. — Äfven du — sade han i sitt hjerta till djuret, har således denna olyckliga vana att uppsöka faror, då vägen likväl är så bred! Och han drog tygeln åt andra hållet; men förgäfves. Så att han slutligen, qvald af fruktan och förtrytelse, lät djuret följa sin böjelse. Banditerne förskräckte honom nu mera icke så mycket, sedan han med visshet kände husbondens afsigter. Men — tänkte han, — i händelse ryktet om denna omvändelse sprider sig hit under det vi ännu äro kvar, hvem vet, huru de skola upptaga detta? Om de skulle falla på den tanken, att jag kommit såsom missionär! Bevare mig Gud! de skulle då

pina mig till döds! — Den Onämndes dystra uppsyn oroade honom icke. För att hålla sådana bestar i styr, — tänkte han, — skulle ingenting annat hjälpa; det förstår jag nog; men hvarföre skulle den olyckan träffa mig att nödgas befinna mig midtibland alla dessa.

Man anlände nu till foten af backen, och kom slutligen ut ur dalen. Den Onämndes panna började klarna. Don Abbondio antog äfven en mera naturlig uppsyn, höjde något litet hufvudet fram ur axlarne, utsträckte armar och ben, satt mera rak, hvarvid han fick ett helt annat utseende, andades lättare, samt började att med mera lugnt sinne taga i öfvervägande andra, aflägsnare faror. — Hvad skall väl den besten, Don Rodrigo säga härom? Att blifva så narrad och utskämd, lärer han väl ej finna särdeles angenämt. Nu skall han väl blifva alldeles ursinnig af illska. Med Hans Höga Nåde törs han väl icke inlåta sig, ty denne är honom för mächtig; han måste svälja sin förtret. Gallan har han emedlertid qvar, och vill väl utgjuta densamma på någon. Huru skall väl detta allt slutas. Hugg och slag falla alltid neråt, likasom smickret går uppåt. De som göra det goda, göra det i stort: då de en gång fått denna tillfredsställelse, anse de sig hafva nog deraf och vilja icke besvära

sig med att tänka på alla möjliga följder; men de, som finna ett nöje uti att göra det onda, använda deruppå mera omsorg, fortfara ända till slutet, gifva sig aldrig någon ro, ty de hafva en invärtes matk, som plågar dem. Mitt beslut är i alla händelser att, så snart vi kommit fram, i fall han redan gått ur kyrkan, i största hast göra min ödmjuka uppvaktning och taga afsked; hvarom icke, låta göra min ursäkt, och draga hemåt.

Sällskapet framkom, innan gudstjensten ännu var slutad; man for midtigenom samma folkhop, nu icke mindre rörd, än första gången; och skilde sig sedan åt. — Don Abbondio höll sitt löfte: knappt hade han stigit af, förrän han började göra den Onämnde de mest öfverdrifna compliment, och bad honom att göra hans ursäkt hos Kardinalen; i anseende till, att han genast nödgades återvända till sin församling för vigtiga angelägenheters skull. Nu skyndade han att uppsöka det som han kallade sin häst, det vill säga, sin käpp, som han hade lemnat i ett hörn af salen, och begaf sig af. Den Onämnde stannade för att vänta, till dess Kardinalen skulle återkomma ifrån kyrkan.

Den goda qvinnan hade undertiden låtit Lucia sitta ner i högsätet af köket, och började

laga i ordning åt henne en liten förfriskning, i det hon med en obehöfvad hjertlighet undanbad sig hennes tacksägelser och ursäkter. Hon lade genast torra qvistar under en gryta, som hon satt på elden, och hvaruti en fet kapun simmade; skummade af soppan, fyllde dermed en med brödskefvor försedd skål, och räckte den till Lucia. Och då hon såg den stackars flickan hämta nya krafter vid hvarje skedblad, lyckönskade hon denna och sig sjelf, att detta inträffat på en dag, då, som hon sade, eld var i spisen. "Alla vilja i dag," tillade hon, "ätå bättre än vanligt, utom de, som äro så fattiga, att de med möda kunna förskaffa sig bröd, bakadt af vicker och majsgröpe; men i dag hafva de alla att vänta någonting af en så barmhertig herre. Vi äro, Gudi vare lof, icke i denna ställning: med min mans handverk och något litet, som vi hafva hopspart, draga vi oss fram. Ät derföre i lugn; snart skall väl ock kapunen vara färdig, och ni får då litet kraftigare föda." Nu tog hon skålen, gick att bestyra om middagsmåltiden och duka bordet för familjen.

Lucia började nu, sedan hon fått nya krafter, upphjelpa sin klädsel, af vana och en instinktlik snygghet och anständighet: hon kammade och

upplade ikring hufvudet de raknade flätorna, samt lade halsduken till rätta kring bröst och hals. Härunder invecklades hennes fingrar i rosenkransen, som hängde der; blicken föll deruppå; hon kände en ögonblicklig sinnesrörelse; minnet af löftet, ända hittills qväfdt af så många andra känslor, vaknade nu plötsligen och framstod för hennes själ klart och tydligt. Nu öfverväldigades plötsligen alla hennes själs knappt återvunna krafter på nytt: och såframt hon icke varit så väl förberedd på dylika slag genom en hel lefnad af oskuld, undergifvenhet och förtrostan, skulle den förvirring, som hon i detta ögonblick erfor, hafva öfvergått till förtviflan. Efter att hafva utstått en kamp med dessa tankar, som icke kunna uttryckas i ord, sade hon slutligen för sig sjelf. — Ack, jag olyckliga, hvad har jag gjort!

Men knappt hade hon tänkt detta, förrän hon kände en viss fasa deröfver. Hon påminde sig alla omständigheter med löftet, hennes odrägliga ångest, misströstan om all mensklig hjälp, den brinnande bönen, fullbeten af den känsla, som upplifvade henne, då hon gaf detsamma. Att ångra löftet, sedan hon erhållit den begärda nåden, syntes henne en brottslig otacksamhet, en trolöshet emot Gud och den heliga Jungfrun:

det syntes henne, som om en sådan falskhet skulle ådraga henne nya, än förskräckligare olyckor, i hvilka hon icke skulle tröstas af något hopp, icke ens af sjelfva bönen, och hon skyndade derföre att förneka denna ögonblickliga ånger. Hon tog vördnadsfullt rosenkransen af sin hals, och hållande den i sin darrande hand, bekräftade hon, samt förnyade löftet, jemte en sorgsen bön om kraft att uppfylla detsamma, samt att blifva förskonad för de tankar och tillfällen, hvilka skulle kunna, om icke rubba denna föresats, dock alltförmycket plåga henne. Aflägsenheten från Renzo, hvars återkomst hon ansåg omöjlig, denna aflägsenhet, som ända hittills så mycket smärtat henne, syntes henne nu vara en skickelse af Försynen, som låtit begge dessa händelser lända till samma ändamål; och hon sökte i den ena af dessa finna en anledning att trösta sig öfver den andra. Och sedan återkom det henne, som om denna samma Försyn, för att fullända sitt verk, väl skulle kunna så skicka, att äfven Renzo skulle underkasta sig sitt öde och icke mer tänka på henne. . . . . Men knappt hade en sådan föreställning fått inrymme i hennes själ, förrän den der åstadkom en förskräcklig förvirring. Den olyckliga flickan, som kände, att hjertat på nytt ville ångra

sig, tog åter sin tillflykt till bönen, till kampen, ur hvilken hon uppstod, likasom, om man får nyttja en sådan liknelse, en trött och sårad segrare öfver sin slagne fiende.

Nu höras flere människosteg nalkas, jemte ett gladt sorl. Det var familjen, som återkom ifrån kyrkan. Tvenne flickor och en liten gosse komma hoppande in; de stadna ett ögonblick, för att kasta ett nyfiket ögonkast, skynda sedan till sin mor och ställa sig ikring henne: den ena frågar efter den okända gästens namn; en annan vill berätta de märkvärdigheter man sett: den goda qvinnan svarar på alltsammans med ett: "tyst, tyst." Derpå inträder, mera stilla, men med ett hjertligt nit, måladt på sitt ansigte, husfadren. Det var skraddaren för byn och hela trakten deromkring; en man, hvilken kunde läsa, och som ock i sjelfva verket läst samlingen af Helgonalegender, jemte Franska Konungarnes Krönika, och ansågs ibland folket i orten för en man af skicklighet och kunskaper: ett loford, hvilket han likväl blygsamt afböjde, sägande sig blott hafva tagit miste om sin kallelse; och att, om han endast ägnat sig åt studier, han snarare än så många andra!... För öfrigt den bästa människa i världen. Han befann sig närvarande, då hans hustru af Kyr-

koherden fått sig uppdraget att företaga denna barmhertighetsresa, och hade icke allenast dertill gifvit sitt bifall, men skulle äfven sökt öfvertala henne dertill, om detta varit af nöden. Och nu hade gudstjensten, ståten, tilloppet af folk, och framförallt Kardinalens predikan gifvit en lyftning åt alla hans bättre känslor; han återvände hem, otålig att få veta huru saken lyckats, samt att träffa den arma räddade flickan.

”Se der,” sade vid inträdet hans hustru till honom, i det hon pekade på Lucia, hvilken rodmande steg upp och började framstamma några ursäkter. Men han gick fram till henne, afbröt henne med mycken artighet, och utbrast: ”Välkommen, välkommen! Ni är en Guds välsignelse för detta hus. Hvad jag är glad att se er här! Jag var väl viss på, att ni lyckligen skulle ankomma; ty jag har än aldrig funnit, att Herren begynt ett under, utan att sluta detsamma med ära; men jag är ändå glad att se er här. Stackars flicka! Men det är dock någonting herrligt att hafva varit föremål för ett underverk!”

Man må ej föreställa sig, att han var den ende, som så benämnde denna händelse, emedan han läst Legendsamlingen: i hela byn och hela nejden talade man ej derom i andra orda-

lag, så länge minnet deraf var qvar. Och uppriktigt sagdt kunne vi, i betraktande af flere andra omständigheter, som sedermera kommo härtill, svårligen gifva den något annat namn.

Nu gick han sagta till hustrun, hvilken lyftade grytan från elden, och hviskade henne i örat: "Gick allt väl?" "Förträffligt: jag vill sedermera berätta dig allt." "Ja, ja; vid tillfälle." Man satte straxt derpå maten på bordet, husmodren gick till Lucia, förde henne dit; skar en vinge af nämnde kapun, och räckte henne densamma; sedan satte hon sig äfven sjelf, jemte sin man, i det de begge förmanade deras blyga gäst att fatta mod och äta. Skräddaren började straxt att tala med mycken liflighet, hvarunder han oupphörligen afbröts af barnen, som stodo ikring bordet, och som i sjelfva verket sett för många märkvärdiga saker, för att i längden vilja vara blotta åhörare. Han beskref de högtidliga ceremonierna; derpå öfvergick han till den underbara omvändelsen. Men det som gjort mesta intrycket på honom, och till hvilket han oftast återkom, var Kardinalens predikan.

"Att se honom der framföre altaret," sade han, "en så förnäm herre, likasom en vanlig kyrkoherde . . . ." "Och den der mössan af

'guld, som han hade på hufvudet . . . ." sade
 en af flickorna. "Tig du! Då man betänker,
 "ville jag säga, att en så förnäm herre och en
 "så lärd man, hvilken, som man påstår, läst
 "alla böcker, som finnas i världen, någonting,
 "som ingen annan kan berömma sig af, icke
 "ens i Milano, då man betänker, att han kan
 "tala öfver dylika saker på ett sådant sätt, att
 "alla förstå honom . . ." "Äfven jag förstod ho-
 "nom," sade den andra lilla pratmakerskan.
 "Tyst: hvad kan du väl hafva förstått?" "Jo,
 "jag förstod, att han utlade Evangelium i stäl-
 "let för herr Kyrkoherden." — "Tyst. Jag ta-
 "lar icke om sådana, som hafva en viss bild-
 "ning, ty desse skulle naturligtvis begripa hvad
 "han sade; men äfven de enfaldigaste uppfatta-
 "de med känslan hans ord. Om man nu ville
 "be dem upprepa hvad han sagt, skulle de icke
 "minnas ett ord deraf, men känslan hafva de
 "qvar. Och utan att han någonsin nämnde äd-
 "lingen, förstod man så väl, att han talade om
 "denne. Och dessutom hade man, för att för-
 "stå detta, endast behöft se huru han stod
 "der med tårfyllda ögon. Och då började allt
 "folket i kyrkan att gråta." "Det såg jag ock,"
 inföll gossen: "men hvarföre greto de alla, li-
 "kasom barn?" "Tig du! Det finnes likväl gän-

"ska styfsinta människor i denna by. Och han
 "har tydligen visat, att man, oaktadt hungers-
 "nöden, likväl måste tacka Herren och vara
 "nöjd, göra hvad man kan, arbeta, hjälpa hvar-
 "andra och vara tillfreds med sin lott. Ty olyc-
 "kan består icke uti att lida, att vara fattig;
 "olyckan består uti, att göra det ondt är. Och
 "detta är icke blott tomma ord; ty man vet, att
 "han sjelf lefver som den fattigaste, och tager
 "brödet ur munnen på sig för att räcka det till
 "de uthungrade; oaktadt han skulle kunna nju-
 "ta af denna verdens goda mer än någon an-
 "nan. Aek, då är det en hugnad att höra en
 "menniska predika: icke som så många andra,
 "hvilka tyckas säga: gör såsom jag lärer, men
 "icke såsom jag lefver. Och derpå har han vi-
 "sat, huru äfven de, som icke äro hvad man
 "kallar herremän, äro pligtige, i händelse de
 "hafva mer än de behöfva, att dela med sig åt
 "sina lidande bröder."

Här afbröt han sitt tal, likasom fattad af en
 ny tanke. Ett ögonblick satt han orörlig; der-
 på fyllde han en skål; af maten, som stod på
 bordet, lade deruppå ett bröd, knöt in skålen
 i en handduk, fattade denna i de fyra hörnen,
 och sade till den äldsta flickan: "Tag du detta!"
 Han gaf henne i andra handen en liten flaska

vin, och tillade: "Gå till enkan Maria; lemna
 "henne detta, och säg henne, att det är för att
 "göra henne och hennes barn en liten glädje;
 "men på ett höfligt sätt, förstår du, så att det
 "ej ser ut, som om det vore en allmosa. Och
 "nämn ingenting härom, i händelse, att du skul-
 "le möta någon på vägen; och akta dig, att du
 "ej må slå sönder någonting."

Lucias ögon fylldes af tårar, och hon kände
 i sitt hjerta en glad ömhet, likasom hon redan
 af de förra samtalen hade erfarit en större hug-
 nad, än någon tröstepredikan varit i stånd att
 gifva henne. Hennes själ, hänryckt af dessa be-
 skrifningar, dessa praktfulla bilder, dessa rö-
 relser af mildhet och förvåning, samt fattad af
 samma enthusiasm som berättaren, lösrycktes
 ifrån alla smärtsamma tankar; och om de äf-
 ven återkommo, fann hon sig nu äga mera styr-
 ka deremot. Sjelfva tanken på den stora upp-
 offringen hade väl icke förlorat sin bitterhet,
 men ingaf henne derjemte en viss alfvarlig och
 högtidlig glädje.

Kort derefter inträdde Kyrkoherden i för-
 samlingen, och sade sig vara skickad af Kardi-
 nalen, för att inhämta underrättelse om Lucia,
 samt säga henne, att Hans Höga Nåde ville se
 henne i dag; sedan tackade han de begge ma-

karne. Alla tre, rörda och betagna, funno icke ord för att uttrycka sin erkänsla för en sådan man. "Och er mor är ännu icke ankommen," sade Kyrkoherden till Lucia. "Min mor!" utropade denna. Då hon sedan af denne fick höra, huru han skickat efter henne på Erkebiskopens egen inrådan och befallning, höll hon förklädet för sina ögon och utbrast i en häftig gråt, hvilken fortfor en stund sedan Kyrkoherden gått. Då sedermera de stormande känslor, som hade vaknat hos henne vid denna underrättelse, började att gifva rum åt mera lugna tankar, påminde sig den arma flickan, att hon den olyckliga natten uttryckligen bönfällit om denna hugnad, som nu förestod henne, nemligen att återse sin mor, en hugnad, som hon så litet kunnat ana några timmar förut; ja, att hon nästan gjort detta till ett vilkor för löftets uppfyllande. Låt mig återvända oskadd till min mor, hade hon sagt; och dessa ord återkommo nu tydligt i hennes minne. Hon stadgades nu mera än någonsin i beslutet att hålla sitt löfte, och gjorde sig nya förebråelser öfver den ånger, hon för ett ögonblick känt deröfver.

Agnese var, under det man talade om henne, i sjelfva verket icke långt borta. Man kan lätt föreställa sig, huru förskräckt den arma kvin-

nan blef öfver denna så oförmodade kallelse, vid den förvirrade underrättelsen om en fara, som väl upphört, men likväl varit förskräcklig, om en hemsk händelse, hvilken budet hvarken visste omständligt berätta eller förklara, och till hvars förklaring hon icke sjelf i någon af sina föregående idéer fann en ledtråd. Efter att hafva rifvit sig i hufvudet, efter att hafva flere gånger ropat: Ack, Herre Gud! Ack, Heliga Jungfru! efter att hafva gjort budet åtskiliga frågor, på hvilka det ej kunde gifva några tillfredsställande svar, hade hon skyndsamt kastat sig i vagnen, och under vägen fortfarit att göra onödiga utrop och frågor. Men på ett ställe af vägen hade hon träffat Don Abbondio, hvilken kom gående steg för steg, med käppen framför sig. Efter ett ömsesidigt utrop hade de begge stadnat, och gått afsides i en kastanjelund, som var nära vägen. Don Abbondio hade gifvit henne underrättelse om allt hyad han kunnat få veta och se. Berättelsen var väl ej tydlig, men Agnese blef åtminstone förvissad om, det Lucia var i säkerhet; och hon andades nu lättare. Sedan hade han velat ingå i ett annat samtal, och gifva henne en lång föreskrift, huru hon skulle förhålla sig med Erkebiskopen, i händelse denne, som troligt var, skulle vilja se henne och hennes

dotter; och att det frimförallt icke ginge an att tala om giftermålet . . . Men då Agnese märkte, att han icke sade detta i någon annan afsigt än af eget intresse, hade hon lemnat honom utan att lofva någonting, ja, nästan utan att tänka derpå, ty hon hade andra saker i sitt hufvud.

Slutligen framkommer vagnen och stadnar vid skräddarens hus. Lucia reser sig hastigt upp, Agnese stiger ur och skyndar sig in: mor och dotter ligga i hvarandras armar. Den goda hustrun, som ensam befann sig i rummet, uppmuntrar dem, lugnar dem, gläder sig med dem, och lemnar dem sedan med en viss grannligheten ensamme med hvarandra, i det hon sade sig vilja gå att laga i ordning en säng åt dem; att hon väl redan hade en sådan i beredskap, men att i alla fall så väl hon, som hennes man hellre ville sofva ute på blotta marken, än att låta dem söka sig ett annat herberge för denna natt.

Då det första utbrottet af snyftningar och omfamningar gått förbi, ville Agnese höra Lucias händelser, och denna började nu sorgset att berätta dem. Men som läsaren vet, var det en historia, hvilken ingen kände i sin helhet; och

Lucia sjelf kunde ej begripa den olyckliga omständigheten med vagnen, som befanns på vägen, just då hon gick der förbi af en ovanlig anledning. Hvad förnämsta upphofsmannen beträffar, kunde de icke gissa på någon annan än Don Rodrigo. "Ack, den svarta själen! ack den afgrundsmenniskan!" ropade Agnese: "men hans tid kommer väl ock en gång." "Nej, nej, mamma, nej," afbröt Lucia: "önska honom icke något ondt, önska ingen menniska sådant: "Om ni visste hvad det vill säga att lida! Nej, nej, låtom oss hellre bedja Gud röra hans hjerta, likasom Han gjort med denne andre stackars herrn, hvilken var värre än han, och nu likväl har blifvit ett helgon."

Den rysning, Lucia erfor vid minnet af dessa så fasansfulla händelser, kom henne mer än en gång att stadna midt i berättelsen; mer än en gång sade hon sig icke äga mod att fortfara, och återtog likväl efter många tårar ordet. Men en annan känsla kom henne att dröja vid ett visst ställe i berättelsen, nemligen vid löftet. Hon fruktade att af sin mor förebrås för oförsigtighet och förhastande, eller att denna skulle, likasom hon gjort vid frågan om giftermålet, anföra några af dessa mindre grannliga idéer

i moralen och vilja göra dem gällande, eller ock, att hon skulle berätta saken för någon i förtroende, och saken således blifva allmänt bekant: och vid blotta tanken derpå, erfor Lucia en oemotståndelig blygsel; ja äfven nu kände hon en sådan, samt en oförklarlig motvilja att tala i detta ämne. Alla dessa förenade omständigheter föranlät henne att helt och hållet förtiga denna viktiga sak, med hemlig föresats att först göra Pater Christoforo förtroende deraf. Men huru förskräckt blef hon icke, då hon på frågan efter honom fick det svaret, att han ej mera var på orten utan blifvit skickad till en stad långt bort derifrån.

"Och Renzo," sade Agnese. "Han är i säkerhet, är det icke så?" sade Lucia hastigt. "Detta är säkert, ty så säga alla; man uppgifver såsom visst, att han vandrat till Bergamesiska området; men egentliga stället vet ingen: och han har ända hittills icke låtit höra af sig. Han har förmodligen icke haft lägenhet dertill." "Ack, lofvad vare Gud, om han blott är i säkerhet," sade Lucia och sökte att begynna ett annat taleämne; då samtalet afbröts genom en oväntad person: Kardinal-Erkebiskopen.

Denne hade, sedan han af den Ohämnde fått höra, det Lucia lyckligen ankommit, satt sig till

bords med den förstnämnde på sin högra sida, midtuti en samling af prester, hvilka icke nog kunde betrakta dessa anletsdrag, så milda utan svaghet, så ödmjuka utan låghet, samt jemföra honom med den föreställning, de sedan länge gjort sig om hans person. Sedan man dukat af borden, hade dessa begge på nytt dragit sig afsides. Efter ett samtal, som varade längre än det första, hade den Onämnde på nytt begifvit sig till sitt slott på samma mulåsna, som om morgonen fört honom dit; och Kardinalen hade låtit kalla Kyrkoherden och sagt honom, det han önskade blifva förd till det hus, hvarst Lucia hade fått en tillflykt. "Ack, Nådigste Herre," hade Kyrkoherden svarat: "tillåt mig att genast skicka efter flickan och modren, såframt hon ankommit, äfven värdfolket, med ett ord, alla dem, som Ers Höga Nåd önskar se." "Jag vill sjelf gå till dem," hade Federigo svarat. "Ers Höga nåd behöfver icke göra sig detta besvär: jag vill genast skicka efter dem," hade Kyrkoherden enträget tillagt, hvilken, oss emellan sagdt, var en fjäsk (för öfrigt en ganska hederlig man) och som icke kunde begripa, att Kardinalen genom detta besök ville göra heder åt olyckan, oskulden, gäst-

friheten, och derjemte sitt eget höga kall. Men då nu på nytt hans förman uttryckte samma önskan, bugade sig prestmannen och gick.

Då dessa begge personer sågos komma ut på vägen, skyndade alla, som der befunno sig, dem till mötes, och bildade tvenne rader på ömse sidor; en stor hop följde efter. Kyrkoherden ropade oupphörligt: "undan, undan, ur vägen;" men Federigo sade till honom, "låt dem vara, "låt dem vara," och framgick, än upplyftande sina händer för att välsigna folket, än lutande sig ner för att smeka de barn, som sprungo framför honom. Så anlände de till huset ochingo in: folket skockade sig utanföre. Men ibland denna mängd befann sig äfven skraddaren, hvilken hade följt med hopen, med stirrande ögon, gapande mun, och icke vetande, hvart man ärnade sig. Då han blef varse, att man närmade sig hans hus, började han tränga sig genom hopen med mycken häftighet, i det han oupphörligen skrek: "gif rum, gif rum "för dem, som höra till huset," och inträdde.

Agnese och Lucia hörde ett sorl på vägen, hvilket allt mer och mer tilltog; under det de grubblade på hvad detta skulle kunna betyda, sågo de dörren öppna sig och den purpurklädde jemte Kyrkoherden inträda. "Är det denna,"

frågade den förre och gick emot Lucia, hvilken stod der med modren, begge orörliga och stumma af förvåning och blygsel. Men tonen af denna röst, Federigos utseende, sätt att vara, och framförallt hans ord hade snart ingifvit dem mod. "Stackars flicka," började han, "det var Guds vilje, att ni sattes på ett hårdt prof; men Han har låtit er se, att Han icke tagit sin hand ifrån er. Han har nu räddat er; och betjenat sig af er till ett herrligt verk, nemligen att bevisa en menniska stor barmhertighet, till tröst och glädje för många."

Nu inträdde husmodren i rummet, hvilken vid första bullret hade begifvit sig till ett fenster i öfra våningen, och då hon derifrån fått se, hvem det var, som kom, hade hon skyndat ner, efter att hafva klädt om sig: och nästan på samma gång inträdde från ett annat håll skrädderen. Då de sågo samtalet redan vara börjadt, gingo de afsides i ett hörn, i vördnadsfull väntan. Kardinalen helsade dem vänligt, och fortfor att tala med kvinnorna, i det han midtunder uppmuntringarne inblandade en och annan fråga, på det han i svaren måtte kunna finna något tillfälle att göra godt åt dessa, som så mycket lidit. "Ack, om ändå alla prester voro såsom ers Nåd, om de ville vara på den

"fattiges sida, i stället för att hjälpa till att
 "sätta dem i klämman, endast för att slippa
 "dem:" sade Agnese, uppmuntrad af Federigos
 vänliga och förtroliga sätt att vara, och retad
 vid tanken på, att Don Abbondio, efter att,
 som alltid, hafva uppoffrat andra, sedermera
 ville hindra dem att beklaga sig för en person,
 som var hans förman, då nu af en sällsynt hän-
 delse tillfälle dertill yppats. "Säg allt hvad ni
 "tänker, sade Kärdbinalen: "tala fritt." "Jag vill
 "blott säga, att om vår Kyrkoherde gjort sin
 "skyldighet, skulle icke saken hafva slutats på
 "detta sätt." Men då Kardinalen tillsade hen-
 ne på nytt att yttra sig tydligare, började hon
 finna sig besvärad att nödgas berätta en histo-
 ria, i hvilken äfven hon spelt en mindre vac-
 ker roll. Hon fann likväl utväg att hjälpa detta
 medelst en liten förändring: hon berättade tro-
 lofningen, Don Abbondios vägran; förteg ej hel-
 ler den förevändning han begagnat, nemligen
 att icke utan förmännens tillåtelse kunna för-
 rätta vigseln, och öfvergick derpå till Don Ro-
 drigos iüdbrott, samt huruledes de blifvit under-
 rättade derom, och lyckats undkomma. "Men,"
 tillade hon: "undkommit, för att invecklas i
 "nytt bryderi. Om herr Kyrkoherden i stället
 "uppriktigt sagt oss, huru saken förhöll sig,

"och genast sammanvigt mina stackars barn,
 "skulle vi straxt derpå i hemlighet hafva rest
 "bort till en så aflägsen ort, att man aldrig fått
 "den ringaste spaning derom. Så har tiden gått
 "förlorad, och det skedda kan icke ändras."
 "Herr Kyrkoherden skall stå mig till svars för
 "detta förhållande," sade Kardinalen. "Nej, Nå-
 "digste Herre! icke så," återtog Agnese; det var
 "icke min mening: "banna honom icke, ty det
 "som är skedt är skedt; och dessutom skulle
 "det icke tjena till någonting; han är så af na-
 "turen: om en dylik händelse åter inträffade,
 "skulle han handla på samma sätt." Men Lu-
 "cia, missnöjd med detta sätt att berätta histo-
 "rien, tillade: "äfven vi hafva handlat orätt:
 "man ser, att det icke var Guds vilje, att sa-
 "ken skulle lyckas." "Hvad ondt har väl ni
 "kunnat göra, mitt goda barn?" frågade Fe-
 "derigo.

Lucia berättade nu i sin ordning, oaktadt de
 vinkar, som modren i hemlighet sökte gifva hen-
 ne, historien om det i Don Abbondios hus gjor-
 da försöket, och slöt sägande: "vi hafva gjort
 "illa, Gud har straffat oss." "Emottag ur Hans
 "hand de lidanden, ni utstått, och varen vid godt
 "mod," sade Federigo: ty hvem skulle hafva
 "mer rätt att glädja sig och hoppas än den,

"som lidit, och anklagar sig sjelf derföre." Sedan frågade han, hvar fästmannen var; och då han af Agnese hörde, huruledes han blifvit landsflyktig, yttrade han deröfver förvåning och misshag, och frågade efter orsaken. Agnese framstammade det lilla hon kände af Renzos historia. "Jag har hört talas om denna menniska," sade Kardinalen: "men huru kunde en sådan person vara förlofvad med denna flicka?" "Det var en hederlig yngling," sade Lucia, rodnande, men med stadig röst. "Han var snarare förmycket sagtmodig," tillade Agnese: "detta kan hvar och en intyga, äfven herr Kyrkoherden. Hvem vet, hvilket oväsande, hvilka bedrägerier man gjort der nere i hufvudstaden? Det fordras ej mycket för att ge de fattiga ett utseende af brottslighet." "Det är tyvärr ganska sannt," sade Kardinalen, "jag vill inhämta upplysning härom:" han lät nu säga sig ynglingens dopnamn och slägtnamn, och antecknade det. Han tillade derpå, att han tänkte begifva sig till deras by inom få dagar; att Lucia då kunde infinna sig der utan fruktan, och att han emedertid ville vara betänkt på att skaffa henne en säker tillflyktsort tills vidare. Derpå vände han sig till värdfolket, hvilka genast skyndade fram. Han förnyade de

tacksägelse, han redan låtit gifva dem genom Kyrkoherden, och frågade dem, om de på några dagar ville emottaga i sitt hus de gäster, Gud skickat dem.

"Ack ja," svarade hustrun med en ton och en min, som uttryckte långt mer än detta torra svar, framstammad af blygsel. Men hennes man, lifvad af en sådan persons närvaro, af begäret att göra uppseende vid ett så viktigt tillfälle, sökte ängsligt i tankarne efter något prydligt svar. Han rynkade pannan, uppspärade ögonen, förvred munnen, drog upp ögonbrynen, samt kände inom sig ett chaos af dunkla idéer och halfva ord: men tiden skyndade, Kardinalen gaf tillkänna, att han förstod denna tystnad: den stackars mannen öppnade slutligen munnen och sade: "föreställ er!" Någoting vidare kunde han icke i detta ögonblick få fram. Hvaröfver han icke allenast nu blef skamflat, men det ledsamma minnet deraf bortskämde för honom hela glädjen af det ärofulla besöket. Och huru många gånger, då han i minnet återkallade denna omständighet, föllo honom likasom på trots en mängd ord i sinnet, hvilka alla skulle hafva varit bättre än detta dumma: "föreställ er!"

Kardinalen gick, i det han sade: "Herrans

"välsignelse vare öfver detta hus." Samma af-
 ton frågade han sedan Kyrkoherden, huru man
 på ett passande sätt skulle kunna betala denne
 man, hvilken förmodligen icke var rik, för
 denna gästfrihet, som icke kunde aflöpa utan
 kostnad, särdeles i dessa tider. Kyrkoherden
 svarade, att i sjelfva verket hvarken vinsten af
 hans handverk, eller inkomsten af vissa små
 åkerfält, som den gode skraddaren ägde, skulle
 hafva varit tillräckliga i detta år att sätta ho-
 nom i stånd att kunna vara frikostig emot an-
 dra; men, emedan han under de föregående
 åren gjort några besparingar, fann han sig nu
 vara en ibland de mest bemedlade i orten och
 kunde då och då göra en välgerning, utan skada
 för sig sjelf, likasom han säkerligen gjorde det
 af godt hjerta; och att han för öfrigt skulle
 anse sig stött, om man erbjöd honom en belö-
 ning i penningar. "Han har förmodligen," sade
 Kardinalen, "några fordringar af personer, som
 "äro oförmögne att betala." "Visserligen, Nå-
 "digste herre: det fattiga folket betalar med
 "hvad de ha kvar af skörden: förlidet år var
 "det icke något sådant öfverskott; i år deremot
 "sakna de alla det nödvändiga." "Nå väl," åter-
 tog Federigo: "jag vill ikläda mig alla dessa
 "skulder; och ni skall göra mig den tjensten att

"af honom skaffa er listan på dessa, samt å
 "mina vägnar betala dem." "Det blir en be-
 "tydande summa." "Så mycket bättre: och här
 "lärer väl äfven finnas andra, än mera eländiga
 "och nödställda, hvilka icke hafva skulder, eme-
 "dan de icke hafva någon credit." "Ja, tyvärr,
 "man gör hvad man kan; men huru skall nå-
 "gonting kunna räcka till i dessa tider?" "Låt
 "honom göra dem kläder på min bekostnad, och
 "betala honom väl. Visserligen synes mig i år
 "allt, som icke åtgår till bröd, såsom bort-
 "kastadt; men detta måste betraktas såsom ett
 "undantag."

Vi vilje icke lemna denna dagens händelser,
 utan att i korthet berätta, huru den Onämnde
 slutade densamma. Denna gång hade ryktet om
 hans omvändelse hunnit före honom till dalen,
 med största skyndsamhet utbredt sig der, och
 öfverallt förorsakat förvirring, ängslan, miss-
 nöje och knot. De första bravi, han mötte,
 gaf han en vink att följa sig; och så oupphör-
 ligen. Alla följde honom med en för dem ny
 ovisshet; likväl med hela den fordna undergif-
 venheten, så att han med ett ständigt tillvex-
 ande följde sluteligen anlande till slottet. Han
 vinkade åt dem, som befunno sig vid porten
 att följa med de andra, han red fram midt på

gården, och der uppgaf han, utan att stiga ur sadeln, ett dundrande rop, hvilket var det vanliga samlingsstecknet. I ett ögonblick skyndade alla de, som voro spridda ikring slottet, att hörsamma kallelsen och förena sig med de redan samlade; allas blickar voro fästade på husbonden.

”Skynden att vänta mig i stora salen,” sade han, och ifrån sin mulåsna såg han dem lemna gården. Derpå steg han genast af, ledde kreaturet till stallet, och begaf sig dit han väntades. Vid hans åsyn upphörde genast sorlet, som uppstått der; alla drogo sig tillbaka åt ena sidan, i det de lemnade en stor del af salen tom för hans räkning: de voro omkring trettio till antalet.

Den Onämnde upplyfte handen, likasom för att bibehålla den tystnad, som redan hans blotta närvaro förorsakat; han upplyfte sitt hufvud, som var högre än alla de öfrigas, och sade: ”hören alle, och må ingen tala utan på min tillsägelse. Barn! den väg, hvaruppå vi hittills vandrat, leder till afgrunden. Detta är icke sagt såsom en förebråelse; jag har sjelf föregått er med exempel, jag har sjelf varit den värste utaf eder alla; men hören det som jag har att säga eder. En barmhertig Gud har kallat mig att förändra lefnadssätt, och jag

"skall förändra det, jag har redan förändrat det:
 "måttén J alla med Hans nåd följa mitt exem-
 "pel. Veten alltså, det jag beslutat att förr
 "dö än ytterligare något bryta emot Hans heliga
 "lag. Jag upphäver för hvar och en af er de
 "brottsliga befallningar, J af mig emottagit;
 "J förstån mig; jag befäller er att icke göra
 "någonting af hvad som blifvit er föreskrifvet.
 "Och varen förvissade, att ingen af eder hä-
 "danefter skall kunna begå brott under mitt
 "beskydd och i min tjenst. Hvar och en, som
 "på dessa vilkor vill qvarblifva, skall jag anse
 "såsom en son: och jag skulle med glädje mätta
 "den ringaste af er, vid slutet af en dag, på
 "hvilken jag sjelf ingenting ätit, med den sista
 "brödbit, jag hade qvar i mitt hus. Den, som
 "icke vill gå in häruppå, skall undfå sin inne-
 "stående lön, och dessutom en gåfva: han har
 "sedan frihet att gå hvart han behagar, men
 "må han icke mer sätta sin fot inom detta slott,
 "såframt han icke kommer i afsigt att förändra
 "lefnadssätt; ty då skall han alltid bli emotta-
 "gen med öppna armar. Betänken detta i natt:
 "i morgon vill jag uppfordra hvar och en för sig
 "att gifva mig svar; och sedan vill jag gifva er
 "nya befallningar. För närvarande kunnen J
 "draga er tillbaka, hvar och en på sin post.

”Och samme Gud, som har bevisat mig en så stor barmhertighet, ingifve eder goda tankar.”

Här tystnade han, och alla tego. Huru olikartade och stormande än de tankar voro, som uppstått i dessa hjernor, förmärktes likväl inga yttre tecken deraf. De voro vane att anse deras husbondes röst såsom yttringen af en vilja, mot hvilken det icke lönte mödan att strida: och denna samma röst, som nu förkunnade, att viljan var förändrad, gaf ingalunda tillkänna, att den vore försvagad. Ingen af dem föll det in, att man, emedan han nu blifvit omvänd, därför kunde våga att sätta sig upp emot honom och bemöta honom som en annan meniska. De sågo i honom ett helgon, men ett af dessa helgon, hvilka afbildas med stolt pannan och svärd i hand. Utom fruktan, hade de äfven för honom (förnämligast de, som voro födde under hans tid, och desse utgjorde största antalet) en undersåttlig tillgifvenhet; alla hade dessutom för honom en känsla af välvilja och beundran; och i hans närvaro kände de denna, om man så får säga, blyga vördnad, hvilken äfven de råaste och trotsigaste sinnen röna för en erkänd öfverlägsenhet. De meningar och de ord, de nyss hört ifrån hans läppar, förekommo dem väl förhatliga, men ingalunda ogrundade,

och voro ej heller helt och hållet främmande för deras förstånd: om de än tusende gånger hade skämtat deröfver, var det icke därför, att de ej trodde derpå, utan för att med dessa begabbelser qväfva den fruktan, de skulle hafva erfarit att taga dylika ämnen i allvarligare betraktande. Och nu, vid åsynen af den verkan, som denna fruktan alstrade i en själ, sådan som deras herres, började alla i mer eller mindre mån, åtminstone för någon tid göra en tillämpning deraf på sig sjelfva. Härtill kom, att de ibland dem, hvilka först fått höra den stora nyheten utom dalen, tillika sett, och sedan i sin ordning berättat folkets glädje och förhoppningar, dess nya gunst för den Onämnde, den vördnad, som så oförmodadt följt på det fordna hatet, den fordna fruktan. Samme man, hvilken de alltid hade betraktat, om man så får uttrycka sig, *en plafond*, äfven då de sjelfva till stor del utgjorde hans magt, sågo de nu vara ett föremål för ett helt folks beundran, ja dyrkan; de sågo honom höjd öfver alla andra, väl på ett vida olika sätt, än förut, men i icke mindre mått, alltid högt öfver vanliga människor, alltid den förste. De stodo därför, förvirrade, osäkre den ene för den andre och hvar och en för sig sjelf. Somliga

grämde sig i hemlighet, andra uppgjorde hvart de skulle gå för att söka tillflykt och arbete, andre åter eftersinnade med sig sjelfva, om de skulle kunna förmå sig att blifva hvad man kallar hederligt folk; den ene, rörd af dessa ord, kände en viss böjelse att hörsamma dem; en annan åter, utan att besluta någonting, föresatte sig att lofva allt, och undertiden kvarstadna för att äta detta bröd, hvilket af så godt hjerta erbjöds, och som då var så sällsynt, samt att vinna tid: ingen sade ett ord. Och när den Onämnde vid slutet af sitt tal på nytt upplyfte denna mäktiga hand med en vink, att de i stillhet skulle taga afträde, togo de alla på en gång, likasom en skock får, vägen åt dörren. Han gick sist ut, ställde sig midt på gården och stannade der en stund för att i skymningen betrakta huru de skilde sig åt, och hvar och en begaf sig på sin post. Sedan gick han upp att taga en lykta, genomvandrade på nytt gårdarne, gångarne och salarne, gjorde en rund kring alla portarne, och då han märkte, att allt var stilla, begaf han sig slutligen till sängs. Ja, till sängs; ty han hade verkligen behof af sömn.

I ingen tidepunkt, vid intet tillfälle hade han, huru mångfalldiga än de ränker voro,

som under hela hans lifstid sysselsatt honom, haft så invecklade och tillika så trängande angelägenheter som nu; och likväl kunde han sofva! De samvetsagg, som natten förut beröfvat honom sömnen, voro visserligen icke stillade; de gåfvo sig tvertom tillkänna på ett än mera tydligt, strängt och oåterkalleligt sätt; och likväl kunde han sofva! Denna ordning, denna slags styrelse, som han här bibehållit i så många år, med så mycken omsorg, en så undransvärd förening af öfverdåd och ihärdighet, hade han nu sjelf tilläfventyrs med få ord gjort vacklande; hans underhafvandes obegränsade tillgifvenhet, denna deras beredvillighet till allt hvad han önskade, denna deras rövaretro, till hvilken han sedan så lång tid tillbaka var van att förtro sig, hade han nu sjelf i sina grundvalar skakat; alla sina hjälpmedel och tillgångar hade han förvandlat till lika många hinder; han hade bragt förvirring och osäkerhet inom sitt hus, och likväl kunde han sofva!

Han begaf sig alltså till sitt rum, närmade sig denna säng, der han natten förut hade utstått så många qual; och föll på knä framför densamma, i afsigt att bedja. Han fann ock i sjelfva verket i djupet af sitt minne nå-

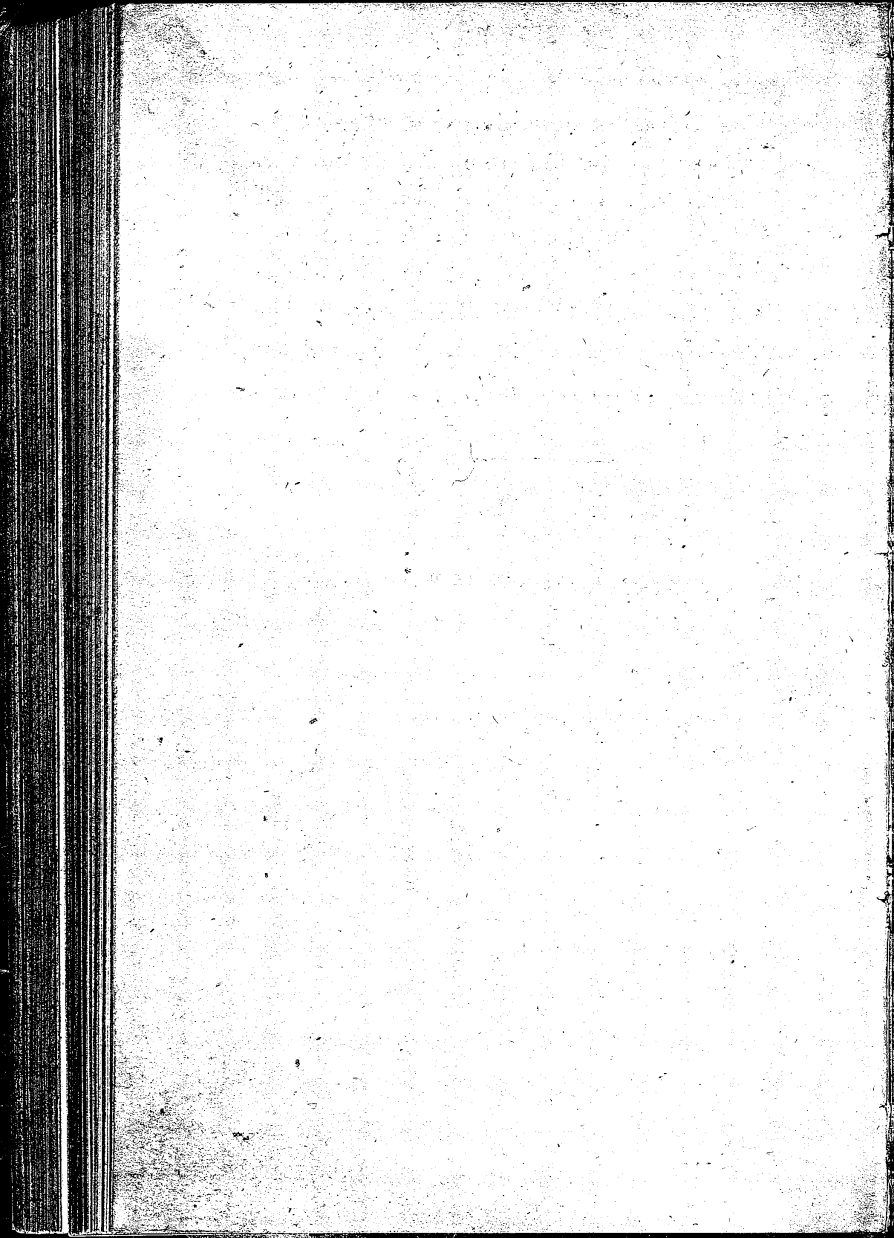
gra böner, hvilka han lärt såsom barn; han började nu upprepa dem, och dessa ord, hvilka sedan lång tid tillbaka legat der gömda, framkommo nu i en slags följd, det ena efter det andra. Härvid erfor han en oförklarlig blandning af olikartade känslor: ett visst behag i detta sinnliga återvändande till oskuldens vanor; en skärpt smärta vid tanken på det omätliga svalg, som skilde den tiden från den närvarande; ett häftigt begär att medelst försonande verk komma till ett nytt samvete, ett tillstånd, närmare denna oskuld, till hvilken han icke kunde återvända; en tacksamhet, en förtröstan till denna Gudomliga barmhertighet, hvilken ensam kunde föra honom dit, och redan gifvit honom så många tecken, att Den ville det. Derpå reste han sig upp, lade sig i sin säng, och insomnade genast.

Så slutades denna dag, så ryktbar ännu den tiden, då vår anonyme författare skref sin berättelse: nu deremot skulle man, såframt han ej funnes, icke veta ett ord derom, åtminstone hyad särskilda omständigheter beträffar; ty Ripamonti och Rivola, hvilka vi nyligen anført, nämna blott, att denne märkvärdige tyrann, efter ett enskildt sammanträde med Federigo, på ett underbart sätt och för alltid

ombytte lefnadssätt. Och huru många äro väl de, som hafva läst dessa begges böcker? Färre tilläfventyrs än de, som skola läsa vår. Och hvem vet, om icke i sjelfva denna dal, i händelse någon skulle hafva lust att söka den, och lyckas finna den, ännu någon dunkel och förvirrad sägen skall finnas qvar angående dessa händelser? Så mycket annat har ju sedan denna tid inträffat!

Preis: 4. 12

2 band 1. —

08te 5. 12

Nattlån

[Manzoni, Prom. spos., Övs. sv., 1832]

Manzoni, A.,

Trolofvade. d. 2. Sthm 1832

litt it

vl

Övs. sv., 1832

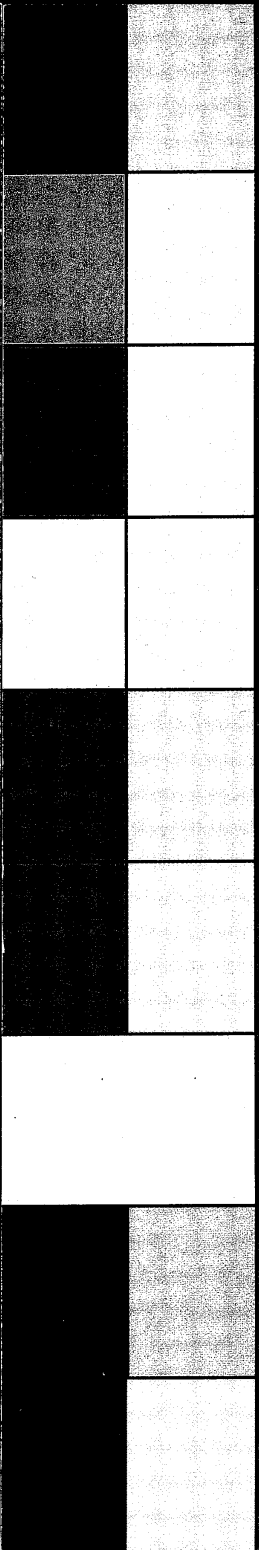
1832.

BT 2/1

Farbkarte #13

B.I.G.

Grauskala #13

M

B.I.G.

